

**BENİM KİMLİĞİM SPORCU: SPORCULARIN ATLETİK KİMLİK
DÜZEYLERİ, ERKEKLİK NORMLARI VE YAŞAM TATMİNİ
DEĞİŞKENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİNDEN
İNCELENMESİ**

SABİHA GİZEM ENGİN

DOKTORA TEZİ

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Veli Onur ÇELİK

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ocak 2022

ÖZET

BENİM KİMLİĞİM SPORCU: SPORCULARIN ATLETİK KİMLİK DÜZEYLERİ, ERKEKLİK NORMLARI VE YAŞAM TATMİNİ DEĞİŞKENLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET PERSPEKTİFİNDEN İNCELENMESİ

Sabiha Gizem ENGİN

Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı

Spor Yönetimi ve Rekreasyon Bilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ocak 2022

Danışman: Doç. Dr. Veli Onur ÇELİK

Bu araştırmada, takım sporcularının sporcu kimlik düzeylerinin, kapsayıcı erkeklik özelliklerinin ve yaşam tatmin düzeylerinin arasındaki nedensel ve bağıntısal etkileri ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemi, Türkiye’de dört farklı branşta (basketbol, hentbol, futbol, voleybol) aktif olarak lisanslı sporculuk yapan, 293 kadın ve 292 erkek olmak üzere toplam 585 sporcudan oluşmaktadır. Veri toplama araçları; kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği, sporcu kimliği ölçeği, yaşam tatmini ölçeği ve demografik bilgiler olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Araştırmaya ilişkin hipotezleri test etmek amacıyla, veri analizinde aritmetik ortalama, standart sapma, yüzde/frekans gibi betimsel istatistik verilerin yanında, doğrulayıcı faktör analizi ve yol analizi (path) gerçekleştirilmiştir. Elde edilen bulgular, sporcu kimliği ile yaşam tatmini ve kapsayıcı erkeklik özellikleri ile yaşam tatmini arasında doğrudan etki olduğu ortaya konmuş, sporcu kimliği ve kapsayıcı erkeklik özellikleri arasında herhangi bir etki tespit edilememiştir. Ayrıca sosyal kimlik, sporla sınırlanmış, saldırganlık ve kavga, eşcinsellik, duygusal yakınlık ve fiziksel temas alt boyutlarının yaşam tatmini üzerinde pozitif yönlü, olumsuz duyusallık boyutunun ise negatif yönlü etkisi tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Hegemonik erkeklik, Kapsayıcı erkeklik, Sporcu kimliği, Yaşam tatmini

ABSTRACT

MY IDENTITY IS ATHLETE: ATHLETIC IDENTITY LEVELS OF ATHLETES,
MASCULINITY NORMS AND LIFE SATISFACTION VARIABLES FROM A
GENDER PERSPECTIVE

Sabiha Gizem ENGİN

Department of Sports Management

Sports Management and Recreation Programme

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, January, 2022

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Veli Onur ÇELİK

The purpose of this study was to determine the casual and relational effects among inclusive masculinity, athletic identity and life satisfaction of team athletes. The sample of the research was composed of 585 (292 male and 293 female) team athletes who were registered competing in four different team sports. As data collection instrument, a questionnaire composed of four section including inclusive masculinity theory scale, athletic In the data analysis section, to test the hypothesis of the study, confirmatory factor analysis and path analysis was conducted besides descriptive statistics such as mean, standard deviation and frequency/percentage. identity scale, life satisfaction scale and demographic information sheet was used. Findings pointed statistically significant direct relationship between athletic identity, life satisfaction and inclusive masculinity, life satisfaction. On the other hand findings pointed there is no statistically significant direct relationship between athletic identity and inclusive masculinity. Also findings pointed statistically significant positive relationship between social identity, exclusivity, homosexuality, emotional intimacy, physical touch, attitudes toward aggression and fighting to life satisfaction. On the other side statistically significant negative relationship between negative affectivity and life satisfaction.

Keywords: Hegemonic masculinity, Inclusive masculinity, Athletic identity, Life satisfaction

TEŞEKKÜR

Bu tez araştırmasının gerçekleştirilmesinde seçtiğim konu hususunda, beni her zaman teşvik ve motive ederek, bu fırsatı veren danışman hocam Doç. Dr. Veli Onur ÇELİK 'e, ilk dönemlerimde daha iyi bir akademisyen olabilme yolunda beni zorlayan ve bana inanan Prof. Dr. Metin ARGAN'a, değerli görüş ve katkılarını esirgemeyen Doç Dr. Hilmi Rafet YÜNCÜ'ye ve jüri üyeliği sürecinde bizi destekleyen Prof. Dr. Canan KOCA ARITAN'a teşekkür ederim. Araştırma boyunca yol gösterici olan, görüş ve önerilerini ifade ederek bana zaman ayıran ve araştırmanın sonuçlandırılmasında katkıları olan Doç. Dr. Hüseyin ÇEVİK ve Dr. Caner ÖZGEN'e teşekkür ederim. Doktora sürecinin dikenli yollarını beraber yürüdüğümüz, düştüğümüz zamanlarda beraber ayağa kalktığımız mesai ve dönem arkadaşım Dr. Kadir ÇALIŞKAN'a ve tüm eğitim öğretim hayatım boyunca maddi manevi desteklerini esirgemeyen değerli aileme teşekkür ederim. Son olarak gerek sosyal hayatımı, gerek iş hayatımı, gerekse eğitim hayatımı şekillendiren, bana bir Türk kadını olarak bu fırsat ve özgürlükleri sunan, beni değerli bir konuma yücelten çok kıymetli, Başöğretmen Gazi Mustafa Kemal ATATÜRK'e minnetlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xiii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiv
1. GİRİŞ.....	15
1.1. Araştırma Problemi.....	17
1.2. Araştırmanın Amacı.....	18
1.3. Araştırmanın Önemi.....	21
1.4. Araştırmanın Varsayımları	21
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	22
1.6. Araştırmanın Kuramsal Modeli	22
1.6.1. Araştırma hipotezleri ve alt hipotezler	23
1.7. Araştırma Düzeni.....	24
2. ALANYAZIN	25
2.1. Hegemonik Erkekliğe Giriş.....	25
2.1.1. Kuramsallaşma süreci ve hegemonik erkeklik	27
2.1.2. Hegemonik erkeklikler ve üretim alanları	32
2.1.2.1. Erkeklik ve performans üretimi: Spor alanları	34
2.2. Kapsayıcı Erkekliğe Giriş	38
2.2.1. Kapsayıcı erkekliği anlamak: Geleneksel erkeklik ve hegemonik yapı .	40
2.2.1.1. Geleneksel (ortodoks) erkeklik ve cinsiyetçilik	44

2.2.1.2. Geleneksel (ortodoks) erkeklik ve ataerkillik	46
2.2.1.3. Geleneksel (ortodoks) erkeklik ve heteroseksüel egemenlik	49
2.2.2. Kapsayıcı erkeklik teorisine geçiş	50
2.2.2.1. Kapsayıcı erkeklik teorisi	53
2.2.3. Erkeklik üretim alanı spor	55
2.2.3.1. Sporun kapsayıcılığa ilk adımı	56
2.2.3.2. Kurumsal olarak spor içerisinde erkeklik üretimi	56
2.2.3.3. Doğrudan ve tam gözetim kurumları olarak spor	58
2.2.3.4. Paydaş statüsündeki spor içerisinde üretilen erkeklik	60
2.2.4. Üretilen erkeklikler ve sporun ödediği bedeller	61
2.3. Yaşam Tatmini	63
2.3.1. Kavramsal olarak yaşam tatmini	64
2.3.1.1. Mutluluk ve yaşam tatmini	65
2.3.1.2. Öznel iyi oluş ve yaşam tatmini	66
2.3.2. Yaşam tatminine ilişkin yaklaşımlar	66
2.3.2.1. Bir noktaya erişme kuramı	67
2.3.2.2. Haz/acı kuramı	67
2.3.2.3. Etkinlik kuramı	67
2.3.2.4. Yukarıdan aşağı/aşağıdan yukarı kuramı	68
2.3.2.5. İlişkilendirici kuram	68
2.3.2.6. Yargı kuramı	68
2.3.3. Yaşam tatminini etkileyen faktörler	69
2.3.3.1. Kişisel ve demografik faktörler	70
2.3.3.1.1. Yaş	70
2.3.3.1.2. Cinsiyet	71
2.3.3.1.3. Eğitim	71
2.3.3.1.4. Aile ve evlilik	71

2.3.3.2.İş yaşantısı ile ilgili faktörler.....	72
2.3.3.3.Toplumsal faktörler	72
2.3.4. Spor ve yaşam tatmini	73
2.4. Kimlik Teorisi Gelişimi ve Sporcu Kimliği	74
2.4.1. James Marcia ve kimlik statüleri	75
2.4.1.1.Başarılı kimlik	76
2.4.1.2.İpotekli kimlik	77
2.4.1.3.Moratoryum kimlik	77
2.4.1.4.Dağınık kimlik.....	78
2.4.2. Luyckx ve kimlik biçimlenme teorisi	78
2.4.3. Spor ve ipotekli kimlik ilişkisi.....	81
2.4.4. Sporcu kimliği	81
2.4.4.1.Sporcu kimliği ve erkek egemenlik	83
2.4.4.2.Takım sporcusu ve bireysel sporcu farkı.....	84
2.5. Kuramsal Model İlişkileri	86
2.5.1. Sporcu kimliği ve yaşam tatmini ilişkisi	86
2.5.2. Sporcu kimliği ve kapsayıcı erkeklik ilişkisi	88
2.5.3. Kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini ilişkisi	92
3. YÖNTEM	94
3.1. Araştırma Deseni	94
3.2. Evren ve Örneklem	94
3.3. Verilerin Toplanması.....	96
3.4. Araştırmada Kullanılan Ölçekler.....	97
3.4.1. Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği.....	97
3.4.2. Yaşam tatmini ölçeği	98
3.4.3. Sporcu kimliği ölçeği	98
3.5. Verilerin Analizi.....	99

4. BULGULAR	100
4.1. Örneklemeye İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	100
4.2. Kapsayıcı Erkeklik Teorisi (KETÖ) Ölçeğine İlişkin Analizler.....	101
4.3. Yaşam Tatmini Ölçeğine (YTÖ) İlişkin Analizler	106
4.4. Sporcu Kimliği Ölçeğine (SKÖ) İlişkin Analizler.....	110
4.5. Önerilen Ölçüm Modeline İlişkin Analizler	114
4.6. Ölçüm Modeline Ait Hipotezler ve Alt Hipotezlere İlişkin Sonuçlar	118
4.7. Sporculara İlişkin Demografik Değişkenlere Ait Analiz Sonuçları	123
4.7.1. Cinsiyet değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması.....	123
4.7.2. Yaş değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması	125
4.7.3. Branş değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması	127
4.7.4. Lisans yılı değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması	130
4.7.5. Eğitim seviyesi değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması ..	132
5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	135
5.1. Tartışma ve Sonuç	135
5.2. Öneriler.....	148
KAYNAKÇA.....	151
EKLER	193
ÖZGEÇMİŞ	204

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 2. 1. Kimlik, süreç ve statü ilişkisi.....	80
Tablo 3. 1. İlgili ligler ve takım sayıları.....	95
Tablo 4. 1. Sporcuların demografik bilgilerine ilişkin istatistiksel dağılım.....	100
Tablo 4. 2. Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği uyum iyiliği değerleri.....	103
Tablo 4. 3. Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeğine ait ölçüm modeli değerleri	104
Tablo 4. 4. Yaşam tatmini ölçeği uyum iyiliği değerleri	107
Tablo 4. 5. Yaşam tatmini ölçeğine ait ölçüm modeli değerleri	108
Tablo 4. 6. Sporcu kimliği ölçeği uyum iyiliği değerleri	112
Tablo 4. 7. Sporcu kimliği ölçeğine ait ölçüm modeli değerleri.....	112
Tablo 4. 8. Ölçüm modeline ait uyum iyiliği değerleri.....	116
Tablo 4. 9. Ölçüm modeli doğrulamasına ilişkin sonuçlar	117
Tablo 4. 10. Kuramsal model hipotezlerine ait uyum iyiliği değerleri	120
Tablo 4. 11. Kuramsal modelin hipotezlerine ait sonuçlar	120
Tablo 4. 12. Kuramsal modelin alt hipotezlerine ilişkin uyum iyiliği değerleri	121
Tablo 4. 13. Kuramsal modelin alt hipotezlerine ait sonuçlar	122
Tablo 4. 14. Cinsiyet değişkenine göre sporcuların kapsayıcı erkeklik ve alt boyutlarına ait t-test sonuçları.....	124
Tablo 4. 15. Cinsiyet değişkenine göre sporcuların yaşam tatmini düzeylerine ait t-test sonuçları.....	124
Tablo 4. 16. Cinsiyet değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait t-test sonuçları	125
Tablo 4. 17. Yaş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları	125
Tablo 4. 18. Yaş değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları.....	125
Tablo 4. 19. Yaş değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları	126
Tablo 4. 20. Yaş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları	126
Tablo 4. 21. Yaş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları	127
Tablo 4. 22. Branş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları	127

Tablo 4. 23. Branş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları.....	128
Tablo 4. 24. Branş değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları...	128
Tablo 4. 25. Branş değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları	128
Tablo 4. 26. Branş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları.	129
Tablo 4. 27. Branş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları.....	129
Tablo 4. 28. Lisans yılı değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları.....	130
Tablo 4. 29. Lisans yılı değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları	130
Tablo 4. 30. Lisans yılı değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları.....	131
Tablo 4. 31. Lisans yılı değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları	131
Tablo 4. 32. Lisans yılı değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları.....	132
Tablo 4. 33. Eğitim seviyesi değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları.....	132
Tablo 4. 34. Eğitim seviyesi değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları.....	133
Tablo 4. 35. Eğitim seviyesi değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları.....	133
Tablo 4. 36. Eğitim seviyesi değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları.....	133
Tablo 4. 37. Sporcuların lisansyılı ile kapsayıcı erkeklik, yaşam tatmini ve sporcu kimliği değişkenleri arasındaki korelasyon testi sonuçları.....	134

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Kuramsal Model: Sporcu kimliği, yaşam tatmini, kapsayıcı erkeklik	23
Şekil 4.2. Yaşam tatmini ölçeği faktör yapısı.....	107
Şekil 4.3. Sporcu kimliği ölçeği faktör yapısı	111
Şekil 4.4. Ölçüm modeli faktör yapısı	115
Şekil 4.5. Kuramsal modelin hipotezlerine ilişkin yol analizi (path)	119
Şekil 4.6. Etki düzeyleri ve aracılık etkisi karar ağacı	123

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

β	: Beta
Sd	: Serbestlik Derecesi
X^2	: Ki-kare
X^2 / sd	: Ki-kare / Serbestlik derecesi Oranı
AGFI	: Adjusted Goodness of Fit Index (Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi)
AVE	: Average Variance Extracted (Açıklanan Ortalama Varyans)
CFI	: Comparative Fit Index (Karşılaştırmalı Uyum İndeksi)
CR	: Construct Reliability (Yapı Güvenirliği)
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
GFI	: Goodness of Fit Index (Uyum İyiliği İndeksi)
KETÖ	: Kapsayıcı Erkeklik Ölçeği
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin (Örneklem Yeterliliği Testi)
NFI	: Normed Fit Index (Normlaştırılmış Uyum İndeksi)
NNFI	: Non-Normed Fit Index (Normlaştırılmamış Uyum İndeksi)
RMSEA	: Root Mean Square Error of Approximation (Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü)
RMR	: Root Mean Square Residuals (Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü)
SKÖ	: Sporcu Kimliği Ölçeği
SRMR	: Standardized Root Mean Square Residuals (Standartlaştırılmış Hata Kareleri Ortalamasının Karekökü)
YEM	: Yapısal Eşitlik Modeli
YTÖ	: Yaşam Tatmini Ölçeği

1. GİRİŞ

Spor olgusu dünyadaki etkisini, teknolojinin de desteğini alarak her geçen gün daha da arttırmakta ve bireyleri içerisine çekerek, toplumlar içerisinde güçlü ve önemli yerler edinmektedir (Radulović vd., 2012). Bu büyük ve rekabetçi endüstri, içerisinde olumlu yanlar barındırsa da, pek çok olumsuzluğa da davetiye çıkaran bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Performans sporu alanı, özellikle küresel boyutta büyük bir problem olan, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin körüklendiği ve teşvik edildiği, en yüksek paydaşa sahip dinamik bir alan olarak ifade edilebilir (Trolan, 2013; Cunningham, 2008; Frey ve Eitzen, 1991; Theberge, 1985).

Spor, eril normlardan destek alarak, içerisinde bir güç üretmekte ve sporculuk yapan bireyleri bu normlara sıkı sıkıya bağlı hale getirmektedir (Steinfeldt vd., 2009, 2010, 2011). Özellikle bir takım içerisindeki arkadaşlığı paylaşan sporcular, erkek egemenliğini körüklemekte, erkeklik ile özdeşleştirilen davranışların çok daha yoğun olarak üretilmesini desteklemektedir (Harrison vd., 2011; Gage, 2008; Pringle ve Markula, 2005). Bu eril form içerisindeki kadın sporcular da, varlıklarını gösterebilmek ve ötekileştirilmemek adına bu erkeksi özellikleri (rekabet, şiddet, hırs, galibiyet, fiziksel performans vb.) benimsemekte veya benimsemek zorunda kalmaktadır. Bu durum, kadın/erkek farketmeksizin ötekileştirilmeye hazır, beklenen normlara uymayan her birey üzerinde etkisini göstermekte ve kişilerin sosyal hayatlarına yansıyan çeşitli problemleri (dışlanma, ötekileştirilme, kabul görmeme) ortaya çıkarmaktadır (Ronkainen vd., 2016; Ryba vd., 2015; Anderson, 2005; Lantz ve Schroeder, 1999; Griffin, 1998; Lenyskj, 1991; Messner, 1992).

Spor alanının içerisinde barındırdığı erkek egemenlik, uyulması gereken normlar (Phipps, 2020; Denison vd., 2020), tek bir cinsiyete özgü performans kıyaslaması (Moawad, 2019; Ottogalli-Mazzacavallo ve Szerdahelyi, 2018; Ridgeway, 2011) ve beklentisi gibi durumlar, ötekileştirilen kesimler ve özellikle kadınlar için sporu bir mücadele alanı haline getirmiştir (Dunning ve Sheard 1979; Donnelly ve Young, 1988; Grundlingh, 1994; Schacht, 1996; Light ve Kirk, 2000; Osmani ve Sen, 2003; Muir ve Seitz 2004; Zunzunegui vd., 2015; Silva ve Barata, 2016).

Sürdürülen bu mücadele elbette ki toplumlar içerisinde karşılıksız kalmamıştır. Hem kadınlar (Dunning, 1986), hem de erkekler (Burstyn, 1999) üzerinde büyük bir baskı kuran bu egemen yapı, nesillerin değişimi ile oluşan sosyolojik farklılıklar sonucunda bir

kültür değişimi ile sonuçlanmaktadır (Anderson, 2005a, 2005b, 2010, 2014; Cashmore ve Cleland, 2012). Bu kültürel değişim ise cinsiyet kodlarına ilişkin yumuşamayı (Warner, 1993) ve erkek baskınlığının azalmasını (Drowkin ve Wachs, 2009) içermektedir. Fakat bu değişimin tüm toplumlar tarafından ve özellikle bir direnç içerisinde olan spor olgusu tarafından tümenden sindirildiğini söylemek pek mümkün değildir. Bu bilgiler ışında hegemonik erkeklik (Connell, 1995) tutumlarındaki değişimler ve kapsayıcı erkeklik teorisinde (Anderson, 2010) bahsedilen yumuşamanın, takım sporları içerisindeki bireylerde eğer mevcut ise ortaya koyulması önem arz etmektedir.

Bireylerin sporla olan ilgilenimleri sadece erkeklik normlarına uyum ile ilgili değildir. Kişilerin aktif yaşam düzeyleri, fiziksel, duygusal ve psikolojik olarak iyi oluş ile de ilişkilendirilmiştir (Hanton vd., 2003; Miller ve Kerr, 2003). Ayrıca spor ve sporcu kavramı, toplumsal olarak sahip olduğu özel konumu ile sürekli desteklenmekte ve iyi oluşa ilişkin kavramlar üzerinde bütünüyle bir etkiye hizmet etmektedir (Manuel vd., 2002; Green ve Weinberg, 2001; Brown vd., 2000; Rosenfeld ve Richman, 1997). Fakat toplumsal olarak da yüceltilen bu sporcu kimliği olgusu, bireylerin bu kimliğe ilişkin bağlılığının aşırı artması ile yönünü negatife doğru çevirmekte ve hayattan alınan keyif, mutluluk, ruhsal ve fiziksel iyi oluş düzeylerinde bir tatminsizlik ortaya çıkarmaktadır (Arı vd., 2020; Verkooijen vd., 2012; Sparkes, 1998; Webb vd., 1998; Grove vd., 1997; Baysden vd., 1997; Gould vd., 1996; Brewer vd., 1993).

Her ne kadar fiziksel olarak aktif bir yaşantı içerisinde olmak yaşam üzerinde olumlu sonuçlar ile anılsa da, spor alanı içerisindeki normları benimseyerek yetişen ve kimliklerini yüksek düzeyde yapılandıran sporcular, erkeklikle özdeşleşen, başarı hırısı, şiddet, fiziksel performans beklentisi gibi pek çok unsuru yoğun bir şekilde yaşabilmekte, hayatlarına ilişkin olumsuzluklar üretebilmektedir. Bu davranışlarından dolayı da, sosyal hayatlarındaki yaşam tatmini düzeylerinde çeşitli yetersizlikler yaşayabileceklerini ifade etmek mümkündür.

Bu tez araştırmasının, profesyonel takım sporcularının sahip oldukları sporcu kimlikleri, kapsayıcı erkeklik özellikleri ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiler ile bu ilişkilerin birbiri üzerindeki etkisine ışık tutarak, spor içerisindeki toplumsal cinsiyet eşitliğine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.1. Araştırma Problemi

Kadın ve erkek olarak ortaya konan atanmış cinsiyetler temelde kromozomlar vasıtasıyla oluşan, genital organlar, hormonal farklılıklar ile cinsiyetlerin birbirinden fiziki olarak ayrıldığını ortaya koyan biyolojik yapılardır (Yeltepe, 2013). İfade edilen bu biyolojik farklar, iktidarlar, kültürel ve sosyal ideolojiler ile birleşerek erkeği üstün cinsiyet haline getirmiş (Aldous ve Ganey, 1999), sporu ise kadınların bu üstünlüğe karşı savaş verdiği, erkek hükümdarlığının kalesi haline getirmiştir (Yüksel, 2014).

Bu kale, fiziksel farklılıklara sahip olması sebebi ile spor alanını bir görsel şölene dönüştürecek olan erkek cinsiyetini birincil oyuncusu olarak seçmiş, cinsiyetlerin ötekileştirilmesini yaparken, arasındaki farkların araştırılmasında ise bir açık alan haline getirmiştir. Fakat, bu ikili cinsiyetler üzerinden yürütülen araştırma alanı içerisindeki en büyük sorun, fizyolojik farklılıkların kabulünün göz ardı edilerek, yapılan karşılaştırma ile üstün cinsiyet yaratılması olmuştur (Yeltepe, 2013; Sınırkavak vd., 2004; Özbaydar, 1983). Bu alan içerisinde sadece karşı cins olan kadınlar zorluklarla mücadele etmemiş, aynı zamanda farklı cinsel yönelimlere sahip erkekler de bu yapı ile mücadele etmek ya da saklanmak durumunda bırakılmıştır (Koca ve Bulgu, 2005).

Bu mücadele alanı, takım sporları ve bireysel sporlar olmak üzere, içerisinde farklı dinamikler barındırmakta, takım ve bireysel spor branşlarına göre sporcuların verdikleri reaksiyonlar da (saldırganlık vb.) farklılıklar göstermektedir (Çepikkurt ve Fındık, 2017; Akçakoyun vd., 2010; Bayar, 2003; Küçük ve Acet, 2002). Takım sporları bireysel sporlar ile bir karşılaştırmaya dahil edildiğinde, empati kurabilme, paylaşımda bulunma, iletişimi güçlendirme gibi bazı olumlu özelliklere sahip olsa da, temelinde eril yapı ile sıkı sıkıya bağlıdır. Takım sporları erkeklik üretiminde bir fabrika gibi çalışmakta ve ürettiği ürünü en yoğun şekilde kullanmaktadır. Bu sebeplerden dolayı da, erkeklik ile bağdaştırılan davranışlar, en çok takım sporları içerisinde görülmektedir (Pronger, 1990; Messner, 1992; Birley, 1993).

Toplumsal cinsiyet normları adı altında, ötekileştirme olarak yapılan ayırım, her alanda olduğu gibi spor alanı içerisinde de bireylere ciddi zararlar vermektedir. Spor kulüpleri, özellikle belli branşları erkek özeline tanımlamakta ve kadın takımlarına gereken özeni göstermemektedir. Bu adımlar sonucunda ise, sözde üstün cinsiyet olan erkek egemen bir spor olgusu yaratılarak, belli kesim ve cinsiyetler sürekli ötekileştirilerek, geri planda bırakılmakta ve gelişim yolunda önleri kapatılmaktadır.

Ayrıca spor gibi kardeşlik, dostluk, arkadaşlık, eşitliğin vurgulanması gereken bir platformda, bu maskülen normların sürdürülmesi kadın sporcuları doğrudan etkilemektedir. Fakat değişen toplumsal yapı ile birlikte, üretilen erkeklik özelliklerinde bazı yumuşamalar meydana gelmiştir ve özellikle yeni nesil bu mevcut normlara tam uyum göstermemektedir (Anderson, 2010).

Aube vd. (1995) gerçekleştirdikleri ve cinsiyet özelliklerini ele aldıkları araştırmada ise, erkeklik özellikleri gösteren bireylerin yaşam tatmini ile ilgili ilişkisinin ortaya konamamasına karşın, olumsuz duygulanım ile bir ilişki oluştuğunu ortaya koymuşlardır. Matud vd. (2014)'ye göre, kendisini erkeklik rolleri ile daha az ilişkilendiren erkeklerin yaşam tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. Bu hususta kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini ilişkisinin ortaya konması önem arz etmektedir.

Sporcuların psikolojik (Miller ve Kerr, 2003) ve duygusal (Hanton vd., 2003) iyi oluş ile olumlu ilişkisini ortaya koyan araştırmalar mevcuttur. Ayrıca sporcu kimliği sosyal olarak desteklenen yapısı ile iyi oluşu bütünüyle etkilemekte (Manuel vd., 2002), sosyal iyi oluş (Green ve Weinberg, 2001), fiziksel iyi oluş (Rosenfeld ve Richman, 1997) gibi kavramlar ile bağlantılı olarak, sporun içerisinde sporcu kimliği ile varoluşu da kariyerdeki iyi oluş (Brown vd., 2000) ile ilişkilendirmektedir.

Bu araştırma, profesyonel takım sporcularının oluşturdukları sporcu kimlik düzeyinin, kapsayıcı erkeklik özellikleri ile ne kadar iç içe olduğunu ve bu durumun yaşamları içerisindeki tatmin düzeyine etkisini bir model içerisinde araştırmak üzerine oluşturulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, takım sporcularının, sporcu kimliği, kapsayıcı erkeklik normlarına uygunluk ve yaşam tatmini düzeylerine ilişkin ilişkinin araştırılmasıdır.

Özellikle temas barındıran takım sporları, erkekliğin en kolay yayıldığı ve belli bir cinsiyete adanarak, erkeğe aitmiş gibi sunulan branşlardır (Messner ve Sabo 1990, Pronger, 1990, Whitson, 1990). Gerçekleştirilen pek çok araştırmada futbol, rugby, basketbol branşlarının erkeklik ile en çok bağdaştırılan alanlar olduğu ifade edilmiştir (Price 2000, Price ve Parker 2003, Harris ve Clayton 2007). Özkazanç ve Yetiş (2016) erkeklik ve şiddet bağlantısını ortaya koydukları araştırmada, erkeğin kadın üzerinde

uyguladığı şiddetin, aslında iktidarını ve üstünlüğünü kaybettiğini düşündüğü anlarda ortaya çıkan bir erkeklik krizi olarak ifade etmiş ve salt cinsiyet bağlantısından ziyade iktidar ve güç kaybına odaklanmıştır. Fakat Anderson (2005a, 2005b) ortaya koyduğu kapsayıcı erkeklik teorisinin de temellerini oluşturan, takım sporlarına yoğunlaştığı araştırmalar ile sporun içerisinde erkeğe ithaf edilen pek çok özelliğin (özellikle homofomi¹ ve şiddet), yeni nesiller ile birlikte azaldığını, hegemonik erkeklik özelliklerinin yumuşama içine girerek kapsayıcı hale geldiğini ifade etmektedir. Gerçekleştirilen pek çok güncel araştırma ise, Anderson'ın ifade ettiği bu değişikliği desteklemektedir (Luisi vd., 2016; Channon ve Matthewa, 2015; Michael, 2015; Baker ve Schmidt, 2013; Collins, 2013; Hoffman vd., 2013; May, 2013; Adams, 2011; Anderson, 2011; Anderson ve McGuire, 2010; Adams vd., 2011). Dashper (2012) ise erkeklerin sadece kendi hem cinsi olan erkek arkadaşlarına karşı yumuşadığını, buna karşın hala kadın düşmanlığı taşıdıklarını ifade etmiştir.

Kadınlar sadece spor içerisindeki varoluşu ile sorun yaşamamış, toplum ve aile içerisinde de sadece belli roller yüklenerek anılmıştır. Kadın iş sahibi (sporcu) statüsü ile bu aile içi görev ve sorumluluklardan arınamamış ve karşı cins ile karşılaştırıldığında, hem ailesi ve evi ile ilgilenen, hem de işini hakkı ile yapan bir yere konumlandırılarak daha fazla yük omuzlaması istenmiştir (Berthoud ve Gershuny, 2000, s.24). Hem iş, hem de ev hayatında varlıklarını sürdürmeye çalışan kadınlar, karşılaştıkları cinsiyet eşitsizlikleri sebebi ile erkeklere göre daha mutsuz olduklarını ifade etmiştir (Mencarini ve Sinori, 2012). Aldous ve Ganey (1999), erkeklerin kendi arasındaki farklılıkla ilgili, ırksal olarak bakıldığında, siyah erkeklerin, beyazlara göre daha mutsuz olduklarını tespit edilmiştir. Ayrıca yaşam tatminine etki eden tek unsur cinsiyet değil, bir diğer etken de yaş ile gelir düzeyidir (Tiefenbach ve Kohlbacher, 2013).

Messner (1990) sporu eril kültürün bireye yapıştırılması amacı ile kullanılan bir tutkal olarak tanımlamaktadır. Sporculuk hayatı ne kadar uzun sürer ise, bireyler sporun içerisindeki eril normları kazanırken, sporcu kimliği de geliştirirler (Brewer ve Cornelius, 2001; Murphy vd., 1996). Steinfeldt vd.'nin (2009, 2010, 2011) erkek futbolcular ile gerçekleştirdiği nicel paradigmaya dayalı araştırmaya göre, sporcu kimliği ile kurulan yüksek bağ, toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürülmesi gerektiğine ilişkin uygulamayı da

¹Eşcinsel bireylere ve eşcinselliğe karşı duyulan nefret, hoşnutsuzluk, korku ve ayrımcı davranışlar.

desteklemektedir (Steinfeldt ve Steinfeldt, 2012). Normların devamlılığına ilişkin bu uygulama sadece futbolda değil, sporcu kimliğini yükselten ve temas içeren bütün branşlarda yaygın görülen bir durumdur (Gage, 2008; Messner, 1990, 1992, 2002; Connell, 1995). Bu ataerkil düzen içerisinde var olmaya çalışan kadın sporcular ise, cinsiyetlerinden kaynaklı kariyer problemleri yaşayarak, erkeklere göre daha düşük derecede bir sporcu kimliğine sahip olabilmektedir (Ronkainen vd., 2016; Lantz ve Schroeder, 1999).

Sporcu kimliği ruhsal ve fiziksel iyi oluş gibi pek çok fayda ile birlikte anılsa (Miller ve Kerr, 2003; Hanton vd., 2003; Manuel vd., 2002; Green ve Weinberg, 2001; Rosenfeld ve Richman, 1997) ve belli bir düzeyde ortaya konan sporcu kimliğinin, yaşam tatmini üzerinde pozitif bir ilişkisi olduğunu (Mateos vd., 2010; Elansky, 2006; Harris ve Cameron, 2005; Burnham ve Wilcox, 2002) ortaya koysa bile, güçlü bir atletik kimlik olumsuzluklarla (sosyal kimlik kaybı, sakatlık, beklenmedik emeklilik vb.) birlikte anılmaktadır (Arı vd., 2020; Verkooijen vd., 2012; Sparkes, 1998; Webb vd., 1998; Grove vd., 1997; Baysden vd., 1997; Gould vd., 1996; Brewer vd., 1993).

Bu araştırma iki adet temel ve beş adet alt amaca sahiptir. Bu amaçlar şu şekildedir;

- Kapsayıcı erkeklik teorisi (KETÖ) ölçeğini Türkçe'ye uyarlamak.
- Araştırma kapsamında ortaya konan modeli test etmek.
- Sporcuların kimlik düzeyleri ve kapsayıcı erkeklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek.
- Sporcuların kapsayıcı erkeklik özellikleri ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi belirlemek.
- Sporcuların kimlik düzeyleri ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi belirlemek.
- Sporcuların cinsiyet, branş, lisans yılı gibi bağımsız değişkenlerinin, sporcu kimliği, kapsayıcı erkeklik özellikleri ve yaşam tatmini bağımlı değişkenleri açısından varsa farklılıklarını belirlemek.
- Sporcuların cinsiyet, yaş ve lisans yılı gibi bağımsız değişkenler ile sporcu kimliği, kapsayıcı erkeklik özellikleri ve yaşam tatmini bağımlı değişkenler arasında anlamlı etkinin var olup olmadığını belirlemek.

1.3. Araştırmanın Önemi

Spor alanı içerisinde hüküm süren bu eril egemenlik, atanmış cinsiyeti farketmeksizin, hem kadın hem de erkek sporcular üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Kendisini spora adanmış ve toplum içerisindeki kimliğini bu kavram üzerinden inşa etmiş bireyler, sportif başarıları ve kimliğinin getirmiş olduğu ayrıcalıkları korumak için her yolu denemektedir. Göstermiş oldukları bu çabalar ise zaman içerisinde bireyleri tatminsizlik ve mutsuzluğa itmekte, ayrıca beklenmedik durumlarla (sakatlık, kariyer problemleri) karşılaşmaları sonucunda da sosyal hayata uyum sürecinde de pek çok zorluk yaşamaktadır.

Sporun içerisinde yer alan galibiyet hırsı, sporun iş haline dönüşmesi, fiziksel mücadele, şiddet unsuru, heteronormativite, özgüven, risk alma, kadının öteki cins olarak kabulü gibi durumlar, toplumun talepleri de göz önüne alınarak, sporcuların hayatlarında öncelikli hale gelmekte ve bireyleri yıpratıp, olumsuz etkileyen bir durum halini almaktadır.

Alanyazında erkeklik, sporcu kimliği ve tatmin ile ilgili olarak nitel/nicel pek çok araştırma mevcuttur. Alanyazındaki kapsayıcı erkeklik araştırmaları ağırlıklı olarak nitel paradigma ile ele alınmış veya hegemonik erkeklik özellikleri ya da cinsiyet rollerine ilişkin tespitler yapılarak, kapsayıcılığa yorumlanmış nicel araştırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca gerçekleştirilen araştırmalar ağırlıklı olarak Amerika ve İngiltere örneklemelerinde gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma; Anderson'ın desteği ile ortaya konan, kapsayıcı erkeklik özelliklerine ilişkin, nicel yönetime dayalı olarak yürütülen ilk araştırmalardan birisi olması anlamında önem arz etmektedir. Gerçekleştirilen araştırma, sporcu kimliğinin kapsayıcı erkeklik üzerindeki etkisinin tespiti ve kapsayıcı erkeklik özelliklerinin yaşam tatmini üzerindeki etkisinin nicel bir yöntem ile ortaya konması açısından önem arz etmektedir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Katılımcıların, paylaşılan araştırma linki ile ulaştıkları anket sorularını tamamiyle okudukları, doğru olarak anladıkları ve kişisel düşünceleri ile cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma, takım sporları ile sınırlıdır.
- Araştırma, Türkiye Futbol Federasyonu, Türkiye Voleybol Federasyonu, Türkiye Hentbol Federasyonu ve Türkiye Basketbol Federasyonu ile sınırlıdır.
- Araştırma örnekleme, belirlenen ligler ile sınırlıdır.
- Araştırma verileri, ölçüt liglerde mücadele eden sporcular ile sınırlıdır.
- Araştırmaya katılan sporcuların tamamı aktif lisanslı sporculardır.
- Araştırma kapsamında, yabancı statüsündeki sporculardan veri alınmamıştır.
- Araştırmaya katılan sporcuların tamamı 18 yaş üzeri sporculardır.
- Araştırma, nicel yöntem ile sınırlıdır.
- Araştırma ölçekleri, kapsayıcı erkeklik teorisi, sporcu kimliği ve yaşam tatmini ile sınırlıdır.
- Araştırma, ortak yöntem yanlılığı (common method bias / common method variance²) ile sınırlıdır (Richardson vd., 2009).
- Araştırma, toplumsal cinsiyet yanlılığı (gender bias³) ile sınırlıdır (Handley vd., 2015).
- Araştırma verileri, online form aracılığı ile toplanmıştır.
- Araştırma verileri, 2020-2021 sezonu, mart, nisan ve mayıs ayları ile sınırlıdır.

1.6. Araştırmanın Kuramsal Modeli

Araştırmanın kuramsal modeli, hegemonik maskülenite barındıran sporun, yavaş yavaş değiştiğini ve yumuşadığını varsayan kapsayıcı erkeklik teorisi (Anderson, 2005) çerçevesinde, Diener vd. (1985) ortaya koyduğu sporcu kimliği modeli ve Bradburn (1969) tarafından ortaya konan kişilerin yaşamlarını bilişsel ve duyuşsal açıdan değerlendirebilmesi sonucunda ulaştıkları yaşam tatmin modeli temel alınarak oluşturulmuştur.

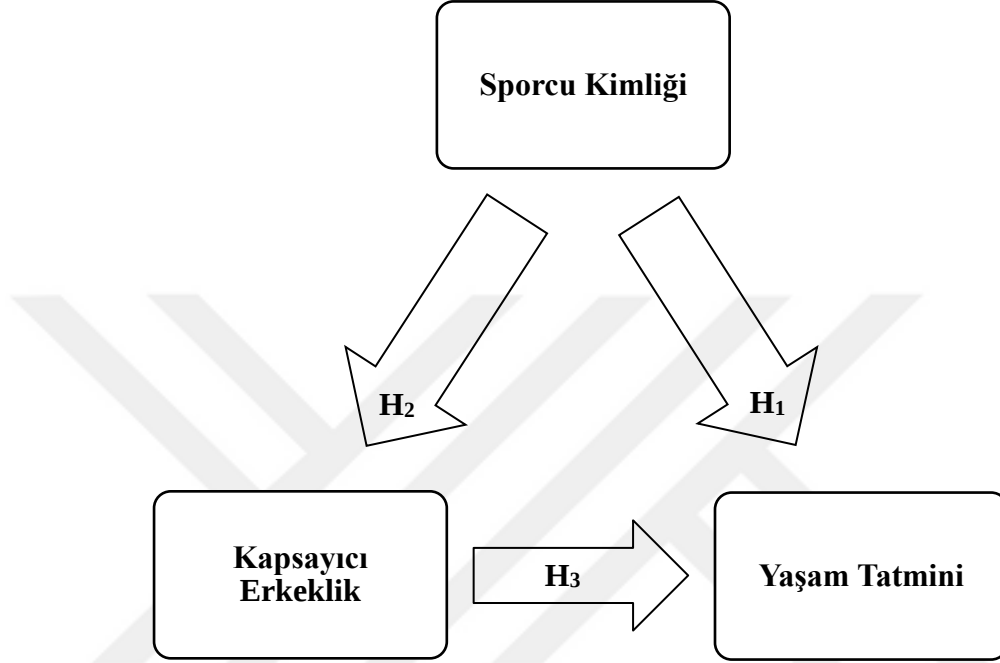
Bu bölümde Diener vd. (1985) sporcu kimliği ve Anderson'ın (2005) ortaya koyduğu kapsayıcı erkeklik teorisi temelinde yaklaşılmıştır. Bu değişkenlerin sporcuların

²Aynı yöntem veya ölçüm aracının, sunulan değişkenler arasında paylaşılan sistematik hata varyansı.

³Erkeklerin toplumsal cinsiyete ilişkin olgu ve ayrımları, kadınlar kadar kabul etmeme ve anlayamama durumu.

yaşam tatmini düzeyleri üzerindeki etkileri ve sporcuların kapsayıcı erkeklik normlarına olan uyumunu belirlemek üzerine, literatüre dayalı oluşturulan modelin teorik çerçevesi, sporcu kimliği yaşam tatmini ve kapsayıcı erkeklik yaşam tatmini kavramları arasındaki ilişkileri açıklamıştır.

Araştırma kuramsal modeli Şekil 1,1’de sunulmuştur.

Şekil 1.1. Kuramsal Model: Sporcu kimliği, yaşam tatmini, kapsayıcı erkeklik

1.6.1. Araştırma hipotezleri ve alt hipotezler

Araştırmaya ilişkin toplamda 3 ana hipotez ve 8 alt hipotez ortaya konmaktadır.

H₁: Sporcu kimliği ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H₂: Sporcu kimliği ile kapsayıcı erkeklik arasında etki vardır.

H₃: Kapsayıcı erkeklik ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{1.1}: Sosyal kimlik ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{1.2}: Sporla sınırlanmışlık ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{1.3}: Olumsuz duyusallık ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.1}: Saldırganlık ve kavga ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.2}: Fiziksel temas ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.3}: Duygusal yakınlık ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.4}: Eşcinsellik ile yaşam tatmini üzerinde arasında etki vardır.

H_{3.5}: Erkeksi kalıplara uygunluk ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

1.7. Araştırma Düzeni

Gerçekleştirilen bu tez araştırması toplamda beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın problemine, amacına, önemine, araştırmada boyunca kullanılan kavramların tanımlarına, araştırmanın önerilen kuramsal modeline, araştırmanın hipotezlerine ve alt hipotezlerine değinilerek, tez araştırmasının düzeni hakkındaki bilgileri içermektedir.

Araştırmanın ikinci bölümünde, Connell (1995) ve Anderson'ın (2010) erkeklik ile ortaya koyduğu teoriler ve gelişim süreçlerine, Diener vd.'ın (1985) sporcu kimliği kavramına, Marcia'nın (1987) ortaya koyduğu kimlik modelleri ve kavramlar arası ilişkilere yer verilmiştir. Sporcu kimliği çerçevesinde, yaşam tatmini ve erkeklik normları ile ilgili genel kabul gören teoriler ele alınmıştır. Hegemonik erkeklik kuramına güncel bir bakış olan kapsayıcı erkeklik teorisi altındaki normlara, spor alanının kapsayıcı duruşu çerçevesinden bakılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir. Araştırmanın evren ve örnekleminin, veri toplama yöntemlerinin, veri toplama araçlarının ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemlerin bu bölüm altında detaylandırılması yapılmıştır.

Dördüncü bölümde araştırma kapsamında elde edilen verilere, analiz süreci sonunda ulaşılan bulgulara ve bu bulgulara ilişkin detaylı açıklamalara yer verilmiştir.

Son bölüm olan beşinci bölümde ise, araştırma bulguları özetlenmiş ve kuramsal olarak tartışılmıştır. Aynı zamanda araştırmanın sonuçlarına ilişkin bir değeriendirme gerçekleştirilmiş ve araştırma kapsamında ortaya konan öneriler sunulmuştur.

2. ALANYAZIN

Gerçekleştirilen araştırmalar sonucunda literatürde karşımıza çıkan ve “hegemonik erkeklik” şeklinde tanımlanan olgu, toplumun içerisine işlemiş ve ayrılması mümkün olmayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Atanmış cinsiyeti “erkek” olan bireylerin hayatları doğdukları andan itibaren öncelikle aileleri, daha sonrasında okul yaşantıları ve genel anlamda toplum tarafından, belli bir cinsiyete atanmış, layık görülmüş veya yakıştırılmış cinsiyet rolleri ile şekillendirilmektedir. Fakat toplumlar dinamik ve değişen yapıları sayesinde, hegemonik erkeklikle bağdaştırılan olguları farklı şekillerde ortaya koymakta ve yeni nesillerle birlikte yumuşayan normlar daha kucaklayıcı yani kapsayıcı hale gelebilmektedir. Bu bölümde, toplumun içerisinde erkekler üzerinden üretilen çeşitli değerler ve süreçler, Connell’in hegemonik erkeklik teorisi kapsamında ele alınmış ve mevcut değişim ile hegemonik erkekliğin ačíklayamadıęı bazı olguları ortaya koymak amacı ile de Anderson’ın kapsayıcı erkekliğe gečíř aşamalarına yer verilmiştir.

2.1. Hegemonik Erkekliğe Giriş

Erkekliğin tanımı ve erkeklik çalışmaları karşımıza, hegemonik erkeklik kavramının temel yapı taşı olarak çıkmaktadır. Kessler vd.’nın 1982 yılında gerçekleştirdiği Avusturalya liseleri ve sosyal eşitizlik araştırması, Connell (1982) tarafından gerçekleştirilen Avustralya’daki erkeklerin rolü, (1983) erkek bedenleri ve vücutları ile ilgili araştırma ile desteklenmiş ve bir rapor haline getirilmiştir. Bu rapor ve bilimsel araştırmalar ışında, “*hegemonik erkeklik*” kavramı ilk kez Connell tarafından ifade edilmiş ve 1987 yılında gerçekleştirdiği “*Hegemonik erkeklik ve vurgulanan kadınlık*” araştırması ile kavramsallaştırılmıştır. Hegemonik erkeklik ile ilgili olarak en çok atıf alan çalışmalardan biri olarak karşımıza çıkan bu araştırmaya istinaden, Connell, James Messerschmidt ile birlikte gerçekleştirdiği (2005) “*Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept*” ismi ile bir çalışma yayımlamıştır. Bu araştırmanın yapılmasındaki amaç, hegemonik erkeklik kavramının zaman içerisinde değişmesi ve dönüşmesinin durdurulamaz bir yapıya sahip olması olarak tanımlanabilir. Hegemonik erkeklik kavramı bize sadece iki cinsiyet arasındaki adaletsizliği işaret etmez. Aynı zamanda atanmış cinsiyeti erkek olan grupların içerisindeki dinamik ve güç paylaşımını da aktarır. Bu da, toplum içerisindeki mevcut erkekliğin nasıl üretildiği, nasıl meşru

kılındığı ve farklı gruplaşmalar içerisindeki güç dağılımının neye göre yapıldığı ile ilgili olarak ipuçları vermektedir (Türk, 2008). Connell (2016) ayrıca gerçekleştirdiği araştırmada hegemonik erkekliğin, hem erkeklerin kendi içerisindeki kategorik düzeni ve gücü oluşturmada, hem de ikili cinsiyetler arasındaki erkeğin, kadın üzerinde üstünlük kurma çabesindeki tanınırlığının sağlanmasında ikili bir işleve sahip olduğunu aktarmıştır.

Hegemonik erkeklik ifadesinin kavramsallaşması ile birlikte, Connell genellikle araştırmalarını, toplum tarafından şekillendirilen roller ve yine toplum tarafından belirlenen cinsiyet rolleri üzerinden, feminist bir bakış açısı ile yürütmüştür. 1980’ler ve sonrasında R. Connell, J. Stoltenberg, M. Kimmel, V. Seidler, J. Hearn, H. Brod ve benzeri pek çok araştırmacı tarafından üretilen erkeklik ve erkekler özelinde özgün, değerli ve öncü nitelikte araştırmalar hızla ortaya konmaya başlamıştır. Şüphesizdir ki feminist ve LGBTİ+ bireylerin o dönemki mücadeleleri de, bu araştırmaların desteği ile görünürlük kazanmış ve toplumsal cinsiyet alanına büyük katkılar sağlamıştır (Bozok, 2014).

Hegemonik erkeklik ifadesini literatüre kazandıran Connell (2005) öz olarak, dünyanın hızla küreselleşme etkisinin, hegemonik erkeklik ve patriyarkal (ataerkil) değerleri de etkilediğini dile getirmiş, değişen ve dönüşen dünyada erkekliğin de bu farklılaşmaya ayak uydurup adaptasyon sağladığından bahsetmiştir.

19. yüzyılın son çeyreğinde feminizm akımının ses getirmeye başlaması, mevcut erkeklikler ve üretilen toplumsal cinsiyet üzerinde çeşitli dezenformasyonlar yaratmış; iş hayatından, sosyal hayata, coğrafi kültürlerden, politikaya kadar pek çok alanda etkili olmuştur (Kimmel, 1987). Bu değişim de geçmişten günümüze, farklı toplumlardaki, farklı erkeklik türlerinin üretilmesi ve erkeklik ifadesindeki ağır sorumluluğun, nasıl stratejik adımlar ile daha yumuşak bir hale dönüştürülebileceği ile ilgili araştırmalar üzerinde yoğunlaşmıştır. Kimmel’ in (1987) “*Men's Responses to Feminism at the Turn of The Century*” araştırması, Cornwall ve Lindisfarne’in (1994) “*Dislocating Masculinity Comparative Ethnographies*” çalışması yabancı literatür örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Demren’in 2014 yılında gerçekleştirdiği “*Kahvehane Erkekliği*” ve Demez’in (2005) “*Kabadaydan Sanal Delikanlıya*” isimli yayımları ise yerli alanyazının içerisinde yer alan çalışmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Erkeklik üzerine gerçekleştirilen çalışmaların 1970'lerin sonlarında oluşmaya ve hız kazanmaya başladığı söylene de, Hearn (1996) araştırmasında, bu tarz araştırmaların ve özellikle erkekliğe eleştiri içeren çalışmaların 1987'den sonra tartışmaya açıldığına dikkat çeker.

Türkiye'de ise bu tarz erkeklik yaklaşımları ve tartışmaları, sosyoloji alanında dünyanın gerisinde kalmış ve bu alandaki çeşitli yazarların kitaplarının çevirileri ancak 1990'lı yıllar ile birlikte gerçekleşmiştir. Lynne Segal'in (1992), David Cohen'in (1995), Robert William Connell⁴'in (1998), Terrence Real'in (2004) ve Pierre Bourdieu'nün (2014) yazdığı kitaplar, çevirilerinin gerçekleşmesi sonrası Türkiye'de yeni bir gündem yaratmıştır. Gerçekleştirilen yayınların ve yazılan kitapların çok büyük bir kısmı, erkekliğin eleştirilmesinden ziyade, mevcut erkekliğin ve toplumun içerisinde barınan erilliğin tekrar tekrar nasıl inşa edildiği ve nasıl güçlü kaldığı üzerinde durmaktadır.

2.1.1. Kuramsallaşma süreci ve hegemonik erkeklik

İlk erkeklik çalışmaları ile hegemonik erkeklik kavramının oluşumuna ön ayak olacak olan Brannon (1976), erkekliğin dört temel kuraldan oluştuğunu ifade etmiştir. Bu kurallar;

- Korkacak bir şey yok (no sissy stuff); kadınlık ve zayıflığın reddedilmesi,
- Büyük bir tekerlek ol (be a big wheel); homofobik tutumun oluşumu, başarı, güç ve paranın önemi,
- Sağlam bir meşe ol (be a sturdy oak); erkeğin sakın ve her zaman için duygusallıktan uzak bir sertlikte olması gerektiği,
- Onlara cehennem ver (give 'em hell); cesaret ve her zaman risk almayı bilmeyi ifade etmektedir.

Yaklaşık otuz sene önce ortaya koyulan hegemonik erkeklik kavramı; erkeklik özelinden, toplumsal cinsiyet kavramına kadar pek çok sosyal olguyu içerisinde barındırarak, geçmişten günümüze fikirler üzerinde etkili olmuştur. Karşımıza çıkan bu kavram, literatür içerisindeki ataerkil yapı, toplumsal cinsiyet, feminizm ve erkeklik kavramı gibi olgular arasında bir köprü oluşturmıştır. Bu kavram ilk olarak

⁴1944 doğumlu Robert Connell transeksüel bir bireydir. Robert Connell süreç içerisinde üniseks bir isim olan Raewynn ismini almış ve 2006 yılından beri bütün eserleri Raewynn Connell ismini taşımaktadır.

Avustralya’da gerçekleştirilen eğitim ve şiddet araştırmalarında karşımıza çıkmaktadır (Connell ve Messerschmidt, 2005).

Demren’e (2001) göre erkeklik ifadesi, mevcut iktidarlar tarafından topluma sunulan ve cinsiyet ile ilgili yaratılan farklılıklar ile cinsiyete bağlı çeşitli olguların (ideoloji, kültür, din, dil, siyaset, vb.) sürdürülebilir olmasını sağlamak adına bir kimlik oluşturma çabasıdır. Connell (1995, s. 77) ise hegemonik erkeklik kavramını, Antonio Gramsci’nin (1971) ortaya koyduğu ve sınıfsal ilişkiler ile farklılıkların, toplumu belli bir hedefte güdülediği ve yönlendirdiği dinamik olarak ifade ettiği, “*hegemonya*” kavramının birleşimi olarak ifade etmektedir. Connell, gerçekleştirdiği araştırmalarda (2000, 2005, 2016), bütün dünyayı sararak globalleşen erkeklik tipleri olduğunu ifade etmektedir. Hegemonik erkeklik kavramı, toplumdan topluma, farklı durumlar altında değişebilen bir karaktere sahiptir. Kadının dönemsel olarak güçlenmesi ve erkekler tarafından kontrol altına alınma isteği, erkekliğin farklı biçimlerinin, farklı zaman ve toplumlarda gün yüzüne çıkmasına sebep oluşturur (Connell, 1995).

Connell, “*Gender and Power*” kitabında, dünyaya geldiğinde sahip olduğun ailenin kültüründen bağımsız bir gelişim sergilemenin mümkün olmadığını ifade eder, iktidar ve güç unsuruna dikkat çeker. Toplum içerisinde atanmış cinsiyeti erkek olan bireyin daha avantajlı bir yapıya sahip olduğunu savunan Connell, aile içerisinde de hegemonyanın erkek tarafından kontrol edildiğini ifade eder. Aile içerisinde baba figürü sadece eşini ve sahip olduğu kız çocuğunu bu dinamik süreç içerisine sokmaz, aynı zamanda sahip olduğu erkek çocuğuna karşı da bir iktidar yaratır ve toplumsal cinsiyet rollerini, erkeklik ile ilgili olguları süreç içerisinde tekrar tekrar üreterek, kendinden sonraki kuşaklara aktarımını amaçlar.

Bahsedilen bu aktarım süreci içerisinde, kuşaklar arasındaki bilgi akışı süreci, dinamik toplum yapısına uygun olarak mevcut erkekliğin de değişmesi ile sonuçlanır; böylelikle hegemonik erkeklik olarak ifade ettiğimiz kavram da yerini çoğul erkeklik diye ifade edilen kavrama bırakmaktadır. Mevcut toplumsal yapı ataerkil bir düzene sahiptir ve bu düzen içerisindeki, değiştirici ve dönüştürücü erkekler, mevcut erkeklik durumundan rahatsızlık duyarlar. Bunun sonucunda da bu dönüşümün bedelini, toplum içerisinde ödemek zorunda bırakılabilirler. Toplum içerisinde avantajlı bir konumda olduğu ifade edilen erkek cinsiyeti de kendi içerisinde ayrılmakta ve cinsel yönelim

olarak heteroseksüel⁵ olan erkekler, diğerlerine göre daha da avantajlı olarak kabul görmektedir. Elbette bu sosyal adaletsiz yapıdan hoşnut olmayan ve bu eşitsizliğin farkında olan erkek grupları da mevcuttur (Connell, 2016, s.13).

Mead'in (1974) ve Parsons ile Bales'in (1955) gerçekleştirdiği araştırmaların sonucunda, toplumsal cinsiyet oluşumunun sadece toplum içerisinde öğretilen roller ile sınırlı tutulduğunu ve bunun doğru olmadığını söyleyen Connell (1987), toplumsal cinsiyet ile ilgili yapının Simone de Beauvoir'un (1949) iktidar ve cins bağlantısı araştırmaları ile daha doğru açıklanabileceğini ifade eder. Ayrıca, iktidarın aile içerisinde baba figürü ile güç kazandığını kabul eder.

Erkeklik olgusu açıklanmaya çalışılırken, erkekliğin içten geldiği ifade edilmekte, fiziksel özellikleri ön plana alınarak toplum tarafından şekillendirilmekte, fakat bu durum doğruyu yansıtmamaktadır (Connell, 2000, s. 77). Bedenler üzerinden yürütülen erkeklik, travesti⁶ ve transseksüel⁷ bireylerin durumlarında bir karmaşa yaratmaktadır. Bedenlerin sadece kadın bedeni ve erkek bedeni olarak ayrılması, roller üzerinde de kadın ve erkek olarak şekillenme ile sonuçlanmaktadır. Bu tarz ayrımlar da bizi bedensellikten uzaklaştırarak, toplumsal olguları ön plana çıkarmaya zorlar. Nitekim içerisinde bulunduğumuz toplumlar da, cinsiyetlere atadıkları roller üzerinden toplumsal cinsiyete şekil vererek ilerlemektedir. Hegemonik erkekliğin mevcut toplumsal düzende reddedilmesi mümkün değildir ve patriyarka savunuculuğu bırakıldığında, bu hâkimiyet de bozulmaya başlayacaktır (Connell, 1995, s.77).

Toplumsal cinsiyet araştırmalarında sadece kadın cinsine yer verilmesinden ziyade, erkeklik çalışmalarına da yer açılması bahsi geçen bozulma ile mümkündür. Toplumsal cinsiyet bağlamında ortaya konan erkeklik kavramı ile ilgili bilgiler ise mevcut durumun daha iyi anlaşılmasına ve konu ile ilgili olarak mevcut problemlere daha yakından ve detaylı bakılmasına olanak sağlayacaktır (Onur ve Koyuncu, 2004).

Toplumsal iç dinamiklerin oluşturduğu, önüne geçilemez değişimden bahseden Connell (2016), avantajlı bir konuma sahip erkeklerin, sahip oldukları bu avantaj için, son derece ağır bedeller ödediğinden bahsetmektedir. David Gilmore (1997) ise, kültürler içerisinde yoğrulan erkeklik ve kadınlık ile ilgili süreçlerin karşılaştırmasının

⁵Hem cinsel ve hem de duygusal açıdan karşı cinse ilgi duymak.

⁶Biyolojik cinsiyeti erkek olan fakat kadın gibi giyinen bireyler.

⁷Biyolojik cinsiyetlerini karşı cinsiyet ile değiştiren bireyler.

yapılmasının mümkün olamayacak kadar gerçek dışı ilerlediğini, hatta günümüzdeki mevcut erkeklik yapısının sürdürülebilir olmasının, imkânsız istemekten farksız olmadığını ifade etmektedir. Bütün bu sebepler ışığında, erkeklik üzerine yürütülen araştırmaların, sayılar ve istatistiki sonuçlardan daha çok, altta yatan sebeplere yönelik olması elzemdir. Toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmalara ve erkekliğin nasıl daha da güçlü hale getirilip, sürekli üretiminin yapıldığının sonuçlarına ulaşmak ve çözüm yollarını ortaya koymak ile ilgili çalışmaların yapılması daha büyük öneme sahiptir (Connell, 2001).

Connell, toplumsal cinsiyet (gender) kavramının kadın cinsiyeti ile bağdaştırılması ve bu kavram kullanıldığında akla ilk gelenin kadın olmasından rahatsızlık duymakta ve bunun sonuçları olarak da kadının ötekileştirme eyleminin devamlı üretileceğinin önemle altını çizmektedir. Bu rahatsızlığı ile ilgili olarak şu cümleyi kullanmıştır (2014, s.5);

“Kadınlar, Simone de Beauvoir’ın (1949) ünlü deyişiyle ‘öteki’dir ve ‘cinsiyet’leri sebebiyle yaftalanmıştır”

Bu sebeptir ki, araştırmaların sadece kadın üzerinden yürütülmesinden ziyade erkeklik üzerinden de ağırlıklı olarak yürütülmesi son derece önemlidir ve bu çalışmaların sonucu bizlere erkek üretiminin altında yatan önemli olguların neler olduğunu gösterecektir.

Connell (1996, s.208), farklı zaman dilimlerinde farklı kültürel özellikler taşıyan toplumların içerisinde barındırdığı çoğul erkeklik kavramını, toplumların farklı yapılanma biçimlerine sahip olması ile açıklamaktadır. Genellikle erkeklik ve heteroseksüelliğin bağlantılı olduğuna dikkat çeken Connell, bazı toplumlarda eşcinsellik asla erkekliğin yanında yer alamayacak iken, bazı toplumlarda ise eşcinsel ilişkilerin öneminden bahseden antropolog ve tarih bilimcilerin olduğunu ifade etmektedir. Connell bu bilgilerden yola çıkarak, farklı toplumların yapılarının asla aynı olmadığını, birbiri ile karışan türlü kökenlerin farklı ve çeşitli erkeklikler ürettiğini ve sonuç olarak ise ortaya farklı farklı erkekliklerin çıktığını söylemektedir. Bu ifadeler ve araştırmalar sonucunda ise, “çoğul erkeklik” ve “hegemonik erkeklik” kavramları yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlamıştır. Elias ve Beasley (2009) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, ortaya çıkan bu erkeklik türlerinin ve hegemonik erkeklik kavramının toplumun olmazsa olmazı olduğunu ve hatta toplumsal düzen, kadının fark edilişi, sorunlara ışık tutma gibi konularda son derece yararlı bir olgu olduğunu savunmaktadır.

Moermond'un (2015) üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırma ortaya koymaktadır ki, üretilen erkeklik her ne kadar eğitim ile tekrar şekillense de, hegemonya baskınlığını korumaktadır. Üniversite düzeyindeki erkekler bile kendi içerisinde, daha naif, daha nazik olanları ötekileştirmekte, farklı cinsel yönelime sahip erkekleri, hegemonik erkeklik içerisindeki herhangi bir statüye ait görmemektedir.

Erkeklik ve kadınlık, toplumlar, düşünceler, siyasal hedefler ile birlikte durmaksızın şekillendirilen, baştan yaratılan ve tekrar tekrar onaylanan, yer ve zamansal olarak değişiklik gösteren olgulardır (Segal, 1992). Hegemonik erkeklik olgusu böylelikle, en küçük yapı taşı ailede, askeri sistem içerisinde, devlet kurumlarında ve hatta bilim üretilen alanlarda bile üretilmekte, medya ve spor alanlarındaki kuruluşlarca da beslenmektedir. Doğduğu ve büyüdüğü alanlardan beslenen bireyler ise cinsiyet ayrımı yapılmaksızın, sürekli olarak atanmış cinsiyetinden beklenen rollere uygun davranarak, kendini onaylatmaya ihtiyaç duyarlar. Bahsedilen roller her ne kadar kültürler ve toplumlar arasında farklılık göstermiş olsa da, erkek ayrıcalıklı bir şekilde toplum içerisindeki varlığını sürdürmektedir.

Connell (1996, s.208-209), farklı erkekliklere yaptığı vurguda, bazı toplumlarda askeri gücün ve askerliğin çok ulvi bir görev olduğunu, erkeklik ile tamamen bütünleştirildiğini dile getirir iken, diğer toplumlarda ise bu militarist gücün şiddet ifadesi ile birlikte anıldığını dile getirmiştir. Yine farklı bir örneğinde ise, aynı toplum içerisinde, farklı iş statülerindeki (mavi / beyaz yaka) erkek bireylerin arasında bile üretilen erkekliğin birbirinden farklı olduğunu savunmuş, sonuç ne olur ise olsun, erkeklik üretiminden vazgeçilmediğinin altını çizmiştir.

Akyüz vd. (2018) ise gerçekleştirdikleri "*piyasa erkekliği*" adlı çalışmada, Connell'in çoğul erkeklik ifadesine paralel sonuçlar elde etmiş ve aynı yapıların, aynı kurumların, aynı alanların içerisinde üretilen farklı erkekliklerin varlığını ortaya koymuştur. Everitt Panhale ve Ratele (2015), gerçekleştirdikleri çalışmada erkeklik araştırmaları ve hegemonik erkeklik üzerinden bir eleştiri yükseltmiş ve mevcut düzendeki sürekli üretilen farklı erkekliklerin ve hegemonya bağlantısının, geleneksel erkeklik ile bir tutulmaması gerektiği ve tutulamayacağını ifade etmiştir. Johansson ve Ottemo' da (2015) gerçekleştirdikleri eleştirel çalışmada, en önemli şeyin hegemonya ve erkeklik kavramlarının birbirinden ayrılmasının ütopyik gelse de ayrılması olduğu vurgusunu yapmaktadır.

Sonuç olarak; hegemonik erkeklik kavramının sindirilerek anlaşılabilmesi için, sosyal hayat içerisinde erkekliğin nasıl inşa edildiğinin, bu inşa sürecinde kurumsal yapıların nasıl mükemmel işlediğinin, ekonominin bu yapılar üzerindeki öneminin, toplumsal cinsiyet olgusunda erkeğin yerinin ve kavramlar arasındaki farklılıkların bütünüyle ortaya konması önem arz etmektedir (Connell, 1995, s.35).

2.1.2. Hegemonik erkeklikler ve üretim alanları

1980’lerden günümüze kadar eleştirel erkeklik ile ilgili araştırmalarda yoğun bir artış olmuştur. Farklı erkeklik olgularına, çoklu yönlerden bakan bu akademik araştırmalar, dünya ve Türkiye’de üretilen çeşitli erkeklik biçimlerine, eleştirel bakış açısı ile bakılmasına imkân tanımıştır. Türkiye’de gerçekleştirilen bu araştırmalar, dünya ile kıyaslandığında, alanda çok daha geç kendini göstermiş ve hep alanın ne kadar zor olduğundan bahsedilmiştir. Sadece Türkiye’de değil, hemen hemen bütün toplumlarda erkeklik ve erkekliğe atfedilmiş şeyler tabu haline getirilmekte ve tartışılmasına dahi izin verilmemektedir. Fakat günümüzde bu alanda yapılan veya yapılmaya çalışılan araştırmalar, bu durumun genel bir problem olarak algılanmaya ve çözüme ulaştırılmaya çalışıldığının bir göstergesidir. Türkiye’de erkeklik araştırmalarının hız kazanmasında bir diğer faktör de, batıdaki hareketler kadar olmasa da, feminizmin kazandığı önemdir. Feminist aktivizminden güç alan erkeklik araştırmaları, erkekliğin temelinde yatan bütün unsurların ve farklılıkların ortaya çıkarılmaya çalışıldığı bir avın peşine düşmektedir (Rose, 2018, s.83).

Deniz Kandiyoti’nin (1982) “Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar” adlı eseri Türkiye’deki erkeklik araştırmalarının önünü açan ve ön ayak olan eserlerden birisidir. Kandiyoti bu eserinde Connell’in da eserlerinde bahsettiği gibi erkeklerin kendilerinin ürettikleri farklılıklar ile bunun mevcut sisteme olan hizmetinden bahsetmiş ve “ataerkil pazarlık” ifadesine yer vermiştir. Yine Kandiyoti’nin (1995) “Ataerkil Örüntüler” isimli eseri, alanın öncülüğünü yapan değerli çalışmalardan birisi olmuş ve erkek egemenliğine değinen bulgulardan bahsetmiştir. Genel olarak, ülkemizde gerçekleştirilen erkeklik çalışmaları hegemonik erkeklik kavramı etrafında toplanmaktadır ve bu yönde de ilerlemesini sürdürmektedir.

Türkiye örneğinde gerçekleştirilen mevcut araştırmalar, toplumumuza özgü erkeksi yapıların nasıl üretildiği ve işletildiği ile ilgili bilgilere ışık tutmaktadır. Tutulan

bu ışık göstermektedir ki, Türkiye’de hegemonik erkeklik ifadesi bir kriz ile yüz yüzedir ve eleştirel erkeklik araştırmaları ile boğuşmaktadır. Pek çok araştırmada sünnet, askerlik, evlilik vb. gibi erkekliğin olmazsa olmazı kabul edilecek özelliklerin altı çizilmiştir.

Türkiye’de yürütülen cinsiyet ile ilgili rejim eskiden tarıma dayalı olarak toplumu yönlendirir iken, artık baba ve oğul, yaşlı ve genç ilişkisinden modernleşme süreci ile birlikte evrilmiş, geleneksel aile yapısından sıyrılarak, kendi hayatını ve ailesini kurup, evine bakan genç erkek modeline dönüşmüştür (Sancar, 2013, s. 301). Sancar (2013, s. 303) “piyasaya dayalı erkeklik” ifadesini ortaya koyarken, orta sınıf erkeğin erkek olabilmek için askerlik, fuhuş, evlilik, babalık gibi süreçlerden geçmek zorunda olduğunun altını çizmekte ve aynı zamanda erkeğin vücudunun film yıldızları gibi görünmesi gerektiği, sporu ve özellikle futbolu takip etmesinin önemini, pornografinin getirilerini vurgulamaktadır. Orta sınıf erkeğin bu zorunluluklarına karşın belli bir sosyal statüye sahip işadamları ise, parayı elde ettikleri sürece istedikleri gibi bir yaşam sürdürerek, erkekliklerinin sorgulanmasına olanak tanımamaktadır.

Sancar’ın çalışmasına benzer bir şekilde Akyüz vd.’nin (2018) gerçekleştirdikleri orta ve alt sınıf erkeklikler ile ilgili araştırmada, üretilen erkeklik ve biçimleri ne olursa olsun, bir bütün olarak karşımıza çıkan olgu her koşulda “erkek olmak ”tır demektedir. Yapılan araştırmada sonuç olarak elde edilen en önemli bulgulardan birisi, farklılıklar ne olursa olsun, avantajlı konumdaki erkek cinsiyetine, erkekler tarafından getirilen bir eleştiri neredeyse yoktur.

Hegemonik erkeklik olgusu içerisinde, erkekliğe geçiş olarak tanımlanan ve erkekliğin özellikleri ile bağdaştırılan çeşitli kavramlar vardır. Bu kavramlar ve özellikler genellikle şu şekildedir;

- Erkekliğin başlangıcı sünnet,
- Cinselliğin keşfi,
- Askeri eğitim,
- İyi bir iş hayatı,
- Mutlu giden evlilik,
- Çocuk (erkek) sahibi olma,
- Spor ilgilenimi.

Erkeklik üretimini ve erkeklik ile ilgili onayların sağlanmasına imkân tanıyan alanlar bu şekilde karşımıza çıkmaktadır (Bryk, 1934, s. 16; Butler, 1993, s. 89;

Donaldson, 1993; Kandiyoti, 1997, s. 216; Akın, 2004, s. 153; Holt ve Thompson, 2011, s. 443; Barutçu, 2013).

Gürbüz (2016), “korkuyorum anne’de hegemonik erkekliğin yapı sökümlü” isimli araştırmasında, babasız yetişmiş bir çocuğun yukarıda bahsedilen tüm bu erkekliğin kanıtlandığı alanlarda nasıl bir başına mücadele ettiğini ortaya koymuş ve yine baba figürü olmaksızın toplumsal olarak üretilen erkekliklerden bahsetmiştir. İçerisinde barındırdığı pek çok duygu ile hegemonyaya karşı başkaldıran bir karakter içeren film analizinde, başka erkeklik üretimlerine bakış açısı yansıtılmıştır.

2.1.2.1. Erkeklik ve performans üretimi: Spor alanları

Erkeklik üretiminin en yoğun gerçekleştirdiği alanlardan biri diyebileceğimiz sporun, atanmış cinsiyeti erkek olan bir bebeğin doğuşu ile birlikte nasıl hayatına dâhil olduğu ve bu durumun Türk kültürü içerisinde nasıl işlediği bu başlık altında ortaya konmaya çalışılacaktır. Yerli alanyazın içerisinde spor ve erkeklikler üzerine yapılmış araştırmalar sınırlı kalmıştır. Genellikle şiddet olgusu üzerinden bu ilerleyen araştırmalarda, örneklem genellikle seyirci ya da sporculardan seçilmiştir.

Erkeklerin icra ettiği takım sporları rekabetçi kabul edilmiş ve erkeklik ile ilgili gösterilerin yapılması gerektiği bir alan olmaya zorlanmıştır (Pronger, 1990; Messner, 1992; Birley, 1993). Erkek ve spor deyince akla gelen ilk nesne olan top, yani futbol ile başlayan hikâye, ilerleyen dönemlerde eğer arzu edilir ise başka branşlara kaymakta, Eime vd. (2013) ile Oja ve arkadaşlarının (2015) da bahsettiği çeşitli faydalar sağlamaktadır. Bazen ise durumun tersi yaşanmakta ve spor ile olan ilişki çeşitli sebepler ile sonlandırılmaktadır (Mosewich vd., 2011; Mesagno vd., 2012). Bu hususta yine karşımıza çıkan en önemli nokta baba olgusudur. Bir baba spor kültürünü geçmiş nesillerden temin edebildi ise, gelecek nesle de aktaracak anlamı taşımaktadır (Altınoluk, 2017).

Spor olgusu içerisinde sadece toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini güçlendirerek barındırmaz, aynı zamanda farklı fikir ve düşüncelerin de içerikleri ile kaplıdır. Sporun içerisindeki erilliğin ilk ortaya çıkışı, erkek çocukların top koşturması ile cinsiyetlendirilerek başlamış olur. Kökenden gelen ve ikili cinsiyetler arasındaki ilişkileri düzenlemeye yönelik söylenmiş “oğlanlar topla, kızlar bebekle oynar” sözü bu cinsiyetçi yapıya iyi bir örnektir ve spor alanı içerisindeki ikili rolleri, erkek egemenliğini, bu

egemenliğin sporun içerisinde nasıl insanların önüne sunulduğunu ortaya koymaktadır (Koca ve Bulgu, 2005). Spor alanında gerçekleştirilen Canan Koca ve Nefise Bulgu'nun (2005) bu araştırması, Türkiye'de spor alanında Connell'in hegemonya kavramı üzerinden yürütülen ve erkeklikleri tartışmaya açan ilk akademik çalışmadır.

Ayrıca, erkekliğin üretim yeri ve basamaklarından biri olan cinsellik, sporun içerisinde de üretimini sürdürmektedir. Sporun içerisindeki eşcinsel erkekler üzerinden hem uğradıkları ötekileştirmeler, hem de kabuller ile ilgili pek çok araştırmaya rastlanmaktadır (Nylund, 2004,2007; Anderson, 2009,2005,2011; Kian ve Anderson, 2009; Campbell vd., 2011; Cashmore ve Cleland, 2011,2012). Sporun içerisindeki homofobi ile ilgili olarak, futbol özelinde Cleland'ın (2014) yaptığı araştırma ise, açık kimlikli sporcuların sayısındaki artış ve medya üzerindeki yer alış biçimlerindeki yumuşamayı gözler önüne sermektedir.

Connell'a göre, spor olgusunun içerisindeki bu erkek egemen yapı son derece kurumsaldır (1995, s. 35-36). Sporun sahip olduğu bu kurumsal yapı aynı zamanda içerisinde bir üst-ast ilişkisini de barındırmaktadır ve bunun bilincine sahip olan erkekler de rollerini buna uygun olarak düzenlemekte ve belirlemektedir. Spor içerisinde sadece eğlence barındıran ve vadeden bir yapıya sahip değildir. Aynı zamanda hırs, başarı, birincilik, liderlik, mücadele ruhu ve savaşı da barındırır (Mosewich vd., 2011; Mosewich vd., 2013; Ferguson vd., 2014, 2015; Reis vd., 2015). Hegemonik erkeklik çerçevesi içinde şekillenen erkek sporcular, erkeklik içerisinde ötekileştirilen ve erkek olarak görülmeyen sporculardan daha katı bir tutuma sahiptirler (Wasylikiw ve Clario, 2018), bu erkekler herhangi bir başarısız sonuç karşısında şefkat veya avunma ile ilgili yapıları reddederler (Mosewich vd., 2019). Hegemonik erkeklik olgusu içerisindeki sporcular kendilerine ve çevreye karşı daha az şefkat duyarlarken, ayrıca erkekliklerini sorguladıkları homoseksüel⁸ sporculara karşı da daha acımasız davranırlar (Reis vd., 2019). Bütün bu olguların birleşimi ise iktidar temsilini yansıtmaktadır. Bu durum toplumsal düzen içerisinde de kendisine yer bulmaktadır; her iki cinsiyet de içinde bir lider “alfa” belirler ve yaratılan otoritenin gücü genellikle lider erkektedir. Kendisinden daha iyi, daha güçlü, daha üstün bir varlık ile karşılaşan alfa, yerini yeni lidere bırakır ve mevcut hegemonik yapı ile ast-üst ilişkisi de bu duruma göre tekrar şekillenip belirlenir

⁸Aynı cins ya da cinsiyetteki bireylerin romantik veya cinsel yönelimleri.

(Can, 2012, s. 268-270). Can'ın doğal yaşam üzerinden betimlediği bu durum, spor içerisinde de benzerlik göstermekte ve liderlik güdüsü ön plana çıkmaktadır. Antencio ve Koca'nın (2011) gerçekleştirdikleri araştırma ise bu duruma spor içerisinde iyi bir örnektir. Üç ortaokulda beden eğitimi derslerinin içerdiği cinsiyetçilik üzerinden yürütülen araştırma sonucunda, erkek çocukların genellikle futbol üzerinde durdukları ve fiziki olarak da gerçekleştirilen uygulamalarda güçlü olan, yapılı görülen ve kazanacağını bildikleri arkadaşlarını destekledikleri tespit edilmiştir. Ortaokul özelinde İskoçya'da gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise, öğrencilerin beden eğitimi dersleri vesilesi ile gücü, dayanıklılığı, başkaları üzerinde kurulan baskıyı, polis düzenini içselleştirdikleri tespit edilmiştir

Erken yaşlarda oynanan ve sporun da eklendiği oyunlar, ikili cinsiyetlere ayrılmış şekilde yapılanmıştır. Atanmış cinsiyeti kadın olan çocuklar, erkek oyunu diye tabir edilen futbol gibi oyunların içerisine, mahalle oyunu olsa dahi kabul edilmemekte, kabul edildiği takdirde de “erkek Fatma” gibi yakıştırmalar ile karşılanmaktadır (Koca ve Bulgu, 2005). Bu durumu nadir de olsa erkekler de yaşamaktadır. Can'ın (2012, s.330) gerçekleştirdiği araştırma göstermektedir ki; dans, cimnastik, artistik patinaj gibi branşlarda erkek yoğunluğu çok azdır ve bu durum güzel sanatlar fakültelerinin bale bölümü için de geçerlidir. Balet erkekler topluma cinsel yönelimlerinin hetero olduğunu kanıtlamaya zorlanmaktadır. Yani topluma yedirilen toplumsal cinsiyet rollerinin kontrolü sporun da desteği ile sağlanmakta ve özellikle iki cinsiyet arasındaki zıtlıkları daha da keskinleştirerek işlemektedir. Bu durum sporun tamamıyla ideolojik bir yapı barındırdığını ortaya koymaktadır ve bu ideoloji mevcut değerlerini genellikle futbol ile bütünlendirmektedir. Futbolun içerdiği bu değerler, bazı durumlarda toplumsal yapı içerisinden temin edilirken, bazı durumlarda ise toplumlar üzerinde bir pekiştireç olarak kullanılır.

Spor ve erkeklik ilişkisi araştırmaları yerli alanyazın içerisinde bir süre çalışılmamıştır fakat LGBTİQ+ ⁹ hareketin Türkiye’de güç kazanması ile genel anlamı ile erkeklik çalışmaları dikkat çekmiş ve Hacısoftaoğlu ile Koca (2011) toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin erkek bedeninin üstün görülme algısı ile ilişkini ortaya koyan çalışması ile bu sessizliği bozmuştur. Gerçekleştirilen bu çalışmada, erilliğin ön plana

⁹L: lezbiyen, G: gay, B: biseksüel, T: transseksüel, İ: interseks, Q: Queer

çıkarılması ile kadının ikinci cins olarak ötekileştirildiği ve spor kültürünün erkekliğin daha da yaygınlaşmasına destek olduğu ifade edilmiştir. (Hacısoftaoğlu ve Koca, 2011, s.72). Spor en temel şekli ile erkeklerin erkekler için erkeklerin faydasına üretilen, kamusal alanda olması gereken cinsin erkek olduğunun alt yapısını hazırlayan, aynı zamanda da geleneğe dayanan erkeksi yapının yaratılıp sürdürülmesine imkân tanıyan bir olgudur (Mesner ve Sabo, 1990).

Bulgu (2012), futbolcuların kendi ürettikleri şiddet üzerinden gerçekleştirdikleri eylemleri anlamlandırmaları üzerine gerçekleştirdiği çalışmada, en eril branşlar arasında sayılan futbolun, erkek futbolcuların ürettiği şiddet vasıtasıyla nasıl hegemonyaya hizmet ettiği vurgulanmıştır. Sadece futbolcuların değil, aynı zamanda taraftarların da üretilen şiddete ortak olduğunun altı çizilmiştir.

Türkiye’deki heteronormativite, spor ve erkeklik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan Özbay (2013) ve eşcinsel olduğunu açıklaması sonucu, Türkiye Futbol Federasyonu’ndaki görevine son verilen hakemle gerçekleştirdikleri çalışma ile Karakaş ve Çakır (2013), futbol ve sporun içerisindeki heteroseksüel yapı ile mücadele eden bireylerin yaşadığı sorunlara ışık tutmuştur.

Yüksel (2014) gerçekleştirdiği araştırmada, hobi ve sağlık amaçlı spor yapanların, iki farklı cins olarak hangi spor branşlarına, ne amaçla yöneldiklerini ortaya koymuş ve cinsiyetlerin spor yapma oranlarını sosyolojik açıdan mercek altına almıştır. Yüksel gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, sporu erkek hükümdarlığının kalesi olarak tanımlamış ve kadınların bu üstünlüğe karşı güçlü bir savaş verdiğini ifade etmiştir.

Hacısoftaoğlu ve Elmas (2015), erkek bedenine karşı yaratılan algının güçlü görünmesi gerektiği ile ilgili olduğunun altını çizerek, modernleşme ve masa başı çalışma hayatının bu durumu baltaladığını ifade etmektedir. Ayrıca bu ifadeden yola çıkarak gerçekleştirdikleri araştırmada, “*Men’s Health, GQ*” gibi erkeklere hitap eden dergi kapaklarının üstü çıplak erkekler ile süslü olmasının sebebinin hegemonyaya hizmet olduğunu ileri sürmektedir. Bu durum ile alakalı olarak, erkeklerin masa başı işler sonucu, geleneksel güçlü ve kaslı vücut tipinden, kadınsı olarak tabir edilebilecek bir vücut tipini kazandıklarını söylemek mümkündür ve bu kazanımda yine erkekliğin kendi içerisinde çeşitli krizler yaşamasına sebebiyet vermektedir. Bu krizlerden en temelinin sebebi ise erkekliğin elden gitme korkusudur. Bu monoton iş hayatının getirebileceği sonuçlardan hareketle, Altınoluk (2017) vücut geliştirme amacıyla spor salonunu kullanan ve masa

başı işler yapan erkeklerin korkularını ortaya koymuş, üretilen erillik içerisinde homososyal¹⁰ ağlarını geliştirerek erkeklik inşası üzerine nasıl adımlar atıldığına ışık tutmuştur. Türkiye’de spor alanı içerisinde durmadan devam eden ve sürekli pompalanan bir erillik, bir erkek egemenliği mevcuttur ve bunu pek çok branş için söylemek mümkündür. Güreş branşı içerisinde yer alan sporcular ile gerçekleştirilen araştırmada, çoğu sporcunun alt sınıftan geldiğinin altı çizilir iken, şiddetin güreş branşı içerisindeki erkeklik ilişkilerinin analizi yapılmıştır. Bu araştırma, spor ile birlikte erkek egemen yapının güçlendiği ve şekillenen hiyerarşik yapının toplumsal olarak yeniden üretim sürecine girdiği vurgulanmaktadır (Hacısoftaoğlu ve Bulgu, 2015, s. 121).

İster futbol olsun, ister dövüş sporları, isterse de dans; sporun içerisinde yer alan her branş sosyolojik incelemelere açık bir yapıya sahiptir. Çünkü cinsiyetçiliğin en yoğun hissedildiği alanlardan bir tanesi spordur. Talimciler (2016) futbol özelinde gerçekleştirdiği araştırmada, erkek kimliği kazanma süreci üzerindeki futbol etkisini araştırmış ve taraftarların erkeklik kavramı ile ilgili sahip oldukları olguları ortaya koymaya çalışmıştır. Sporu hegemonik erkekliğin pekiştireci olarak tanımlayan Talimciler, sporun meydan okuyucu gücü ile saldırgan bir yapı oluşturarak, erkeksi mitleri yeniden üreten bir form olarak tanımlamaktadır. Çakmak ve Çelik’in (2016) futbol alanında gerçekleştirdikleri araştırma da ise, taraftar gruplarının erkeklik normlarına olan uygunlukları ve özellikle şiddete olan destekleri ortaya konmuştur. Gerçekleştirilen araştırma sonucunda, rekabet olgusu, futbolun temel unsuru olarak ifade edilmiş ve erkeklik açısından bir onur mücadelesi olarak tanımlanmıştır.

Sonuç itibariyle, erkekliğin üretim alanları olarak ortaya konan ve sünnet ile başlayıp babalık ile son bulan sürece sporu eklemek anlamsız olmayacaktır çünkü; doğumdan sonra başlayan, askerliğin içinde barınan, iş hayatının uzantısı olan ve evlilik ile birlikte gelecek nesillere aktarım aracı olarak kullanılacak spor olgusu, heteronormativiteyi¹¹ empoze ederken, erkek egemen kültürü de aşlamaktadır.

2.2. Kapsayıcı Erkekliğe Giriş

Yirminci yüzyıla bakıldığında erkeklik ve erkekler üzerine yapılan araştırmaların birçoğu toplumun erkeklik ile ilgili sorunları ile sadece erkek cinsiyetine sahip olmaktan

¹⁰Bireylerin sadece hemcinsleri ile sosyalleşmesi.

¹¹Toplumsal olarak sadece karşı cinse duyulacak olan ilginin doğal ve normak olarak kabul görmesi.

gelen ayrıcalıklar üzerine odaklanmış (Lorber, 1994), toplumsal bedeller ve eşcinsel erkeklere karşı uygulanan baskı, boyun eğdirme çabası, dışlama gibi faktörlere değinilmemiştir (Kimmel, 1994; Connell, 1995; Plummer, 1999). Bu konular ile ilişkili süreçlerin anlaşılabilmesindeki kilit teori ise Connell'ın (1995) hegemonik erkeklik teorisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Connell ve Messerschmidt, 2005). Hegemonik erkeklik teorisinden yola çıkarak, erkekler ve kendi akran gruplarının içerisindeki değişen dinamikler ile ilgili pek çok araştırma yapan Anderson, artan eşcinsel erkek sayılarını ortaya koymaktadır (2002, 2005a, 2008). Anderson (2009) "*cinsiyet araştırmaları dergisi*"sinde yayımlanan bir makalesinde ise, ergen erkekler ve farklı kültürlerdeki değişen erkeklik ilişkilerini anlayabilmek adına "*kapsayıcı erkeklik teorisi*"ni (Inclusive Masculinity Theory -IMT) önermiştir (Anderson ve McGuire, 2010).

Kapsayıcı erkeklik teorisi, sosyal dinamiklerin içerisinde homofobi, stoacılık¹² ya da dışılığın reddinin yer almasının mümkün olmadığını savunan spor ve kardeşlik olgularını kapsamlı bir şekilde açıklamaktadır. Anderson, hegemonik erkeklik teorisinin özellikle akran erkek grupları içerisindeki dinamikleri tatmin edici düzeyde açıklayamadığını fark etmiş ve erkeklik inşası ve düzenlenmesi açısından homofobinin ne kadar merkezde tutulduğunu incelerken, homofobinin azaldığı toplumlardaki, erkek ve erkeklik özelliklerine olan etkisini de araştırmıştır. Gerçekleştirdiği araştırmalar sonucunda da, homofobik tutum olmadığında, açıkça yaşanan bir duygusallık, yaşlılara karşı artan dokunulmazlık tutumu, cinsiyetlere atanan kodlarda yumuşama ve duygusal temele dayanan yakın dostluklar sonucuna varmıştır (Anderson ve McCormack, 2018).

Kapsayıcı erkeklik teorisi, çok sayıda nitel araştırmanın verileri, alan literatür bilgisi, derinlemesine analizlerin bir araya getirilmesi ile geliştirilmiş bir teoridir ve son on yıldır rafine edilmektedir. Örneğin; McCormack (2012) tarafından, kapsayıcı eğitim toplulukları içerisindeki dostluk ve popülerlik olgusu kavramsallaştırılmış, bunun yanı sıra "*eşcinsel temalı dil*" denilen olgunun değişen doğası ortaya konmuş ve bu teorinin genişletilmesine katkı sağlanmıştır. Anderson (2014) ise, yirmi birinci yüzyıl sporcularını tartıştığı araştırmasında, sporcuların hangi benzer yollar ile nasıl homofobik, maço ve saldırgan hale getirildiğine vurgu yaparak, hegemonik erkekliğe ilişkin yumuşamalara ışık tutmaktadır.

¹²Akla ve doğaya uygun normlar olduğunu savunmak ve bu normlara uygun bir yaşam benimsemek.

Bu teorinin gelişimi ile birlikte, elde ettiği verileri açıklamada, bu teoriyi bir yol olarak kullanan pek çok akademisyen karşımıza çıkmaktadır (Adams, 2011; Dashper, 2012; Gottzen ve Sadlik, 2012; Channon ve Matthews, 2015). Bu duruma karşılık tabii ki teorinin eleştirel bir dille ele alındığı araştırmalar da mevcuttur (Ingram ve Waller, 2014; Boise, 2015; O’neill, 2015). Eleştirel bir yaklaşım ortaya koyan araştırmalarda, teorinin iyimser bir yapıda olduğu, geleneksel erkeklik-iktidar ilişkilerinin bir reform içerisinde olmadığı, sadece değişim gibi algılanan bir maske taşıdığı ve eğer bir yumuşamadan söz edilecek ise, bunun hegemonik erkeklik ile bütünleştirilmesinden ziyade, homofobi özelinde ele alınması gerektiği yönündedir. Tartışmaların daha az yaşandığı nokta ise, teorinin diğer erkeklik teorileri ile nasıl bir bağlantı içerisinde olduğu ve sosyal açıdan yaptığı açıklamaların ne kadar başarılı olduğu hususudur. Tüm bu eleştiriler göz önüne alındığında Anderson ve McCormack’ın (2018) hala teori üzerindeki çalışmalarını yürütmekte ve ortaya koyulan teori ile ilgili, güçlü yanların tespitini yapmak, gelen eleştirileri dikkate almak ve gelecekteki araştırmalara ışık tutmak için araştırmalarını sürdürmekte olduğunu söylemek mümkündür.

2.2.1. Kapsayıcı erkekliği anlamak: Geleneksel erkeklik ve hegemonik yapı

Sosyologlar, farklı kültürlerde, farklı erkekliklerin olduğunu ve belirli bir kültürde erkeksi olmak için tek bir düzlemin olmadığını kabul etmektedir. Bu sebepten yola çıkarak, toplumsal güçlerle şekillenen erkekliklerin, hiçbir kültürde eşit muamele görmediğini söylemek mümkündür (Anderson, 2010, s. 30). Connell (1995) “Erkeklikler” adlı kitabında, batı kültürü içerisinde erkeklikler ile ilgili hegemonyanın nasıl üretildiğini anlatmış, sıklıkla birbiriyle rekabet içerisinde olan çeşitli erkeklik biçimleri hakkında tartışmaları ortaya koymuştur.

Hegemonya kavramının son dönemlerde daha detaylı bir şekilde ortaya konduğunu söylemek mümkündür çünkü erkek cinsiyetine ait erkekliklerin ve cinselliklerinin nasıl toplum içerisinde tabakalaştırıldığının anlaşılmasına katkı sağlamıştır (Connell 1987, 1995). Erkeklik çalışmalarının birçoğu, azalan faydalarına rağmen hiyerarşinin nasıl oluşturulduğu ile ilgilidir ve amiral gemisi olarak en öne çıkan kavram da hegemonik erkekliktir. Hegemonik erkeklik süreci kafa karıştıran bir süreçtir ve bilim insanları ve Connell’in en çok hata yaptığı nokta da burasıdır (Anderson, 2010, s. 30).

Temel olarak hegemonik erkeklik, yalnızca bir baskın erkeklik tipinin var olabileceğini ifade eder. Bu ifadeyi destekleyen Goffman (1963, s. 128) gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda, Amerika'nın gerçek erkeklerini; "beyaz, genç, üniversite eğitimi almış, düzenli bir iş sahibi, evli, çocuk sahibi, iyi bir görünüme sahip, boyu/kilosu orantılı, sporda başarılı" bireyler olarak tanımlamıştır. Ayrıca, bu özelliklerden herhangi birinin eksikliğini yaşayan erkeğin kendisini; "eksik, kalitesiz ve değersiz" olarak gördüğünü ifade etmiştir. Yani bu tek tip tanımlamayı yapan tek ya da ilk bilim insanı Connell değildir.

Connell (1995), erkeklerin kadınlık ile yan yana koyulmaya dayanamamasının sebebini, erkeklerin kendini kadına göre üstün gördüğü bir ataerkil inanca dayandırmaktadır. Bird'ün (1996) bu konudaki varsayımı ise, kadınlık ile ilişki içerisine giren erkeğin erkekliğinin azalacağına olan inancıdır. Bu inançlara göre de, bir erkek kendini kadınlık ile bağdaştırılan olgulardan ne kadar uzak tutar ise, diğer erkeklerin gözünde o kadar erkeksi ve heteroseksüeldir. Erkeklikler ve erkeklerin cinsiyetçi yaklaşımları ile ilgili daha önce gerçekleştirilen araştırmalar (Burstyn, 1999; Robertson, 2003) göstermektedir ki, üretilen bu erkekliklerden sadece kadınlar ve homoseksüel erkekler etkilenmez, aynı zamanda heteroseksüel erkekler de olumsuz bir biçimde etkilenir (LeVay 1996; Spitzer 2003).

Bu olumsuz etkinin oluşmasındaki önemli sebeplerden biri, zorunlu heteroseksüellik (Connell, 1995; Burstyn, 1999; Anderson, 2005b) ve fiziksel üstünlük gerekliliğinin aranmasıdır. Bu kavramlar erkekleri sosyalleştirmek için kabul görür (heteroseksüel) rollere dönüştürür (Burstyn, 1999), bu dönüşüm sırasında davranışlar kadınsı olarak kodlanan, Anderson tarafından homoseksüel davranışlar olarak dile getirilen yapıdan uzaklaşır ve böylelikle de sporda beklenen ihtiyaçları besler. Bu zorunlu heteroseksüel yapı, homoseksüelliği ve onunla bağdaştırılan kadınsı özellikleri damgalamakta kullanılan, geleneksel bir silah olan homofobiyi karşımıza çıkarmaktadır (Anderson, 2005a; Plummer, 2006). Homofobik söylemlere karşı, kişinin kendini homoseksüellik veya homoseksüellik ile bağdaştırılan davranışlardan uzak tutması ise, eşcinsellik suçlamalarına karşı bir korunma mekanizması olarak işler (Scoats, 2017).

Bunlarla birlikte, hegemonik erkekliğin elde edilmesindeki tek faktör homoseksüellik ya da kadınlıktan uzak durmak değildir. Yeterli ve kendini kanıtlamış bir erkek olabilmek için; ırk, sosyal statü, sınıf, atletik bir vücut yapısı sahibi olmak gibi

kişileri baskı altında tutan çeşitli güç öğeleri bulunmaktadır (Anderson, 2005a; Chen, 1999; Connell, 1995-1987).

Bu tespitler 1980’li yılların ortalarında, yani teorinin oluşumu aşamasında doğru kabul edilse bile, Anderson (2014) ve McCormack (2012) gibi araştırmacılar tarafından gerçekleştirilen günümüz erkeklik araştırmaları içlerinde hegemonik erkeklik barındırmaz, fakat birbiri üzerinde egemenlik kurmadan üretilen birden fazla erkekliğin bir arada olduğunu savunur. Bu nedenle, hiyerarşi olmadan üretilen ve bir arada barınan farklı erkekliklerin olmasına imkân tanıyan Anderson’ın (2010) kapsayıcı erkeklik teorisi ortaya çıkmıştır.

Bu teoriye ihtiyaç duyulmasının temel sebebi Connell’in (1995) hegemonik erkeklik teorisinin bir prototip teori olarak değerlendirilmesidir çünkü; erkeklikleri birden fazla erkeklik yapısından oluşan, hiyerarşik bir düzen içerisinde tanımlar ve değişen zamanlarda ve kültürlerde bir erkeklik formunu yüceltir (s.77). Connell, hegemonik erkekliğin güncel formunu homofobi ve antifemeninlik ilkelerinin dâhil edilmesi olarak tanımlasa da, bu gruba kategorik bir ayırım yapmaz (s. 76). Bu durum hegemonik erkeklik sürecinin ataerkil yapı ile birleştirilmesini kolaylaştırır ve hegemonik erkeklik süreci çoğunlukla geleneksel erkeklik modeli ile kaplıdır. Donaldson’a (1993) göre hegemonik erkeklik kavramı bir belirsizlik bütünüdür, birden fazla çelişkiyi içerir ve cinsiyet sisteminin bağımsızlığını göstermede başarısız olmaktadır. Anderson (2005b) ise, hegemonik erkeklik sürecini, geleneksel (Ortodoks) erkekliği oluşturan davranışlar dizisi olarak adlandırır. Geleneksel (Ortodoks) erkeklik ifadesinin kullanımı böylece, bir modeli mi yoksa bir süreci mi tanımlama hususundaki karışıklığı önlemiş olur.

Anderson (2010) hegemonik erkekliği süreç ve model olarak ayırarak bu karmaşanın önüne geçmiş ve hegemonik erkeklik ifadesini bir kategori olarak ele almamış, geleneksel (Ortodoks) erkeklik modeli ifadesini tercih etmiştir. Bu ayırımın yapılmasında iki temel sebep karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeplerden ilki, hegemonik erkekliğin toplumsal olarak bir boyun eğdirme olarak algılanması ve toplum içerisinde gerginliğe sebep olmasıdır. İkincisi ise, bir modelin süreçle birleştirilmesi Gramsci’nin hegemonya teorisine verilen önemi zayıflatırken, Connell’in erkekliğin nasıl tabakalaştığını ortaya koyan araştırmalara katkısını azaltacaktır (Anderson, 2010, s. 31). Bu sebeplerden dolayı Anderson tanımlamalarını gerçekleştirirken karışıklığı önlemek adına, bir süreçten bahsediyor ise “*kapsayıcı erkeklikler*” (inclusive masculinities), bir

teoriden bahsediyor ise de “*kapsayıcı erkeklik*” (inclusive masculinity) ifadelerini tercih ettiğini vurgulamıştır. Ayrıca Anderson toplumların içerisindeki geleneksel egemenlik süreçlerini de, hegemonik erkeklik olarak tanımlanmamış, o ifade yerine geleneksel (Ortodoks) erkeklik ifadesini tercih etmiştir. Hegemonik erkekliğin bir süreç olarak lanse edilmesinin en büyük sakıncası elde edilen değişkenlerin ve atfedilen değişkenlerin çok çeşitli olmasıdır (Anderson, 2010, s.31).

Geleneksel (Ortodoks) erkeklik, geçmiş tarihe bakıldığında erkeklik hiyerarşisinin en üst basamağını temsil etmektedir ve eşcinsel, sportif yapıya sahip olmayan, kadınsı özellikler gösteren erkekler ise alt basamaklara itilmektedir (Messner 1992, 2002). Buna karşılık ise kapsayıcı erkeklik biçimlerinde, Ortodoks erkeklik içerisinde gömülü olan homofobi, cinsiyetçilik, stoizm ve zorunlu heteroseksüellik reddedilir. Bu sebeple eril kategoriler Ortodoks ve kapsayıcı olacak şekilde ikiye ayrılmaktadır fakat bu kavramlar kolayca ayrıştırılacak kavramlar olarak görülmemelidir. Erkeklik inşasının tek bir yolu yoktur ve nerede, nasıl olursa olsun erkekler arasında bir egemenlik rekabeti oluşmaktadır. Bu sebeptendir ki, cinsiyetlendirilmiş ifadeler farklı kültürler içerisinde farklı anlamlar taşıyabilmektedir (Anderson, 2010, s. 32).

Sparkes (1992), hegemonik erkeklik teorisine körü körüne bağlanmanın, çok seçici olmaya ve böylece de azalan araştırma isteğine yol açacağını ifade etmektedir. Hegemonik erkeklik teorisi üzerinden yürütülen araştırmalar, sporun genellikle olumsuz yönlerine odaklanmakta ve olumlu yönlerini önemsizmiş gibi göstermektedir (Mckay vd., 2000). Gramsci'nin hegemonya teorisi ise öyle bir güç sistemi ile bezenmiştir ki, bazı durumlarda analiz gerçekleştirmeyi imkânsız hale getirmektedir. Spor da bu alanlardan bir tanesidir ve bilim insanları cinsiyet ve spor konularında analiz gerçekleştirmek için Foucault'ya güvenmiştir (Pringle ve Markula 2005). Foucault gücün hem kurumlardan hem de bireylerden kaynaklandığını ifade ederek, çeşitli güç türleri ve unsurları koruma altına alır (1977, 1984). Foucault ve Gramsci'nin gelişen toplumsal cinsiyet politikaları alanında simbiyotik şekilde olduğunu söylemek mümkündür (Cole 1993). Bu sebepten de araştırmacıların genellikle hem Gramsci hem de Foucault'dan etkilendiklerini söylemek mümkündür çünkü çizdikleri yol iktidarların sorunlu tarzlarına dikkat çekmektedir (Holub, 1992).

Eril sermayenin üretiminde alkol de önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Peralta (2007), sporcuların çok fazla alkol tüketme ve gördükleri şiddet arasında bir

bağlantıyı tespit etmiş ve daha az yetenekli erkek sporcuların, aşırı alkol tüketerek eril sermaye kazandıklarını ortaya koymuştur. De Visser ve Smith'de (2007) yine benzer sonuca sahip bir araştırma yapmış ve genç erkeklerin eril sermaye üretimi yaptıkları alanlardaki eril yoksunluklarını, alkol tüketimi ile telafi ettikleri tespitini gerçekleştirmiştir. Peralta (2007) genç erkeklerin alkol tüketimine bu kadar düşkün ve yatkın olmalarının sebebini, hegemonik erkekliği somutlaştırmakta bir araç olarak kullanmalarına bağlamaktadır.

Eril sermaye kavramı (masculine capital) geleneksel (Ortodoks) erkeklik için önemlidir çünkü erkekliğin kalıcı olarak elde edilebilecek bir şey olmadığını göstermektedir (Anderson, 2005b) ve bu nedenle de sürekli yeniden inşa edilmektedir (West ve Zimmerman, 1987). De Visser vd. (2009) eril sermayeyi fiziksel dürtüler ile hareket, gösterişten yoksunluk, yıkıcı heteroseksüellik ile aşırı alkol tüketiminin de dâhil olduğu çeşitli kaynaklara dayandırmaktadır ve bunun sonucu olarak da, başkalarının hayranlığını kazanan erkekler, artan sosyal faydaları da elde etmektedir.

Yukarıda bahsedilen pek çok sebepten dolayı, Ortodoks erkeklik veya Ortodoks erkeklikler ile ilgili kesin bir model ortaya koymak çok zordur çünkü çok fazla değişken içermektedir. Fakat bununla birlikte elde edilen bilgi ve veriler doğrultusunda temel tanımlamalar yapmak mümkündür. Ortodoks/hegemonik erkeklikler ilgili temel ilkelerden aşağıda bahsedilmektedir.

2.2.1.1. Geleneksel (ortodoks) erkeklik ve cinsiyetçilik

Ortodoks/hegemonik erkeklikler ile ilgili olarak çoğu araştırma ilk kuralın cinsiyetçilik olduğuna işaret etmektedir (Kimmell 1996). Burada, erkek olmanın ilk kuralı kadınlarla özdeşleştirilen şekilde davranmamaktır. Robert Brannon (1976) erkek olmak hususundaki bu ilk kuralı, korkacak bir şey yok (no sissy stuff) şeklinde çok güzel özetlemiştir. Bununla birlikte hipermaskülinite¹³, misojini (kadın düşmanlığı) ve kadınlara karşı duyulan bu memnuniyetsizliğin temelinde yatan sebep, ahlakçı davranışlar sonucunda homoseksüellikle bağlantılı görülmesidir (Anderson, 2010, s. 34).

İlkokulun erken zamanlarına kadar ölçülebilir bir seviyede seyreden bu sert mücadele, okul yılları ile birlikte yerini homoseksüel damgası yeme korkusuna

¹³Kabul gören erkeksi davranışları uygulamanın dışında, kadınlar üzerinde üstünlük kurma ve dominant davranışlar sergileyerek, bağımsızlık gösterisinde bulunmak.

bırakmakta ve genç erkekleri kadınlık ile eşleştirilmiş her adımdan uzak tutmaktadır (Pollack, 1998).

Sosyolog Michael Messner'de (1992) erkeklerin şefkat, korku, kırılgan dış görünüş ve zayıflık gibi özelliklerden uzak durmasını, çünkü bunların kadınlarla ilişkilendirildiğini ifade etmektedir.

Bu hususta hem Pollack (1998) hem de Messner (1992), erkeklerin bu kuralı ihlal etmesi halinde toplum tarafından korkak ve ibne olarak anılacağı konusunda hem fikirdir. Böyle bir durum ile karşılaşan erkek ise, ya başkasının homoseksüel olduğunu iddia ederek dikkatleri o tarafa çekmelidir ya da heteroseksüel olduğunu kanıtlamak için bir savaşa girmelidir (Kimmel, 1994).

Günümüzde çok fazla tercih edilmemesine rağmen Nancy Chodorow'un psikanalitik kuramının gözden geçirilmesi, erkeklik çalışmalarının gelişebilmesi için önem arz etmektedir (Anderson, 2010). Freud'un psikoseksüel modelini inceleyen Chodorow, cinsiyet kimliği ile ilgili inşa sürecinin, annelik süreci ile bağlantılı olduğunu ifade eder. Nancy Chodorow (1978) "*Anneliğin yeniden üretimi*" (The Reproduction of Mothering) isimli kitabında, anne ve kızlarının aynı cinsiyeti paylaşması sonucunda, sosyalleşme süreci boyunca kadınsı ve heteroseksüel olmanın öğretildiğini savunmaktadır. Bu süreçte kız çocukları cinsel kimlik inşasında pasif konumdadır denilebilir. Kız çocuklarının sosyalleşme boyunca öğrendiği heterofeminite süreci kız çocuklarının anneleri ile özdeşleşmeleri sonucu sorunsuz tamamlanır ve bunu heteroseksüellik ve feminenlik takip eder.

Chodorow, kadınların cinsiyet kimlikleri ve toplumsal cinsiyet algılarının düzgün bir şekilde inşa edildiğine dikkat çekerken, erkeklerde işleyen sürecin bu kadar kolay olmadığını ifade eder. Bunun başlıca sebebi erkeklik üretimlerinin daha nesnel inşa edilmesidir. Oysa Chodorow, erkekliğin soyut olduğunu çünkü erkek çocukların annesinin cinsiyet kimliği dışında inşa edildiğini vurgular. Erkeklerin, erkeksi ve heteroseksüel bir kimlik inşa edebilmeleri, anneden kopmaları ve babalarını örnek almaları ile mümkündür. Kısaca bir kız çocuğun anne ile olan ilişkisi çocuğa doğru pratikleri aşılarken, bir erkek çocuğun anne ile olan ilişkisi yanlışlar bütününe atılan bir adımdır (Anderson 2010, s. 35). Chodorow'un sahip olduğu bu düşünce sistemi ve kesin yargılar Anderson tarafından eleştirilmiştir ve daha sonrasında da Chodorow tarafından cinsiyetle ilgili süreçlerin daha yumuşak olduğu kabul görmüştür. Bu süreçler West ve

Zimmerman (1987) tarafından, toplumsal cinsiyetin sosyal inşacıları tarafından geliştirilen süreçler olarak ifade edilmiştir.

Sonuç olarak erkeklik ile ilgili incelemelerde, ister psikanalitik, ister sosyal inşa, isterse de post yapısalcı paradigma ile bir yaklaşım gerçekleştirilsin, cinsiyet bilimcilerin birleştiği bir fikir ortaya çıkmaktadır. Farklı odaklara sahip olunsu bile, erkekliğin geleneksel olarak kadınlığa karşı inşa edildiği söylenir. Erkekliğin hangi şekli, hangi modeli olursa olsun, geleneksel ve saygın erkeklik, kadının aşağılanması ile üretilmektedir. Erkeklerin ataerkil (patriarkal) yönetim şekilleri içerisinde gömülü olarak bulunan cinsiyetçilik, kadınlar üzerindeki üretimlerde etkilidir. Cinsiyetçilik ataerkilliğin (patriarki) en temel bileşenidir.

2.2.1.2. Geleneksel (ortodoks) erkeklik ve ataerkillik

Rubin'in (1975) evlilik içerisinde kadının değişimi de dâhil olmak üzere, 1970'li yıllarda ataerkilliği ön plana çıkaran pek çok teori geliştirilmiştir. Bu adımı takiben, bir grubun başka bir grup üzerinde ekonomik, sosyal ve kültürel hiyerarşi yolu ile egemenlik kurmasına değinilmiştir. Fakat erkek egemenliği çok yönlü bir yapıya sahiptir. Eril tahakküm, aileler, okullar ve devlet gibi yapıların sosyalleşmesi ile birlikte çalışır ve bu yapıların hepsi itaatkâr dışı, baskın erkek temeline dayanmaktadır (Bourdieu 2001). Cinsiyetler arasında köklü farklılıklar olduğu gibi bir yanı sıra, algılanan kategoriler ve nesnel olarak toplum içerisindeki yapılar üretmektedir (Burton, 1994).

Rich (1980), ataerkil yapının işleyişi içerisinde, homoseksüelliğin nasıl işlediği ile ilgili önemli tavsiyelerde bulunmuştur. Erkeklerin kadınlar üzerinde kurumsal yaşamlarını kontrol ettiğini, toplum içerisinde kadınların ikili bir baskı içerisinde olduklarını iddia etmiştir. Kadınların heteroseksüel olmaları için neredeyse erkekler ile aynı baskıya maruz kaldıklarını, erkeklerin heteroseksüelliklerini kanıtlamak için kadınları bir araç olarak kullandıklarını ve bunun sonucunda da mevcut baskının daha kolay uygulandığını ifade etmiştir. Bu durumun iç yüzünü inceleyen Rich, siyasi kurumların aile içi şiddeti teşvik ettiğini ve böylelikle de zorunlu heteroseksüellik ile kadının değersiz konuma getirilmesinin sağlandığını vurgulamıştır. Heteroseksüelliğin biyolojik olarak doğal olduğunun ifade edilmesi, erkeklerin kadına yönelik şiddetinin de normalleşmesine yardım etmektedir (Rich, 1980, s. 154). Sonuç olarak heteroseksüellik,

kadının erkeğe itaatinin sağlanmasında ve erkeklerin toplum içerisindeki ayrıcalıklı konumunun korunmasında kullanılan bir yaptırımdır.

Connell (1987) ise modern toplumlardaki ataerkilliğin sürdürülmesi araştırmaları ile belki de o dönemin en önemli araştırmacılarından biridir. Erkekliğin tek tip bir baskınlığa sahip olmasındaki amacın sadece kendi içerisinde katmanlaşma ile ilgili olmadığını ifade etmiştir. Connell, hegemonik erkekliğin (bu ifade Anderson tarafından geleneksel (Ortodoks) erkeklik şeklinde ifade edilmektedir) tüm formlarının, ataerkilliğin kadınlar üzerinde hüküm sürmesine yardımcı olmak için üretildiğini ve cinsiyetçi, kadın düşmanı ilkeler ile bezendiğini öne sürmektedir. Hegemonik (geleneksel) olmayan erkeklik biçimleri üreten erkeklik bunun karşılığında bir bedel ödemeye zorlanmaktadır, bu bedeller tacize maruz kalma, zorbalık ve sömürülme şeklinde olabilmektedir. Bununla birlikte, birçok kişi erkekliğin baskın versiyonu ile ilgilenirken, erkek olmak kadının marjinalleşmiş halinden fayda sağlamaya izin vermektedir. Connell bu faydalanma durumunu “*ataerki payı*” (patriarchal dividend) olarak ifade etmektedir. Başka bir ifade ile tüm erkekler yatırımlarını sembol haline gelmiş hegemonik erkekliğe yapar çünkü bu onlar için sembolik bir kanıttır. Bu nedenlerden dolayı Connell hegemonik kadınlık gibi bir süreç ortaya koymaz. Onun yerine, erkekler toplum tarafından kadınların üzerinde bir konuma sahip oldukları için, en iyi kadınlık tasviri, elit bir form içerisinde üretilen kadınlıktır (Anderson, 2010, s. 37).

İlerleyen yıllarda Bourdieu (2001), erkeklerin toplum içerisindeki ayrıcalıklı durumunun nasıl yıkıma uğradığını açıklayan araştırmalar gerçekleştirmiş ve eşcinsel erkeklerin, eril gelenekleri baltalamak için gerekli özellikleri taşıdığını ifade etmiştir. Bourdieu, erkeklerin eşcinsel olsalar bile, toplum içerisindeki mevcut erkekliğe erişebileceklerini ve görünür hale geleceklerini iddia etmiştir. Başka bir ifade ile Bourdieu, erkeklerin gay olsalar bile toplum içerisinde gizli kalarak erkekler arasında değerini yükselttiğini, daha sonrasında ise görünür kalarak sistemin içerisindeki yanılığa dikkat çektiğini ifade etmektedir.

Sporun içerisinde eşcinsellik ile ilgili durum göze çarpan bir konudur fakat eşcinsel kurtuluş politikası 1970’lerden beri yavaş yavaş ilerlese dahi feminist guruplar ile bir birlik halindedir. Bu birliktelik, eşcinsel kurtuluşu hareketi ile ataerkilliğin altını oyabilen bir potansiyelin çok daha ötesinde kendini göstermektedir. Bu düşüncenin ortaya çıkmasının sebebi ise, 1970’lerin sonuna kadar eşcinsel kurtuluş hareketi bireysel hak ve

özgürlüklere, yaşam tarzına, sivil hakların, temel insani hakların elde edilmesi üzerinden yürütülür iken mevcut durumda bunların çok ötesinde şekillenmektedir. Eşcinsel evliliklerin toplum içerisinde kabul görmesinin sağlanması ise buna mükemmel bir örnektir (Anderson, 2010, s. 37).

Toplum tarafından idealize edilmiş eşcinsel aileler bile birlikteliklerinin ilerleyen yıllarında heteroseksüel bir değişim geçirmektedir (Nardi, 1999). Eşcinsel erkekler 60'ların sonları ve 70'lerin başlarında eşcinseller ile birleştirilmiş karakterize yapılardan uzaklaşmaya başlamış ve heteroseksüel erkeklerin cinsel yönelim dışında bütün özelliklerini gösterme eğilimine girmiştir (Connell, 1992). Kısaca toplum tarafından kabul görmüş iyi eğitim seviyesine sahip kişiler hiper erkekliklerden uzaklaşırken, homoseksüel erkekler hiper erkeklik özelliklerine kucak açmıştır.

Anderson (2010) eşcinsel erkeklerin ürettiği bu yeni tip erkeklik ile ilgili, heteromaskülen yapı içerisinde hala bir tehdit olduğunu, gay erkeklerin sporun içerisinde hala kabul görmekte zorlandığını ve Connell'ın (1987, 1995) hegemonik erkekliğin sürekli yeni üretimleri desteklediği görüşüne desteği olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Burton (1995), Chodorow (1978), Rich (1980), Bourdieu'ye (2001) de görüşleri hususunda katıldığını ifade eden Anderson, üzerinde çalıştığı konu ile ilgili New'ün (2001, s. 735) detaylı açıklamalarda bulunduğunu söylemektedir. Bu konu ile ilgili New şu cümleyi kurmuştur;

“Sosyal ilişkilerin dışında yer edinen, terliklerini sürekli elinin altında tutan, akşam yemekleri güzel bir şekilde servis edilen, cinsel arzuları sürekli karşılanan, bir grup heteroseksüel erkek var. Erkeklerin ataerkilliğe duydukları ilgi ve ataerkillikle olan bağları koparılamaz ve bu ilişkileri akla yatkın bir şekilde açıklanamaz.”

Başka bir ifade ile ataerkilliğin açıklanmasının yapılması tek bir teori ile mümkün olmayacak kadar karmaşıktır.

Anderson (2010) ataerkillik ve sporun bu bağlamda sıkı bir ilişki içerisinde olduğunu savunur. Sporun ataerkilliğin gelişmesinde oynadığı role dikkat çeker ve homofobi ile ilgili farklı bir tutum içinde olduğunu vurgular. Homofobi, özellikle erkekler arasındaki ilişkilenelemelere duyulan nefrettir ve sporun içerisindeki cinsiyetçilik, karmaşık bir bağ ile ilerler (Pharr 1997).

Son olarak, ikinci ve üçüncü dalga feminist akımlara rağmen erkek egemenliği varlığını sürdürmektedir. Geleneksel (Ortodoks) erkeklikler, erkekliklerin üretimine katkı

sağlamaktadır ve sürecin detaylarını açığa kavuşturmaktadır. Ortodoks erkeklik de diğer erkeklik türleri gibi homoseksüeliteden uzak erkeklikleri çoğaltmakta ve yüceltmektedir.

2.2.1.3. Geleneksel (ortodoks) erkeklik ve heteroseksüel egemenlik

Erkeklerin kadınsı tavırları, erkek homoseksüelliği ile bağlantılı görüldüğü için (Kimmel, 1994), geleneksel erkeklik sadece ataerki düzenin devamlılığında değil, aynı zamanda heteroseksüelliğin egemenliğin sürdürülmesinde de yardımcıdır. Heteroseksüel egemenlik (heteroseksizm), heteroseksüel bireylerin, heteroseksüel olmayanlar üzerindeki gücü ve ayrıcalığının korumasını gerçekleştirir. Buna göre de, hegemonyanın üretiminin bir parçası olarak azınlıklar yani homoseksüeller kusurlu olarak görülür. Dolayısıyla, eşcinsellik kültürel ve akademik anlamda bir incelemeye tabi tutulurken, heteroseksüellik popüler kültür ve akademik eleştirilerin sorgulamasından sıyrılmaktadır (Richardson 1996). Örneğin eşcinsel erkeklerin, çeşitli terapiler yolu ile heteroseksüel olup olamayacağı ile pek çok çalışma gerçekleştirilir iken (LeVay, 1996), heteroseksüellerin homoseksüel bireylere dönüştürülmesi hususunda sadece Meijer'in (1993) dikkat çekmektedir. Benzer şekilde, biyolojik açıdan eşcinsellik ile ilgili araştırmalar yoğunlaşır iken, heteroseksüelliğin biyolojik belirleyiciliği için gerçekleştirilen araştırmalar sınırlıdır. Bu sebeplerden dolayı da hegemonik süreçler önemli eşitsizlikleri içerisinde barındırmaktadır (Anderson, 2010, s. 39).

Adrienne Rich heteronormativite üzerine çalışan ve önemli eserleri bulunan bir araştırmacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Rich (1980), *“Zorunlu heteroseksüellik ve lezbiyen varlığı”* (Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence) makalesi ile hem kadınların hem de erkeklerin biyolojik ya da psikolojik olarak heteroseksüelliğe yatkın olduğu varsayımını eleştirmiş ve *“zorunlu heteroseksüellik”* teriminin yaygınlaşmasına vesile olan en önemli makalelerden birisini sunmuştur. Chodorow teorisinde, kadınların cinsiyet kimliğini sosyalleşme süreci içerisinde, kadınlar arasında pasif şekilde aldığını tanımlarken, Rich bu tarz teorileri, kadınların duygusal olarak bağılıklarını anneden ya da başka bir erkeğe bağlı diğer kadınlardan niçin ve nasıl etkilendiği sorularına yanıt arayarak sorgulamıştır. Rich, Chodorow'un teorisini tarihsel anlamda erkeklerin kadınları kontrol ettiği dönemde, politik bakış açısından yoksun olarak suçlamaktadır.

Rich, homoseksüellikle ilgili biyolojinin dışlayıcı bir şekilde ilerlediğini ifade etmekte ve bunun sonucunda insan varlığının ve deneyimlerinin de etkilendiğini ifade

etmektedir. Zorunlu heteroseksüelliğin, doğanın bir ürünü olarak görüldüğü ve doğallaştığını ifade ederken, homoseksüelliğin, psikolojik bir bozukluk veya sapkın bir kişisel tercih olarak değerlendirildiğine dikkat çekmektedir. Bu anlayış tarzından dolayı da homoseksüellik, kişinin sözde doğal eğilimlerine karşı çıktığı düşüncesi ile damgalanmıştır. Rich, heteroseksüelliğin doğal olan olarak kabul edilmesinin, heteroseksüel olmayanlar için kültürel ve kurumsal bir eşitsizliğe sebep olduğunu, ayrıca cinsel yönelim ve cinsiyetli kimliklerinin de gerçeği yansıtmadığı için reddedildiğini ifade etmiştir. Rich, zorunlu heteroseksüelliğin politik bir üretim olduğu, doğal ve özgür bir seçim olmadığı konusunda ısrarcıdır.

Heteroseksüellik ve homofobi ile ilgili olarak sadece Rich'in ortaya koyduklarını anlamak ve uygulamak mutlak değildir. Toplumun heteroseksüelliği iyi, homoseksüelliği kötü olarak yapılandırmasının incelemesinin yapılmasında pek çok yol vardır. Durkheim'in (1976) *"Sacred and Profane"* eseri, Rubin'in (1984) *"Charmed Circle"* eseri, Butler'in (1990) *"Heterosexual Matrix"*i, Kimmel'in (1994) *"Masculinity as Homophobia"* eseri ya da Douglas'ın (2002) *"Purity and Danger"* eseri de incelenebilir. Bütün bu eserlerin açıkladığı ortak nokta, eşcinselliğin kötü bir şey olduğunu savunan ikili cinsel matristir. Ayrıca bu eserler, hegemonyanın eleştirisinin, heteroseksüel, tek eşli ve evli olmayan herkes üzerinde olduğuna ışık tutmaktadır. Kısaca toplumsal olarak homoseksüellik analiz edilmeye çalışılır iken, heteroseksüellik ile ilgili ciddi sorunların göz önüne serilmesinde problem yaşanmaktadır.

Sözü edilen sebeplerden dolayı, elde edilen verilerin daha iyi değerlendirilebilmesi, daha kolay anlaşılabilmesi ve daha açıklayıcı bir şekilde servis edilebilmesi adına üretilen erkekliklerin kapsayıcı erkeklik teorisi altında analiz edilmesi, daha verimli bilgilerin elde edilmesi hususunda önem arz etmektedir.

2.2.2. Kapsayıcı erkeklik teorisine geçiş

Geçmişte gerçekleştirilen pek çok araştırma göstermektedir ki, eğer bir erkek heteroseksüel ve erkeklik ile anılmak istiyor ise kendisini kadınlık ile anılan özelliklerden uzak tutmak zorundadır (Bird, 1996). Connel (1995) bunun hegemonik erkekliğin ürettiği bir şey olduğunu ileri sürdü ve hegemonik olguya atfedilen ve onu somut hale getiren erkeklik özellikleri hem diğer erkekler (Burstyn, 1999), hem de kadınlar (Dunning, 1986) üzerinde egemenlik kurmaktaydı. Yetişkinliğin ele alınması erkeklik üretimi için önemli

bir dönemeçtir. Yetişkinlik ile beraber bir keşif sürecine girilir, bu keşif içerisinde sorumlulukların geç fark edilmesi veya zorunlulukların az olması, geleneksel (Ortodoks) erkek davranışlarının sergilenmesinde bir gecikmeyi temsil eder ya da görülenin aksine bağımsız bir erkeklik kimliği oluşturma girişimidir (Arnett, 2004). Kategorize edilen davranışlar kimlik keşfini temsil eder ve genellikle üniversite öğrencileri üzerinden şekillenir (Arnett, 2004) ya da erkeklerin sarılması ve hemcinsleri ile yakın arkadaşlıklar kurması büyük çapta kültürel değişim olarak algılanır ve kabul edilir (Anderson, 2014). Toplumlardaki normların yetişkinliğe geçiş aşamasında benimsenmesi ise önemli bir ölçüt olarak kabul edilir (Nelson ve Barry, 2005).

Kuzey Amerika'daki hegemonik erkeklik kültürü homofobinin erkekler arasında açıkça ifade edilmesine dayanmaktadır (Anderson, 2005a; Yeung ve Stomblor, 2000; Britton ve Williams, 1995; Messner, 1992; Sanday, 1992; Curry, 1991). Bu sebepten dolayı da erkeklerin birbiri ile yakınlaşmasına hoşgörü gösterilmemekte ve homoseksüellik ile bağdaştırılmaktaydı (Yeung ve Stomblor, 2000; Sanday, 1990). Bu kadınsılığı hor görme durumu ise, erkekler içerisindeki cinsel yönelimlere yansımakta ve farklı yönelime sahip olanları da inkârı zorlamaktadır (Anderson, 2005b; Pascoe, 2005; Willer, 2005; Swain, 2003; Adams vd., 1996).

Anderson (2005b) gerçekleştirdiği araştırmasında kapsayıcı erkekliğin, özellikle orta sınıf, iyi eğitilmiş, genç ve beyaz erkekler için daha da kapsayıcı bir form ürettiğini vurgulamaktadır. Bununla birlikte, daha yakın tarihli araştırmalar, gençler ve yeni yetişkinliğe erişmiş bireyler arasında kapsayıcı erkeklik biçimlerinde belirgin bir artış ve değişim olduğunu göstermektedir (McCormack ve Anderson, 2010; McCormack, 2012; Peterson ve Anderson, 2012; Warwick ve Aggleton, 2014; Scoats, 2017).

Üniversiteye giden beyaz erkeklerin arasında kapsayıcı erkekliklerin yaratılmasını etkileyen bir takım trendler vardır. Bunlar arasında geleneksel görüşlerde azalma, cinsel davranışlardaki değişim, ilişkilerin kontrol edilmesi, heteroseksüel ilişkilerdeki rollerde yaşanan değişim, evlilik öncesi ilişki yaşama oranındaki artış (Johnson vd., 2001; Laumann vd., 1994) örnek olarak verilebilir (Tanenbaum, 1999; Wolf, 1997). Karşımıza çıkan diğer bir eğilim ise erkeğin baskın cinsiyet olmasındaki istek (Segal, 1994), değişen ve dönüşen dünya ile birlikte erkeklerin arzu edilen metalar haline getirilmesi (Dworkin ve Wachs, 2009; Heywood ve Dworkin, 2003; Miller, 2001) ve cinsiyet kodlarının zaman içerisinde birleşmedir (Warner, 1993).

Williams (1995) dişi bir alan olan hemşirelik mesleğini icra eden erkek hemşirler ile gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda, heteroseksüel erkekler tarafından üretilen kadın düşmanlığının önüne geçebilmek için kapsayıcı başka bir erkeklik formunun yaratılmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Anderson (2004) dişil alan olan hemşirelik ve erkek amigolar üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, geçmiş araştırmalarla karşılaştırıldığında genç heteroseksüel erkeklerin yaşlı olanlara göre farklı erkeklikler sergilediğini ifade etmiştir. Bu önerilen yeni erkeklik tipine uygun olarak Anderson (2010) “kapsayıcı erkeklik” (inclusive masculinities) modelini ortaya koymuştur.

Anderson’ın kapsayıcı erkeklik teorisine göre, homoseksüel erkekler gay etiketlenmesinden korkmuyor ise, homoseksüel suçlamalarına karşı herhangi bir savunmaya ihtiyaç duymuyor ise veya erkekliğini kendinden önceki kültürler ile kıyaslama ihtiyaı hissetmiyor ise homohisteride¹⁴ azalma olduğu söylenebilir (Bird, 1996). Bu sebepten dolayı da bir erkeğin artık kadınsı davranışlardan kendini soyutlamaması veya kadına atfedilen özellikleri barındırması, kişileri homoseksüel olarak damgalanma korkusundan uzak tutmaktadır (Anderson,2014).

Homohisterik durum ile ilgili olarak Ibson (2002) bir araştırma gerçekleştirmiştir ve 1880’li yıllardan 1980’lere kadar olan erkek fotoğraflarının analizini yapmıştır. Bu fotoğraflar göstermektedir ki, o dönemlerde erkeklerin birbirine dokunması eşcinsellik ile damgalanan bir olgu değildi. Anderson (2009) bu değişimin kültürde bir homofobi ve bunun sonucunda da homohisteri ile yaygınlaştırıldığını ve homoseksüelliğe karşı bir farkındalık yaratıldığını savunmaktadır.

Bütün bu çalışmaların yanında kapsayıcı erkekliğin oluşmasındaki ana unsur homohisterinin toplumsal olarak azalmasıdır. 1990’ların başından bu yana, hem nitel (Barrett ve Pollack, 2005; Pascoe, 2005) hem de nicel (Ohlander vd., 2005; Widmer vd., 2002; Loftus, 2001; Yang ,1997; Laumann vd., 1994) alışmalar homofobinin azaldığını bize göstermiştir. Ayrıca, David Beckham ve rugby oyuncusu Gavin Henson’ ın temsil ettikleri toplum içerisinde, o dönem bakımlı bir imaj çizmesi de sporda etkili olmuş (Cashmore ve Parker, 2003) ve takım sporlarını da homofobi konusunda yumuşatmıştır (Harris ve Clayton, 2007; Southall vd., 2006; Pringle ve Markula 2005). Kapsayıcı

¹⁴Eřcinsellięin yayılacağı ve topluluk içerisinde eşcinsel damgası yeme korkusu.

erkeklik kavramı ise, homofobinin azalması ile birlikte toplum içerisinde varlığını göstermeyi arttırmış ve yeni erkekliklerin keşfedilmesinde aydınlatıcı olmuştur.

2.2.2.1.Kapsayıcı erkeklik teorisi

Anderson (2010), kapsayıcı erkeklik teorisi ile ilgili olarak anlaşılması gereken ilk şeyin gerçekleştirdiği araştırmalar sonucunda elde ettiği verilerden ortaya konmuş bir teori olduğu ifadesidir. Gerçekleştirdiği ilk çalışmalarda Connell'in hegemonik erkeklik teorisinden faydalandığını ve özellikle homoseksüel erkek sporcular üzerinden yürüttüğü araştırmada (2002) son derece verimli olduğunu vurgulayan Anderson, daha sonraki araştırmalarında ise elde ettiği verilerin açıklanmasında hegemonik erkekliğin yeterli olmadığını ifade etmiştir.

Anderson (2005a), erkek amigolar ile gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda elde ettiği erkeklik özelliklerinin iki farklı değişken içerdiğini ve bir bölümün açık cinsel kimliği ile varlığını sürdürür iken, diğer kısmın kapalı bir şekilde varlık gösterdiğini ifade etmiştir. Bu durum, Connell'in hegemonik erkeklikler teorisi içerisindeki çoğul erkeklikler fikri ile örtüşür iken, bir grup içerisinde sadece bir erkeklik tipi üstün gelir ve hiyerarşi oluşturur (Connell, 1995, s. 77) fikri ile zıtlık içermektedir.

Hegemonik erkeklik teorisinin kullanılabilmesi için, hegemonya örneklerinin ortaya konması gerekmektedir. Fakat bu çalışmada iki grup da birbirini dışlamamakta ve emir komuta sistemi içine sokmamaktadır. Bu da demektir ki bu iki grup, birbiri üzerinde hegemonya üretmemektedir. Bu sebeplerden dolayı da Connell'in teorisi bulguları açıklamakta yetersiz kalmaktadır.

Hegemonik erkekliğin yetersiz olduğunu Anderson'un daha sonra gerçekleştirdiği araştırmalar ile daha da gün yüzüne çıkmıştır ve o dönemde bu eksikliğe tek dikkat çeken kişi Anderson da değildir. Swain (2006a), küçük grup çocuklar arasında kişiselleşmiş bir erkeklik üretiminin olduğunu tespit etmiş ve bu grupların Ortodoks erkeklikle bütünleşmiş kimliklerle ilgilenmediklerini fark etmiştir.

Anderson'un hegemonik erkeklik ile ilgili teorisinin son parçasını ise Mark McCormack ile birlikte İngiliz liselerinde gerçekleştirdikleri etnografik araştırma oluşturmaktadır. Test sistemindeki başarı puanına göre kasabadan gelen öğrencileri ikiye bölen bu okul, birlikte var olabilen ve hiçbir grubun üstünlük kurma çabasında olmadığı farklı erkeklik içermektedir. Genç erkekler ayrıca baskı altında hissetmedikleri için, grup

içerisindeki ilişkilerden memnuniyet duymaktadır. Bazı gruplar içlerinde Ortodoks erkeklığe yatkınlık gösterse de, Ortodoks erkeklik ile doğrudan ilişkili olan homofobi, kadın düşmanlığı, eril gösteriler hiçbir grup için kabul görmeyen olgular olarak karşımıza çıkmaktadır (2010).

Daha sonrasında yine genç erkekler ile birlikte gerçekleştirilen araştırmalar, cinsiyetçi davranışların ve homofobik tutumların bir değişim ve önemli bir düşüş eğiliminde olduğu ortaya konmaktadır (Anderson, 2014; Clements ve Field, 2014; McCormack, 2012; Adams, 2011; Kozlowski, 2010; McCormack ve Anderson, 2010; Weeks, 2007).

Kapsayıcı erkeklik teorisi (IMT) erkekliklerin düzenlenmesi ve tabakalaştırılmasındaki asıl olgunun homohisteri olduğunu ortaya koymaktadır (Anderson, 2009). Erkekliği düzenlemekte homofobiye etkili olarak kullanan kültürler homohisterik olarak tanımlanmaktadır ve homohisteri kültürü şu şekilde tanımlanmaktadır (McCormack ve Anderson, 2014);

- Yaygın inanış olarak, homoseksüellik, toplumun önemli bir bölümünde durgun bir cinsel yönelim olarak vardır,
- Yaygın ve güçlü homofobik tutum,
- Erkeklerin kadınsı davranışlarının eşcinsellik ile birleştirilmesi,

Açıkça söylemek gerekirse, homohisterik durumun azalıyor olması toplum içerisindeki ideal durumun sağlanmasına imkân tanımaz çünkü heteroseksüel erkekler hegemonik baskınlığı koruyacaklardır. Başka bir ifade ile erkekler kapsayıcı olsalar bile birbirilerini heteroseksüel olarak değerlendirebilirler ya da bazı bireyler homoseksüel erkeklerden hoşlanmayabilir. Kapsayıcı erkekliklerin çoğalmasının teşviki için bir kültürün homofobiden tamamen ayrılması mümkün olabilecek bir durum değildir ve beklenemez. Kapsayıcı erkeklikler için, bireylerin heteroseksüel olduklarını kanıtlamak zorunda kalmamaları yeterlidir (Morris ve Anderson, 2015).

Kapsayıcı erkeklik, mevcut kültürler içerisindeki homofobi, homohisteri, türçülük vb. gibi olguların kökten değişeceğinin garantisini vermemekte, sadece daha yumuşak bakış açılarını tespit etmektedir. Buna göre de, kapsayıcı erkeklığın bu yumuşak yapısı, erkeklerin homofobiye korkutucu olarak bakmaları, duygusal yakınlıklara, fiziksel temaslara önem vermeleri ve kadınsı olarak damgalanan davranışlara karşı önyargı ile bakmayıp, istekli durmalarıdır (McCormack, 2012; Savin-Williams, 2005).

Michael (2013) gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, açık homoseksüel erkek sporcuların, heteroseksüel erkek takım arkadaşları tarafından kabul görme oranının giderek arttığını; Barker ve Hotek (2011) lisede okuyan heteroseksüel erkek güreşçilerin hemcinsleri ile duygusal yakınlık ve destekten kaçınmadığını ve Luttrell (2012) ise, genç erkek çocukların arkadaşlık, sevgi, dayanışma gibi olgulara önem verdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, İngiltere, Amerika, Avustralya gibi pek çok ülkede gerçekleşen araştırmalar, heteroseksüel erkeklerin sosyal sevginin göstergesi olarak birbirlerini öpmekten çekinmediğini göstermektedir (Anderson, 2014; Drummond vd., 2014; Anderson vd., 2012).

Sonuç olarak kapsayıcı erkeklik teorisi aslında, Connell'in (1987) hegemonik erkeklik teorisi ile ortak noktalar içerdiği kadar farklı noktalar içeren de bir teoridir. İki teori de toplum içerisinde homofobinin önemine dikkat çeker. Fakat Connell'in teorisinin Anderson'un teorisine göre eksiği; hiyerarşiye ya da hegemonyaya sahip olmadan bir toplum içerisindeki erkeklikleri açıklayamıyor olmasıdır. Anderson (2010), homohisteri arttıkça Connell'in teorisi ön plana çıkacak, fakat azaldıkça bu teorinin artık yeterli olmadığını farkına varılacak demektedir. Bir erkeğin bakımlı olması ve toplum içerisinde kabul gören bir pozisyonda olması da bu homohisteri üzerinde etkili bir durumdur.

Anderson (2010), toplum içerisinde azalan homohisterik durumun, spor içerisinde hala bir direniş gösterdiğini vurgulamış ve erkeklik üretim alanı olarak, en popüler ve göz önünde olan alanın spor mecraları ve sporcular olduğunu çizmiştir.

2.2.3. Erkeklik üretim alanı spor

Sporun erkeksi sermaye üretimindeki rolü ve Ortodoks erkekliğin homoseksüel erkek ve kadınsı özelliklere sahip erkeklere olan getirilerine yukarıda değinilmişti. Bu bölümde aracı bir kurum olan spor ile birlikte, kadın ve homoseksüel erkeklerin direnişlerine ilişkin incelemelerde bulunulacaktır. Sporu değişime karşı dirençli kılan kültürel ve yapısal değişkenler açıklanacak ve sporun ataerkillikle olan bağlantısına değinilecektir.

2.2.3.1. Sporun kapsayıcılığa ilk adımı

Anderson özellikle 2001 ve 2004 yılları arasında gerçekleştirdiği araştırmalarda erkeklerin toplumsal cinsiyete bakış açıları yönünden kendilerine bir etiketleme yapmadığını ve bu erkeklerin genellikle kendisini “bakımlı erkek” (metroseksüel) olarak tanımladığını ifade etmektedir. Bakımlı erkek yani metroseksüel terimi ilk olarak Mark Simpson (1994) tarafından ortaya atılmıştır fakat bu olgu 2003 yılındaki pazar ve reklam araştırmalarının elde ettiği sonuçlar ile popülerlik kazanmıştır. Coad (2008) “The Metrosexual: Gender, Sexuality and Sport” isimli eserinde metroseksüelliğin basamaklarını tanımlamış ve iyi giyimli heteroseksüel erkeklerin nasıl kendi türleri içerisinde heterofeminite ürettiğini ortaya koymuştur.

Sporun içerisinde o dönemki en güzel metroseksüel örnek ise Cashmore ve Parker’ın (2003) betimlemesi ile İngiliz futbolcu David Beckham’dır. David Beckham o dönem için çelişkili, karmaşık ve birden fazla şekilde erkeklik üretmektedir (s. 224). Beckham çok geniş bir izleyici kitlesine hitap etmektedir ve bu kitle için belirsiz bir kimlik yaratmaktadır ayrıca eşcinsellerin mevcut ilgisinin farkında ve kabul edicidir (s. 222). Bu sebeplerden dolayı Beckham, sınırlandırmadığı erkeksiliği ve sergilediği davranışlar açısından popüleritesini arttırmış iyi bir örnektir (s. 225).

Harris ve Clayton (2007) kapsayıcı erkekliğin gelişim süreci içerisinde, metroseksüelliğin metalaşmış bazı değerler üzerine kurulduğunu, bu kapsayıcı erkeklik türünün ise geleneksel eril değerler ile çatışma içerisinde olduğunu ifade etmiştir.

Bakımlı erkek olmanın tanımı çok çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır, bir grup biseksüel bireyleri tanımlamada bu terimi kullanır iken, başka bir grup ise hemcinsi ile seks ilişkisi kuran sözde heteroseksüel erkekler için kullanmaktadır. Bu etiketin çok fazla tanımı, çok fazla kullanım alanı olmasına rağmen, temelde kadınlarla ilişkilendirildiği için homohisteriyi azaltmaktadır ve durumu normalleştirmede oldukça etkilidir (Anderson, 2010).

2.2.3.2. Kurumsal olarak spor içerisinde erkeklik üretimi

Spor ile sosyalleşmenin bir sonucu olarak, sporun sosyal anlamda olumlu sonuçlar getirdiği ve çeşitli avantajlara sahip olduğunu söylemek mümkündür. Atletik katılım ile ilgili olarak, en göze çarpan avantajlarını sıralamak gerekir ise, yüksek benlik saygısı, eğitim beklentileri, daha iyi bir okula devam sağlama fırsatı, üniversite katılım oranındaki

artış ve eğitim hayatı sonundaki istihdamı saymak mümkündür (Sabo vd., 1989; Marsh, 1992, 1993; Jeziorski, 1994; Eccles ve Barber, 1999; Carlson vd., 2005). Ayrıca bütün bu sosyal avantajların yanında, takım sporlarına katılımda ortaya çıkan özellikle disiplinle ilgili negatif özelliklerde göze çarpmaktadır (Miller vd., 2005).

Sporun toplum içerisinde oynadığı rolün tam olarak anlaşılabilmesi için, olumlu sonuçlara ulaşp ulaşamadığından ziyade, toplumların (özellikle İngiltere ve Amerika) buna olan inancının ortaya konması önem kazanmaktadır. Amerika’da takım sporlarına yüksek oranda katılım gözlenmektedir. Amerika’da bu katılıma karşı çıkan %6’lık bir kesim var iken, %75 oranındaki aile bu katılımı teşvik etmektedir (Miracle ve Rees, 1994). Bunun sebebi olarak ise, Amerika’daki mevcut eğitim sisteminin atletik programlar ile entegre olması söylenebilir (Gerdy, 2002). Bazı Amerikan liselerinde spora katılım ise %72 civarında rapor edilmektedir (Carlson vd., 2005). İngiltere’de ise işler daha da sıkı bir şekilde ilerlemekte ve çocuklar ulusal müfredat eşliğinde rugby oynamaya zorlanmaktadır (Anderson, 2010).

Spor erkeklerin yaşantıları içerisinde, ebeveyn, kültürel ve kurumsal baskılar sonucunda çok önemli bir yer edinir. Spor yapan çocuklar, sosyalleşir, ödüllendirilir ve saygınlık kazanır. Bundan dolayı da sürekli olarak spor yapmaya zorlanmaktadır. Bu ve çeşitli baskınlık ile ilgili sebepler çocuklarda çeşitli hasarlara da sebep olur ve bu hasarlar spora gömülü olan değerleri ve yapıları yansıtmaktadır. Bu durumun özündeki sorun ise, cinsiyet ayrımı yapan sporların yapısından kaynaklanmaktadır. Birkaç spor dışında, genellikle erkekler ve kızlar olmak üzere sporda iki farklı alan yaratılmıştır ve bu ikili cinsiyetlerin kendi alanları içerisinde mücadelesini teşvik eder (Anderson, s. 54).

Cinsiyet ayrımının gitgide azaldığı kurumsal yapılar içerisinde (Johnson 1998; Reskin ve Roos, 1990) spor sınırlanmaktadır ve cinsiyet ayrışmasını takım sporları kadar mükemmel doğallaştıran çok az kurum vardır (Messner, 2002). Bu ayrım genel anlamda erkeklğe hitap etse de, feminist ayrım sporun içerisinde de kendini göstermektedir.

Butterfield ve Loovis (1994), feministlerin erkeklerden uzak spor yapma arzularını anlayış ile karşılar, sporun içerisindeki bu katı cinsiyet ayrımının hegemonya mücadelesi ile bağdaşmayacağını ve lisans öğrencilerinin özellikle spor özelinde bir direniş sahibi olduklarını ifade etmektedir. Bu direnişin nedenini ise; sporun zıtlıklar içerdiğinin (Davis, 1990) ve erkeklerin kadınlara karşı yüksek saldırganlık, atletik avantaj gibi çeşitli doğallaştırma efsaneleri ile bezenmesi olarak açıklamaktadır. Messner (2002,

s.12) gerçekleştirdiği araştırma sonucunda ise şunu söylemektedir; aynı fiziksel özelliklere ve yapılar sahip farklı cinsiyetler birbiri ile mücadele içerisinde girebilecek dinamikleri taşımasına rağmen, kadınlar bu bütünleşmeye karşı çıkmakta ve erkeklerin yine de avantajlı olacağını savunmaktadır. Sonuç olarak; sporun içerisindeki cinsiyet ayrımı, erkek ve kızların ayrı kategoriler halinde mücadele etmesi üzerinde anlaşmaya varmaktadır.

Sporu erkeksi tutan tek şey sadece cinsiyetçilik değildir. Homofobi takım sporlarında kendini göstermektedir ve eşcinsel erkekler görünmez olmaya zorlanmaktadır. Bu sebeplerden dolayı da, profesyonel sporun içerisinde açık eşcinsel kimliği ile yer alan bir avuç erkek dışında hiç kimse yoktur. Bu durum şaşırtıcı değildir çünkü spor, erkekleri homoseksüellikten uzak tutmak için tasarlanmış bir olgudur. Bundan dolayı da eskiden siyahlar için nasıl ayrı lig önermeleri yapılıyor ise, şuanda da homoseksüeller için aynı şey gerçekleştirilmektedir. Spor düz erkekler tarafından yönetildiği için değişime direnen, cinsiyetçiliği ve homofobiyi kabul eden bir kurum olarak karşımıza çıkar. Bu durum sporun içerisindeki lider denilebilecek, antrenör, yönetici ve kulüp sahipleri tarafından körüklenmektedir (Anderson, 2010, s. 55).

2.2.3.3. Doğrudan ve tam gözetim kurumları olarak spor

Ewald ve Jiobu (1985), gerçekleştirdikleri araştırmada, spor ve takım uğruna her şeyi ortaya koyan erkeksilik yönlendirmesi ile bazı sporcuların spora olan aşırı bağlılıklarının, aile ilişkilerinden, çalışma hayatı sorumluluklarına, hatta fiziksel sağlıklarına kadar kötü etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Bu katı tutum içerisinde eşcinsel erkek sporcular ise kendilerini gizlemeyi tercih etmektedir çünkü sporun içerisindeki bu yeterlilik sınavına ilişkin kaygı duymaktadır (Anderson 2002, 2005a).

Erkeklik ile ilgili bu aşırı sapkın kaygı Hughes ve Coakley (1991, s. 311) tarafından “*spor ahlaki kurallarına aşırı uyum*” şeklinde tanımlanmıştır. Eğer sporcular bu normlar ile uyum içerisinde ise, seçilme ve sponsor şansını arttırmaktadır. Sporcular bu aşırı uyum ile ilgili durumu tabii ki bir sorun olarak görmemekte ve bunu sporcu kimliğinin onaylanması olarak değerlendirmektedir.

Goffman (1961) tam gözetim kurumlarının¹⁵ tanımını yaparken, hayatı bütünüyle kontrol etme amacını taşıyan kapalı sosyal sistemler ifadesini kullanmıştır. Foucault (1977) ise bu sisteme örnek verirken orduyu örnek göstermiş ve bir erkek ordu sistemi içerisinde ne kadar uzun kalır ise, ona karşı üretilen faaliyetler o kadar azalır demiştir.

Rekabetçi, kurumsallaşmış takım sporları, sporcuların istedikleri an sistemden çıkmak adına yasal özgürlükleri olmasından dolayı tam gözetimli kurumlara yakın bir yapıdadır. Bunun nedeni ise, sporun ordu sistemindeki gibi, geleneksel erkeklik inşa etmek, kendisine karşı olacak hareketleri engellemek, fiziksel disiplin, üst ast ilişkisi, üniforma, kural, ceza, vatanseverlik ve zafer gibi erkeksi efsaneleri kullanmasıdır (Woodward, 2000; Britton ve Williams, 1995).

Sporcuların görüşlerinin takım arkadaşları ile paralel bir yapıya ulaşması ile birlikte onlara sosyal bir prestij sağlanır ve övgü dolu sözler duyar. Çizgi dışına çıkmayan sporcular kurumları tarafından onurlandırılır ve taraftar toplulukları tarafından kutlanır (Bissinger, 1990). Sporcular spor içerisindeki eylemlerini ve kişisel deneyimlerini o kadar heyecan verici bulmaktadır ki, spora katılımlarını mümkün olduğunca uzatmaktadır. İyi bir sporcunun perspektifi bize, spora dâhil olmak için her şeyi yapabileceğini, aldığı heyecanın sadece oynamak ile ilgili olmadığını, yaşanan bu deneyimlerin karmaşık süreçler içerdiğini, özellikle seçim süreci içeren spor branşlarında sadece yeteneklerin değil aynı zamanda geleneksel (Ortodoks) erkekliğe uyumu da içermenin zorunda olduğunu göstermektedir (Coakley, 1998, s. 155; Hughes ve Coakley, 1991, s. 311).

Bahsedilen normlara uygun olarak hareket eden sporcular mükemmelleşirken, arkadaşlık ilişkilerine de sınır koymak zorundadır. Bunun sebebi, bilinçlerini yeni düşünceler ile Ortodoks erkeklik üretmek zorunda olmayan kültür ve bireylere kapatmaktır (Robidoux, 2001). Ortodoks erkeklik ilkelerine bağlı olan sporcular yüceltilir iken, uygun olmayan sporcular sözlü hakaretlere maruz kalmakta ve değerli pozisyonlardan dışlanmaktadır. Sınırların dışına çıkmak ve kadınsılık ile bağdaştırılan davranışlarda bulunmak, spor alanından uzaklaştırılmayı sağlayacak, utanç verici durumlardır (Hekma 1998).

Sporcular küçük yaşlardan itibaren sosyal çevreleri veya spor çevreleri ile arkadaşlık ilişkisi kurmaktadır. Fakat sporcuların sosyal yaşamları antrenmanlar,

¹⁵Bireyleri etkilemek, yönlendirmek, etki altına almak veya korumak amacı ile davranış ve değişimleri izleyen yapılar.

yarışmalar, diğerk spor uygulamaları ile katı bir şekilde dizayn edilmektedir. Bu da takım sporcularının, sosyal hayattaki diğerk erkeklerle rekabet edebilme alanlarını, spor hayatlarındaki uygulamalar yüzünden sınırlanması anlamına gelmektedir (Robidoux, 2001; Nixon 1994).

Spor, son derece erkeksi ve toplumsal cinsiyeti körükleyen bir yapıya sahiptir. Kişiler spor içerisindeki statülerini korumak için Ortodoks erkeklığe boyun eğmek zorunda bırakılmakta ve sporda istenenin elde edilmesi için başarı ile sosyal tutum arasında küçük ve kanıtlanmamış bir bağlantı olsa bile (Mullen ve Cooper, 1994; Granovetter, 1983), tek türkü olunması gerektiğı inancı dayatılmaktadır (Sabo ve Panepinto, 1990). Bunun sonucunda, en uyumlu kişiler seçilerek gelecek kuşaklara liderlik etmesi sağlanır. Bu duruma spor hegemonyası denilmektedir.

2.2.3.4. Paydaş statüsündeki spor içerisinde üretilen erkeklik

Anderson (2010), sporcu kimliğine sahip öğrencileri ile gerçekleştirdiğı bir araştırmada, sporcuların kendi tanımlamalarını yaparken sadece sporcu olarak kimlikleri üzerinden tanımlama yaptığına, ırk, din, yönelim gibi şeylere ilk sıralarda yer vermediklerine değinmiş ve bunu sporda başarılı oldukları ve üniversite derecesinin peşine düştükleri için yaptıklarını vurgulamıştır (s. 58).

Bir bireyin ana kimliğinin “sporcu” olması, kimlik kazanımının ortağı olan sportif kurumlara gömülü cinsiyetçi ideolojilerden kopmasını zorlaştırmaktadır. Kimliğini sporculuk üzerine oluşturan kişiler büyük de bir risk taşımaktadır. Spor olgusu kariyerin hızla bitebileceğı ve oluşan kimliğin de bu bitiş ile uçup gidebileceğı çabuk tüketilen bir alandır. Kişinin spor alanı konusunda güvenebileceğı tek şey, kariyerinin diğerk meslek gruplarına göre daha kısa sürede biteceğı ve mutlaka bir gün biteceğidir. Bu sebeplerden dolayı bir sporcu çeşitli sebeplerden sporcu kimliğı ile ilişkisini sonlandırmak zorunda kalırsa ya da fiziksel özellikleri o rekabetçi ortama uyum sağlayamayacak kadar yaşlanırsa, sporcu kişiler artık mevcut spor ortamında değerk görmez bir hale gelmektedir (Messner, 1987).

Spor psikologlarının kopuş efekti olarak tanımladığı şey, bırakılan, zorlanılan veya başka bir platformda spor yapamayan erkeklerin, bir zamanlar keyif aldıkları o erkeksi prestijden kopması halidir (Greendorfer, 1992). Bu prestijden kopan ve rekabetçi düzeyde spor yapma şansı olmayan kişiler ise, koçluk yapmak gibi modeller ile oyuna dâhil olmak

için çeşitli alternatifler üretir. İster koçluk olsun, ister yöneticilik, isterse de içinde liderlik barındıran diğer pozisyonlar, ne olursa olsun bu kişiler taraftar ideallerine uyum gösteren kişilerden seçilir ve koç olarak uzman oldukları hissiyatı yaratılır (Anderson 2009).

Sporun içerisinde dışlanmış ve aşağılanmış sporcular ise, koçluk pozisyonlarında nadiren vardır. Başarılı bulunmayan sporcular için kitaplar yazılmaz, filmler yapılmaz, ya da hikâyeleri anlatılmaz. Eşcinsellere ilişkin ya da marjinal özelliklere sahip diğer sporculara ilişkin anlatılar yapılsa bile, bu kişiler ezik olarak tasvir edilir (Anderson, 2000). Bu sebeplerden dolayı da sporda sadece çok seçkin, kahramanca hikâyeler anlatılmaktadır (Stangle, 2001).

Sporun içerisinde yer alan bu kişilerin neredeyse tamamı sportif deneyimler yaşamış ve sporun mevcut değerler sistemini koşulsuz ve de şartsız olarak kabul etmiştir (Hughes ve Coakley, 1991). Sporun bu değerlerine sahip koçlar, otoritelerini sporculardan en iyi sonucu alabilmek adına kullanmaktadır (Kelly ve Waddington, 2006). Koçluk hayatına başlamadan önce, kişinin bir spor branşında yer alması kesinlikle antrenör kimliğine olumlu yansır ve sporcu iken ne kadar başarılı ise, antrenör olduktan sonra da o kadar başarılı olacağına inanılır (Lyle, 2002). Örnek vermek gerekir ise, bir sporcu dünya şampiyonluğu elde etti ise, dünya ikincisi veya Avrupa şampiyonu bir sporcudan daha iyi antrenörlük yapacak demektir.

2.2.4. Üretilen erkeklikler ve sporun ödediği bedeller

Sporun şiddet içeren bir doğası olduğunu reddetmek mümkün değildir ve bu doğa sosyal dışlanmayı da teşvik etmektedir. Örnek olarak, yeterli fiziksel güce sahip olmayanların sporun içerisine dâhil edilmemesi söylenebilmektedir. Daha da önemlisi şiddet, oyunun içerisindeki acı ile bağlantılı görülür ve yaralanan pek çok sporcu bu oyunun dışında kalır. Sporun içerisindeki tehdit ve yıldırımlar ise, çocukların gönüllü olarak spora katılımının, ebeveynleri tarafından engellenmesi ile sonuçlanır (Anderson, 2010, s. 47).

Sporun içerisindeki şiddet bağlantısı sadece sporun kültürü ya da mücadele sporları ile bağlantılı bir durum değildir. Sporun temelindeki kazanma arzusu ancak karşı tarafın kaybetmesi ile ortaya çıkar ve bu yaşanan başarı bir kayıp sayesinde elde edilir. Sporcuların, antrenörlerin, yöneticilerin kısacası sporun içerisindeki her bir birey için rakibi kötü görme veya algılama durumu mevcuttur. Sporun içerisinde “kazanabilmek

için kaybetmeli” algısı olduğu için, zafere ulaşmak için şiddet kasıtlı yolla veya kasıtlı olmadan başvurulabilecek bir araçtır. Yukarıdaki bu sebeplerden dolayı da Lester Thurow (1985), bu durumu “*zero-sum game*” yani bir tarafın kazanmasının, diğer tarafın kaybetmesine bağlı olduğu oyun şeklinde tanımlamaktadır.

Spor olgusunun gerek koçların öğrencilerine kattıkları, sporcularına yaşattıkları, üniversiteye kazandırma oranları üzerinden değil de, oyunu kazanıp kazanmaması üzerinden değerlendirmeye tabi tutulması. Gerekse de sporculara birlikte kazanıp, birlikte kaybetmenin yaşanabileceği ortaklıklar yaşatılmamasından dolayı, içerisinde şiddeti barındırılan bir olgu olarak kalacaktır. Başarı ve oyun ilişkisinden dolayı kazanmaya odaklı bir hale gelen antrenörler, çeşitli korkular yaşayan sporcularını, oyunun içerisinde sağlıklarını riske atma pahasına da olsa kullanmaya meyil gösterir, korku yaşayan oyuncu ise, maç kazanıp koçun gözüne girebilmek için sakatlanmayı göze alacak yapıdadır bu durum da kişinin kendisine uyguladığı şiddet olarak tanımlanmaktadır. Üst düzey Amerikan kolej ligi sporcuları ile gerçekleştirilen araştırmanın sonucu göstermektedir ki, sporcuların %80’inden fazlası bir ciddi sakatlık geçirmekte ve ortalama %70’i de en az iki veya daha fazla spor alanından uzak kalmaktadır (Edwards, 2006).

Sporcular başarının sağlanabilmesi adına çoğu zaman şiddete teşvik edilmekte, karşı takım sporcularına veya rakip sporcuya karşı faul yapmaya zorlanmaktadır. Bu durum ise sporun içerisinde bir şiddet olarak görülmemekte, oyunun bir parçası denilerek masumlaştırılmaktadır. Sporcular bu tarz şiddetten uzak durduğunda, takımdan atılma veya dışlanma korkusu yaşamaktadır ve Messner’e (2002) göre doğallaştırılan bu saldırganlık sporun her zerresine nüfuz etmiş durumdadır.

Sporun içerisindeki bu saldırgan tutumda endişe yaratan bir nokta da, erkeklerin sadece kendi cinsleri arasında bu saldırgan tutumu sürdürmemesi ve kadınlara da yansıtmasıdır. Ayrıca sporun içerisinde üretilen bu saldırgan tutum, özellikle takım sporlarında cinsiyetçiliği ve kadın düşmanlığını da körüklemekte ve hatta sporcular tarafından, sporun içerisinde öğrenilen şiddet, sporun dışarısındaki ortamlarda da gözlemlenebilmektedir (Muir ve Seitz, 2004). Kreager (2007), sosyalleşme süreci içerisinde takım sporları ile uğraşan erkeklerin, kadınlara karşı ev içerisinde ve kurumsal alanlarda da şiddet uygulayabileceğini ifade etmekte, Schacht (1996) ise, takım sporu ile uğraşan erkeklerin, kadınları nesnelleştirdiği ve cinsel bir obje olarak gördüğünü ifade etmektedir. Futbol, basketbol, hokey gibi takım sporcuları ile birlikte çalışan Crosset

(2000), bu tarz takım sporcularının toplam sporcu nüfusunun %30'unu oluşturmalarına rağmen, öğrenci sporcular tarafından bildirilen %67 oranında cinsel saldırının tarafı olduğunu vurgulamıştır.

Sporun içerisinde yaşanan bu şiddete ek olarak, geleneksel erkeklik kadın düşmanlığı ve cinsiyetçi yapıyı da körüklediği için erkeklerin bu alanlar içerisindeki varlığını sınırlandırmıştır. Kadınsı alanlar olarak dişileştirilmiş spor alanları bu sebeplerden dolayı, gözetim ve kontrol altındadır ki eğer erkekler bu alanlara dâhil olmak isterlerse cezalandırılmalıdır (Adler ve Adler, 1998). Bahsedilen bu dişileştirilmiş alanlar, cimnastik, buz pateni, cheerleader (amigo kızlık) gibi alanlardan oluşmaktadır ve bu alanlarda varlık gösteren erkekler homofobik ve kadın düşmanı söylemler ile karşılaşmaktadır (Eveslage ve Delaney 1998). Bu ortaya çıkan şiddet özellikle takım sporu yapan erkekler tarafından geleneksel erkeklik ideolojisi ile birlikte o kadar yoğun yaşatılmaktadır ki, bu sporcular Anderson (2005a) tarafından, “erkeklik tarikatı üyesi” olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet boyutunun öne çıktığı ve içerisinde pek çok ötekileştirme ve dışlamayı içeren ve tarikat olgusu ile birlikte anılan bu davranışlar, bireylerin hayatlarına da yansımakta ve hayattan aldıkları keyif, mutluluk, iyi oluş gibi pek çok etkiye sahip olmaktadır.

2.3. Yaşam Tatmini

Eski zamanlardan beri, felsefe ile uğraşan insanlardan, psikolog ve sosyologlara kadar, hatta din insanlarına kadar, kişilerin yaşamlarından memnuniyet duyması ve bu memnuniyete nasıl ulaşılabileceği hep merak edilen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmaların ilerlemesi ile Diener vd. (2002, s.63) bu hususta çeşitli temel bileşenlerin olabileceğini ifade etmiştir ve ana unsur olarak “*özel iyi oluş*” (subjective well being-SWB) kavramı üzerinden araştırmalarını sürdürtür (Diener vd., 1985; Diener, 1984).

Bradburn (1969) tarafından ortaya konan özel iyi oluş kavramı, kişilerin yaşamlarını bilişsel ve duyuşsal açıdan değerlendirebilmesi olarak tanımlanabilmektedir (Diener vd., 2002, s. 63). Özel iyi oluş üç bileşenden meydana gelmektedir ve bu bileşenler; pozitif ve negatif ruh halleri ile yaşam tatmininden oluşmaktadır (Newman vd., 2014, s.557; Diener vd., 2002, s.63-64). Pavlot ve Diener, ruh halleri ile ilgili olguların duyuşsal inceleme içerisinde yer aldığını ifade ederlerken, yaşam tatmini ile

ilgili olgunun bilişsel inceleme ile bağlantılı olduğunu ifade etmektedir (2008, s.138). Keyes (2002, 2005) gerçekleştirdiği çalışmalar sonucunda, mental olarak iyi olmanın; duygusal, psikolojik ve sosyal açılardan iyi oluşu içeren toplamda üç unsuru barındırdığını ifade etmektedir.

2.3.1. Kavramsal olarak yaşam tatmini

Neugarten ve çalışma arkadaşları tarafından 1961 yılında ilk kez ortaya konan yaşam tatmini kavramı “*Life Satisfaction Index*” ifadesi ile literatüre kazandırılmıştır (Çevik ve Korkmaz, 2014, s.130; Yiğit vd., 2011, s.3; Yılmaz vd., 2010, s.92; Diener vd., 1985, s.71). Rice vd., (1985, s.299) yaşam tatmini kavramına destek veren ve katkı sağlayan öncü çalışmalar olarak, London ve çalışma arkadaşları (1977) ile Bamundo ve Kopelman’ın (1980) araştırmalarını örnek göstermiştir. Jeremy Bentham ise 1823 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında keyif ve acı gibi belirleyici özelliklere sahip olguların yaşam üzerine etkisini ortaya koyarak literatüre katkı sağlamıştır.

Yaşam tatminine ilişkin tanımlamalar yapılır iken, kişilerin tercih ettiği şeylere istinaden, hayatlarının ölçülen kalitesinin ne olduğuna ilişkin değerlendirme üzerinde durulmuştur (Beuningen, 2012, s.5; Pavot ve Diener, 1993, s.164; (Diener vd., 1985, s.71; Shin ve Johnson, 1978, s.478). Diener (1984, s.550) kişilerin hayatlarını bilişsel olarak analizine yaşam tatmini demektedir. Pavot ve arkadaşları 1998 yılında gerçekleştirdikleri çalışmada (s.342) ve yine Pavot ve Diener 2008 yılında (s.137) yaptıkları çalışmada, yaşam tatmininin kişilerin hayatlarının bütününden duydukları haz ile ifade edilebileceğini söylemiştir. Yaşam tatmini kavramı, kişilik özelliklerine dayanan ve değerlendirme ve yargı aşamasının da bu özelliklere göre şekillendiği (Diener vd., 1985, s.71) ya da kişilere özgü özelliklere dayalı bir şekilde ilerleyen ve bilinçli bir şekilde değerlendirmeyi içeren süreçten oluşmaktadır (Pavot ve Diener, 1993, s.164).

Yaşam tatmini kavramı kişiler tarafından tanımlanırken, genellikle hayata ilişkin bir değerlendirme olarak görülmektedir. Kişiler genellikle kendileri için bireysel bir standart oluşturmakta ve hayatının gidişatını ve şartlarını da bu oluşturduğu standart çerçevesinde çizmektedir. Bu sebeplerden dolayı da, yaşam tatmini kavramı dışarıları tarafından şekillenmekten ziyade kişinin kendi içerisinde şekillendirdiği bir olgudur. İnsan hayatında olması gereken bazı ana faktörler (evlilik, sağlık, maddi durum vb.)

tatmin üzerinde büyük etkilere sahip olsa dahi, bütün bireylere genellemek ve herkes için aynı koşulları aramak doğru olmayacaktır (Pavot vd., 1991, s.150).

Yukarıda geçen pek çok tanımda olduğu gibi, kişiler hayatları ile ilgili değerlendirmede bulunur iken, ister belli bir bölümü, isterler ise bütünü ele aldıklarında olumlu/olumsuz elde ettikleri yargı ifadelerinin tamamı yaşam tatmini ile ilgilidir. Bir başka tanım ise belli bir parçadan duyulan haz değil, yaşamın tamamının değerlendirmeye alınması sonucu ortaya çıkan hazzın yaşam tatminini ifade ettiğini söylemektedir (Saldamlı, 2008, s.700). Yani özet olarak yaşam tatmini; bireylerin yaşantıları ve hayatları ile ilgili bir özet ortaya koyması, keyif aldığı ya da almadığı noktaları belirlemesidir (Heller vd., 2002). Yaşam tatmini ile ilgili yapılan değerlendirme mutluluk ve refah seviyesi ile bağlantılıdır, bütünüyle öznel ve ucu açıktır. Öznel bir yapıdadır çünkü bireylere hayattan ve yaşantılarından duydukları tatmin duygusu sorulmaktadır. Daha önceden belirlenen herhangi bir kriter de olmadığından dolayı ucu açıktır, her bir katılımcı kendi deneyimleri doğrultusunda bu ölçümü gerçekleştirmektedir (Donovan ve Helpen, 2002).

2.3.1.1. Mutluluk ve yaşam tatmini

Yaşam tatmini kavramı ile bütünleştirilen ve bazen de eş anlamlı olarak kullanılan mutluluk kavramı ve öznel iyi oluş kavramı olmak üzere iki kavram daha karşımıza çıkmaktadır (Saris vd., 1996, s. 202). Mutluluk kavramı, kişiden kişiye değişebildiği ve pek çok farklı tanımlama almasından dolayı özellikle psikologlar tarafından çok tercih edilen bir kavram değildir ve yerine özel iyi oluş ya da yaşam tatmini kavramları tercih edilmektedir. Mutluluk kavramının yakalanabilmesi için kişilerin genellikle hiçbir şeye karşı bir özlem çekmemesi ve bütün arzularının eksiksiz bir biçimde tatmin edilmesi gerekmektedir. Yaşam tatmini kavramı ise temelde kişinin yaşantısından duyduğu haz ile bütünleşmektedir. Burada karşımıza mutluluk ifadesi ve tatmin ifadesinin oluşmasındaki fark çıkmaktadır. Yaşam tatmini geçmişten günümüze gelen bir süreci ifade ederken, mutluluk daha çok gelecek ile ilişkilendirilmektedir. Kısaca mutluluk ifadesi sürekli, gelecekte elde edilmesi gereken hedefleri işaret etmektedir (Keser, 2003).

2.3.1.2. Öznel iyi oluş ve yaşam tatmini

Öznel iyi oluş kavramı bütünsel olarak bakıldığında yaşam tatmini kavramına daha yakındır. Bireylerin hem bilişsel hem de duyuşsal açıdan yaptıkları bir yaşam değerlendirmesidir. Triandis ve Harry (2000), özel iyi oluş kavramı açısından Diener'in ortaya koyduğu göstergelerin, sadece fiziki ve ruhsal olgularla bağlandığını ifade etmektedir. Bireylerin nesnel olarak oluşturulan zeminlerde, çevresel olgulardan (iş, arkadaş, ilişkiler) hiç etkilenmediğini söylemenin yanlış olacağını vurgulamaktadır.

Öznel iyi oluş içerisinde yaşam tatmininden depresyona, duygu durumdan aile olgusuna kadar pek çok farklı noktayı barındırmaktadır. Ryff ve Keyes'e (1995) göre, öznel iyi oluş kavramı içerisinde pek çok farklı olguyu barındırmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanmıştır;

- Özgüven (bireysel kabul),
- Özerklik (çevre ile iyi ilişkiler kurmak),
- Çevre hâkimiyeti,
- Yaşama anlam yükleme,
- Kişisel gelişim.

Öznel iyi oluş kavramı kişilerin algıları ile ölçülmekte ve algısı yüksek ve düşük olarak ayrılmaktadır. Yetim'e (2001, s.135-150) göre, algısı yüksek kişilerden beklenti, genellikle içerisinde güzel duygular, tatmin olma gibi olgular ile şekillenirken, üzüntü, sinirlilik hali gibi olumsuzluklardan arınmışlık şeklindedir. Bu durumun aksi bir şekilde de algısı düşük kişilerden beklenti de yüksek kişilerin tam tersidir. İyi oluş ile ilgili algının yükselmesinde, kişilerin sağlık durumları, çevreleri ile kurdukları ilişkiler, stres içermeyen bir yaşam tarzı, kişisel bir amaca sahiplik, yeterli ve kaliteli beslenmeye kadar uzanan geniş bir yelpaze etkilidir (Edelman vd., 1998, s.4).

2.3.2. Yaşam tatminine ilişkin yaklaşımlar

Wilson (1967), antik yunan döneminden günümüze kadar geçen zamanda filozofların dışında mutluluk olgusunu anlamak adına çok fazla deneysel çalışmalar yapılmadığını söylemektedir. Bu konu içerisinde pek çok kuramsal yaklaşımı barındırsa da hala sınırlı bir gelişim göstermektedir (Fişne, 2009, s.54). Kuramsal yaklaşımlara bakıldığında temelin altı yaklaşımdan oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu yaklaşımlar;

yargı kuramı, bir noktaya erişme kuramı, ilişkilendirici kuram, haz/acı kuramı, yukarıdan aşağı/aşağıdan yukarı kuramı ve etkinlik kuramından oluşmaktadır.

2.3.2.1.Bir noktaya erişme kuramı

Wilson tarafından 1960'lı yıllarda ortaya konan bu kuram ihtiyaçların karşılanması ve mutluluğun oluşması ile ilişkilendirilmiş ve tersinin ortaya çıkması durumunda ise mutsuzluğun doğduğunu savunmuştur. Kısaca mutluluk olgusu ve iyi oluş durumu Wilson (1967) tarafından kişilerin amaçları, hedefleri, istek ve ihtiyaçları ile bağdaştırılmış ve ancak onlara ulaşıldığı zaman mutluluğun ortaya çıkacağı ifade edilmiştir.

2.3.2.2.Haz/acı kuramı

Haz ve acı kuramının temeli Wilson (1967) tarafından üretilen bir noktaya erişme kuramına dayanmaktadır. Eğer bir birey hedeflediği bütün amaçlara ve istediği her şeye ulaştığı takdirde, yaşadığı doyum ile birlikte büyük bir mutluluğa ulaşacaktır. Tatarkiewicz bireylerin haz aldıkları ve acı hissettikleri farklı kaynaklar olduğunu ifade etmektedir ve mutluluk ile ilgili beklentiler arttıkça, elde edilmesine karşın tatmin ve mutluluk düzeyi düşecek, aynı zamanda da ulaşılamaması durumu büyük bir mutsuzluğun kapısını açacaktır (akt. Diener, 1984).

2.3.2.3.Etkinlik kuramı

Bireyin içerisinde bulunduğu etkinlikler ve mutluluk ile ilişkilendirilen bu kuram, Aristoteles'in öncülüğü ile temsil göstermiştir. Aristoteles'e göre mutluluk ancak bireylerin kişisel etkinlikleri ile sağlanabilir ve modern anlayışa göre ise bu etkinlikler genellikle hobiler, fiziksel aktiviteler, insanlar ile olan ilişkiler ile ifade edilmektedir. Etkinlik kuramına göre sürekli olarak mutluluk arayışı içerisinde olmak ve onu elde etmek için çabalamak yıkıcı ve yıpratıcıdır. Bu yüzden bireyler gerçek mutluluğu yaşamak istiyorlar ise kendilerini tanımalıdır ve onları gerçekten mutluluğa ulaştıracak etkinlikleri belirlemelilerdir (Diener, 1984). Doğru etkinlik seçimi Csikszentmihalyi (1982) şöyle açıklamıştır; doğru ve uygun etkinlik seçimi bireyin mutluluk düzeyi ile doğru orantılı olarak hareket edecektir. Bundan dolayı da bireyler kendilerini tanıyıp, en uygun etkinliği seçmeleri ile birlikte gerçek mutluluğa ulaşacaklardır.

2.3.2.4. Yukarıdan aşağı/aşağıdan yukarı kuramı

Modern psikoloji alanından yaygın kabul görmüş ve popüler kuramlardan birisi olarak karşımıza yukarıdan aşağı/aşağıdan yukarı kuramı çıkmaktadır. Çeşitli kuramcılar, bireyler küçük parçalardan oluşan çok fazla şeyden hoşlanmaktadır ve bu parçalar bir bütün haline geldiğinde mutluluk oluşmaktadır demektir. Bu durum kuramın aşağıdan yukarı kısmını ifade etmektedir. Kozma ve Stones'a (1980) göre, bireyler mutlu ve mutsuz oldukları anları analiz ederler, bu analiz sonucunda mutlu oldukları anları, mutluluk duydukları noktaları birleştirirler ve mutlu yaşamı ancak böyle elde edebilirler. Küçük parçaların bir araya gelmesi ile duyulan mutluluğun tersine, yukarıdan aşağı kısmı ise, kişilerin olumlu bir bakış açısına sahip olabilmesi için içlerinde mutluluk gücünün olması gerekir. Yani bireyler zaten mutlu oldukları için yaşam tatmin düzeyleri yüksektir ve bunun tersini savunmak doğru değildir (Campbell vd., 1976).

2.3.2.5. İlişkilendirici kuram

İlişkilendirici kurama göre önemli olan nokta, kişilerin olaylara ve anlara yükledikleri anlamlardır. Kişilerin olayları olumlu veya olumsuz olarak değerlendirmesindeki sebep, içsel etmenler ile alakalıdır ve bu durum gerçek mutluluk kaynağını ifade etmektedir (Schwarz ve Clore, 1983). Fordyce (1977) bireylerin bilinçli bir şekilde olumsuz fikirlerden uzaklaşarak mutluluklarını arttırdıklarını belirtmiş, Zajonc (1980) ise, duygusal olarak ortaya çıkan tepkilerin, hemen ardından gelen bilişsellik ile birlikte koşullu olarak mutluluğun elde edilebileceğini ifade etmektedir.

2.3.2.6. Yargı kuramı

Diener (1984) yargı kuramı ele alındığında kişilerin mevcut yaşantılarında sahip oldukları kriterler ile bu kriterlerin bireyler tarafından değerlendirmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Kişiler tatmin duygusuna eriştiklerinde, bilinçsiz bir şekilde içerisinde bulundukları mevcut durum ile ilgili bir kıyaslama içerisine girmektedir (Diener, 1984). Kişilerin kendisine göre kıyaslama yaptığı zaman, daha kötü durumda olarak nitelendirdiği kişilerin varlığı, bireylerin yaşam tatminlerinde doğrudan etkilidir (Chekola, 1974). Toplum içerisinde çeşitli insanların belli standartlar altında yaşamlarını idame ettirmesi durumu, bireylerin doyumunu olumlu bir şekilde etkilemekte ve yaşam doyumlarını arttırmaktadır (Zajonc, 1980). Köker (1991) ise kişilerin belirlemiş olduğu

bu standartların önemine vurgu yaparken, yapılan bu kıyaslama ve karşılaştırmaların kişilerin ruhsal iyi oluşlarını olumsuz etkilediğini ifade etmektedir.

2.3.3. Yaşam tatminini etkileyen faktörler

Yaşam tatmini olgusu pek çok farklı faktörden etkilenen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu faktörlerin, nesnel, bireysel ve de sosyal faktörler olduğunu söylemek mümkündür. Yetim'e (2001, s.39) göre, nesnel etmenler içerisinde gelir durumunu, çevre yapısını, yaşamsal gereklilikler gibi özellikleri barındırmaktadır. Bireysel etmenler; biyoloji, kişilik, kimlik ile ilgilidir. Sosyal etmenler ise; toplumsal ilişkiler, arkadaşlıklar gibi öğeleri içermektedir.

Dockery (2003, s.20), 32 farklı ülkede gerçekleştirilen 245 araştırmayı incelemesi sonucunda elde ettiği bulgularda, yaşam tatminini üzerinde etkili olan faktörleri şöyle sıralamıştır;

- Özgür, demokratik ve finansal anlamda zengin statüsünde olan bir ülkede ikamet,
- Politik sürdürülebilirlik,
- Azınlıkların değil, çoğunluk içerisinde yer almak,
- Toplumun içerisinde üst sınıfta bulunmak,
- Evli olmak ve iyi ilişkilere sahip olmak,
- Fiziki olarak ve ruhsal olarak güçlü olmak,
- Açık fikirli olmak,
- Kendi hayatını kontrol edebilmek,
- Para kazanmak.

Yaşam tatmini kavramı içerisinde çok fazla değişken bulundurduğu için ve öznel bir yapıda olduğundan çok fazla tanımlamaya sahiptir. Bu sebepten dolayı da Keser (2005, s.91) gerçekleştirdiği araştırmada yaşam tatmini olgusunu etkileyen faktörleri şöyle sıralamıştır;

- Yaşam olgusuna anlam yüklemek,
- Gündelik yaşamdan memnuniyet,
- Amaçlara ulaşmadaki uyum,
- Pozitif kimlik,
- Fiziksel iyi oluş,

- Sosyal ilişkilerdeki iyi oluş,
- Ekonomik iyi oluş,
- Güvenli hissetmek.

Yaşam tatmini olgusu çevre, coğrafya, toplum, ülke, kişiler gibi pek çok faktörden etkilenmektedir çünkü algılanma düzeyleri bu faktörler ile bağlantılı olarak işlemektedir. Fakat yine de yaşam tatminine ilişkin etki faktörlerini üç ana grupta toplamak mümkündür. Bu üç ana grup, kişisel / demografik, iş ve toplumsal faktörlerden meydana gelmektedir (Baştemur, 2006, s.63).

2.3.3.1. Kişisel ve demografik faktörler

Bir birey hayatı boyunca içsel ve dışsal faktörlere maruz kalmaktadır ve bu durum aile hayatında, iş hayatında veya çalışma hayatı dışında kalan her durumdaki doyum noktasına etki etmektedir. Yaşamı, algıyı ve tutumları etkileyen pek çok faktör bulunmakta, bireylerin içerisinde barındırdıkları farklı özelliklere sahip kişisel ve demografik yapılar ise yaşam tatminini şekillendirmektedir. Yaşam tatminine ilişkin faktörleri şu şekilde sıralamak mümkündür;

2.3.3.1.1. Yaş

Yaşam tatmini olgusu ve yaş arasındaki bağlantı ile ilgili düşünceler çok çeşitlidir. Bazı bilim insanları yaşça daha genç bireylerin, yaş almış olanların karşısında daha mutlu olduklarını ve bu mutluluktan kaynaklı da yaşam tatmin düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır böylece de genç insanları umut olgusu ile eşleştirmektedir (Özdevecioğlu, 2003, s.703). Bu düşüncenin karşısında olan diğer grup bilim insanları ise beklenti kavramı ile yaş kavramı arasındaki bağlantıyı ortaya koymakta ve ilerleyen yaş ile beklentinin azaldığına vurgu yaparak, beklentideki bu düşüşün yaşam tatmininde yükselmeye yol açacağını ifade etmektedir (Burnay vd., 2005. S. 351; Yetim, 1991; Braun, 1977; Akt. Diener vd., 1985). Son yıllarda gerçekleştirilen bazı araştırmalar yaş ve tatmin arasında herhangi bir ilişki olmadığını ifade etse de (Şener, 2002, s.99; Fernandez Ballesteros vd., 2001), farklı milletlerin farklı kültürlere sahip olmasından kaynaklanan yaşam tatmin düzeyleri ile ilgili araştırmalar göstermektedir ki; bazı coğrafyalarda yaşlılar mutlu iken, bazı bölgelerde gençler daha mutludur (Donovan ve Harper, 2002).

2.3.3.1.2.Cinsiyet

Gerçekleştirilen araştırmaların sonucunda iki cinsiyet arasında yaşam tatmini açısından çok belirgin bir fark bulunmadığını söylemek mümkündür fakat kadınlar, karşı cinse göre daha fazla olumsuz geri dönüt iletmektedir. Buna rağmen duydukları hazzın erkeklere göre daha fazla olduğu ve bunun bir iş sahibi olmak ya da iş dışında kalan vakitte bir annelik rolünü üstlenmek ile ilgili olduğu ifade edilmektedir (Özdevecioğlu ve Doruk akmak, 2009; Özdevecioğlu, 2003; Dikmen, 1995; Yetim, 1991).

2.3.3.1.3.Eğitim

Eğitim düzeyi ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiye istinaden, Campbell'ın (1981) Amerika rneklemi üzerinde gerçekleştirdiği araştırma göstermektedir ki, eğitim seviyesi yükseldikçe mutluluk da artmaktadır fakat bu iki kavram arasındaki etki hem güçlü değildir, hem de tek başına ele alınamaz ve gelir ile ilişkilendirilir. Yetim (1991) araştırmasında eğitim seviyesinin, kişisel istekler ile doğru orantılı olarak arttığını ortaya koymuştur. Ayrıca Gardner ve Oswald (2002) gerçekleştirdikleri araştırmada, eğitim düzeyi ile yaşam tatmini arasındaki ters orantıyı ortaya koymuş, eğitim seviyesi orta düzeyde olan bireylerde ilişki tespit edilememiştir. Buna ek olarak, erkekler kadınlara göre eğitim ve tatmin arasındaki negatif ilişkiden daha çok etkilenmektedir.

2.3.3.1.4.Aile ve evlilik

Bireylerin aile yaşantısı içerisindeki veya evliliğindeki düzen, huzur, mutluluk genellikle yaşam tatmini ile bağlantılı görülür ve bu kişilerin yaşam tatminlerinin yüksek olması beklenmektedir.

Rice ve arkadaşlarının (1992) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, aile kavramı, içe göre bireyle daha yakın bir etkileşim içerisinde olduğu için yaşam tatmini üzerinde iş kavramından daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Dikmen (1995) evli geçen süre uzadıkça, çiftlerin hayatlarındaki problemleri azalacağını ve bununla bağlantılı olarak da iş ve yaşam tatminin artacağını ifade etmiştir. Evlilikle ilgili Avusturalya'da gerçekleştirilen bir diğer araştırmada ise, evli bireylerin hem iş yaşantılarına ilişkin hem de yaşamlarına ilişkin tatmin düzeyleri daha yüksek olarak tespit edilmiş ve evli erkeklerin tatmin düzeyleri, evli kadınlara göre daha yüksek olarak belirlenmiştir (Dockery, 2003). Khakoo (2007; Akt. ekici vd., 2019) aileler ile geniş bir

örneklem üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında, sadece ailenin değil, hem gelirin, hem iş saatlerinin, ailelerin sosyal statüsünün ve aynı zamanda da ırkların yaşam tatmini üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Donavan ve Halpern'in (2002) gerçekleştirdikleri bir araştırma göstermektedir ki, evlilik hayatı devam eden kişiler, boşanmış olan, eşi vefat etmiş olan, ayrılık aşamasında olan veya hiç evlenmemiş bireylere göre daha fazla yaşam tatmini duygusunu yaşamaktadır.

2.3.3.2.İş yaşantısı ile ilgili faktörler

Bireyler hayatlarında belirledikleri hedeflere ne kadar ulaşabilirler ise yaşam tatminleri de o kadar artmaktadır. Kişilerin hayatlarında en çok hedef koydukları ve büyük zaman ayırdıkları bir alan ise işleridir. Kişiler her ne kadar kendilerine uygun bir işte varlık gösterir, hedeflerine ulaşır, yeteneklerini ortaya koyar ise, yaptıkları işten tatmin olma düzeyi o kadar artacaktır ve bu düzey de neredeyse günlük yaşamının üçte birini kaplayan iş hayatı ile bağlantılı bir şekilde yaşam tatmin düzeylerine etki edecektir. Yaşam tatmini ve kişilerin hayatlarında büyük bir alana yayılan iş yaşantısını birbirinden ayrı tutmak bu sebeplerden dolayı doğru değildir.

Donavan ve Halpern (2002) gerçekleştirdikleri araştırma ile işin ne kadar önemli bir olgu olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmaya göre; yüksek gelire sahip çalışanlar, düşük gelirli çalışanlar ile karşılaştırıldıklarında daha yüksek tatmin düzeyine sahiptirler. Aynı zamanda bireylerin işsizlik yaşamaları günlük yaşantılarına da zarar verici bir durumdur ve özellikle kriz dönemlerinde iş sahibi olan bireyler bile “acaba işsiz kalır mıyım?” korkusu yaşayarak, yaşam tatmin düzeylerinde aşağıya doğru bir seyir yaşamaktadır. Kişilerin iş yaşantılarının veya iş ile sahip oldukları yemek, yol, ödül gibi imkânları da tatmin duygusu üzerinde etkilidir. Çalışan bireyler çoğu zaman iş yerlerini ve iş arkadaşlarını kendi aile bireylerinde ve evlerinden daha çok görmektedir (Özdevecioğlu, 2003). Dockery (2003) ise, bireylerin işsiz geçirdikleri süre zarfında da yaşam tatminlerinin etkilendiğini ve çalışanların da yaptıkları iş ve kalite olarak yaşam tatmini üzerinde bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

2.3.3.3.Toplumsal faktörler

Yaşam tatmini kişilerin sadece yaşı, işi, eşi veya eğitim durumu ile alakalı olarak değişim göstermemektedir. Kişilerin yaşantıları hakkındaki genel görüşleri, yaşadıkları

olaylardan elde ettiği deneyimleri, duygu ve de dűşünceleri hepsi tatmin üzerinde etki sahibidir. Ayrıca kişilerin sosyal çevreleri, içerisinde yaşadıkları kültürel yapı, inançları, toplumsal olarak sahip oldukları değeri de yaşam tatmini üzerinde bir etkiye sahiptir.

Herhangi bir hobiye sahip insanların, düzenli olarak fiziksel egzersiz yapan bireylerin veya dini ritüellere düzenli olarak katılım gösteren kişilerin yaşam tatmin düzeylerinin diğeri bireylere göre daha yüksek olduğunu söylemek mümkündür ve bu oran yüksek gelir sahibi kişilerin tatmin düzeylerine yakın bir değeri ifade etmektedir (Donovan ve Halpern, 2002). Bireylerin sosyal hayatlarındaki iş dışı sorumlulukları (dernek işleri, akraba ziyaretleri vb.) yaşam tatmini üzerinde etkili bir faktördür (Özdevecioğlu, 2003). Ayrıca Baştemur'a (2006) göre; toplum içerisinde daha kolay sosyalleşebilen, sıcakkanlı, ikili ilişkilerde iyi, sosyal açıdan aktif, aile ve akraba ilişkileri düzenli olan bireyler, istisnalar olmakla birlikte daha fazla yaşam tatmin duygusu elde etmektedir.

Aktif ve etkileşimli bir hayatın, yaşam tatmini üzerindeki etkisi büyük bir yer kaplıyor iken, fiziksel aktivite ve sporun da bu alan içerisindeki yeri önem kazanmakta ve yaşam tatmini ile doğrudan ilişkilendirilebilmektedir.

2.3.4. Spor ve yaşam tatmini

Spor kavramı çok uzun yıllardır gerek sağlık çalışanları, gerekse bilim insanları tarafından yapılması hususunda teşvik edilen, içerisinde pek çok yararı barındıran ve aynı zamanda da sağlık ile ilişkilendirilen bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Kohl vd., 2012, s. 189). Hareketsiz bir yaşam tarzına sahip olmak beraberinde çeşitli hastalıkları getirmekte (Kohl vd., 2012, s. 190), buna karşın spor ve hareket hem fiziksel hem ruhsal iyi oluşu bireylere sunmaktadır (Zorba, 2010; Özer vd., 2008). Bu bakış açısı ile spor, fiziksel aktivite ve yaşam tatmini olgusu arasında olumlu yönde bir bağlantı olduğunu söylemek mümkündür hatta bu hususta etkin bir rol oynamaktadır (Maher vd., 2013; Zullig ve White, 2010). Yıldız ve arkadaşları (2015) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda ise, sporun yaşam tatmini üzerinde olumlu sonuçları olduğunu ifade etmektedir.

Son kırk yılda gerçekleştirilen spor ve yaşam tatminine ilişkin araştırmalar göstermektedir ki, fiziksel aktivite tatmin duygusunun oluşmasında bir kilit taş görevi görmektedir. Bu iki olgunun arasındaki ilişkinin ortaya konmasında birçok hipotez ortaya

konmuş ve yapılan araştırmalar sonucunda da bu iki kavram arasındaki bağlantıya ilişkin pek çok farklı faktör olduğu ifade edilmiştir. Spor veya fiziksel etkinlik bireylerin ruhsal sağlıklarına, fiziki sağlıklarına ayrıca çevreleri ile olan ilişkilerine kadar pek çok farklı alanı olumlu anlamda geliştirir. Bu da demektir ki, spor olgusu doğrudan yaşam tatminini etkileyen ve aynı zamanda da psiko-sosyal alanları da etkileyen faktörler içerir (Varca vd., 1984).

Kohl ve arkadaşlarının (2012) araştırmasına göre fiziksel aktivite tüm insanların sağlıklarının iyi oluşu açısından en yüksek potansiyele sahip olgudur. Çünkü spor, bireylerin hem fiziken, hem de zihnen arınmasına vesile olur. Kişilerin hayatları düzene girer, sirkadyen ritim¹⁶ sağlanır ve çevrelerine verdikleri enerjiler de olumlu yönde değişir. Ayrıca bisiklete binmek veya yürüyüş yapmak gibi basit fiziksel aktiviteler sadece bireylerin sağlığı için değil, doğanın sağlığı açısından da faydalı olacaktır.

Düzenli olarak spor yapan ya da bir fiziksel aktiviteye katılan bireylerin fiziksel ve ruhsal sağlıklarına ilişkin sonuçlar ile (Penedo ve Dahn, 2005, s.189) spor yapan ya da fiziksel bir aktiviteye düzenli olarak katılım gösteren öğrencilerin ders başarılarına ilişkin sonuçların (Castelli vd., 2007, s. 248) olumlu anlamda ilerlediğini söylemek mümkündür.

Yukarıda ifade edilen bilgiler doğrultusunda, spor ve fiziksel aktivitenin, yaşam tatmini üzerinde etki sahibi olduğunu ifade edebiliriz. Özetle sağlığın en belirleyici faktörlerinden birisi olarak karşımıza çıkan spor, bireyleri fiziksel ve ruhsal iyi oluş durumuna çekerek, yaşam tatminini de olumlu etkilemektedir. Fakat sporun bir kimlik haline getirilmesinin, bireyler üzerinde fiziksel ve ruhsal anlamda farklı etkilere sebep olduğu ifade edilebilir.

2.4. Kimlik Teorisi Gelişimi ve Sporcu Kimliği

Mead (1934) kimliklerin sosyal olarak etkileşim süreçlerinin bir sonucu olarak oluştuğunu ifade ederek kimlik teorilerine ilişkin öncü bir araştırma ortaya koymuştur. Ortaya konan araştırmalarda ise, kişilerin hayatları süresince karşı karşıya kaldıkları durumlarla etkileşime girdikleri ve bu etkileşimler sonucunda da olaylar ve kendilerine belirli anlamlar yükledikleri ifade edilerek, bu duruma “*sembolik etkileşimcilik*” denmiştir (Cooley, 2010; Blumer, 1986; Mead, 1934). Bir kişi yer aldığı toplum

¹⁶Dünyanın kendi eksenini etrafında 24 saatlik dönüşünün, canlılar üzerinde oluşturduğu fizyolojik, biyolojik ve davranışsal ritimlerin tekrarı.

içerisinde, kendisini nereye konumlandırıyor ve nasıl görüyor ise, bu bakış açısı kişinin kimliğidir (Stryker, 2007; Stryker ve Burke, 2000). Kimlik araştırmalarının öncesinde benlik kavramı ile ilgili araştırmalar gerçekleştirilmiştir ve bu araştırmaların öncülerinden olan Cooley (1992), bir birey başkalarının kendisi ile ilgili olarak ne düşündüğünü düşünüp, kendisini buna inandırması ile bağlantılı olarak kimliğini şekillendirmektedir ifadesi ile “*Looking Glass Self*” (kendilik aynası) teorisini ortaya koymuştur. Bu teoride kimlik ifadeleri ile ilgili olarak toplamda üç farklı yaklaşıma yer verilmiştir. Bu yaklaşımlar şöyledir (Hinsey, 2005; Shaffer, 2005);

- Başkaları beni nasıl görmeli hayali,
- Başkaları benim hakkımda ne düşünüyor hayali,
- Ben başkalarının benim hakkımdaki yargılarına göre şekillenmeliyim eylemi.

Kimlik rollerle bağlantılı, kişilerin üzerine aldıkları roller ile ilintili olduğu için bireyler alternatifler arasında bir akış gösterebilir ve duruma göre de farklı kimliklere bürünebilir. Bu sebeptendir ki, Stryker ve Burke’e (2000,s. 284) göre kimlik olgusunun kavramsal olarak anlamı ve farklı disiplinler içerisindeki rolü, psikoloji, sosyoloji, tarih ve daha pek çok alanda yapılan sayısız araştırmaya rağmen, ortak bir paydada buluşamamış ve farklılıklar göstermiştir. Örneğin, kimlik terimi sosyoloji ve siyaset bilimlerinin belli kollarında, aynı statüdeki, aynı kategorideki veya aynı sınıftaki bireylerin hepsinin aynı kimliğe sahip olacağı inancı ile ortak bir sosyal kategoride birleşmektedir (Stets ve Burke, 2003, s. 128). Farklı bilim dallarının içerisinde, farklı şekillerde anılan kimlik olgusu, elbette ki spor alanında da özelleşmiştir ve kimlik gelişimi ile ilgili atılan kuramsal adımlar ile şekillenmiştir.

2.4.1. James Marcia ve kimlik statüleri

Kimlik gelişimi ile ilgili pek çok model ve teorinin ortaya konması ve bu alanda yapılacak araştırmalara öncülük eden, ayrıca pek çok araştırmacının da kabul ve desteğini alan bilim insanı Erik Erikson (1968) ve Psikososyal gelişim kuramıdır (Morsünbül ve Çok, 2014). Erikson’un kuramı öncülüğünde ortaya koyulan diğer kuramların ise, yaş, model, süreç, kimlik çeşidi gibi pek çok farklı olguyu dâhil ederek inceleme yaptığı görülmektedir (Atak, 2011). Marcia’nın (1989) statü kuramı ise, Erikson’ın kuramı içerisinde, kimlik gelişimi ile ilgili yer alan pek çok kavramı ve de ilkeyi benimsemiş olmakla birlikte, kimliğin biçimlenme süreci ve kimliğin çeşidini de odağına almıştır.

Marcia'ya (1989) göre; bireyler kimliklerini belli süreçler çerçevesinde şekillendirirler ve bu süreçler bağlanma ve keşfetme olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Bağlanma, kişilerin farklı seçeneklere sahip olması ve bu seçenekler arasından birisini seçerek sürece devam etmesi olarak ifade edilirken, keşfetme ise; bireylerin belli konulardaki (flört, inanç, meslek, evlilik, vb.) seçimlerini uzun ve derinlemesine olarak anlamaya çalışma ve araştırma süreci olarak ifade edilmektedir. Marcia (1980) kişilerin bağlanma ve keşfetme süreçlerinin şekillendirmesi sonucunda sadece bir kimlik düzeyine sahip olabileceğini ve toplamda dört kimlik düzeyinin bulunduğunu ifade etmektedir. İfade edilen bu dört kimlik düzeyi ise şu şekildedir;

- Başarılı kimlik,
 - Bağlanma (+) / Keşfetme (+)
- İpotekli Kimlik
 - Bağlanma (+) / Keşfetme (-)
- Moratoryum Kimlik
 - Bağlanma (-) / Keşfetme (+)
- Dağınık Kimlik
 - Bağlanma (+) / Keşfetme (+ / -)

2.4.1.1. Başarılı kimlik

Kişiler hayatlarında alacakları kararları derinlemesine olarak düşünür, araştırır ve keşfetme sürecinden geçirirerek nihai karara varırlar ise, bu kişiler başarılı kimlik statüsüne sahip bireyler anlamına gelmektedir. Başarılı kimlik statüsüne sahip kişiler dış etkilere kendilerini ve alacakları kararları korurlar, ayrıca hem bağlanma hem de keşfetme süreçlerini özbenlikleri ile o kadar iyi bütünleştirmişler ki, hayatlarını sağlam temellere bağlı olarak sürdürürler (Sardoğan ve Karahan, 2011). Başarılı kimlik statüsüne sahip kişiler kendi özellikleri hakkında (sınırları, yetenekleri, seçimleri, vb.) o kadar iyi bilgi düzeyine sahiptirler, kendilerini o kadar iyi tanırlar ki, hayatta aldıkları evlilik kararlarından, inançlarına ilişkin kararlarına kadar ve daha pek çok kararı kendi kişisel özelliklerini tanıyarak bilerek alırlar (Marcia, 2002b).

2.4.1.2.İpotekli kimlik

Marcia (1987) ipotekli kimlik özelliğine sahip bireyleri, keşfetme süreci içerisine girmeyen sorgulama ve araştırmadan uzak duran, bunun sonucu olarak da kendisine sunulan kimliği sorgusuz sualsiz kabul eden bireyler olarak tanımlamaktadır. Bu kişiler aldıkları kararlarda ve seçimlerinde dış etkinin altındadır ve böylelikle yaptıkları bütün seçim ve kararlara karşı erken bağlanma özelliği göstererek, değişime de kapalı bir yapı alırlar. İpotekli kimlik statüsüne sahip kişiler genellikle yaşamları boyunca “*kimlik bunalımı*” yaşamazlar çünkü yaşamları boyunca keşfetme süreci içerisine girmeyecekleri için, çocukluklarından itibaren sürekli aileleri veya çevrelerindeki kişilerin onlara sunduğu kararları uygular ve bir seçim yapmak durumunda kalmazlar. Bu davranışlarından dolayı da kendi kararlarını almadan, bir lidere ayak uydurarak ya da bir otoriteyi takip ederek, yeni deneyimlere kapalı, kaygı düzeyi yüksek olmayan, başkalarının yaptığı seçimlerin iyi bir takipçisi olan ve bağlanma düzeyi yüksek birey özelliklerini sergilerler (Atak, 2011; Sardoğan ve Karahan, 2011). Literatürde, sporcuların ipotekli kimlik özelliği ile bağdaştırılmasının çok büyük bir genelleme ve önyargı sonucu olduğunu ifade eden araştırmalar olmasına karşın (Perna vd., 1996; Miller ve Kerr, 2003), araştırmacıların çok büyük bir kısmı ise, sporun içerisindeki yapıdan dolayı bireylerin keşfetme süreçlerinin engellendiği, yoğun bir bağlanmanın ortaya çıktığı, kararların belli bir otorite tarafından alınması sonucunda da “*ipotekli kimlik*” yapısına olan yatkınlığın ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Yukhymenko-Lescroart, 2018; Brewer ve Petitpas, 2017; U'Ren, 2017; Cabrita vd., 2014; Beamon, 2012; Linnemeyer ve Brown, 2010; Petitpas ve France, 2010; Watt ve Moore, 2002; Brown vd., 2000; Murphy vd., 1996; Newman ve Newman, 1991).

2.4.1.3.Moratoryum kimlik

Marcia'ya (2002a) göre, bireyler eğer bir hususta bağlanma özelliği gösteremiyor, sürekli olarak yeni rol denemeleri gerçekleştiriyor, kararlarında belirsizlikler oluyor, fakat bir yandan da sürekli olarak keşfetme yolunda araştırmalarına devam ediyorlar ise bu kimlik tipini “*moratoryum kimlik*” olarak tanımlanmaktadır. Moratoryum kimliğe ilişkin kişilik özellikleri, kararsızlık, sürekli olarak kuşku duyma, kararları sürekli erteleme eğilimi, kararsızlık sonucu geçirilen bunalım, sürekli bir şeyleri değiştirme

arzusu şeklinde karşımıza çıkmaktadır (Atak, 2011). Kısaca bu bireyler uzun bir keşfetme süreci yaşamalarına karşın, bir şeye bağlanmakta problem yaşamaktadır.

2.4.1.4.Dağınık kimlik

Özellikle ergenlik çağına giren bireylerde yaygın olarak görülen “*dağınık kimlik statüsü*” en ilkel kimlik çeşidi olarak ifade edilmekte ve genel olarak kişilerin keşfetme ile bağlanma süreçlerine neredeyse hiçbir katılımının olmadığı, yaptıkları dengesiz araştırma eylemlerine karşın, hiçbir bağlanma adımı içermediği statü olarak ifade edilmektedir (Marcia, 1987). Ayrıca bu statü dış etkilere en açık statü özelliği taşıması itibari ile zararlı alışkanlıkların edinilme oranı en riskli gruptur (Sardoğan ve Karahan, 2011). Bu bireyler herhangi bir bağlılık yaşamamakta, günlük yaşamlarında yüksek bir memnuniyet düzeyine sahip olmamakta, fakat bu memnuniyetsizliklerini değiştirmek adına herhangi bir adım da atmamaktadır (Marcia, 1987). Bu bireyler, özgüven açısından düşük, dışlanmış, saygı gösteren, geleneklerine bağlı fakat kararsız bir kişilik yapısına sahiptirler (Marcia, 2002b).

2.4.2.Luyckx ve kimlik biçimlenme teorisi

Marcia (1966), Erikson’ın (1950,1958) araştırmaları sonucunda ortaya koyduğu, kimlik oluşum süreçlerini, bilişsel ve davranışsal boyutları ile ele alarak daha da geliştirmiştir. Bütün bu araştırmalar çerçevesinde, Crocetti vd. (2008) çeşitli etnik gruplar üzerinde gerçekleştirdikleri kimlik araştırmaları sonucunda, kimliklerin daha da detaylandırılması ihtiyacını ortaya koymuştur. Bu ihtiyaçlar göze alınarak, Luyckx ve arkadaşları (2008), Marcia’nın ortaya koyduğu kimlik modeli üzerinden bir detaylandırma gerçekleştirmiş ve yeni bir perspektiften inceleme yaparak, Marcia tarafından iki boyut olarak ayrılan modelin alt boyutlarını ortaya koyarak toplamda beş boyut elde etmiştir. Elde edilen bu beş boyut kimlik kazanım süreçleri ile ilgili iken, Marcia’nın toplamda dört adet statüden oluşan kimlik olgusu da, bu araştırma ile altı statüye çıkmıştır. Ortaya koyulan bu yeni perspektif ile kimlik gelişim süreçlerinin sayısının artmasının en temel sebebi; Marcia’nın geliştirdiği modelin, toplumun tüm kesimlerini kapsama ve günümüz toplumsal yapısını temsil gücünün olmaması olarak ifade edilmektedir (Atak, 2011). Kısacası bu yeni bakış açısının Marcia’nın kimlik modellemesine daha derinlemesine bir inceleme yaklaşımı olduğu söylenebilir.

Ortaya konan bu yeni bakış açısı kapsamında keşfetme adımı kendi içerisinde üç alt boyuta, bağlanma süreci ise kendi içerisinde iki alt boyutla tanımlanmıştır. Bu süreçlere ilişkin ortaya konan alt boyutlar ise şu şekildedir (Luyckx vd., 2008);

- Keşfetme;
 - Seçeneklerin derinlemesine araştırılması,
 - Seçeneklerin genişlemesine araştırılması,
 - Seçeneklerin saplantılı araştırılması.
- Bağlanma;
 - İçsel yatırım ile bütünleşme
 - İçsel yatırım yapma.

Seçeneklerin Derinlemesine Araştırılması: Kişiler bağlanma aşamasını tamamladıkları konular kapsamında bir araştırma sürecine girerler ve bu süreçte verdikleri kararlar sonucunda bağlanma oluşturdıkları konunun kendileri ile uyumlu olup olmadığının araştırmasını gerçekleştirirler.

Seçeneklerin Genişlemesine Araştırılması: Kişilerin henüz bağlanma aşamasını tamamlamamış olması ve önüne sunulan seçeneklerin arasında bir keşfetme süreci yaşıyor olması olarak tanımlanır.

Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması: Kişilerin araştırma ve keşfetme süreçlerini bir türlü tamamlayamaması ve bu süreçlerin devamlılığından dolayı da bir kimliğe bağlanma evresinin bir türlü gerçekleştirilememesi olarak tanımlanır.

İçsel Yatırım ile Bütünleşme: kişilerin bağlanma ile ilgili süreçlerinin tamamlanmasını takiben, gerçekleştirmiş oldukları seçim ile kişilerin benliklerinin bütünleşmesi anlamına gelmektedir ve birey hem zihinsel anlamda, hem de duygusal anlamda bir bütün haline gelmektedir.

İçsel Yatırım Yapma: Kişilerin belli bir alan veya konu kapsamında, önündeki alternatiflerden birisini seçmesi ile bağlanma gerçekleştirmesi, yani kendisini o seçime adanması anlamına gelmektedir (Atak, 2011).

Luyckx vd. (2008), Marcia'nın kimlik statüleri modelindeki 4 kategoriye, 2 kategori daha eklemiştir ve bu artışın sebebi olarak da, keşfetme ve bağlanma süreçlerindeki bireysel farklılaşmaların oluşturduğu sebepleri göstermiştir. Bu yeni perspektif ile ortaya konan altı kimlik statüsü ise şu şekildedir (Luyckx vd., 2008);

- Başarılı Kimlik,
- İpotekli Kimlik,
- Moratoryum / Farklılaşmamış Kimlik,
- Saplantılı Moratoryum Kimlik,
- Kaygısız Dağınık Kimlik,
- Dağılmış Dağınık Kimlik.

Bu yeni perspektifte süreç ve statülerin ilişkisi ise şu şekilde gösterilmiştir (Luyckx vd., 2008);

Tablo 2. 1. Kimlik, süreç ve statü ilişkisi

Kimlik Statüsü	İçsel Yatırım Yapma	İçsel Yatırım ile Bütünleşme	Seçeneklerin Genişlemesine Araştırılması	Seçeneklerin Derinlemesine Araştırılması	Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması
Başarılı Kimlik	Y	Y	Y	Y	D
İpotekli Kimlik	Y	Y	D	D	D
Moratoryum / Farklılaşmamış Kimlik	D-O	D-O	O/O-Y	D-O	D-O
Saplantılı Moratoryum Kimlik	D-O	D-O	Y	O-Y	Y
Kaygısız Dağınık Kimlik	D	D	D-O	D-O	D-O
Dağılmış Dağınık Kimlik	D	D	D-O	D-O	Y

Y=Yüksek; O=Orta; D=Düşük

Luyckx vd. (2008)'nin ortaya koyduğu bu yeni perspektif kimlik modeli, Marcia'nın modelini içerisinde barındırsa ve benzerde bile, bağlanma ile keşfetme süreçlerine ilişkin gerçekleştirilen detaylandırma, kimlik oluşumuna ilişkin süreçte gözle görülür farklılaşmaları ortaya koymayı başarmıştır.

Bu yeni bakış açısı ile elde edilen bu modelde, moratoryum kimlik ve dağınık kimlik statülerine ilişkin iki boyuta, kendi içerisinde alt boyutlar kazandırılmıştır. Moratoryum kimlik özelliği bakımından, araştırmaya son derece düşük fakat bağlanmaya kapalı olarak tanımlanmıştır. Fakat Luyckx vd. (2008) gerçekleştirdikleri araştırma itibari ile moratoryum kimliğe farklılaşmamış kimlik ifadesi eklenmiş ve gelişim süreçleri incelemeye alınmıştır. Araştırmanın sonucunda da, bu eklenen yeni kimliğin gelişim süreçlerine ilişkin topladığı puanlar ortalama olarak değerlendirilmektedir.

Bir diğerk farklılaşmış kimlik ise, saplantılı moratoryum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kimliğe sahip bireyler özellik olarak geçici bağlanmalar yaşayabilmektedir fakat keşfetme aşamasını; genişlemesine, derinlemesine ve saplantılı olarak üç farklı boyutta gerçekleştirmektedir (Luyckx vd., 2008).

Dağınık kimlik statüsünün ayrıldığı ilk boyut, kaygısız dağınık kimliktir ve bu kişilerin özellik bakımından hem keşfetmeye ilişkin süreçleri orta/düşük olarak değerlendirilir, hem de bağlanma göstermeyen bireylerdir. Dağılmış dağınık kimlik özellikleri taşıyan kişiler ise, hem farklı seçeneklerde, hem de bağlanma süreçlerinde zayıflık gösterir iken, keşfetme aşamasını saplantılı bir şekilde yaşamaktadır (Luyckx vd., 2008).

2.4.3. Spor ve ipotekli kimlik ilişkisi

Sporcular sosyal ve psikolojik anlamda farklı yaşantılar süren bireyler olarak tanımlanabilir çünkü sahip oldukları deneyimler genellikle, antrenman, yemek, dinlenme, seyahat etme ve müsabaka olguları etrafında şekillenmektedir. Sporcular, fiziksel aktiviteye yani antrenmanlarına o kadar fazla bağlılık göstermektedir ki, hayatın geriye kalan kısmı sosyal yaşam, eğitim hayatı, insan ilişkileri ve vb. durumların keşif süreçlerinde bir kısıt ortaya çıkmaktadır (Boz ve Kiremitçi, 2021). Marcia'ya (1989) göre, bu kimlik yapısındaki bireylerin karar verme konusundaki davranışları yüksek düzeyde, fakat meslek, sosyal hayat, inanç, eş seçimi, arkadaşlık seçimi gibi konulardaki keşif düzeyleri düşük düzeydedir. Bu kişiler kararlarını verirken bir keşfetme süreci içerisine girmekdiklerinden dolayı, kendi kişilik özellikleri ve düşünceleri ile kararları arasında tutarsızlıklar gözlemlenebilir (Marcia, 2002a). Kısaca; sporcu bir birey, iyi bir atlet olabilmek adına, giyiminden, antrenmanına, yatacağı saatten, içerisinde bulunduğu sosyal ortamlar hatta eğitim hayatına kadar pek çok karara varmakta, fakat bu kararları uygularken de pek çok deneyimden de mahrum kalabilmektedir. Bu durum da sporcuların sahip olduğu kimliğin özelleştirilmesi gerekliliğini taşımaktadır.

2.4.4. Sporcu kimliği

Sportif katılımlar genellikle bireylerin kimlik gelişimlerine katkı sağlayan süreçler olarak ifade edilmektedir. Küçük ve Koç (2015, s. 369) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda sporcuların herkes gibi görülmediğini, sıradanlığın dışında yer aldıklarını ve

sporculuk ile elde edilen başarılar ile alınan onayların, daha büyük başarıları tetiklediğini ifade etmiştir. Bu sayede alınacak övgüler sadece kendi çevreleri tarafından değil, medya sayesinde pek çok kişi tarafından iletilecektir. Övgü ve takdir ile sağlanan bu pozitif desteklerin tabanda daha fazla kişiye yayılması, sporcu olarak lanse edilen bireylerde bir özgüven sağlayacak ve benliklerini daha sağlam temellere dayandırmalarına aracı olacaktır. Böylelikle, sporcu olarak tanımladığımız bireyler kendilerini spor olgusunun bir kolu ya da bir parçası gibi görmeye başlayacaklar ve ona hizmet edeceklerdir.

Koca'ya (2006, s.81) göre, hem fiziksel benlik kavramı, hem de spor içerisindeki rol gösteriminde, sporcu kimliği bir kendini tanımlama sürecidir. Ayrıca sporcu kimliğine sahip bireyler, tutarlı davranışlara sahip örnek kişiler olarak değerlendirilir ve toplum içerisinde rol model olarak görev yapmaktadır. Toplumsal olarak yaratılan sporcu algısı ve bu sayede edinilen övgüler, kişilerin bu süreci içselleştirmesi sonucu kendisini “*sporcu*” olarak tanımlaması ile sonuçlanır. Kişiler kendilerini sporcu olarak lanse etmeyi ve tutarlı davranmayı sürdürmektedir çünkü çevreden alacakları övgüleri önceden bilmektedir. Bu öngörü ise, hem fiziksel aktivite yoğunluğunu arttırmaya, hem de böylelikle sporcu kimliğini güçlendirmeye teşvik edeceği ifade edilmektedir (Reifsteck, 2011, s.44).

Watt ve Moore'a (2001) göre, kişilerin sporcu kimlikleri önemli bir boyutta artarken, kimliği de güçlendirmektedir. Sporcular genellikle sosyal çevre olarak yine sporcu arkadaşları, takımdan kişiler ya da antrenörleri ile vakit geçirmeyi tercih etmekte ve bu durum da onların sporcu kimliklerinin zaman içerisinde güç kazanması ile sonuçlanmaktadır (Horton ve Mack, 2000). Reifsteck (2011, s.44) gerçekleştirdiği araştırmalar sonucunda, sporculuğu ile toplum içerisinde var olan kişilerin, kendine güvenli, özbenliği gelişmiş ve sosyal olarak etkileşimi yüksek kişiler olduğunu ortaya koymuştur.

Sporcu bireyler, sporcu kimliklerine istinaden hayatları boyunca atacakları bütün adım ve davranışlarını artık bu kimliklerini güçlendirecek şekilde atmak zorundadır. Bu süreç bir süre sonra bir davranış modelini de peşinde getirmektedir. Bunun en basit örneği ise, bir sporcunun düzenli beslenmesi, uyku düzenine dikkat etmesi ve topluma örnek teşkil edecek bir yaşantı sürmesidir (Reifsteck, 2011, s.44).

Çetinkaya (2010, s.99) gerçekleştirdiği araştırmada takım ve bireysel sporculuk yapan bireyler arasındaki farklılıkları incelemiş ve bunun sonucunda ise, takım

sporcularının aile ve toplumsal destek ile sporcu kimliklerini daha fazla güçlendirdiklerini ortaya koymuştur. Peki, güçlü bir sporcu kimliğine sahip olmak gerçekten iyi bir durum mudur?

Horton ve Mack'e (2000, s.101) göre, sporcu kimliğinin sadece güzel ve yapıcı yanlarından bahsetmek doğru değildir ve eksik kalmaktadır. Çünkü spor kendi içerisinde o kadar güçlü bir yapıdır ve temsili o kadar zordur ki, bir sporcunun hayatında sadece spor odaklı yaşaması ve sürekli bu yapıyı güçlendirici bir şekilde hareket etmesi beklenmekte, bir süre sonra da hem fiziksel hem de ruhsal anlamda sorunların gün yüzüne çıkması anlamı taşımaktadır. Çünkü güçlü bir sporcu kimliğinin oluşturulması, hayatını spora adanmış bir şekilde sürdürmeyi teşvik etmekte, kişileri farklı deneyimlere karşı sınırlamakta, spor olgusunun içerisinde izole bir hayat sürmeye yönlendirmektedir. Oysaki bu durum riskli bir kariyer olan sporculuğun, sakatlık, kişisel problemler, kariyere ilişkin gelişmelere paralel olarak fiziksel ve de ruhsal olumsuzluklara kapı aralamaktadır.

Ayrıca topluma bir rol model olmasından bahsettiğimiz sporcu kimliği, çevresel faktörlerden etkilenmeye son derece müsaittir ve erkek egemen toplumlarda sporcu kimliğine karşı cinsiyetçi tutumlar son derece yaygın olarak görülür. Bu durum ise sporu bir aracı haline getirir ve spor olgusu içerisinde şekillenen kültürel söylemler hayata da yansımaktadır (Aitchison, 2007; Horton ve Mack, 2000).

2.4.4.1.Sporcu kimliği ve erkek egemenlik

Hemen hemen her alanda karşımıza çıkan cinsiyet farkı, tabii ki erkeklik ile yoğun bir şekilde ilişkilendirilen spor alanında da karşımıza çıkmakta ve çeşitli sebepler ile haklı gösterilmeye çalışılmaktadır. Oysaki bu farkları oluşturan kültürler ve toplumlardır ve kimi toplumlarda (gelişmemiş) kabul gören ve çokça hissedilen bu fark, kimi toplumlarda normal karşılanmamaktadır (Yüksel, 2014, s.665).

Yeltepe'ye (2013, s.173) göre, kadın ve erkek gibi ikili cinsiyetlerin arasındaki gen ve hormon gibi farklılıkların oluşu cinsiyetlerin fiziki özelliklerinde gözle görülür bir ayrımı ortaya çıkarmış ve bu farklılığa biyolojik farklar denilmiştir. İfade edilen bu biyolojik farklar ise, adeta sporu erkeklerin ve erkekliklerin hüküm sürdüğü bir noktaya taşımıştır. Ayrıca bu ikili cinsiyetlere ilişkin görüşler, pek çok farklı teorinin ve bakış açısının ortaya konmasını sağlamıştır. Bu teoriler ile birlikte ne yazık ki günümüzde hala tartışılan “*toplumsal cinsiyet*” ifadesi hayatımıza girmiş ve modern toplumlarda dahi bir

mücadele alanı olarak, kadınların güçlü savaşlar veriyor olması ile sonuçlanmıştır (Yüksel, 2014, s.666).

Özbaydar'a (1983, s.51) göre, ataerkil toplum yapısına sahip topluluklarda spor, erkeklik şovunun yapıldığı bir alan iken, kadınların bu alana dâhil olmaya çalışması ile ikili cinsiyetler arasındaki farkların araştırıldığı bir gelişim ortaya koymuştur. Yapılan bu araştırmalar sonucunda ikili cinsiyetler arasındaki en göze çarpan fark fizyolojik özellikler olmuş ve bu fizyolojik farklılıklar sonucu ortaya konan performans karşılaştırmaları da, erkeği daha başarılı olarak lanse etmiş ve yanlış bir değerlendirme ile sonuçlanmıştır. Kadın ve erkek arasında fizyolojik farklılıkların olduğu pek çok araştırma ile ortaya konmuştur (Yeltepe, 2013, s.173; Sınırkavak vd., 2004; Özbaydar, 1983, s. 51) fakat burada yapılan yanlış cinsiyetlerin birbiri ile karşılaştırılarak, bir cinsiyetin üstünlüğünün vurgulanması olmuştur.

Koca ve Bulgu (2005) bu ikili cinsiyetler ile çevrelenmiş erkek egemen alan olan spor içerisindeki eşcinsel sporcu varlığına dikkat çekmiş ve takımların içerisinde ayrıştırıldıklarına, ötekileştirildiklerine ve kısıtlandıklarına vurgu yapmıştır. Eşcinsellik ve eşcinsel sporculara karşı her ne kadar kültürler arası bir yaklaşım farkı gözlense bile, homofobik tutumlar nedeni ile özellikle erkekler cinsel yönelimini saklama eğilimi göstermekte ve bu da sanki kadın takımlarında daha çok eşcinsel barınmakta algısını oluşturmaktadır.

2.4.4.2. Takım sporcusu ve bireysel sporcu farkı

En az iki kişinin bulunduğu ve daha fazla kişinin de dâhil olabildiği oluşumlara grup ifadesi kullanılmakta ve spor alanında ise bu kavrama genellikle “*takım*” denilmektedir. Takımlar içerisinde sporcular ortak bir hedef doğrultusunda hareket ederler ve bu yolda birbirlerini desteklemektedir. İşte bu desteğin spor içerisindeki anlamı bir takımın üyesi olabilmek ile ifade edilmektedir (İkizler ve Karagözoğlu, 1999, s.149).

Dorak ve Vurgun'a (2006) göre bir hedefe, bir amaca kilitlenebilmek, ortak bir paydada birleşebilmek, güçlü bir iletişim kurup bir bağ oluşturabilmek, dinamik bir şekilde eşzamanlı hareket edebilmek ve takım arkadaşları ile antrenörünü bir aile parçası haline getirerek empati oluşturabilmek iyi bir grubun özellikleridir. Ayrıca Çelik'e (2015) göre de, iyi bir takım olabilmek için, takımın her bir üyesinin kişisel menfaatlerinden

feragat ederek, takımın ortak hedefleri ve çıkarları doğrultusunda hareket edebilmesi ve farklı özellikleri ile takımı bir bütün haline getiren sporcuların bütünleşmesi gereklidir.

Çepikkurt ve Fındık (2017) takım sporlarının önemini açıklarken, kişilerin sosyalleşebilmesi adına en önemli adımlardan biri olarak grup olabilmeyi tanımlamakta ve takım sporlarına küçük yaşlarda dâhil olan bireylerin, takım arkadaşları ile olan ilişkilerinin bütün hayatlarındaki iletişim süreçlerine olumlu yansıtacağını ifade etmektedir.

Ayrıca sporun ve sporcu kimliğinin toplum içerisindeki önemi ve etkileşimi göz önüne alındığında, sporcuların farklı gruplarla sosyalleşebilmesi de teşvik edilmektedir. Fakat takım sporcusu bireyler ile bireysel sporlar ile uğraşan bireyler herhangi bir olumsuz anındaki tepkiler bakımından karşılaştırıldığında, takım sporcularının korunma amaçlı reaksiyonları daha saldırgan olarak değerlendirilebilir ama bunun yanında gerginliklere karşı olan çözümler hususunda da daha yapıcı bir tutum sergilemektedir (Çepikkurt ve Fındık, 2017).

Yine takım ve bireysel sporcuların kıyaslandığı bir araştırmada Bayar (2003), sporcuların aldıkları sorumluluk ve üzerlerinde hissettikleri suçluluk duygularına ilişkin bir karşılaştırmada bulunmuş ve bu iki duygunun bireysel sporcularda, takıma göre çok daha yoğun ve fazla yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu duygunun temel sebebi bireysel sporcuların yaşadıkları herhangi bir olumsuzluğa karşı sorumluluğun sadece onun üzerinde olduğunu bilirken, takım sporcularının bu duyguları takım arkadaşları ile paylaşması ya da “*yıldız sporcu*” olarak lanse edilen kişiye yükleyebilmesidir. Çünkü takım içerisinde bir ya da birkaç oyuncu yıldızlaşır ve takıma eşit dağılması gereken sorumluluk, yıldızdan beklenen performans ile doğru orantılı olarak o sporcunun omuzlarına biner (Küçük ve Acet, 2002). Akçakoyun vd. (2010, s. 38) gerçekleştirdiği araştırmada ise, takım içerisinde olması gereken iletişim ve paylaşımlardan kaynaklı olarak “*empati duygusu*” bireysel sporculara göre daha fazla gelişmiştir ve takım sporcularının empati yetenekleri daha yüksek olarak değerlendirilebilir.

Takım sporlarında olması gereken bu iletişim, empati ve paylaşım ağı her ne kadar bireysel sporlar ile karşılaştırıldığında daha başarılı bir süreç olarak lanse edilse de, spor kendi içerisinde erkeklikler ile örülü yapısı ile sürekli erkeklik davranışlarını üretmekte ve bu üretilen erkekliklerin en yoğun yaşandığı ve üretildiği alan olarak da takım sporlarını önümüze getirmektedir.

2.5. Kuramsal Model İlişkileri

Yukarıda ele alınan her bir kavram için kapsamlı bir literatür bilgisine yer verilmeye çalışılan, hegemonik erkeklik, kapsayıcı erkeklik, yaşam tatmini ve alt başlıkları ile sporcu kimliği kavramları ile ilgili teorik ilişkilere bu başlık altında yer verilmiştir.

2.5.1. Sporcu kimliği ve yaşam tatmini ilişkisi

Sporcu kimliğinin psikolojik (Miller ve Kerr, 2003) ve duygusal (Hanton vd., 2003) iyi oluş ile olumlu ilişkini ortaya koyan araştırmalar mevcuttur. Ayrıca sporcu kimliği sosyal olarak desteklenen yapısı ile iyi oluşu bütünüyle etkilemekte (Manuel vd., 2002), sosyal iyi oluş (Green ve Weinberg, 2001), fiziksel iyi oluş (Rosenfeld ve Richman, 1997) gibi kavramlar ile bağlantılı olarak, sporun içerisinde sporcu kimliği ile varoluşu da kariyerdeki iyi oluş (Brown vd., 2000) ile ilişkilendirmektedir.

Atletik katılım ile sağlanan spor alanı, pek çok yön ile olumlu sonuçlar sunmaktadır. Örneğin stres ile başa çıkma (Coleman ve Iso-Ahola, 1993), tatmin sağlama (Cash vd., 1994) ve iyi oluş (Marten-DİBartolo ve Shaffer, 2002; Koivula, 1999; Pate, 1995) gibi faydalar sağlamaktadır. Harris ve Cameron (2005) ve Mateos vd. (2010) spora bağlılık, sporcu kimliği ve yaşam tatmini arasında pozitif bir ilişki olduğunu ifade eden araştırmalar ortaya koyarken, Burnham ve Wilcox (2002) da mutluluğu arttırdığını ifade etmektedir. Elansky (2006) ise, sporcu kimliği ve yaşam tatmininin bağlantılı olduğunu fakat cinsiyete göre herhangi bir farklılık olmadığını ortaya koymuştur.

Günümüzde sporcuların pek çoğu aynı zamanda da öğrenci statüsündedir fakat toplum içerisinde bu bireyler öğrenci statülerinden ziyade, sporcu kimlikleri ile var olmakta ve bununla bağlantılı olarak da sporculuğa ilişkin beceri ve kimliklerini güçlendirmeye çalışmaktadır (Miller ve Kerr, 2002).

Settles vd. (2002) göre, öğrenci sporcular hem akademik zorluklar ile mücadele ederken, hem de sporcu kimliklerine ilişkin dengeyi sağlamakta zorlanmaktadır. Öğrenci sporcular ile gerçekleştirdikleri araştırmalar sonucunda, kısaca sadece sporculuk ile ilgili değil, farklı stres faktörlerinin de devreye girmesi sonucunda, sporcu kimliğine sahip öğrencilerin yaşam tatminine ilişkin olumsuzluklara sahip olabileceği ifade edilmektedir (Francisco, 2020; Lee vd., 2017). Karşılaşılan bu zorluklar, iyi oluşa ilişkin problemler yaşamalarına sebep olmakta ve hem öncelikli rol kimlikleri (Parham, 1993), hem de

kariyerlerine ilişkin zorluklar, yeme bozuklukları, madde/alkol kullanımı, sosyalleşme problemleri, kimlik çatışmaları (Pettipas ve Buntrock (1995) gibi pek çok problemi de peşinden getirmektedir. Zhou vd. (2015, 2014) gerçekleştirdikleri araştırmalar sonucunda, takım sporcularının bireysel sporculara göre alkol kullanımlarının çok daha fazla olması sonucu tehlikeli içici olarak kategorize edilebileceği ve buna rağmen, yine bireysel sporculara göre sporcu kimlikleri ve mutlulukları daha yüksek olarak tanımlanmıştır. Bireysel sporcularda ise, sporcu kimliği ile alkol tüketimi ters yönlü ilişki içerisindedir. Takım sporcuları daha yüksek sporcu kimliğine sahip, böylece alkol tükemine önemli ölçüde daha yatkın olmalarına rağmen, tüketim ve mutluluk arasında bir bağ tespit edilememiştir. Schutte ve McNeil'in (2015) araştırmaları sporcu kimliğinin içsel olarak sürdürülmesi olumlu duygular ile özdeşleştirilir iken, dışa vurulan ve güçlü yansıtılan kimlik olumsuzluklar ile birlikte ifade edilmiştir.

Güçlü bir atletik kimlik bazı konularda potansiyel fayda sağlayabilir fakat olumsuz getirileri de çok büyüktür (Brewer vd., 1993). Sporcu kimliğinin çok güçlü yaşanması kariyer problemleri, (Murphy vd., 1996), sakatlıklar (Brewer, 1993), sporu bırakma (Sparkes, 1998; Webb vd., 1998; Grove vd., 1997), sosyal davranış bozuklukları (Gatz ve Messner, 2002) ve hayattan alınan keyif ile mutluluk düzeyinde olumsuzluklar (Verkooijen vd., 2012; Baysden vd., 1997; Gould vd., 1996) gibi pek çok probleme sebebiyet verebilmektedir. Arı vd. (2020) sporcu kimliğine sahip bireylerin sakatlanmayı göze almalarından ve daha pek çok riske razı olmalarından dolayı, sedanter bireylere göre yaşam doyumlarının daha düşük olabileceğini ifade etmiştir. Brewer (1993) gerçekleştirdiği araştırmada ise, farklı atletik kimlik düzeylerine sahip sporcular arasında, daha yüksek kimlik gösterenlerin depresyona daha meyilli ve depresyonu daha şiddetli yaşadıklarına ilişkin veriyi ortaya koymuştur. Eubank vd. (2020) sporcuların sadece sporcu kimliği değil, pek çok kimlik ile beraber yaşamak ve farklı kimlikleri farklı yerlerde sergilemek zorunda olmalarından kaynaklı, yeni bir bakış açısı ile yaklaşarak, ortaya farklı gerilimlerin çıktığını ve olumsuzluklara sebep olabileceğini ifade etmiştir.

Sporcu kimliği sadece sporculuğun aktif sergilendiği dönemlerde değil, aynı zamanda sporculuğun çeşitli sebeplerle bırakılıp, emeklilik pozisyonuna geçildiği zaman diliminde de mutluluk, yaşam tatmini ve iyi oluş gibi kavramlar üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğunu ifade etmek mümkündür (Sanders ve Stevinson, 2017; Lavalley vd., 1997). Sporculuk kariyeri çeşitli sebeplerle biten sporcuların sosyal yaşama uyum

sağlamada çeşitli zorluklar ile karşılaştıkları ve daha geç adapte oldukları ifade edilmektedir (Frasewr vd., 2010). Yaşanan bu uyum problemleri, yaşamdan duyulan memnuniyet ile tatmin düzeylerinin ise gönüllü veya zorunlu sporu bırakma ile ilgili olduğu, sakatlık ve benzeri sebepler ile ansızın sporu bırakan sporcuların daha fazla problem yaşadığı, buna rağmen yaşı itibari ile kendisini hazırlayarak bırakma evresine giren kişilerin yaşam tatmini ve mutluluk düzeylerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (Martin vd., 2014).

Gerçekleştirilen araştırma ve alanyazın taramaları ışığında, spor olgusunun yapısı, toplum içerisindeki sporcu kimliği değeri, hem ruhsal, hem de fiziksel sağladığı faydalar sebebi ile aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur;

H₁: Sporcu kimliği ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{1.1}: Sosyal kimlik ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{1.2}: Sporla sınırlanmışlık ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{1.3}: Olumsuz duyuşsallık ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

2.5.2. Sporcu kimliği ve kapsayıcı erkeklik ilişkisi

Gerçekleştirilen araştırmalara göre; spor olgusu, içerisinde erkek egemenliği barındıran ve değişime karşı dirençli olan sosyal bir kurum olarak nitelendirilmektedir (Hargreaves 1986, Crosset, 1990, Messner 1992, 2002). Bazı temas sporları ve takım sporları cinsiyetlere ayrılmış bir şekilde karşımıza çıkmakta, erkekliğe ait olarak tanımlanmakta ve eril kültür ile harmanlanmış akranlar arasında kolay bir şekilde yayılmaktadır (Messner ve Sabo 1990, Pronger, 1990, Whitson, 1990). İngiliz erkekler arasında erkekliğin en önde gelen alanları olarak futbol ve rugby branşları tanımlanmış, hatta rugby futbolun bile üzerinde tutulmuştur (Price 2000, Price ve Parker 2003, Harris ve Clayton 2007). Fakat Anderson (2005a, 2005b) nesiller değiştikçe spor içerisinde üretilen erkeklik davranışlarının da değiştiğini, böylelikle özellikle homofobik tutumlar başta olmak üzere, erkekliğe ait pek çok özelliğin de azaldığını ifade etmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen, Amerika ve İngiltere örnekleminde yoğunlaşan araştırmalar da Anderson'ın ortaya koyduğu kapsayıcılık teorisini desteklemektedir.

Anderson ve McGuire'in (2010) İngiltere'de üniversite rugby takımının üyeleri ile gerçekleştirdiği araştırmada, oyuncuların koçlarını eleştirdiklerini ve Ortodoks erkeklik davranışlarını, modası geçmiş davranışlar olarak tanımladıklarını ortaya koymuştur.

Kendilerini heteroseksüel olarak tanımlayan oyuncular, Ortodoks erkekliğin sahip olduğu, kadın düşmanlığı, homofobi ve risk almaya ilişkin özelliklerde daha kapsayıcı tavırlar benimsedikleri ifade edilmektedir. Araştırmaya katılımcı olarak eklenen kadınlar da, takım oyuncularının davranışlarındaki bu kapsayıcılığı teyit etmektedir. Gerçekleştirilen bu araştırma daha önceki nesilleri kapsayan ve yine rugby oyuncuları ile gerçekleştirilen araştırmalar ile (Dunning ve Sheard 1979; Donnelly ve Young, 1988; Grundlingh,1994; Schacht,1996; Light ve Kirk, 2000; Muir ve Seitz 2004) bir tezatlık göstererek yeni bakış açısını ortaya koymaktadır.

Adams'ın (2011) Amerika'da üniversite futbol takımı üyeleri ile gerçekleştirdiği araştırmada da geleneksel yapı ile çelişen bir anlayışın hüküm sürdüğünü ortaya konmuş ve sporu erkek sporu olarak ayıran ve erkeklik anlayışını pekiştirmeye hizmet eden anlayıştan (Anderson, 2005; Griffin, 1998; Lenyskj, 1991; Messner, 1992) yavaş yavaş uzaklaşıldığını vurgulamıştır. Anderson'ın (2011) Amerikan üniversite futbol oyuncuları ile gerçekleştirdiği araştırma da kapsayıcılığa geçişi destekler niteliktedir. Futbol özelinde yapılan değerlendirmede geleneksel erkekliğin hala üretiminin gerçekleştiği bir performans alanı bulunabilirken, araştırmalar bunun futbol sahası ile sınırlı kaldığını, saha dışında ise kapsayıcı erkekliğe geçildiğini ifade etmektedir (Adams vd., 2010).

Kapsayıcı erkeklikle ilgili olarak Ulusal Basketbol Birliği (NBA) içerisinde bir oyuncu olan Jason Collin'in ilk açık kimlikli sporcu olması ve bunun sonucunda medya ve yıldız oyuncuların da desteği ile daha görünür hale gelmesi ile tanımlanabilir (Baker ve Schmidt, 2013; Collins, 2013; Hoffman vd., 2013; May, 2013). Luisi vd. (2016) Amerika'daki medya diline ilişkin gerçekleştirdiği araştırma sonucunda basketbol ve futbol içerisinde gerçekleşen cinsel yönelim açıklamaları sonucunda, NBA'in daha kapsayıcı olmasına karşın, Ulusal Futbol Ligi (NFL)'in olumlu adımlar sergilemesine rağmen, kapsayıcı erkekliğe daha dirençli durarak geleneksel bir yapı sergilediği ifade edilmektedir. Futbol iktidarlarının gösterdiği bu sert duruşa karşı taraftar grupları kapsayıcılıklarını sergilemektedir. Cashmore ve Cleland'ın (2012) gerçekleştirdikleri araştırmada 2010 yılında 3500 futbol taraftarının katıldığı, eşcinsel sporculara karşı görüşleri tespit etmek amacıyla bir anket gerçekleştirilmiş ve taraftarların da kapsayıcılığa yöneldiği ifade edilmiştir.

Anderson'ın (2011) beden eğitimi alanında 18 yaş altındaki gençler ile gerçekleştirdiği araştırmanın sonucunda da özellikle lise ve üniversitede artık geleneksel erkeklik üretimlerinin değiştiği ve kapsayıcılığa döndüğü ifade edilmiştir.

Takım sporları, yakın temas sporları (Michael, 2015) gibi dövüş sporlarının da (Channon ve Matthewa, 2015) kapsayıcılığının arttığını ifade etmek mümkündür fakat kadın ve erkek bireylerin birlikte yarıştığı veya performans sergilediği binicilik gibi branşlarda, erkeklerin erkeklere karşı olan kapsayıcılığı artsa bile, kadınlara karşı olan tutumun değişmediği ifade edilmiştir (Dashper, 2012).

Buna göre, hegemonik erkeklik teorisinin 1980'lerin ve 1990'ların sonlarında, erkeklikleri incelemek için belki de en değerli çerçeve olduğunu söylemek mümkün iken, son yılların azalan geleneksel erkeklikleri, onu bugün daha az etkili bir teorik araç haline getirmektedir. Fakat buna karşın, artan kapsayıcılık ile spor dünyası çok daha iyi ve herkese hitap eder statüyü kazandığı ifade edilmektedir (English, 2017).

Hemen hemen her toplumda, Amerikan kültüründe olduğu gibi kadın erkek farketmeksizin spor olgusu bireylere bir sosyalleşme imkânı tanımaktadır (NFHS, 2019; Steinfeldt ve Steinfeldt, 2010; Acosta ve Carpenter, 2008; Martin ve Harris, 2006; Messner, 1990, 1992, 2002; Foley, 2001) ve bu sosyalleşme süreci sporcuların kimlikleri üzerinde şekillendirici bir etkiye sahiptir (Steinfeldt vd., 2009). Toplum içerisindeki cinsiyet rolü beklentileri, sporun içerisinde de etki etmekte ve özellikle erkek sporcuların kimliklerini şekillendirmekte, ayrıca erkek egemen toplumların bir aracı olarak kullanılan spor “eril kültürün tutkalı” (Messner, 1990, s.77) olarak anılarak, genç erkeklere bir erkeğin nasıl olması gerektiğini öğretmektedir (Foley, 2001). Messner'e (2002) göre de geleneksel erkekliğin kendi içerisinde barındırdığı kurallar, sporda işleyen sosyalleşme sürecinin içerisinde entegredir ve sporcuların geleneksel erkeklik ideallerini içselleştirmesine neden olmaktadır. Gage'ye (2008) göre ise, medyanın ilgisini en çok çeken branş olan futbol, erkek ideolojileri normalleştirerek ve üstün görerek, hegemonik erkekliğin yayılmasına hizmet etmektedir.

Spor hayatına uzun bir süre devam eden kişiler, sadece sporun dayattığı eril rol ile yoğurulmazlar, aynı zamanda da belirgin bir sporcu kimliği edinirler (Brewer ve Cornelius, 2001; Murphy vd., 1996). Sporcu kimliğini benimsemek olumsuz bir şey olmamakla birlikte, bu kimlikle özdeşleşmenin aşırıya kaçması ve bireyleri akademik veya sosyal hayatlarında sekteye uğratması olumsuz sonuçlar getirebilmektedir (Brewer

ve Cornelius, 2001). Bireylerin sadece sporcu kimliği ile varolmaya çalışmaları ve eğitim hayatlarını önemsememeleri (Lewis, 1993; Adler ve Adler, 1985), spor kariyerlerinin herhangi bir sebeple sonlanması sonucunda karşılaşılabilecek büyük sorunlara sebep olabilmektedir (Grove vd., 1997).

Steinfeldt vd. (2011, 2010, 2009) gerçekleştirdikleri araştırmada, sporcu kimliği ile güçlü bir bağ kuran erkek futbolcuların, toplumsal cinsiyet rolleri ile yüksek düzeyde çatışma içerisine girdikleri sonucuna varılmıştır. Visek ve Watson (2005), futbolu yüksek rekabetçi bir oyun olarak tanımlayarak, şiddet ve saldırganlık düzeylerinin eril normlarla daha uygun olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca yine Steinfeldt ve Steinfeldt'in (2012) futbolcular ile gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, sporcu kimliği seviyesi ne kadar yükselir ise, erkeksi normlara da uygunluğun o kadar yükseleceği ifade edilmiştir. Buna paralel olarak yaşı ileri olan sporcuların eril normlara uygunluğunun sosyalleşme sürecinin daha uzun olması sebebi ile daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Geleneksel erkekliğin sadece futbol özelinde üretildiğini söylemek çok doğru bir yaklaşım değildir ve temas içeren bütün spor branşlarında yaygın olarak üretildiğini öne süren araştırmalar mevcuttur (Gage, 2008; Pringle ve Markula, 2005; Paulsen, 1999; Messner, 1990, 1992, 2002; Connell, 1995). Ayrıca sosyalleşme sürecinde, kimlik pazarlamasını en iyi yapan branşlar futbol ve basketbol olarak ifade edilmiştir (Harrison vd., 2011; Scales, 1991).

Lantz ve Schroeder (1999) sporcu / sporcu olmayan kadın ve erkek bireyler ile gerçekleştirdikleri araştırma da, maskülen normları yüksek erkeklerin, sporcu kadınlardan ve sporcu olmayan erkeklerden daha yüksek derecede bir sporcu kimliğine sahip olduğu tespit edilmiştir. Cinsiyet odaklı kariyer araştırmaları özelinde, kadın sporculara ilişkin gerçekleştirilen kimlik araştırmaları ise, kadınların sosyalleşme süreci içerisinde güçlükler yaşadıklarını, kadınsı özelliklerle çeliştiklerini ve bu sebeple de elit bir sporcu kimliğine sahip olma yolunda problemlerle karşılaştıklarını ifade etmektedir (Ronkainen vd., 2016; Ryba vd., 2015). Murray'ın (2001) farklı kültürlerdeki (Amerika-Avustralya) kadın sporcular ile gerçekleştirdiği araştırmada ise, farklı kültürlerdeki sporcuların sporcu kimlik düzeyleri ve maskülenlik düzeyleri farklılık göstermektedir. Alanyazında yer alan, bu ilişkilerden yola çıkarak ve Türk kültürü içerisindeki kapsayıcı düzeyi göz önüne alarak mevcut hipotezimiz oluşturulmuştur. Gerçekleştirilen araştırma ve alanyazın taramaları ışığında, aşağıdaki hipotez oluşturulmuştur;

H₂: Sporcu kimliği ile kapsayıcı erkeklik arasında etki vardır.

2.5.3. Kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini ilişkisi

İyi oluş, mutluluk, tatmin gibi kavramlar cinsiyet rolleri ile de ilişkilendirilen kavramlardır. Bu roller farklı kültürlerde, kadın ve erkek için şekillenen bazı uygun davranış ile kuralları içerisinde barındırmakta (Kessler ve McKenna, 1978), buna karşılık olarak da, dayatılan bu rolleri içselleştiren bireylerin, iyi oluş, mutluluk gibi düzeylerinin daha yüksek olduğu ifade edilmektedir (DiDonato ve Berenbaum, 2013; Whitley, 1983). Matud vd. (2014) göre, erkeklerin, kadınlara kıyasla yaşam doyumuna ilişkin düzeyleri daha yüksektir ve bunun başlıca sebebi de cinsiyet rollerine ilişkin dayatmalardan kaynaklanmaktadır. Ayrıca, kendisini erkeklik rolleri ile daha az ilişkilendiren erkeklerin yaşam tatmin düzeyleri daha yüksek olarak ifade edilirken, kendisini kadınlık rolleri ile özdeşleştiren kadınların yaşam tatmin düzeyleri daha yüksektir.

Aube vd. (1995) gerçekleştirdikleri ve cinsiyet özelliklerini ele aldıkları araştırmada ise, erkeklik özellikleri gösteren bireylerin yaşam tatmini ile ilgili ilişkisinin ortaya konamamasına karşın, olumsuz duygulanım ile bir ilişki oluştuğunu ortaya koymuştur.

Toplumlarda genel olarak cinsiyet rollerine karşı oluşan beklenti, erkeklerin daha fazla erkeksi rol üretmesi, buna karşı kadının da daha fazla kadınsı role bürünmesi ve özellikle “namus” kavramına sadık olmasıdır (Courtwright, 2009; Hudson ve Den Boer, 2004). Bu beklentiye ilişkin Yim ve Mahalingam’ın (2006) Hint kültürü içerisinde gerçekleştirdikleri araştırmada, kadınların erkeksi davranışları destekledikleri ve her iki cinsiyetin de iyi oluş ve yaşam tatmini düzeylerinin yüksek olduğu, buna karşın kadınların kadınsı kalıplar ve özellikle namus kavramı özelinde bir memnuniyetsizliğe sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonucun sebebinin ise, erkek nüfus yoğunluğunun fazla olduğu ülkelerde bazı inançların idealize edilmesinden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Wade vd. (2018) Bali’li Hint’li erkekler ile gerçekleştirdikleri araştırmada ise, maskülen davranışların yaşam tatmini ve iyi oluş üzerindeki olumlu etkisini ortaya koymaktadır.

Mutluluk ve cinsiyet eşitsizliği kavramları, kadınların hem aile içerisinde, hem de aile dışındaki hayatlarında farklı farklı ele alınması gereken kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü kadın, aile dışında ne kadar itibar sahibi bir birey olursa olsun, aile içerisine döndüğünde kadın “eş” ve “anne” olarak anılarak, erkeğe nazaran daha fazla yükü omuzlamak zorunda kalmaktadır (Berthoud ve Gershuny, 2000, s.24). Mencarini ve

Sinori (2012), 26 Avrupa ülkesini ele aldıkları araştırmalarında, kadınların hem iç, hem de dış dünyada karşılaştıkları cinsiyet eşitsizlikleri sebebi ile, mutluluk düzeylerinin olumsuz etkilendiğini ifade etmiştir. Aldous ve Ganey'in (1999) farklı cinsiyet ve ırklar üzerinde gerçekleştirdikleri mutluluk düzeyi araştırmalarında ise, üstün cinsiyet olarak algılanan erkeklik gibi üstün ırk olarak algılanan ve "Beyaz" olarak ifade edilen ırkın, "Siyah" olarak tanımlanan ırkı temsil eden bireylere göre daha mutlu olduğu ifade edilmiştir. Tiefenbach ve Kohlbacher'ın (2013) Japonya örnekleminde gerçekleştirdikleri araştırma da yine benzer bir şekilde bireylerin cinsiyet farklılıkları sebebi ile mutluluk ve iyi oluş düzeylerinin etkilendiğini, ayrıca ekonomik gelir düzeyi ve yaşın da mutluluk ile iyi oluş kavramları üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

Erkeksi kalıplara uymanın veya uymamanın bazı deneyimler için kabul edilebileceği, fakat çoğunlukla kabul edilebilecek şeyler olmadığını anlayabilmek önemlidir. Çünkü geleneksel erkeklik ideolojilerini içselleştirmiş olan erkekler, problem çözme, mantıksal konular, risk alma gibi çeşitli konularda (Levant, 1995) güçlü olabilir. Fakat geleneksel erkeklik ideolojileri olumludan daha fazla, depresyon, anksiyete, öfke problemleri (Cournoyer ve Mahalik, 1995), madde kullanımı (Blazina ve Watkins, 1996), bireyler arasındaki yakınlaşma ve güven problemleri (Fischer ve Good, 1997), yardıma ihtiyaç duydukları konularda yardım isteyememe eğilimi (Addis ve Mahalik, 2003) gibi olumsuz sonuçlarla ilişkilendirilmiştir. Gerçekleştirilen araştırma ve alanyazın taramaları ışığında, erkeklik normlarının değişen ve yumuşayan yapısı, artık eski etki düzeyinin nesiller ile birlikte kalmayışı sebebi ile aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur;

H₃: Kapsayıcı erkeklik ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.1}: Saldırganlık ve kavga ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.2}: Fiziksel temas ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.3}: Duygusal yakınlık ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.4}: Eşcinsellik ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

H_{3.5}: Erkeksi kalıplara uygunluk ile yaşam tatmini arasında etki vardır.

3. YÖNTEM

Araştırmaya ilişkin araştırma desenine, araştırma modeline ve hipotezlerine, evren ve örnekleme, veri toplamaya ilişkin yöntem ve analiz detaylarına bu başlık altında yer verilmektedir.

3.1. Araştırma Deseni

Gerçekleştirilen bu araştırmada amaçlara ve yapılacak analizlere uygun olan modelin betimsel ve bağıntısal araştırma modeli olduğunu söylemek mümkündür. Belli bir konu veya problem üzerinde, bir duruma ilişkin tespiti amaçlayan araştırmalara betimsel araştırma (Erdoğan, 1998, s.60), değişkenler arasındaki durum, düzey ve ilişkileri inceleyen araştırmalara ise, bağıntısal araştırma denilmektedir (Tokay Argan vd., s.186; Kurtuluş, 1998, s. 310). Bu desen çerçevesinde, takım sporcularının kapsayıcı erkeklik davranışlarının, sporcu kimliklerinin ve yaşam tatmini düzeylerine ilişkin durumun tespiti, betimsel boyuta işaret ederken, mevcut durumla ilgili değişkenler ve değişkenlerin birbirleri ile olan ilişkileri de bağıntısal boyutu ortaya koymaktadır. Bu araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere ilişkin betimleme, doğrulayıcı faktör analizleri ile gerçekleştirilmiş, bağıntısal olarak da değişkenlere ilişkin analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya ilişkin amaçlar ve gerçekleştirilecek analizler ışığında betimsel ve de bağıntısal araştırma modeline uygun bir değerlendirme yapmaya imkân vardır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma çerçevesinde, profesyonel takım sporcularının sporcu kimliği, kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini düzeylerine ilişkin tespitler ortaya konmaya çalışılmıştır. Araştırmaya ilişkin veriler, 2020-2021 sezonu içerisinde, 2021 yılının Mart, Nisan ve Mayıs aylarında toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, “Türkiye Futbol Federasyonu, Türkiye Basketbol Federasyonu, Türkiye Voleybol Federasyonu ve Türkiye Hentbol Federasyonu” bünyesindeki liglerde yer alan spor kulüplerinin, lisanslı ve aktif olarak sporculuk yapan bireyleri oluşturmaktadır. Araştırma örneklemine ilişkin ligler ve takım sayıları şu şekildedir;

Tablo 3. 1. İlgili ligler ve takım sayıları

Türkiye Voleybol Federasyonu	Türkiye Futbol Federasyonu	Türkiye Basketbol Federasyonu	Türkiye Hentbol Federasyonu
· Sigortashop Kadınlar 1. Ligi A ve B grubu, · 1. Lig Erkekler A ve B grubu, · 2. Lig Kadınlar ve Erkekler (Grup 1)	· Misli.com 3. Lig (1. ve 2. Grup), · Turkcell Kadın Futbol Ligi (A-B-C- D Grupları), · 2 ve 3. Lig Kadınlar	· Türkiye Basketbol Ligi, · Türkiye Kadınlar Basketbol Ligi, · Türkiye Basketbol 2. Ligi	· Süper Lig (Kadın/Erkek), · 1. Lig (Kadın/Erkek)
62 Takım	73 Takım	57 Takım	54 Takım

Araştırma sahası, Süper Lig düzeyi ve alt liglerde yer alan toplamda 246 takım ve 3224 profesyonel sporcudan oluşmaktadır.

Araştırmaya ilişkin farklı düzeylerde amaca en uygun örnekleme yöntemlerinden faydalanabilmek adına çoklu örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada örnekleme sınırları çizilir iken tam sayım gerçekleştirilmesi kararı alınmış ve evren içerisinde yer alan tüm sporculara ölçek uygulaması yapılması hedeflenmiştir. Tam sayım tekniği, evrenin tamamı için bazı derinlemesine incelemelerin yapılması hususunda başvuru olan özel bir tekniktir (Lin, 1976, s.164). Evren içerisinde yer alan tüm takım ve sporculara ulaşmak hedeflenir iken, elde edilecek verilerin kalitesinin bozulmaması amacı ile bazı koşul ve şartları taşıyan sporcuların araştırmaya dâhil edilmemesi hem veri sağlığı açısından, hem de araştırma güvenilirliği adına önem arz etmektedir. Bu sebeplerden dolayı ölçeklerin 18 yaş üzeri, yabancı statüsünde olmayan sporculara uygulanması, 18 yaş altındaki ve yabancı statüsünde bulunan sporcuların örnekleme dâhil edilmemesi kararı alınmıştır. Bu şartlar altında bünyesinde yabancı veya 18 yaşın altında sporcu bulunduran takımlara, ölçeğin bu sporcular ile paylaşılmasının araştırma güvenilirliği açısından önem arz ettiği bildirilmiştir. Daha sonrasında örnekleme yöntemine başvurulmuş ve evrende ulaşılacak her sporcunun temsil gücünün olmasından dolayı, tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden, amaçlı örnekleme ve ulaşılan takımların yönlendirmeleri ve referanslarından yararlanılarak kartopu örnekleme tercih edilmiştir (Sencer, 1989). Araştırmanın evreni ve uygulama alanı dikkate alındığında, belirli kriterleri taşıyan ve belli ölçütler içerisindeki bireylerin araştırma kapsamında yer alması veya uygulama aşamasında uygun ölçütler içerisindeki birimler ile araştırmanın yürütülmesi daha rasyonel bir yaklaşımdır. Örneklemenin tespitine ilişkin,

daha önceden tespit edilmiş ölçütler dâhilinde olan ya da belirlenen kriterleri taşıyan kişilerin, evren içerisinden seçilmesi ölçüt örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Patton, 1980, s.238). Ölçüt örnekleme tanımına uygun olarak, araştırma kriterlerini taşıyan birimlerin araştırmaya dâhil edilmesi, bu örnekleme türünü destekleyici olarak nitelendirilebilir.

3.3. Verilerin Toplanması

Gerçekleştirilen araştırmaya ilişkin veriler, alanyazın içerisindeki çalışmaların detaylı incelemesine istinaden, amaca en çok hizmet edeceği düşünülen üç ölçek ve belirlenen demografik soruların bulunduğu bir anket yardımı ile toplanmıştır. Toplamda 3'ü ölçek ve kişisel bilgileri de içeren 4 bölüm ile 27 soru bulunmaktadır. Araştırma için alan uygulaması süreci başlamadan önce ölçeklere ilişkin etik kurul kararı (Ek-1) alınmış, ölçeklerin kullanım ve uyarılma haklarına ilişkin, geliştirici izinleri sağlanmıştır (Ek-2). Federasyonlardan resmi yazı ile talep edilen yasal izinler alınmış (Ek-3) ve gönüllü katılımcılara araştırma ile ilgili olarak gerekli bilgilendirme yapılarak onayları alınmıştır (Ek-4). Araştırma uygulama süreci, pandemi koşullarının da etkisi ile birlikte online olarak yürütülmüş ve araştırma sorularına ilişkin oluşturulan form linki katılımcılar ile paylaşılmıştır. İlk olarak federasyonlar ile araştırma iznine ilişkin yazışmalar gerçekleştirilmiş, Türkiye Voleybol ve Türkiye Basketbol Federasyonu'ndan gerekli izinlere ilişkin cevap sağlanmış fakat Türkiye Futbol ve Türkiye Hentbol Federasyonu'ndan herhangi bir dönüş maalesef olmamıştır. Daha sonrasında, bahsi geçen federasyonların, ilgili liglerinde bulunan spor kulüpleri tespit edilmiş, spor kulüplerine mail, telefon ve sosyal medya üzerinden ulaşılmaya çalışılmış, geri dönüş sağlanan ve olumlu yaklaşan kulüplerin antrenörleri, takım kaptanları veya oyuncularını ile iletişime geçilerek, sporcular ile linkin paylaşılması hususunda ricada bulunulmuş ve farklı kulüp ve temsilcilere ulaşma konusunda yönlendirme ve referansları alınmıştır. Ayrıca, “Kızlar Sahada” ve “Kız Başına” gibi toplumsal cinsiyet temelli oluşumların sosyal medya üzerinden duyurum ve katılım teşviği hususunda desteği ve yönlendirmeleri, katılımcılara ulaşmayı kolaylaştırmıştır. Araştırma çerçevesinde toplam 117 takım ile iletişim kurulmuş, 84'ünden olumlu dönüş alınmış ve link paylaşımının yapıldığına dair bilgilendirme sağlanmıştır. Araştırma linki 01 Mart 2021 tarihinde erişime açılmış ve 01 Haziran 2021 tarihinde erişime kapatılmıştır. Erişime kapatılan link sonucunda toplamda

elde edilen veri sayısı 622 olarak tespit edilmiş, fakat kontrol sorularına verilen cevaplardaki yanlışlıklardan dolayı 37 adet veri araştırma dışı kalmış ve analiz süreci 585 adet sporcudan elde edilen veriler ile tamamlanmıştır.

3.4. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Gerçekleştirilen araştırmada, sporcu kimliği ölçeği, kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği ve yaşam tatmini ölçeği olmak üzere üç adet ölçek kullanılmıştır. Araştırma amacı ile oluşturulan toplamda 4 adet bölümden oluşan veri toplama aracı içeriği şu şekildedir (Ek-5);

- Kapsayıcı Erkeklik Teorisi Ölçeği (KETÖ)
- Yaşam Tatmini Ölçeği (YTÖ)
- Sporcu Kimliği Ölçeği (SKÖ)
- Kişisel Bilgiler

3.4.1. Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği

KETÖ, Reis vd. (2019) tarafından, yürüttükleri araştırma kapsamında, önde gelen kuramcılardan Dr. Eric Anderson ile gerçekleştirilen görüşmeler ve rehberlik vasıtasıyla oluşturulmuştur.

Erkelığın kapsayıcılık boyutunun ortaya koyulabilmesi adına ortaya konan ölçek toplamda 5 boyut ve 10 maddeden oluşmaktadır. KETÖ içerisinde yer alan boyutlar şu şekildedir; eşcinsellik, duygusal yakınlık, fiziksel temas, erkeksi kalıplara uygunluk, saldırganlık ve kavga tutumu. KETÖ, “cinsel yönelimlerine bakılmaksızın (örn. heteroseksüel, biseksüel, gey...), erkeklerin yanında olduğumda rahat hissederim, zor zamanlar ve/veya deneyimler geçirdiğimde, en az bir erkek arkadaşım ile duygularım hakkında konuşabilirim, fiziksel çatışmalardan (örn. kavga) mümkün olduğu kadar uzak durmak en iyisidir” gibi cümlelerden oluşmakta ve her boyut altında 2 madde barındırmaktadır. Kapsayıcı erkekliğin boyut ve maddeleri, erkeklik normlarına uygunluk envanteri ölçüm maddeleri ile ters bir uyum içerisinde yer almaktadır. Ölçek katılımcılara 5’li likert tipinde uygulanmaktadır.

Araştırmada kullanılması amacıyla, KETÖ, hem Türkçe diline, hem de İngilizce diline hakim olan üç adet uzman ve bir adet alan uzmanının desteği ile Türkçe dile çevirim işlemi gerçekleştirilmiştir. KETÖ’nün Türk kültürü ve spor alanı içerisinde geçerli ve

güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığını saptamak adına, önceden belirlenmiş bir kuramsal yapısının olduğu dikkate alınarak DFA gerçekleştirilmiştir. KETÖ ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre bütün uyum iyiliği indeks değerlerini sağlayan bir yapıda olması dolayısıyla orjinaline uygun bir şekilde 5 faktörlü yapısını korumuştur. Ölçeğin analizlerine ilişkin sonuçlar bulgular bölümünde aktarılmıştır.

3.4.2. Yaşam tatmini ölçeği

YTÖ, Diener vd. (1985) tarafından, pek çok değişkene bağlı olarak ölçülebilen tatmin olgusunun en az madde sayısı ve en geçerli kapsayıcılık ile ortaya konabilmesi ihtiyacını karşılayabilmek adına, toplam 5 madde ve tek boyut ile literatüre kazandırılmıştır.

Ergenler, (Köker, 1991), üniversite öğrencileri (Durak vd., 2010), örgüt çalışanları (Bekmezci ve Mert, 2018) gibi farklı örneklem grupları üzerinde gerçekleştirilen Türkçe uyarlama çalışmaları ölçeğin Türk kültürü içerisindeki farklı kesimlerde çalıştığını göstermektedir. Uyarlama çalışmaları sonucunda elde edilen Türkçe formun orjinali ile uyumlu olduğu ve 5 madde, tek boyut olarak geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kabul edilebileceği tespit edilmiştir. Ölçek katılımcılara 5’li likert tipinde uygulanmaktadır. YTÖ’nün Türk kültürü ve spor alanı içerisinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığını saptamak adına, faktör yapısının biliniyor oluşu, sık kullanılan bir ölçek oluşu ve spor alanında da yaygın kullanımı dikkate alınarak DFA gerçekleştirilmiştir. YTÖ ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre bütün uyum iyiliği indeks değerlerini sağlayan bir yapıda olması dolayısıyla orjinaline uygun bir yapısını korumuştur. Ölçeğin analizlerine ilişkin sonuçlar bulgular bölümünde aktarılmıştır.

3.4.3. Sporcu kimliği ölçeği

SKÖ, Brewer vd. (1993) tarafından, kişilerin sporcu rolleri ile kendi kişilik ve kimliklerini bütünleştirme düzeylerini belirleyebilmek amacıyla, 10 madde ve 3 boyuttan oluşan bir ölçüm aracı olarak ortaya konmuştur. Mevcut ölçeğin farklı kültürlerde kullanılması ile birlikte tek boyut olarak değerlendirilmesi tartışılmaya başlanmış (Hale vd., 1999; Martin vd., 1997) ve Hale vd., (1999) gerçekleştirdiği araştırma sonucu tek boyut olarak ele alınmasının kültürlerarası örneklem gruplarında daha yüksek uyum

gösterdiği önerisinde bulunulmuştur. Bunun sonucunda Brewer ve Cornelius (2001), mevcut araştırma verileri ile birlikte tekrar analizler yaparak, 7 maddeden oluşan ölçek nihai formunun, tek boyut ve üç boyut olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir.

SKÖ Türkçe uyarlama çalışmaları Öztürk ve Koca (2013) tarafından gerçekleştirilmiş ve orjinaline ve literatüre uygun olarak, hem tek boyut, hem de 3 boyutta (sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık, olumsuz duyuşsallık) değerlendirilmek üzere, toplamda 7 madde içeren geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kabul edilebileceğini tespit etmiştir (Proios, 2012; Brewer ve Cornelius, 2001). SKÖ, “arkadaşlarımdan birçoğu sporcudur, spor hayatımın en önemli parçasıdır, sporla ilgili birçok hedefim var” gibi ifadelerden oluşmaktadır. Ölçek Katılımcılara 7’li likert tipinde uygulanmaktadır. SKÖ’nün Türk kültürü ve spor alanı içerisinde geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olup olmadığını saptamak adına, faktör yapısının biliniyor oluşu, sık kullanılan bir ölçek oluşu ve spor alanında da yaygın kullanımı dikkate alınarak DFA gerçekleştirilmiştir. SKÖ ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına göre bütün uyum iyiliği indeks değerlerini sağlayan bir yapıda olması dolayısıyla orjinaline uygun 3 faktörlü yapısını korumuştur. Ölçeğin analizlerine ilişkin sonuçlar bulgular bölümünde aktarılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırma hipotezlerine ilişkin gerçekleştirilen veri analizinde, aritmetik ortalamalara ilişkin tespitler, standart sapma verileri, yüzde/frekans, normallik testi gibi betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Verilerin analiz sürecinde IBM SPSS 20.0 ve AMOS 22.0 paket programlarından yararlanılmıştır. Verilerle ilgili olarak; örneklem yeterliliği testi (Kaiser-Meyer-Olkin), doğrulayıcı faktör analizi (DFA), küresellik testi (Bartlett’s Sphericity test), yapısal eşitlik modeli (YEM), yol analizi (path), korelasyon testi (spearman test), çoklu karşılaştırma varyans analizi (ANOVA), ikili karşılaştırmalar t-test (Mann-Withney U), farklılıkların hangi gruplardan kaynaklı olduğunun tespiti için Post-Hoc (Tukey) testi gibi analizler gerçekleştirilmiştir.

4. BULGULAR

Gerçekleştirilen araştırma kapsamında, elde edilen veriler ile birlikte yapılan analizlere ilişkin bulgulara bu bölümde yer verilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklere ilişkin, kuramsal yapıların önceden belirli olması sebebi ile doğrulayıcı faktör analizleri (DFA) ve kuramsal modelin test edilmesine ilişkin yapısal eşitlik modellemesi (YEM) sonuçları bu bölümde detaylandırılmıştır. Ayrıca araştırma kapsamında elde edilen demografik değişkenlere ilişkin sonuçlar da bu bölümde raporlanmıştır.

4.1. Örnekleme İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Araştırma örnekleminde elde edilen demografik bilgilere ilişkin istatistiksel detaylar Tablo 4,1’de sunulmuştur.

Tablo 4. 1. *Sporcuların demografik bilgilerine ilişkin istatistiksel dağılım*

Değişkenler	N	%
Cinsiyet		
Kadın	293	50,1
Erkek	292	49,9
	585	100
Yaş		
18-22 yaş arası	328	56,1
23-27 yaş arası	114	24,6
28-32 yaş arası	65	11,1
33 yaş ve üzeri	48	8,2
	585	100
Sportif Branş		
Basketbol	110	18,8
Futbol	235	40,2
Hentbol	89	15,2
Voleybol	151	25,8
	585	100
Lisans Yılı		
1-3 yıl arası	139	23,8
4-6 yıl arası	117	20,0
7-9 yıl arası	140	23,9
10 yıl ve üzeri	189	32,3
	585	100
Eğitim Durumu		
Lise veya altı	70	12,0
Önlisans / Lisans	467	79,8
Lisansüstü	48	8,2
	585	100

Tablo 4.1 incelendiğinde, araştırmaya dâhil olan sporcuların cinsiyet değişkenine ilişkin bulgularına göre, katılımcıların %50,1'i "kadın", %49,9'u "erkek" bireylerden oluşmaktadır.

Sporcuların yaş değişkenine göre dağılımları incelendiğinde, %56,1'lik kısım "18-22 yaş" aralığında, %24,6'lık kısım "23-27 yaş" aralığında, %11,1'lik kısım "29-32 yaş" aralığında ve %8,2'lik kısım da "33 yaş ve üzeri" olmak üzere karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcıların sportif branşlarına ilişkin dağılımları şu şekildedir; "basketbol" %18,8, "futbol" %40,2, "hentbol" %15,2 ve "voleybol" %25,8'dir. Ayrıca sporcuların branşlarında geçirdikleri lisanslı yıl sayısı ise şu şekildedir; "1-3 yıl arası" %23,8, "4-6 yıl arası" %20, "7-9 yıl arası" %23,9, "10 yıl ve üzeri" %32,3.

Sporcuların eğitim seviyelerine ilişkin değişken sonuçlarına göre, %12'sinin "lise veya altı", %79,8'inin "önlisans / lisans", %8,2'sinin "lisansüstü" programlardan mezun oldukları görülmektedir.

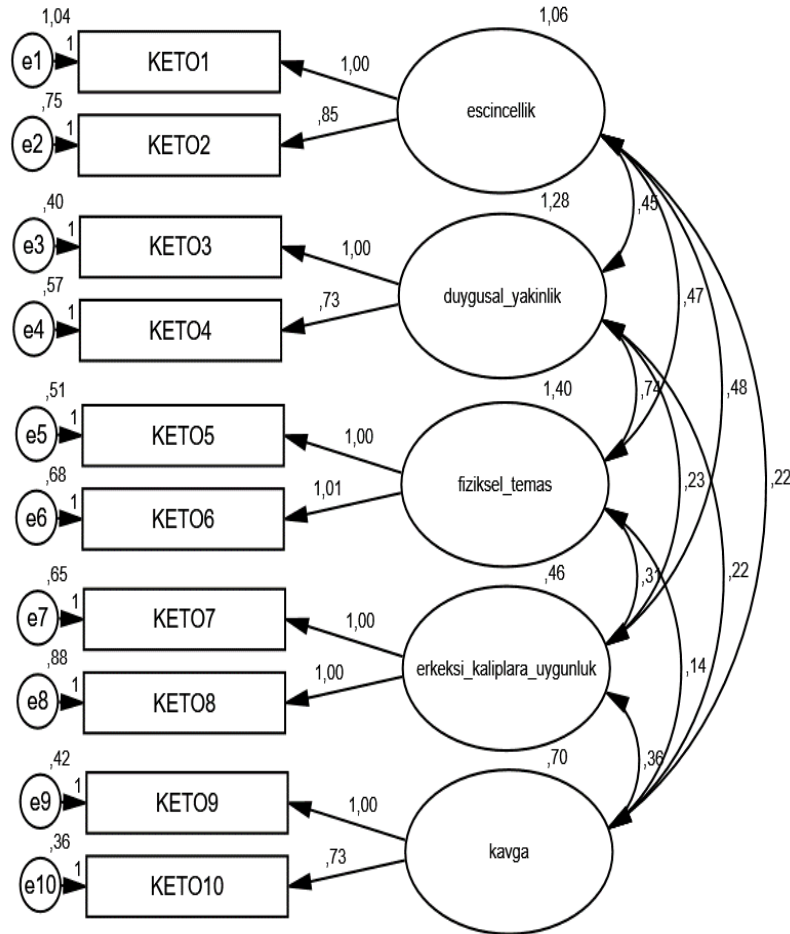
4.2. Kapsayıcı Erkeklik Teorisi (KETÖ) Ölçeğine İlişkin Analizler

KETÖ orijinal formu 10 madde ve 5 boyuttan oluşmaktadır. Orijinal formun Türkçe uyarlama çalışmasına istinaden ilk olarak korelasyon matrisine ilişkin faktör kontrolleri gerçekleştirilmiş ve matris anlamlılığına ilişkin testler yapılmıştır. Bu kısımda, değişkenlerin birbiri arasındaki korelasyonu istatistiki bilgiler ile açıklamak amacı ile kullanılan Bartlett küresellik testi gerçekleştirilmiştir (Hair vd., 2013). Gerçekleştirilen test sonuçları ile değişkenler arasında ilişkinin varlığı tespit edilmiştir (1712,532 df:45, p:0,000). İkinci adım olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinden yararlanılmış ve örneklem yeterliliği ile veri faktör analiz uygunluğuna ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda KMO değeri 0,726 şeklinde karşımıza çıkmış ve uygunluk tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Ölçekte yer alan her bir sorunun faktör analizine tabi tutulmasındaki uygunluğun tespiti için örnekleme yeterliliği ölçüsü (Measure of Sampling Adequacy/MSA) dikkate alınmıştır. Bu ölçü dikkate alındığında en düşük değer ,668 en yüksek değer ise ,847 olarak tespit edilmiş ve Hair vd. (2013) bu değerlerin "0 ile 1" arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Elde edilen değerlerin yorumlanması ise, 1'e yaklaşan her değişkenin mükemmele yakın, hatasız tahmini şeklinde yapılmaktadır. Gerçekleştirilen analizlere istinaden elde edilen değerlerin yorumu "orta ve iyi" şeklindedir. Ayrıca beklenen MSA

değeri için limit 0,50 olarak belirlenmiş ve bu değerin altında yer alan değişkenlerin, referans değerlerin sağlanabilmesi adına çıkarılması önerisinde bulunulmuştur (Hair vd., 2013).

Verilerin analizler için uygunluğunun tespitini takiben analiz adımına geçilmiştir. Analize ilişkin ilk adım olarak doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile başlanmasındaki amaç; yapının test edilmesine ilişkin, önceden belirlenmiş kuramsal yapının doğrulanması (Maruyama, 1998) ve yapı geçerliğine ilişkin testlerin analizinde (Floyd ve Widaman, 1995; Kline, 2005), en güçlü adım (Stapleton, 1997) özelliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. Gerçekleştirilen DFA sonucunda elde edilen veriler yapının doğrulandığını ortaya koymuştur. KETÖ'ye ait faktör yapısı şekil 4.1.'de sunulmuştur.

CMIN=77,777; DF=25; CMIN/DF=3,111; p=,000; RMSEA=,060; CFI=,969; GFI=,974; NFI=,955

Şekil 4.1. Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği faktör yapısı

Araştırma kapsamında kullanılan KETÖ uyum iyiliği değerleri Tablo 4.2’de sunulmuştur. Ölçeğin ki-kare değerinin $CMIN/DF = 3,111$ (Tabachnick ve Fidel, 2001), RMSEA değerinin 0,060 ve RMR değerinin 0,060, NFI değerinin 0,95, CFI değerinin 0,96, GFI değerinin 0,97, AGFI değerinin ise 0,94 ile iyi uyum sınırları içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen değerler modelin doğrulanmasına ilişkin uyum iyiliği değerlerinin karşılandığı görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Steiger, 2007; Raykov ve Marcoulides, 2000).

Tablo 4. 2. *Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeği uyum iyiliği değerleri*

Model Uyum İndeksleri	İndeks Aralığı	Değerler	Sonuç	Kaynak
χ^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	3,111	İyi Uyum	Tabachnick ve Fidel, 2001
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	$0 \leq RMSEA \leq 0,07$	0,060	İyi Uyum	Steiger, 2007
Root Mean Square Residual (RMR)	$0 \leq RMR \leq 0,10$	0,060	İyi Uyum	Kline, 2005
Standardized RMR (SRMR)	$0 \leq SRMR \leq 0,10$	0,038	İyi Uyum	Hu ve Bentler, 1999
Normed Fit Index (NFI)	$0,90 \leq NFI \leq 1,00$	0,95	İyi Uyum	Steiger, 2007
Comparative Fit Index (CFI)	$0,90 \leq CFI \leq 1,00$	0,96	İyi Uyum	Raykov ve Marcoulides, 2000
Goodness of Fit Index (GFI)	$0,90 \leq GFI \leq 1,00$	0,97	İyi Uyum	Hooper vd., 2008
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	0,90	İyi Uyum	Hooper, vd., 2008

Tablo 4.3. incelendiğinde, KETÖ’ye ait standardize edilmiş faktör yük değerlerinin 0,58 ile 0,87 arasında değiştiği ve en düşük standardize edilmiş yük değerinin erkeksi kalıplara uygunluk boyutu altında (0,58) olduğu, determinasyon katsayılarının ise, 0,34 ile 0,76 arasında değiştiği görülmektedir. Gözlenen değişkenlere ilişkin t-değerlerinden en düşük değerin fiziksel temas boyutunda (5,697) yer aldığı, boyutlar için belirlenen ortalama varyans (AVE) değerlerinin en yüksek 0,63, en düşük 0,37 olduğu belirlenmiştir. Boyutlara ilişkin Yapı güvenirlik (CR) değerleri ise en yüksek 0,79, en düşük 0,54 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. 3. Kapsayıcı erkeklik teorisi ölçeğine ait ölçüm modeli değerleri

N= 585	Standardize Edilmiş Faktör Yük Değerleri	t-değeri	Standart Hata	R ²	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Yapı Güvenirliği (CR)
EŞCİNSELLİK						
KETÖ 1	0,711	9,217	1,04	0,51	0,57	0,79
KETÖ 2	0,713	9,141	0,75	0,51		
DUYGUSAL YAKINLIK						
KETÖ 3	0,873	4,282	0,40	0,76	0,63	0,77
KETÖ 4	0,738	9,739	0,57	0,54		
FİZİKSEL TEMAS						
KETÖ 5	0,856	5,697	0,51	0,73	0,63	0,77
KETÖ 6	0,824	7,150	0,68	0,68		
ERKEKSİ KALIPLARA UYGUNLUK						
KETÖ 7	0,646	11,093	0,65	0,42	0,38	0,55
KETÖ 8	0,585	12,977	0,88	0,34		
SALDIRGANLIK ve KAVGA						
KETÖ 9	0,792	5,758	0,42	0,63	0,56	0,72
KETÖ 10	0,710	8,690	0,36	0,50		

**p=0.01; t>2,56, N (585)

Bireylerin kapsayıcı erkeklik özelliklerini ölçmek için, Reis vd. (2019) tarafından, teorinin sahibi Dr. Eric Anderson ile gerçekleştirilen görüşmeler sonucu ortaya koyulan ve içerisinde 10 madde, 5 boyut ile nihai haline kavuşan KETÖ'nün Türkçe uyarlama çalışması gerçekleştirilmiş ve spor alanına uygunluğu test edilmiştir. Araştırma kapsamında çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir (EK-6). Hair vd. (2013) çarpıklık/basıklık değerleri için referans olarak ifade edilen +1 ve -1 koşulunun sağlanmasının, normal dağılımın sağlandığını anlamına geldiğini ifade etmiştir. KETÖ'ye ilişkin eşcinsellik, duygusal yakınlık ve fiziksel temas değişkenlerinin bu koşulu sağlandığı görülmektedir. George ve Mallery (2010) çarpıklık/basıklık değerleri için referans olarak ifade edilen +2 ve -2 koşulunun sağlanmasının, normal dağılımın sağlandığını anlamına geldiğini ifade etmiştir. Erkeksi kalıplara uygunluk ile saldırganlık ve kavga değişkenlerinde ise +2 ve -2 koşulunun sağlandığı görülmekte ve normal dağılım varsayımının sağlandığı ifade edilebilmektedir. Tabachnick ve Fidell (2013), KMO değerinin en az ,60 koşulunu sağlaması gerektiğini ve Bartlett küresellik test sonuçlarının p<,05 olması gerektiğini ortaya koymuştur. KETÖ için KMO değeri ,72 tespit edilmiş ve örneklem yeterlilik düzeyinin iyi olduğu (Hair vd., 2013) sonucuna varılmıştır. Bartlett küresellik test sonuçlarının ise (1712,532 df:45, p:,000), p<,05 ile anlamlı ilişkiler ortaya koyduğunu göstermektedir. Hair vd. (2013) göre, açıklanan varyans oranının %60'ın üzerinde olması ölçeğe ilişkin yapı geçerliliğinin sağlandığı

şeklinde yorumlanmaktadır ve KETÖ toplamda %62,288 oranında açıklanan varyans değerine sahiptir. İç tutarlılığa ilişkin $.60 < R^2 < .80$ aralığı oldukça güvenilir, $.80 < R^2 < 1.00$ aralığı ise yüksek güvenilirlikte olarak değerlendirilmektedir (Hair vd., 2013). KETÖ'ye ait güvenilirlik analizi sonucu göstermektedir ki iç tutarlık katsayı değeri ,77'dir ve oldukça güvenilir olarak değerlendirilmektedir.

KETÖ için gerçekleştirilen DFA sonucunda, KETÖ'ye ait on gözlenen değişkenin, beş örtük değişken altında yer aldığı görülmektedir (Bkz. Şekil 4.1). Alan yazında ortaya konduğu gibi beş faktörlü yapının doğrulandığı ifade edilebilir. KETÖ'ye ait uyum iyiliği değerlerinin yer aldığı tablo 4.2 incelendiğinde, değerlerin uyum sınırları içerisinde yer aldığı görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Steiger, 2007; Schermelleh-Engel vd., 2003; Raykov ve Marcoulides, 2000). Elde edilen bulgular doğrultusunda KETÖ istatistiksel anlamda önerilen kriterler kapsamında uyum iyiliğine ilişkin kriterleri sağlamaktadır.

Bagozzi ve Heatherton (1994), bir ölçeğe ilişkin birleşme geçerliğinin sağlanabilmesi için tüm faktör yük değerlerinin ,40'tan büyük olması gerektiğini ifade etmiştir. KETÖ'ye ilişkin standardize faktör yük değerleri incelendiğinde (Bkz. Tablo 4.3) en düşük değerin KETÖ8 (,58) ile erkeksi kalıplara uygunluk boyutunda olduğu, ve tüm faktör yük değerlerinin ,40'tan büyük olması sebebi ile ölçeğe ilişkin birleşme geçerliğinin sağlandığı ifade edilebilir. Determinasyon katsayıları incelendiğinde, KETÖ'nün en fazla KETÖ3 ile açıklandığı ($r=.40$; $R^2=.76$), t değerlerinden en düşük t değerinin ise, KETÖ5'de yer aldığı görülmektedir. Değişkenlere ilişkin t değerlerinin değerlendirilmesinde, 1,96 ve 2,56 olmak üzere iki kritik değer bulunmaktadır. T değerinin 1,96'nın üzerinde bulunduğu durumlarda anlamlılık değeri ,05 düzeyinde, 2,56'nın üzerinde olduğu durumlar için ise anlamlılığın ,01 düzeyinde olduğu değerlendirilmektedir (Hair vd., 2014). KETÖ5'e ait t değeri için, kritik değerin üzerinde bir değere ($t=5,697$) sahip olduğu ve böylelikle gözlenen değişkenlere ait değerlerin ,01 düzeyinde istatistiksel anlamlılık içerdiği (Bkz. Tablo 4.3) ifade edilebilir (Çokluk vd., 2012). AVE ve CR değerinin ölçütlerine ilişkin farklı görüşler yer almakta, AVE değeri için ,40 (Psaila ve Roland, 2007) ,50 (Fornell ve Larcker, 1981) ve CR değeri için ,60 (Fornell ve Larcker, 1981) ,70'ten büyük olması (Hair vd., 2014) veya bu değerlere yakın olması beklenmektedir. Bu bilgi ışında KETÖ'ye ilişkin yakınsama geçerliği en düşük AVE değeri erkeksi kalıplara uygunluk boyutu (,38) ve yapı güvenirliliği ile ilgili en düşük CR değeri yine erkeksi kalıplara uygunluk boyutunda (,55) olduğu ortaya konmuştur.

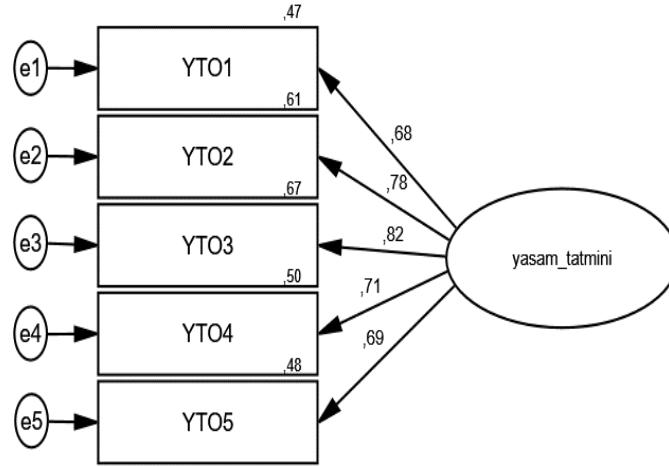
Elde edilen AVE ve CR değerleri ölçeğe ilişkin yapı güvenirlik düzeyinin yeterli olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında KETÖ sadece takım sporcularına uygulanmış ve bireysel branşlardaki sporcular dahil edilmemiş, bu da ölçeğe ilişkin bir sınırlılık yaratmıştır. Fakat KETÖ'ye ilişkin DFA sonuçları göz önüne alındığında, ölçeğin sporcuların kapsayıcı erkeklik özelliklerinin düzeyini belirlemede, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koyduğunu ifade edebiliriz.

4.3. Yaşam Tatmini Ölçeğine (YTÖ) İlişkin Analizler

YTÖ orijinal formu 5 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Türkçe orijinal formun spor alanına uygunluk çalışmasına istinaden ilk olarak korelasyon matrisine ilişkin faktör kontrolleri gerçekleştirilmiş ve matris anlamlılığına ilişkin testler yapılmıştır. Bu kısımda, değişkenlerin birbiri arasındaki korelasyonu istatistiki bilgiler ile açıklamak amacı ile kullanılan Bartlett küresellik testi gerçekleştirilmiştir (Hair vd., 2013). Gerçekleştirilen test sonuçları, değişkenler arasında ilişkinin varlığı tespit edilmiştir (1190,461 df:10, p:0,000). İkinci adım olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinden yararlanılmış ve örneklem yeterliliği ile veri faktör analiz uygunluğuna ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda KMO değeri 0,857 şeklinde karşımıza çıkmış ve uygunluk tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Ölçekte yer alan her bir sorunun faktör analizine tabi tutulmasındaki uygunluğun tespiti için örnekleme yeterliliği ölçüsü (Measure of Sampling Adequacy/MSA) dikkate alınmıştır. Bu ölçü dikkate alındığında en düşük değer ,837 en yüksek değer ise ,875 olarak tespit edilmiş ve Hair vd. (2013) bu değerlerin “0 ile 1” arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Elde edilen değerlerin yorumlanması ise, 1'e yaklaşan her değişkenin mükemmele yakın, hatasız tahmini şeklinde yapılmaktadır. Gerçekleştirilen analizlere istinaden elde edilen değerlerin yorumu “orta ve iyi” şeklindedir. Ayrıca beklenen MSA değeri için limit 0,50 olarak belirlenmiş ve bu değer altında yer alan değişkenlerin, referans değerlerin sağlanabilmesi adına çıkarılması önerisinde bulunulmuştur (Hair vd., 2013).

Verilerin analizler için uygunluğunun tespitini takiben analiz adımına geçilmiştir. Analize ilişkin ilk adım olarak doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen DFA sonucunda elde edilen veriler yapının doğrulandığını ortaya koymuştur. YTÖ'ye ait faktör yapısı şekil 4.2.'de sunulmuştur.

CMIN=18,799; DF=5; CMIN/DF=3,760; p=,002; RMSEA=,069; CFI=,988; GFI=,988; NFI=,984

Şekil 4.2. *Yaşam tatmini ölçeği faktör yapısı*

Araştırma kapsamında kullanılan YTÖ uyum iyiliği değerleri Tablo 4.4’de sunulmuştur. Ölçeğin ki-kare değerinin CMIN/DF= 3,760 (Tabachnick ve Fidel, 2001), RMSEA değerinin 0,069 ve RMR değerinin 0,029, NFI değerinin 0,98, CFI değerinin 0,98, GFI değerinin 0,98, AGFI değerinin ise 0,96 ile iyi uyum sınırları içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen değerler modelin doğrulanmasına ilişkin uyum iyiliği değerlerinin karşılandığı görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Steiger, 2007; Raykov ve Marcoulides, 2000).

Tablo 4. 4. *Yaşam tatmini ölçeği uyum iyiliği değerleri*

Model Uyum İndeksleri	İndeks Aralığı	Değerler	Sonuç	Kaynak
X^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	3,760	İyi Uyum	Tabachnick ve Fidel, 2001
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	$0 \leq RMSEA \leq 0.07$	0,069	İyi Uyum	Steiger, 2007
Root Mean Square Residual (RMR)	$0 \leq RMR \leq 0,10$	0,029	İyi Uyum	Kline, 2005
Standardized RMR (SRMR)	$0 \leq SRMR \leq 0,10$	0,022	İyi Uyum	Hu ve Bentler, 1999
Normed Fit Index (NFI)	$0,90 \leq NFI \leq 1.00$	0,98	İyi Uyum	Steiger, 2007
Comparative Fit Index (CFI)	$0,90 \leq CFI \leq 1.00$	0,98	İyi Uyum	Raykov ve Marcoulides, 2000
Goodness of Fit Index (GFI)	$0,90 \leq GFI \leq 1.00$	0,98	İyi Uyum	Hooper vd., 2008
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	$0,90 \leq AGFI \leq 1.00$	0,96	İyi Uyum	Hooper, vd., 2008

Tablo 4.5. incelendiğinde, YTÖ'ye ait standardize edilmiş faktör yük değerlerinin 0,68 ile 0,81 arasında değiştiği ve en düşük standardize edilmiş yük değerinin YTO 1 (0,683) olduğu, determinasyon katsayılarının ise, 0,47 ile 0,82 arasında değiştiği görülmektedir. Gözlenen değişkenlere ilişkin t-değerlerinin en düşük değerinin YTÖ3 maddesi (11,427) olduğu, ölçek için belirlenen ortalama varyans (AVE) değerleri 0,54 belirlenmiştir. Ölçeğe ilişkin Yapı güvenirlik (CR) değerleri ise 0,85 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. 5. Yaşam tatmini ölçeğine ait ölçüm modeli değerleri

N= 585	Standardize Edilmiş Faktör Yük Değerleri	t-değeri	Standart Hata	R ²	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Yapı Güvenirliği (CR)
YTO 1	0,683	14,686	0,58	0,47	0,54	0,85
YTO 2	0,780	12,743	0,42	0,78		
YTO 3	0,818	11,427	0,38	0,82		
YTO 4	0,708	14,301	0,65	0,71		
YTO 5	0,689	14,592	0,92	0,69		

**p=0.01; t>2,56, N (585)

Bireylerin yaşam tatmini düzeylerini ölçmek için, Diener vd. (1985) tarafından ortaya koyulan, 5 madde ve tek boyut ile nihai haline kavuşan YTÖ'nün, Kökler (1991), Durak vd. (2010), Bekmezci ve Mert (2018) gibi pek çok araştırmacı tarafından Türkçe uyarlama çalışması gerçekleştirilmiş ve spor alanında da sıkça kullanılarak uygunluğu test edilmiştir. Araştırma kapsamında çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir (EK-6). Hair vd. (2013) çarpıklık/basıklık değerleri için referans olarak ifade edilen +1 ve -1 koşulunun sağlanmasının, normal dağılımın sağlandığı anlamına geldiğini ifade etmiştir. YTÖ'ye ilişkin bu koşulun sağlandığı görülmektedir. Tabachnick ve Fidell (2013), KMO değerinin en az ,60 koşulunu sağlaması gerektiğini ve Bartlett küresellik test sonuçlarının $p<,05$ olması gerektiğini ortaya koymuştur. YTÖ için KMO değeri ,85 tespit edilmiş ve örneklem yeterlilik düzeyinin iyi olduğu (Hair vd., 2013) sonucuna varılmıştır. Bartlett küresellik test sonuçlarının ise (1190,461 df:10, $p<,000$), $p<,05$ ile anlamlı ilişkiler ortaya koyduğunu göstermektedir. Hair vd. (2013) göre, açıklanan varyans oranının %60'ın üzerinde olması ölçeğe ilişkin yapı geçerliliğinin sağlandığı şeklinde yorumlanmaktadır ve YTÖ toplamda %63,347 oranında açıklanan varyans değerine sahiptir. İç tutarlılığa ilişkin $,60 < R^2 < ,80$ aralığı oldukça güvenilir, $,80 < R^2 < 1.00$ aralığı ise yüksek güvenilirlikte olarak değerlendirilmektedir (Hair vd., 2013). YTÖ'ye ait güvenirlik analizi sonucu

göstermektedir ki iç tutarlık katsayı değeri ,85'tir ve yüksek güvenirliğe sahip olarak değerlendirilmektedir.

YTÖ için gerçekleştirilen DFA sonucunda, YTÖ'ye ait beş gözlenen değişkenin, tek örtük değişken altında yer aldığı görülmektedir (Bkz. Şekil 4.2). Alan yazında ortaya konduğu gibi tek faktörlü yapının doğrulandığı ifade edilebilir. YTÖ'ye ait uyum iyiliği değerlerinin yer aldığı tablo 4.4 incelendiğinde, değerlerin uyum sınırları içerisinde yer aldığı görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Steiger, 2007; Schermelleh-Engel vd., 2003; Raykov ve Marcoulides, 2000). Elde edilen bulgular doğrultusunda YTÖ istatistiksel anlamda önerilen kriterler kapsamında uyum iyiliğine ilişkin yeterliliği sağlamaktadır.

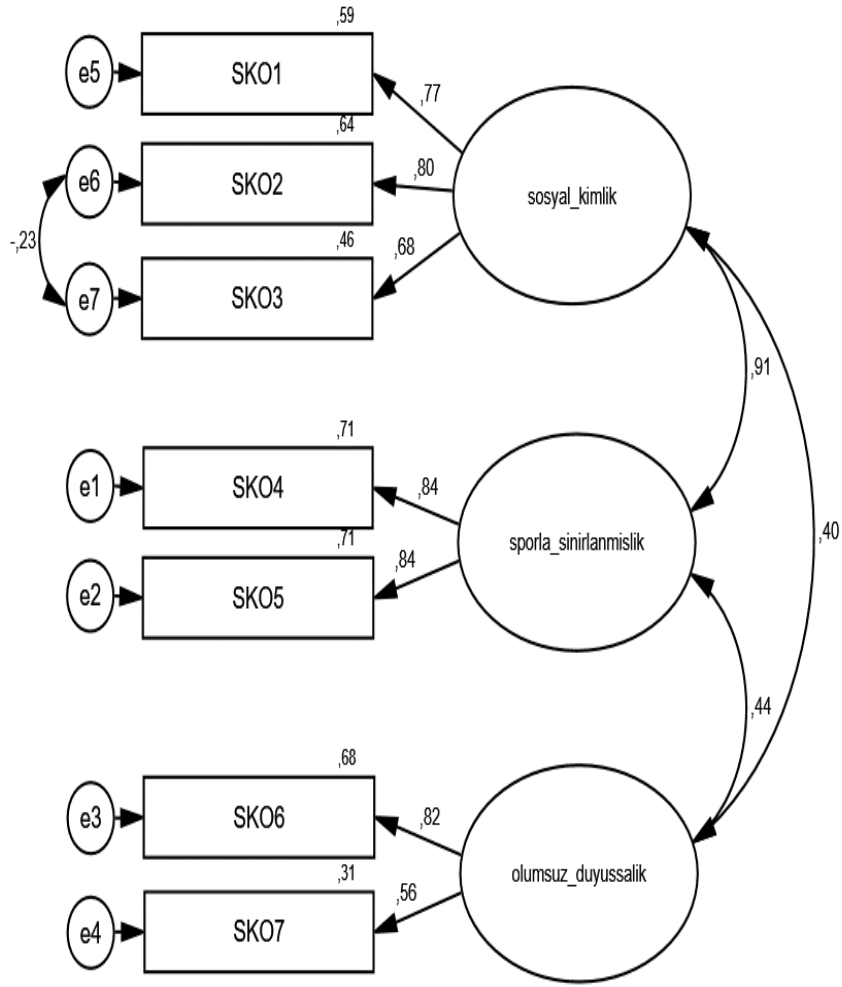
Bagozzi ve Heatherton (1994), bir ölçeğe ilişkin birleşme geçerliğinin sağlanabilmesi için tüm faktör yük değerlerinin ,40'tan büyük olması gerektiğini ifade etmiştir. YTÖ'ye ilişkin standardize faktör yük değerleri incelendiğinde (Bkz. Tablo 4.5) en düşük değerin YTÖ1'de (,68) yer aldığı ve değerlerinin ,40'tan büyük olması sebebi ile ölçeğe ilişkin birleşme geçerliğinin sağlandığı ifade edilebilir. Determinasyon katsayıları incelendiğinde, YTÖ'nün en fazla YTÖ3 ile açıklandığı ($r=,38$; $R^2=,82$), t değerlerinden en düşük t değerinin ise, YTÖ3'te yer aldığı görülmektedir. Değişkenlere ilişkin t değerlerinin değerlendirilmesinde, 1,96 ve 2,56 olmak üzere iki kritik değer bulunmaktadır. T değerinin 1,96'nın üzerinde bulunduğu durumlarda anlamlılık değeri ,05 düzeyinde, 2,56'nın üzerinde olduğu durumlar için ise anlamlılığın ,01 düzeyinde olduğu değerlendirilmektedir (Hair vd., 2014). YTÖ3'e ait t değeri için, kritik değerin üzerinde bir değere ($t=11,427$) sahip olduğu ve böylelikle gözlenen değişkenlere ait değerlerin ,01 düzeyinde istatistiksel anlamlılık içerdiği (Bkz. Tablo 4.5) ifade edilebilir (Çokluk vd., 2012). Fornell ve Larckeri (1981) AVE değerinin ,50 ve CR değerinin ,60'tan büyük olması veya bu değerlere yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bilgi ışığında YTÖ'ye ilişkin yakınsama geçerliği AVE değerinin (,49) ve yapı güvenirliği ile ilgili CR değerinin (,85) olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen AVE ve CR değerleri ölçeğe ilişkin yapı güvenirlik düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında YTÖ sadece takım sporcularına uygulanmış ve bireysel branşlardaki sporcular dahil edilmemiş, bu da ölçeğe ilişkin bir sınırlılık yaratmıştır. Fakat YTÖ'ye ilişkin DFA sonuçları göz önüne alındığında, ölçeğin sporcuların yaşam tatmini düzeyini belirlemede, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koyduğunu ifade edebiliriz.

4.4. Sporcu Kimliği Ölçeğine (SKÖ) İlişkin Analizler

SKÖ orijinal formu 7 madde ve 3 boyuttan oluşmaktadır. Türkçe orijinal formun araştırma alanına uygunluk çalışmasına istinaden ilk olarak korelasyon matrisine ilişkin faktör kontrolleri gerçekleştirilmiş ve matris anlamlılığına ilişkin testler yapılmıştır. Bu kısımda, değişkenlerin birbiri arasındaki korelasyonu istatistiki bilgiler ile açıklamak amacı ile kullanılan Bartlett küresellik testi gerçekleştirilmiştir (Hair vd., 2013). Gerçekleştirilen test sonuçları, değişkenler arasında ilişkinin varlığı tespit edilmiştir (1613,425 df:21, p:0,000). İkinci adım olarak Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testinden yararlanılmış ve örneklem yeterliliği ile veri faktör analiz uygunluğuna ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda KMO değeri 0,840 şeklinde karşımıza çıkmış ve uygunluk tespit edilmiştir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Ölçekte yer alan her bir sorunun faktör analizine tabi tutulmasındaki uygunluğun tespiti için örnekleme yeterliliği ölçüsü (Measure of Sampling Adequacy/MSA) dikkate alınmıştır. Bu ölçü dikkate alındığında en düşük değer ,680 en yüksek değer ise ,902 olarak tespit edilmiş ve Hair vd. (2013) bu değerlerin “0 ile 1” arasında olması gerektiğini ifade etmiştir. Elde edilen değerlerin yorumlanması ise, 1’e yaklaşan her değişkenin mükemmele yakın, hatasız tahmini şeklinde yapılmaktadır. Gerçekleştirilen analizlere istinaden elde edilen değerlerin yorumu “orta ve iyi” şeklindedir. Ayrıca beklenen MSA değeri için limit 0,50 olarak belirlenmiş ve bu değerin altında yer alan değişkenlerin, referans değerlerin sağlanabilmesi adına çıkarılması önerisinde bulunulmuştur (Hair vd., 2013).

Verilerin analizler için uygunluğunun tespitini takiben analiz adımına geçilmiştir. Analize ilişkin ilk adım olarak doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi ile başlanmasındaki amaç; yapının test edilmesine ilişkin, önceden belirlenmiş kuramsal yapının doğrulanması (Maruyama, 1998) ve yapı geçerliliğine ilişkin testlerin analizinde (Floyd ve Widaman, 1995; Kline, 2005), en güçlü adım (Stapleton, 1997) özelliğini taşımasından kaynaklanmaktadır. Gerçekleştirilen DFA sonucunda elde edilen veriler yapının doğrulandığını ortaya koymuştur. SKÖ’ye ait faktör yapısı şekil 4.3.’de sunulmuştur.

CMIN=23,622; DF=10; CMIN/DF=2,362; $p=.009$; RMSEA=.048; CFI=.991; GFI=.989; NFI=.985

Şekil 4.3. *Sporcu kimliği ölçeği faktör yapısı*

Araştırma kapsamında kullanılan SKÖ uyum iyiliği değerleri Tablo 4.6’da sunulmuştur. Ölçeğin ki-kare değerinin CMIN/DF= 2,362 (Tabachnick ve Fidel, 2001), RMSEA değerinin 0,048 ve RMR değerinin 0,036, NFI değerinin 0,98, CFI değerinin 0,99, GFI değerinin 0,98, AGFI değerinin ise 0,96 ile iyi uyum sınırları içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Elde edilen değerler modelin doğrulanmasına ilişkin uyum iyiliği değerlerinin karşılandığı görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Steiger, 2007; Raykov ve Marcoulides, 2000).

Tablo 4. 6. Sporcu kimliği ölçeği uyum iyiliği değerleri

Model Uyum İndeksleri	İndeks Aralığı	Değerler	Sonuç	Kaynak
X^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	2,362	İyi Uyum	Tabachnick ve Fidel, 2001
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	$0 \leq RMSEA \leq 0.07$	0,048	İyi Uyum	Steiger, 2007
Root Mean Square Residual (RMR)	$0 \leq RMR \leq 0,10$	0,036	İyi Uyum	Kline, 2005
Standardized RMR (SRMR)	$0 \leq SRMR \leq 0,10$	0,016	İyi Uyum	Hu ve Bentler, 1999
Normed Fit Index (NFI)	$0,90 \leq NFI \leq 1.00$	0,98	İyi Uyum	Steiger, 2007
Comparative Fit Index (CFI)	$0,90 \leq CFI \leq 1.00$	0,99	İyi Uyum	Raykov ve Marcoulides, 2000
Goodness of Fit Index (GFI)	$0,90 \leq GFI \leq 1.00$	0,98	İyi Uyum	Hooper vd., 2008
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	$0,90 \leq AGFI \leq 1.00$	0,96	İyi Uyum	Hooper, vd., 2008

Tablo 4.7. incelendiğinde, SKÖ'ye ait standardize edilmiş faktör yük değerlerinin 0,55 ile 0,84 arasında değiştiği ve en düşük standardize edilmiş yük değerinin SKÖ 7 (0,557) olduğu, determinasyon katsayılarının ise, 0,31 ile 0,84 arasında değiştiği görülmektedir. Gözlenen değişkenlere ilişkin t-değerlerinden en düşük değer olumsuz duyusallık boyutunda (2,980) yer aldığı, boyutlar için belirlenen ortalama varyans (AVE) değerlerinin en yüksek 0,71, en düşük 0,49 olduğu belirlenmiştir. Boyutlara ilişkin Yapı güvenirlik (CR) değerleri ise en yüksek 0,83, en düşük 0,65 olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4. 7. Sporcu kimliği ölçeğine ait ölçüm modeli değerleri

N= 585	Standardize Edilmiş Faktör Yük Değerleri	t-değeri	Standart Hata	R ²	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Yapı Güvenirliği (CR)
SOSYAL KİMLİK						
SKÖ 1	0,769	13,186	0,68	0,59	0,56	0,79
SKÖ 2	0,801	10,789	0,88	0,64		
SKÖ 3	0,680	13,545	1,38	0,46		
SPORLA SINIRLANMIŞLIK						
SKÖ 4	0,844	10,605	0,56	0,71	0,71	0,83
SKÖ 5	0,843	10,693	0,81	0,71		
OLUMSUZLUK DUYUŞSALLIK						
SKÖ 6	0,823	2,980	0,55	0,68	0,49	0,65
SKÖ 7	0,557	10,884	0,83	0,31		

**p=0.01; t>2,56, N (585)

Bireylerin sporcu kimlik düzeylerini ölçmek için, Brewer vd. (1993) tarafından ortaya koyulan ve süreç içerisinde 7 madde ve 3 boyut ile nihai haline kavuşan (Brewer ve Cotnelius, 2001) SKÖ, Öztürk ve Koca (2013) tarafından Türkçe uyarlama çalışması

gerçekleştirilmiş ve spor alanına uygunluğu test edilmiştir. Araştırma kapsamında çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir (EK-6). George ve Mallery (2010) çarpıklık/basıklık değerleri için referans olarak ifade edilen +2 ve -2 koşulunun sağlanmasının, normal dağılımın sağlandığı anlamına geldiğini ifade etmiştir. SKÖ'ye ilişkin sosyal kimlik ve sporla sınırlanmış değişkenlerinde +2, -2 koşulu sağlanmıştır. Hong vd. (2003) çarpıklık +2 ve basıklık -7 koşulunun sağlanması halinde normal dağılımın sağlandığını varsayımını ortaya koymuştur. SKÖ'ye ilişkin olumsuz duyusallık değişkeninin bu koşulu sağladığı ve normal dağılım varsayımının sağlandığı ifade edilebilmektedir. Tabachnick ve Fidell (2013), KMO değerinin en az ,60 koşulunu sağlaması gerektiğini ve Bartlett küresellik test sonuçlarının $p < ,05$ olması gerektiğini ortaya koymuştur. SKÖ için KMO değeri ,84 tespit edilmiş ve örneklem yeterlilik düzeyinin iyi olduğu (Hair vd., 2013) sonucuna varılmıştır. Bartlett küresellik test sonuçlarının ise (1613,425 df:21, $p < ,000$), $p < ,05$ ile anlamlı ilişkiler ortaya koyduğunu göstermektedir. Hair vd. (2013) göre, açıklanan varyans oranının %60'ın üzerinde olması gerekmektedir ve SKÖ toplamda %68,246 oranında açıklanan varyans değerine sahiptir. Bu değer ölçeğe ilişkin yapı geçerliliğinin sağlandığını ifade etmektedir. İç tutarlığa ilişkin $,60 < R_2 < ,80$ aralığı oldukça güvenilir, $,80 < R_2 < 1.00$ aralığı ise yüksek güvenilirlikte olarak değerlendirilmektedir (Hair vd., 2013). SKÖ'ye ait güvenilirlik analizi sonucu göstermektedir ki iç tutarlık katsayı değeri ,83'dür ve yüksek bir güvenilirliğe sahiptir. Elde edilen bu bulgular ile SKÖ'nün kimlik düzeyi ölçme hususunda güvenilir bir araç olduğunu söylemek mümkündür.

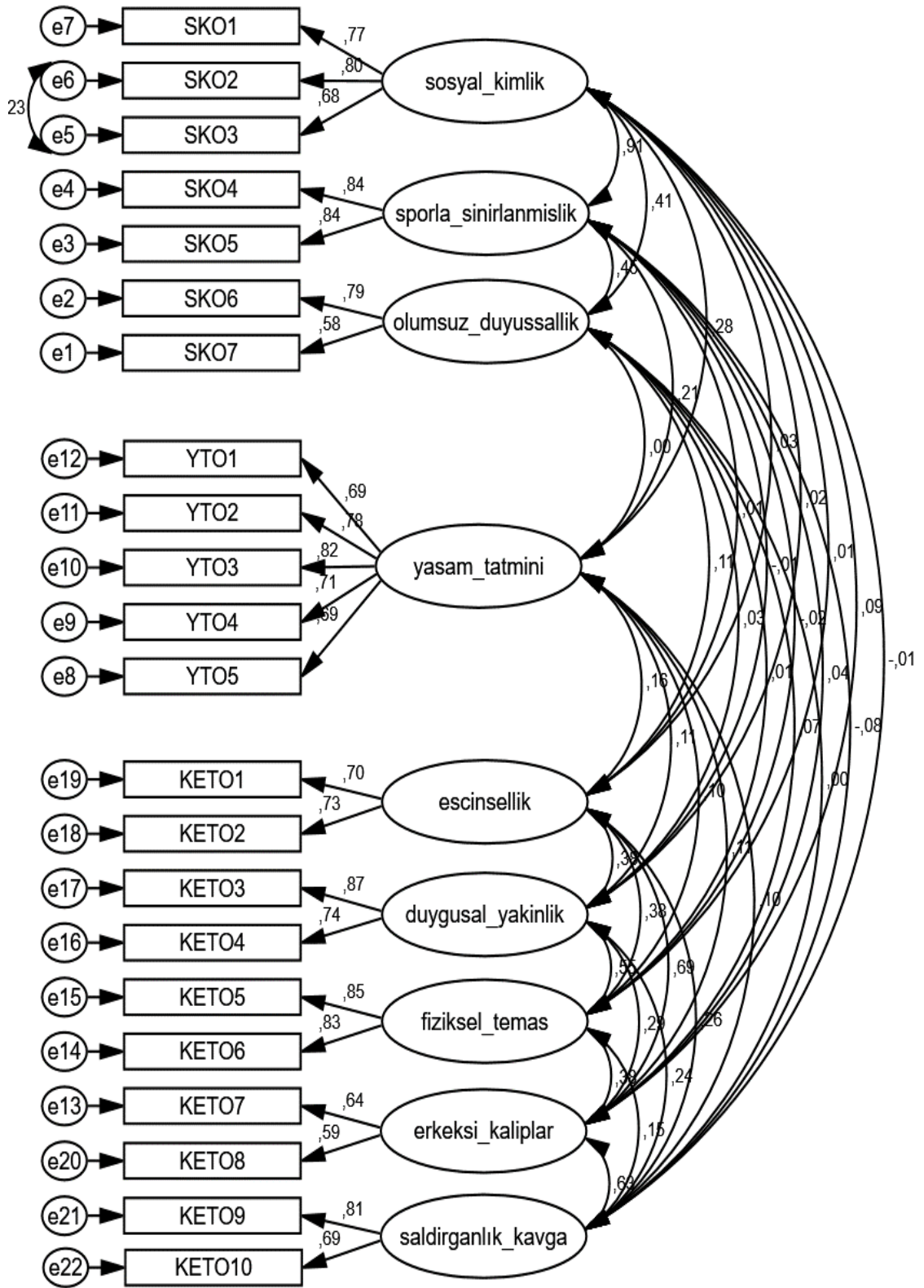
SKÖ için gerçekleştirilen DFA sonucunda, SKÖ'ye ait yedi gözlenen değişkenin, üç örtük değişken altında yer aldığı görülmektedir (Bkz. Şekil 4.3). Alan yazında ortaya konduğu gibi üç faktörlü yapının doğrulandığı ifade edilebilir. SKÖ'ye ait uyum iyiliği değerlerinin yer aldığı tablo 4.6 incelendiğinde, değerlerin uyum sınırları içerisinde yer aldığı görülmektedir (Çokluk vd., 2010; Steiger, 2007; Schermelleh-Engel vd., 2003; Raykov ve Marcoulides, 2000). Elde edilen bulgular doğrultusunda SKÖ istatistiksel anlamda önerilen kriterler kapsamında uyum iyiliğine ilişkin yeterli düzeyi sağlamaktadır.

Bagozzi ve Heatherton (1994), bir ölçeğe ilişkin birleşme geçerliğinin sağlanabilmesi için tüm faktör yük değerlerinin ,40'tan büyük olması gerektiğini ifade etmiştir. SKÖ'ye ilişkin standardize faktör yük değerleri incelendiğinde (Bkz. Tablo 4.7)

en düşük değerin SKÖ7 (,55) ile olumsuz duyusallık boyutunda olduğu ve ,40'tan büyük olması sebebi ile ölçeğe ilişkin birleşme geçerliğinin sağlandığı söylenebilir. Determinasyon katsayıları incelendiğinde, SKÖ'nün en fazla SKÖ5 ile açıklandığı ($r=,81$; $R^2=,71$), t değerlerinden en düşük t değerinin ise, SKÖ6'da yer aldığı görülmektedir. Değişkenlere ilişkin t değerlerinin değerlendirilmesinde, 1,96 ve 2,56 olmak üzere iki kritik değer bulunmaktadır. T değerinin 1,96'nın üzerinde bulunduğu durumlarda anlamlılık değeri ,05 düzeyinde, 2,56'nın üzerinde olduğu durumlar için ise anlamlılığın ,01 düzeyinde olduğu değerlendirilmektedir (Hair vd., 2014). SKÖ6'ya ait t değeri için, kritik değerin üzerinde bir değere ($t=2,980$) sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, gözlenen değişkenlere ait değerlerin ,01 düzeyinde istatistiksel anlamlılık içerdiği (Bkz. Tablo 4.7) şeklinde yorumlanabilir (Çokluk vd., 2012). Fornell ve Larckeri (1981) AVE değerinin ,50 ve CR değerinin ,60'tan büyük olması veya bu değerlere yakın olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu bilgi ışında SKÖ'ye ilişkin yakınsama geçerliği en düşük AVE değeri olumsuz duyusallık boyutu (,49) ve yapı güvenirliği ile ilgili en düşük CR değeri yine olumsuz duyusallık boyutunda (,65) olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen AVE ve CR değerleri ölçeğe ilişkin yapı güvenirlik düzeyinin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Araştırma kapsamında SKÖ sadece takım sporcularına uygulanmış ve bireysel branşlardaki sporcular dahil edilmemiş, bu da ölçeğe ilişkin bir sınırlılık yaratmıştır. Fakat SKÖ'ye ilişkin DFA sonuçları göz önüne alındığında, ölçeğin sporcu kimlik düzeylerini belirlemede, geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğunu ortaya koyduğunu ifade edebiliriz.

4.5. Önerilen Ölçüm Modeline İlişkin Analizler

Bu bölümde doğrulayıcı faktör analizi ile faktör yapıları doğrulanan ölçeklerin (KETÖ, YTÖ ve SKÖ), öneri olarak sunulan model dâhilinde, dokuz örtük değişken ve 22 gözlenen değişkenin tamamının dâhil edildiği analiz gerçekleştirilerek, ölçüm modelinin doğrulanmasına ilişkin değerlere yer verilmiştir. Ölçüm modeli doğrulamasına ait faktör yapısı Şekil 4.4.'te sunulmuştur.

CMIN=306,299; DF=172; CMIN/DF=1,781; p=,000; RMSEA=,037; CFI=,971; GFI=,954; NFI=,936

Şekil 4.4. Ölçüm modeli faktör yapısı

Araştırmaya ilişkin önerilen ölçüm modeli doğrulamasına ait uyum iyiliği değerleri Tablo 4.8’de verilmiştir. Ki-kare değerinin (Tabachnick ve Fidel, 2001) $306,299/172=1,78$ değeri ile iyi uyum gösterdiği ortaya konmuştur. Ölçüm modeline ilişkin diğer indeks değerler incelendiğinde, RMSEA değerinin 0,037, RMR değerinin 0,053, SRMR değerinin 0,033, NFI değerinin 0,93, CFI değerinin 0,97, GFI değerinin 0,95, AGFI değerinin 0,93 olduğu ve GFI değerinin 0,95 değeri ile indekslerin tamamının iyi uyum düzeyindeki değerlere sahip oldukları ortaya konmuştur.

Tablo 4. 8. Ölçüm modeline ait uyum iyiliği değerleri

Model Uyum İndeksleri	İndeks Aralığı	Değerler	Sonuç	Kaynak
X^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	1,781	İyi Uyum	Tabachnick ve Fidel, 2001
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	$0 \leq RMSEA \leq 0.07$	0,037	İyi Uyum	Steiger, 2007
Root Mean Square Residual (RMR)	$0 \leq RMR \leq 0,10$	0,053	İyi Uyum	Kline, 2005
Standardized RMR (SRMR)	$0 \leq SRMR \leq 0,10$	0,033	İyi Uyum	Hu ve Bentler, 1999
Normed Fit Index (NFI)	$0,90 \leq NFI \leq 1.00$	0,93	İyi Uyum	Steiger, 2007
Comparative Fit Index (CFI)	$0,90 \leq CFI \leq 1.00$	0,97	İyi Uyum	Raykov ve Marcoulides, 2000
Goodness of Fit Index (GFI)	$0,90 \leq GFI \leq 1.00$	0,95	İyi Uyum	Hooper vd., 2008
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	$0,90 \leq AGFI \leq 1.00$	0,93	İyi Uyum	Hooper, vd., 2008

Tablo 4.9 incelendiğinde, ölçüm modeli kapsamında, dokuz örtük değişken ve 22 gözlenen değişkenin standardize edilmiş faktör yüklerine ilişkin değerlerin, 0,58 ile 0,87 arasında değiştiği gözlemlenmektedir. Standardize edilmiş faktör yük değerinin en düşük olduğu gözlenen değişkenin SKÖ, olumsuz duyusallık örtük değişkenine ait SKÖ7 (0,58) olduğu tespit edilmiştir. Determinasyon katsayıları ise, 0,34 ile 0,76 arasında değişmektedir. Önerilen ölçüm modelinin tüm gözlenen değişkenlerin t değerlerinden en düşük t-değerinin olumsuz duyusallık örtük değişkenlerine ait SKÖ6 (14,89) gözlenen değişkeninde olduğu belirlenmiştir. Açıklanamayan varyans (standart hata) değerlerine ilişkin bulgulara göre, en yüksek hata varyans değerinin, SKÖ3 (1,49) gözlenen değişkeninde olduğu tespit edilmiştir. Önerilen ölçüm modelinin dokuz örtük değişkenine ait AVE değerlerinin 0,37 ile 0,71 arasında değiştiği, en düşük AVE değerinin KETÖ örtük değişkeninde (,37) olduğu, tespit edilmiştir. CR değerlerinin ise 0,54 ile 0,85 arasında değiştiği, KETÖ örtük değişkeninin 0,54 ile en düşük CR değerine sahip olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 9. Ölçüm modeli doğrulamasına ilişkin sonuçlar

N= 585	Standardize Edilmiş Faktör Yük Değerleri	t-değeri	Standart Hata	R ²	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Yapı Güvenirli ği (CR)
EŞCİNSELLİK						
KETÖ 1	0,696	9,933	1,08	0,48	0,50	0,67
KETÖ 2	0,728	8,731	0,71	0,53		
DUYGUSAL YAKINLIK						
KETÖ 3	0,874	4,239	0,40	0,76	0,65	0,78
KETÖ 4	0,737	9,751	0,57	0,54		
FİZİKSEL TEMAS						
KETÖ 5	0,853	5,879	0,52	0,73	0,70	0,82
KETÖ 6	0,827	6,996	0,67	0,68		
ERKEKSİ KALIPLARA UYGUNLUK						
KETÖ 7	0,646	11,160	0,65	0,41	0,38	0,55
KETÖ 8	0,585	13,014	0,88	0,34		
SALDIRGANLIK ve KAVGA						
KETÖ 9	0,810	5,251	0,38	0,65	0,57	0,69
KETÖ 10	0,695	9,338	0,38	0,48		
YAŞAM TATMİNİ						
YTÖ1	0,686	14,679	0,58	0,47	0,54	0,85
YTÖ2	0,776	12,917	0,43	0,60		
YTÖ3	0,817	11,543	0,38	0,67		
YTÖ4	0,710	14,333	0,65	0,50		
YTÖ5	0,690	14,626	0,92	0,48		
SOSYAL KİMLİK						
SKÖ1	0,770	12,719	0,68	0,60	0,56	0,79
SKÖ2	0,798	12,934	0,90	0,59		
SKÖ3	0,683	15,112	1,37	0,42		
SPORLA SINIRLANMIŞLIK						
SKÖ4	0,845	10,523	0,56	0,72	0,71	0,83
SKÖ5	0,843	10,751	0,81	0,71		
OLUMSUZ DUYUŞSALLIK						
SKÖ6	0,786	4,284	0,65	0,61	0,47	0,64
SKÖ7	0,583	10,605	0,80	0,34		

**p=0.01; t>2,56, N (585)

Önerilen ölçüm modeline ilişkin analize, sporcu kimliği ve kapsayıcı erkeklik örtük değişkenleri ile yaşam tatmini gözlenen değişkenleri dâhil edilmiştir. DFA ile faktör yapılarına ilişkin doğrulama gerçekleştirilen ölçeklerin (SKÖ, YTÖ, KETÖ), önerilen ölçüm modeline ilişkin 22 gözlenen değişkenin, beklenen 9 örtük değişken altında toplandığı (Bkz Şekil 4.4) ve dolayısıyla analiz bulgularına göre, ölçüm modeline ilişkin faktör yapısı doğrulamasının sağlandığı ifade edilebilir (Bkz. Tablo 4.8).

Bagozzi ve Heatherton (1994), birleşme geçerliğinin sağlanabilmesi için tüm faktör yük değerlerinin ,40'tan büyük olması gerektiğini ifade etmiştir. Önerilen ölçüm modeli kapsamında dahil edilen, 9 örtük değişkene ait 22 gözlenen değişkene ilişkin standardize edilmiş faktör yüklerinin ,58 ile ,87 arasında değişkenlik göstermektedir. Tüm gözlenen

değişkenlere ilişkin yük değerlerinin ,40'ın üzerinde olduğu, bunun sonucunda da ölçüm modeline ilişkin birleşme geçerliliğinin ortaya konduğunu söylemek mümkündür (Bkz. Tablo 4.9). Determinasyon katsayılarına ilişkin inceleme gerçekleştirildiğinde ise, önerilen ölçüm modelinin en fazla duygusal yakınlık örtük değişkeni altında yer alan KETÖ3 ($r=.40$; $R^2=.76$) gözlenen değişkeni ile açıklandığı ve t değerlerinden en düşük t değerinin KETÖ3'de yer aldığı görülmektedir. Değişkenlere ilişkin t değerlerinin değerlendirilmesinde, 1,96 ve 2,56 olmak üzere iki kritik değer bulunmaktadır. T değerinin 1,96'nın üzerinde bulunduğu durumlarda anlamlılık değeri ,05 düzeyinde, 2,56'nın üzerinde olduğu durumlar için ise anlamlılığın ,01 düzeyinde olduğu değerlendirilmektedir (Hair vd., 2014). KETÖ3'e ait t değeri için, kritik değerin üzerinde bir değere ($t=4,239$) sahip olduğu ve böylelikle gözlenen değişkenlere ait değerlerin ,01 düzeyinde istatistiksel anlamlılık içerdiği (Bkz. Tablo 4.5) ifade edilebilir (Çokluk vd., 2012). Ayrıca AVE ve CR değerinin ölçütlerine ilişkin farklı görüşler yer almakta, AVE değeri için ,40 (Psaila ve Roland, 2007) ,50 (Fornell ve Larcker, 1981) ve CR değeri için ,60 (Fornell ve Larcker, 1981) ,70'ten büyük olması (Hair vd., 2014) veya bu değerlere yakın olması beklenmektedir. Bu bilgi ışında önerilen ölçüm modeline ilişkin yakınsama geçerliği AVE değerinin ,71 ile ,38 arasında ve yapı güvenirliği ile ilgili CR değerlerinin ,85 ile ,55 arasında yer aldığı ve modele ilişkin güvenirlik düzeyinin kabul edilebilir düzeylerde olduğunu göstermektedir (Bkz. Tablo 4.9). Araştırma kapsamında önerilen ölçüm modeli doğrulama analizi sonucu elde edilen istatistiki veriler, araştırma hipotez analizlerini gerçekleştirmek için uygun ve geçerli düzeyde olduğunu ortaya koymaktadır.

Önerilen ölçüm modeline ilişkin gerekli doğrulamalar gerçekleştirildikten sonra, hipotez testlerine ilişkin adımlara geçilmiş ve yol analizi (path) sonuçları incelenmiştir. Araştırma modeli kapsamında uyum iyiliği indeks değerlerinden (Bkz. Tablo 4.10) ki kare değeri, RMSEA değeri, RMR değeri, SRMR değeri, NFI değeri, GFI değeri ve AGFI değerinin, iyi uyum değerlerine sahip oldukları ifade edilebilir (Schermelleh-Engel vd., 2003). Model kapsamında elde edilen uyum iyiliği değerleri, önerilen modelin istatistiki açıdan geçerli ve de uygun bir model olduğunu kanıtlamaktadır.

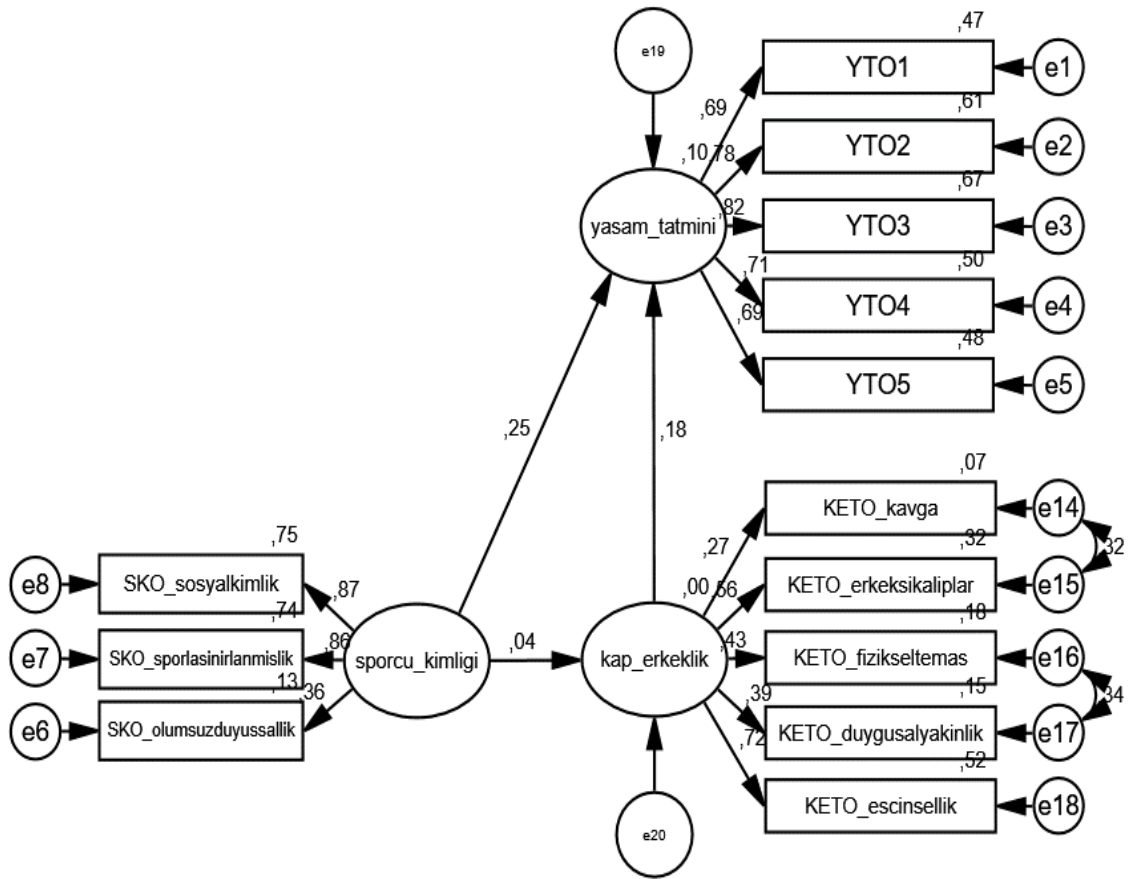
4.6. Ölçüm Modeline Ait Hipotezler ve Alt Hipotezlere İlişkin Sonuçlar

Araştırma kapsamında sporcu kimliği, yaşam tatmini ve kapsayıcı erkeklik arasındaki ilişkilerin belirlenmesi ve bir değişkenin diğer değişkenler üzerinde etkilerini

saptamak amacı ile YEM yapılmıştır. Modele ilişkin doğrulayıcı analizler sonrasında, kuramsal modele ilişkin hipotez testleri ve alt hipotezler YEM aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Kuramsal modeldeki hipotezlere ilişkin yol analizi (path) gerçekleştirilmiş, p değerinin ($p=0,01$) anlamlı olduğu ve ki kare değerinin $\chi^2=86,837$ ile serbestlik derecesinin ($sd=60$) olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4.5'te kuramsal modele ilişkin oluşturulmuş hipotezleri (H_1, H_2 ve H_3) içeren, sporcu kimliği, yaşam tatmini ve kapsayıcı erkeklik özellikleri arasındaki ilişkileri gösteren yol grafiği sunulmuştur.

CMIN=86,837; DF=60; CMIN/DF=1,447; $p=,013$; RMSEA=,028; CFI=,988; GFI=,978; NFI=,962

Şekil 4.5. Kuramsal modelin hipotezlerine ilişkin yol analizi (path)

Araştırmaya ilişkin kuramsal model hipotezlerinin uyum iyiliği indeks değerleri Tablo 4.10'da sunulmuştur. Düzeltilmiş ki-kare değeri $86,837/60=1,44$ olarak

hesaplanmış ve iyi uyum gösterdiği (Tabachnick ve Fidel, 2001) tespit edilmiştir. Kuramsal model hipotezleri uyum iyiliği indeks değerleri incelendiğinde, RMSEA değerinin 0,28, RMR değerinin 0,039, SRMR değerinin 0,032, NFI değerinin 0,96, CFI değerinin 0,98, GFI değerinin 0,97, AGFI değerinin 0,96 olduğu tespit edilmiş ve bütün değerlerin iyi uyum düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4. 10. Kuramsal model hipotezlerine ait uyum iyiliği değerleri

Model Uyum İndeksleri	İndeks Aralığı	Değerler	Sonuç	Kaynak
X^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	1,447	İyi Uyum	Tabachnick ve Fidel, 2001
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	$0 \leq RMSEA \leq 0,07$	0,028	İyi Uyum	Steiger, 2007
Root Mean Square Residual (RMR)	$0 \leq RMR \leq 0,10$	0,039	İyi Uyum	Kline, 2005
Standardized RMR (SRMR)	$0 \leq SRMR \leq 0,10$	0,032	İyi Uyum	Hu ve Bentler, 1999
Normed Fit Index (NFI)	$0,90 \leq NFI \leq 1,00$	0,96	İyi Uyum	Steiger, 2007
Comparative Fit Index (CFI)	$0,90 \leq CFI \leq 1,00$	0,98	İyi Uyum	Raykov ve Marcoulides, 2000
Goodness of Fit Index (GFI)	$0,90 \leq GFI \leq 1,00$	0,97	İyi Uyum	Hooper vd., 2008
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	0,96	İyi Uyum	Hooper, vd., 2008

Araştırmaya ilişkin kuramsal modelin hipotezlerine (H_1, H_2 ve H_3) ilişkin, sporcu kimlikleri, yaşam tatminleri ve kapsayıcı erkeklik değişkenleri arasındaki doğrudan ilişkilere ait değerler tablo 4.11’de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre, sporcu kimliği dışsal örtük değişkeni ile yaşam tatmini içsel örtük değişkeni arasında ($\beta_{SKÖ \rightarrow YTÖ} = 0,25$; $t = 4,458$; $p = ***$) istatistiksel olarak ($p < 0,05$; $t > 2,56$) pozitif anlamlı etki tespit edilmiştir. KETÖ içsel örtük değişkeni ile yaşam tatmini içsel örtük değişkeni arasında ($\beta_{KETÖ \rightarrow YTÖ} = 0,18$; $t = 2,730$; $p = 0,006$) istatistiksel olarak ($p < 0,05$; $t > 2,56$) pozitif anlamlı etki tespit edilmiştir. Kapsayıcı erkeklik dışsal örtük değişkeni ile sporcu kimliği içsel örtük değişkeni arasında ($\beta_{KETÖ \rightarrow SKÖ} = 0,36$; $t = 0,637$; $p = 0,524$) istatistiksel olarak ($p < 0,05$; $t > 2,56$) direkt anlamlı etki tespit edilememiştir.

Tablo 4. 11. Kuramsal modelin hipotezlerine ait sonuçlar

Hipotezler	Doğrudan İlişkiler	Standardize Edilmiş faktör Yük Değerleri (β)	t- değeri	Açıklanma Değeri (R^2)	Sonuç
H_1	$SKÖ \rightarrow YTÖ$	0,25	4,458**	0,49	Kabul edildi
H_2	$SKÖ \rightarrow KETÖ$	0,03	0,637	0,06	Reddedildi
H_3	$KETÖ \rightarrow YTÖ$	0,18	2,730**	0,56	Kabul edildi

** $p = 0,01$; $t > 2,56$, N (585)

Kapsayıcı erkeklik özellikleri ve sporcu kimliği arasında anlamlı etki tespit edilememesi üzerine, değişkenler arası ilişkiyi incelemek amacı ile regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen analiz sonucunda, kapsayıcı erkeklik özellikleri ile sporcu kimliği arasında anlamlı etki tespit edilememiştir.

Araştırma kapsamında kuramsal modele ait alt hipotezlere ($H_{1.1}$, $H_{1.2}$, $H_{1.3}$, $H_{3.1}$, $H_{3.2}$, $H_{3.3}$, $H_{2.4}$, $H_{3.5}$) ilişkin uyum iyiliği indeks değerleri Tablo 4.12’de sunulmuştur. Düzeltilmiş ki-kare değeri $70,750/55 = 1,286$ olduğu ve iyi uyum gösterdiği tespit edilmiştir. Kuramsal modelin alt hipotezlerinin uyum indeksleri incelendiğinde, RMSEA değeri 0,022, RMR değeri 0,029, SRMR değeri 0,023, NFI değeri 0,96, CFI değeri 0,99, GFI değeri 0,98, AGFI değeri 0,97 olarak hesaplanmış ve iyi uyum düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 4. 12. Kuramsal modelin alt hipotezlerine ilişkin uyum iyiliği değerleri

Model Uyum İndeksleri	İndeks Aralığı	Değerler	Sonuç	Kaynak
X^2/df	$0 \leq \chi^2/df \leq 5$	1,286	İyi Uyum	Tabachnick ve Fidel, 2001
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	$0 \leq RMSEA \leq 0.07$	0,022	İyi Uyum	Steiger, 2007
Root Mean Square Residual (RMR)	$0 \leq RMR \leq 0,10$	0,029	İyi Uyum	Kline, 2005
Standardized RMR (SRMR)	$0 \leq SRMR \leq 0,10$	0,023	İyi Uyum	Hu ve Bentler, 1999
Normed Fit Index (NFI)	$0,90 \leq NFI \leq 1.00$	0,96	İyi Uyum	Steiger, 2007
Comparative Fit Index (CFI)	$0,90 \leq CFI \leq 1.00$	0,99	İyi Uyum	Raykov ve Marcoulides, 2000
Goodness of Fit Index (GFI)	$0,90 \leq GFI \leq 1.00$	0,98	İyi Uyum	Hooper vd., 2008
Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI)	$0,90 \leq AGFI \leq 1.00$	0,97	İyi Uyum	Hooper, vd., 2008

Araştırmaya ilişkin ölçüm modeli alt hipotezleri kapsamında, sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık, olumsuz duyuşsallık, yaşam tatmini, eşcinsellik, saldırganlık ve kavga, fiziksel temas, duygusal yakınlık ve erkeksi kalıplara uygunluk değişkenleri arasındaki doğrudan ilişki sonuçlarını içeren Tablo 4.13’de sunulmuştur. Analiz bulgularına göre, ölçüm modeli içerisindeki, sosyal kimlik örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{SOS \rightarrow YTÖ} = 0,26$; $t = 5,772$; $p = ***$) ve sporla sınırlanmışlık örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{SINIR \rightarrow YTÖ} = 0,02$; $t = 4,355$; $p = ***$) arasında istatistiksel olarak ($p < 0,05$; $t > 2,56$) pozitif anlamlı etki tespit edilmiştir. Olumsuz duyuşsallık örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{OLUMSUZ \rightarrow YTÖ} = 0,33$; $t = -2,847$; $p = 0,004$) arasında istatistiksel olarak ($p < 0,05$; $t > -2,56$) negatif anlamlı etki tespit edilmiştir. Saldırganlık ve

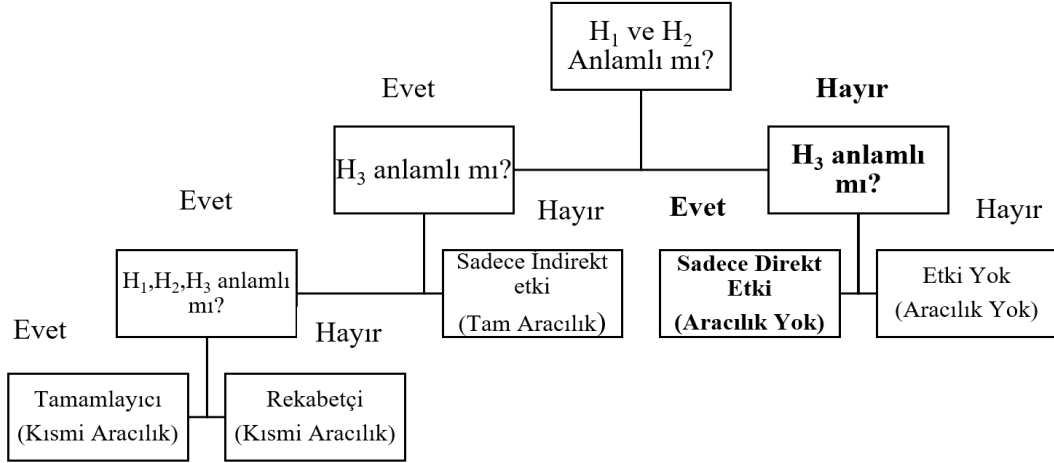
kavga örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{KAVGA \rightarrow YTÖ}=0,37$; $t=2,050$; $p=0,04$), fiziksel temas ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{TEMAS \rightarrow YTÖ}=0,24$; $t=2,149$; $p=0,03$), duygusal yakınlık örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{DUYGU \rightarrow YTÖ}=0,28$; $t=2,403$; $p=0,01$) ve eşcinsellik örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{CİNSEL \rightarrow YTÖ}=0,27$; $t=2,881$; $p=0,004$) arasında istatistiksel olarak ($p<0,05$; $t>2,56$) pozitif anlamlı etki tespit edilmiştir. Erkeksi kalıplara uygunluk örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni ($\beta_{KALIP \rightarrow YTÖ}=0,03$; $t=1,783$; $p=0,075$) arasında ($t<1,96$) anlamlı etki tespit edilememiştir. Açıklanma değerleri ise (R^2) 0,26 ile -0,13 arasında değişmektedir.

Tablo 4. 13. Kuramsal modelin alt hipotezlerine ait sonuçlar

Alt Hipotezler	Doğrudan İlişkiler	Standardize Edilmiş faktör Yük Değerleri (β)	t- değeri	Açıklanma Değeri (R^2)	Sonuç
H _{1,1}	SOS→YTÖ	0,26	5,772**	0,26	Kabul
H _{1,2}	SINIR→YTÖ	0,02	4,355**	0,19	Kabul
H _{1,3}	OLUMSUZ→YTÖ	0,33	-2,847**	-0,13	Kabul
H _{3,1}	KAVGA→YTÖ	0,37	2,050*	0,09	Kabul
H _{3,2}	TEMAS→YTÖ	0,24	2,149*	0,09	Kabul
H _{3,3}	DUYGU→YTÖ	0,28	2,403*	0,10	Kabul
H _{3,4}	CİNSEL→YTÖ	0,27	2,881**	0,12	Kabul
H _{3,5}	KALIP→YTÖ	0,03	1,783	0,08	Ret

**p=0.01; t>2,56; *p= 0.05; t>1,96, N (585)

Ayrıca araştırma kapsamında oluşturulan kuramsal modelde direk, indirekt ve toplam etkilere ilişkin analizlerin gerçekleştirilmesinde karar ağacından (Şekil 4.6) faydalanılmıştır. Gerçekleştirilen hipotez analizlerinde H₃ hipotezine ilişkin anlamlı sonuç çıkmış fakat H₂ hipotezine ilişkin anlamlı sonuç çıkmamıştır. Hayır, cevabı ile geçilen sonraki adım olan H₁ hipotezinin anlamlılığına ilişkin adımda anlamlılık tespit edildiğinden, aracılık etkisinden söz edilemeyeceği, sadece direkt etkilerin değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Şekil 4.6. Etki düzeyleri ve aracılık etkisi karar ağacı (Zhao vd., 2010 ‘dan uyarlanmıştır)

4.7. Sporculara İlişkin Demografik Değişkenlere Ait Analiz Sonuçları

Bu kısımda takım sporcularının demografik özellikleri ile kapsayıcı erkeklik, yaşam tatmini ve sporcu kimliği arasındaki ilişkisel bulgulara yer verilecektir.

Bağımsız iki grubun (cinsiyet) arasındaki farklılıkları ve anlamlı olup olmadıklarının tespit edilebilmesi için bağımsız t-test analizinden faydalanılmış, ikiden fazla grubun (yaş, branş, branş yılı, eğitim, coğrafik bölge) yer aldığı farklılıkların tespiti için tek yönlü varyans analizinden (ANOVA) faydalanılmıştır. Varyans analizi sonrasında ise, ortaya çıkan farklılıkların kaynağının tespiti için Tukey HSD analizi gerçekleştirilmiştir.

4.7.1. Cinsiyet değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması

Sporcuların cinsiyet değişkenleri ve kapsayıcı özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.14’de sunulmuştur. Kadın sporcular, erkek sporculara kıyasla istatistiksel olarak daha fazla kapsayıcı özellik ($t=5,393$, $p=,000$) göstermektedir. Aynı şekilde alt boyutlar incelendiğinde, eşcinsellik ($t=5,852$; $p=,000$), erkeksi kalıplara uygunluk ($t=7,430$; $p=,000$), saldırganlık ve kavga ($t=7,150$; $p=0,000$) alt boyutları arasında da anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Buna karşın istatistiksel olarak duygusal yakınlık ($t=,169$; $p=,866$) ve fiziksel temas ($t=-,583$; $p=,560$) alt boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

Tablo 4. 14. *Cinsiyet değişkenine göre sporcuların kapsayıcı erkeklik ve alt boyutlarına ait t-test sonuçları*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	t	p
KETÖ	Kadın	293	4,12	,65	5,393	,000**
	Erkek	292	3,82	,70		
Eşcinsellik	Kadın	293	3,96	1,09	5,852	,000**
	Erkek	292	3,41	1,17		
Duygusal Yakınlık	Kadın	293	4,02	1,14	,169	,866
	Erkek	292	4,00	1,04		
Fiziksel Temas	Kadın	293	3,46	1,37	-,583	,560
	Erkek	292	3,52	1,24		
Erkeksi Kalıplara Uygunluk	Kadın	293	4,55	,71	7,430	,000**
	Erkek	292	4,01	1,01		
Saldırganlık ve Kavga	Kadın	293	4,61	,68	7,150	,000**
	Erkek	292	4,13	,92		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların cinsiyet değişkenleri ve yaşam tatminlerine ilişkin bilgiler Tablo 4.15’de sunulmuştur. Sporcuların yaşam tatmin düzeylerinde istatistiksel olarak (t=3,446, p=,001) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlar göstermektedir ki, kadın sporcuların yaşam tatmin düzeyleri, erkek sporculara göre daha yüksek düzeydedir.

Tablo 4. 15. *Cinsiyet değişkenine göre sporcuların yaşam tatmini düzeylerine ait t-test sonuçları*

Ölçek	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	t	p
YTÖ	Kadın	293	3,33	,90	3,446	,001**
	Erkek	292	3,08	,86		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların cinsiyet değişkenleri ve sporcu kimliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.16’de sunulmuştur. Sporcu kimlikleri ve cinsiyet değişkeni (t=1,367, p=,172) arasında istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Aynı şekilde alt boyutlar incelendiğinde, sosyal kimlik (t=1,837; p=,067), sporla sınırlanmışlık (t=-,630; p=,529) alt boyutları arasında da anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Buna karşın olumsuz duyusallık (t=2,284; p=,023) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiş ve kadınların olumsuz duyusallık düzeylerinin, erkek sporculara göre daha yüksek olduğu ortaya konmuştur.

Tablo 4. 16. *Cinsiyet değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait t-test sonuçları*

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	s	t	p
SKÖ	Kadın	293	5,99	1,02	1,367	,172
	Erkek	292	5,87	,98		
Sosyal Kimlik	Kadın	293	5,90	1,24	1,837	,067
	Erkek	292	5,72	1,20		
Sporla Sınırlanmışlık	Kadın	293	5,62	1,46	-,630	,529
	Erkek	292	5,69	1,37		
Olumsuz Duyuşsalılık	Kadın	293	6,48	,99	2,284	,023*
	Erkek	292	6,29	1,05		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

4.7.2. Yaş değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması

Sporcuların yaş değişkenleri ve kapsayıcı özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.17’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların yaşları ile kapsayıcı erkeklik ($F=,476$; $p=,699$) ve alt boyutları eşcinsellik ($F=,682$; $p=,564$), duygusal yakınlık ($F=,597$; $p=,617$), fiziksel temas ($F=,514$; $p=,673$), erkeksi kalıplara uygunluk ($F=,097$; $p=,962$), saldırganlık ve kavga ($F=,781$; $p=,505$) arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösteren bir bulgu tespit edilmemiştir.

Tablo 4. 17. *Yaş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	s	F	p
KETÖ	18-22 yaş	328	3,95	,69	,476	,699
	23-27 yaş	144	4,02	,67		
	28-32 yaş	65	3,93	,81		
	33 ve üzeri	48	4,03	,64		
	Total	585	3,97	,69		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların yaş değişkenleri ve yaşam tatmin düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 4.18’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların yaşları ile yaşam tatmin düzeyleri arasında istatistiksel olarak ($F=2,903$; $p=,034$) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4. 18. *Yaş değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	s	F	p
YTÖ	18-22 yaş	328	3,16	,85	2,903	,034*
	23-27 yaş	144	3,18	1,00		
	28-32 yaş	65	3,22	,86		
	33 ve üzeri	48	3,56	,76		
	Total	585	3,20	,89		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Anlamlılık tespit edilen sonuçların hangi gruplar arasında anlamlılık oluşturduğunu belirlemek amacıyla Post Hoc testlerinden, Tukey HSD testi uygulanmış ve bu aşamada varyans homojenliğine dikkat edilmiştir. Gruplar arası farklara ilişkin bulgular Tablo 4.19’de sunulmuştur.

Tablo 4.19 incelendiğinde gruplar arası farkın 33 yaş ve üzeri ile 18-22, 23-27 yaş arasında olduğu görülmektedir. Yaşam tatmini düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak yaşam tatmin düzeyi en düşük grubun 18-22 yaş (X=3,16) ve yaşam tatmin düzeyi en yüksek grubun ise 33 yaş ve üzeri (X=3,56) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 19. Yaş değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları

Ölçek	Yaş	Yaş	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
YTÖ	18-22 yaş	23-27 yaş	-,01670	,08888	,998
		28-32 yaş	-,05629	,12071	,966
		33 ve üzeri*	-,40142*	,13740	,019
	23-27 yaş	18-22 yaş	,01670	,08888	,998
		28-32 yaş	-,03959	,13286	,991
		33 ve üzeri*	-,38472*	,14818	,047
	28-32 yaş	18-22 yaş	,05629	,12071	,966
		23-27 yaş	,03959	,13286	,991
		33 ve üzeri	-,34513	,16920	,175
	33 ve üzeri	18-22 yaş*	,40142*	,13740	,019
		23-27 yaş*	,38472*	,14818	,047
		28-32 yaş	,34513	,16920	,175

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların yaş değişkenleri ve sporcu kimlik düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 4.20’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların yaşları ile sporcu kimlikleri (F=3,295; p=,020) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir.

Tablo 4. 20. Yaş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları

Ölçek	Yaş	n	$\bar{X}$	s	F	p
SKÖ	18-22 yaş	328	6,01	,94	3,295	,020*
	23-27 yaş	144	5,96	,97		
	28-32 yaş	65	5,69	1,25		
	33 ve üzeri	48	5,64	1,07		
	Total	585	5,93	1,00		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Tablo 4.21 incelendiğinde gruplar arası farkın 18-22 yaş ile 28-32 yaş, 33 yaş ve üzeri arasında olduğu görülmektedir. Sporcu kimliği düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili

olarak en yüksek düzeye sahip grubun 18-22 yaş ($X=6,01$) olduğu, sporcu kimliği düzeyi en düşük grubun ise 33 yaş ve üzeri ($X=5,64$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 21. Yaş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları

Ölçek	Yaş	Yaş	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
SKÖ	18-22 yaş	23-27 yaş	,04251	,10033	,672
		28-32 yaş*	,31725*	,13626	,020
		33 ve üzeri*	,36890*	,15510	,018
	23-27 yaş	18-22 yaş	-,04251	,10033	,672
		28-32 yaş	,27474	,14997	,067
		33 ve üzeri	,32639	,16727	,052
	28-32 yaş	18-22 yaş*	-,31725*	,13626	,020
		23-27 yaş	-,27474	,14997	,067
		33 ve üzeri	,05165	,19100	,787
	33 ve üzeri	18-22 yaş*	-,36890*	,15510	,018
		23-27 yaş	-,32639	,16727	,052
		28-32 yaş	-,05165	,19100	,787

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

4.7.3. Branş değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması

Sporcuların branş değişkenleri ve kapsayıcı özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.22’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların branşları ile kapsayıcı erkeklik ($F=11,992$; $p=,000$) özellikleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 4. 22. Branş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları

Ölçek	Branş	n	$\bar{X}$	s	F	p
KETÖ	Basketbol	110	4,08	,73	11,992	,000**
	Futbol	235	3,77	,71		
	Hentbol	89	4,06	,61		
	Voleybol	151	4,15	,61		
	Total	585	3,97	,69		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Tablo 4.23 incelendiğinde gruplar arası farkın futbol ve diğer branşlar arasında olduğu görülmektedir. Kapsayıcı erkeklik düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak en yüksek düzeye sahip grubun voleybol ($X=4,15$) olduğu, kapsayıcı erkeklik düzeyi en düşük grubun ise futbol ($X=3,77$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 23. *Branş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

Ölçek	Branş	Branş	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
KETÖ	Basketbol	Futbol**	,31408*	,07853	,000
		Hentbol	,02323	,09692	,995
		Voleybol	-,06902	,08522	,850
	Futbol	Basketbol**	-,31408*	,07853	,000
		Hentbol**	-,29085*	,08461	,004
		Voleybol**	-,38310*	,07090	,000
	Hentbol	Basketbol	-,02323	,09692	,995
		Futbol**	,29085*	,08461	,004
		Voleybol	-,09225	,09085	,740
	Voleybol	Basketbol	,06902	,08522	,850
		Futbol**	,38310*	,07090	,000
		Hentbol	,09225	,09085	,740

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların branş değişkenleri ve yaşam tatmin düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 4.24’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların branşları ile yaşam tatmin düzeyleri arasında istatistiksel olarak (F=2,943; p=,033) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4. 24. *Branş değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Branş	n	$\bar{X}$	s	F	p
YTÖ	Basketbol	110	3,36	,73	2,943	,033*
	Futbol	235	3,08	,95		
	Hentbol	89	3,31	,86		
	Voleybol	151	3,22	,90		
	Total	585	3,20	,89		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Tablo 4.25 incelendiğinde gruplar arası farkın basketbol branşı ve futbol branşı arasında olduğu görülmektedir. Yaşam tatmini düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak yaşam tatmin düzeyi en düşük grubun futbol (X=3,08) ve yaşam tatmin düzeyi en yüksek grubun ise basketbol (X=3,36) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 25. *Branş değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

Ölçek	Branş	Branş	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
YTÖ	Basketbol	Futbol**	,27149*	,10270	,042
		Hentbol	,04315	,12675	,986
		Voleybol	,13881	,11144	,598
	Futbol	Basketbol**	-,27149*	,10270	,042
		Hentbol	-,22834	,11065	,166

Tablo 4. 25. (Devam) *Branş değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

YTÖ	Futbol	Voleybol	-,13268	,09272	,480
		Basketbol	-,04315	,12675	,986
	Hentbol	Futbol	,22834	,11065	,166
		Voleybol	,09566	,11880	,852
	Voleybol	Basketbol	-,13881	,11144	,598
		Hentbol	-,09566	,11880	,852

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların branş değişkenleri ve sporcu kimliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.26'de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların branşları ile sporcu kimlikleri (F=3,984; p=,008) istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 4. 26. *Branş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Branş	n	$\bar{X}$	s	F	p
SKÖ	Basketbol	110	5,94	,96	3,984	,008*
	Futbol	235	5,96	1,01		
	Hentbol	89	6,19	,86		
	Voleybol	151	5,73	1,07		
	Total	585	5,93	1,00		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Tablo 4.27 incelendiğinde gruplar arası farkın hentbol branşı ve voleybol branşı arasında olduğu görülmektedir. Sporcu kimliği düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak sporcu kimliği düzeyi en düşük grubun voleybol (X=5,73) ve sporcu kimliği düzeyi en yüksek grubun ise hentbol (X=6,19) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 27. *Branş değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

Ölçek	Branş	Branş	Ortalama Farklılık	Standart Hata	p
SKÖ	Basketbol	Futbol	-,01365	,11574	,999
		Hentbol	-,24296	,14284	,324
		Voleybol	,21201	,12559	,331
	Futbol	Basketbol	,01365	,11574	,999
		Hentbol	-,22931	,12470	,256
		Voleybol	,22566	,10449	,136
	Hentbol	Basketbol	,24296	,14284	,324
		Futbol	,22931	,12470	,256
		Voleybol**	,45497*	,13389	,004
	Voleybol	Basketbol	-,21201	,12559	,331
		Futbol	-,22566	,10449	,136
		Hentbol**	-,45497*	,13389	,004

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

4.7.4. Lisans yılı değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması

Sporcuların lisans yılı değişkenleri ve kapsayıcı özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.28’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların lisans yılları ile kapsayıcı erkeklik ($F=1,357$; $p=,255$) özellikleri istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4. 28. *Lisans yılı değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Lisans Yılı	n	$\bar{X}$	s	F	p
KETÖ	1-3 yıl	139	3,90	,71	1,357	,255
	4-6 yıl	117	4,04	,70		
	7-9 yıl	140	3,93	,71		
	10 yıl ve üzeri	189	4,02	,66		
	Total	585	3,97	,69		

** $P<0,01$; * $P<0,05$; N (585)

Sporcuların lisans yılı değişkenleri ve yaşam tatmin düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 4.29’da sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların lisans yılları ile yaşam tatmin düzeyleri arasında istatistiksel olarak ($F=6,800$; $p=,000$) anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Tablo 4. 29. *Lisans yılı değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Lisans Yılı	n	$\bar{X}$	s	F	p
YTÖ	1-3 yıl	139	3,02	,98	6,800	,000**
	4-6 yıl	117	3,13	,83		
	7-9 yıl	140	3,14	,90		
	10 yıl ve üzeri	189	3,43	,80		
	Total	585	3,20	,89		

** $P<0,01$; * $P<0,05$; N (585)

Tablo 4.30 incelendiğinde gruplar arası farkın 10 yıl ve üzeri lisans sahibi sporcular ve 10 yılın altındaki diğer gruplar arasında olduğu görülmektedir. Yaşam tatmini düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak yaşam tatmin düzeyi en düşük grubun 1-3 yıl arası lisanslı sporcular ($X=3,02$) ve yaşam tatmin düzeyi en yüksek grubun ise 10 yıl ve üzeri lisanslı sporcular ($X=3,43$) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 30. *Lisans yılı değişkenine göre yaşam tatmini düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

Ölçek	Lisans Yılı	Lisans Yılı	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
YTÖ	1-3 yıl	4-6 yıl	-,11832	,11046	,707
		7-9 yıl	-,12700	,10542	,624
		10 yıl ve üzeri**	-,41583*	,09837	,000
	4-6 yıl	1-3 yıl	,11832	,11046	,707
		7-9 yıl	-,00868	,11028	1,00
		10 yıl ve üzeri**	-,29752*	,10357	,022
	7-9 yıl	1-3 yıl	,12700	,10542	,624
		4-6 yıl	,00868	,11028	1,00
		10 yıl ve üzeri**	-,28884*	,09817	,018
	10 yıl ve üzeri	1-3 yıl**	,41583*	,09837	,000
		4-6 yıl**	,29752*	,10357	,022
		7-9 yıl**	,28884*	,09817	,018

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların lisans yılı değişkenleri ve sporcu kimliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.31’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların lisans yılı ile sporcu kimlikleri (F=34,790; p=,000) istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 4. 31. *Lisans yılı değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Lisans Yılı	n	$\bar{X}$	s	F	p
SKÖ	1-3 yıl	139	5,26	1,10	34,790	,000**
	4-6 yıl	117	5,95	,91		
	7-9 yıl	140	6,10	,90		
	10 yıl ve üzeri	189	6,29	,81		
	Total	585	5,93	1,00		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Tablo 4.32 incelendiğinde gruplar arası farkın lisans yılı 1-3 arası olan sporcular ile diğer gruplar ve lisans yılı 10 yılın üzerindeki sporcular ile 4-6 yıl arasındaki sporcular arasında olduğu görülmektedir. Sporcu kimliği düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak sporcu kimliği düzeyi en düşük grubun 1-3 yıl arası lisans sahibi olanlar (X=5,26) ve sporcu kimliği düzeyi en yüksek grubun ise 10 yıl ve üzeri lisans sahibi olanlar (X=6,29) olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4. 32. *Lisans yılı değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

Ölçek	Lisans Yılı	Lisans Yılı	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
SKÖ	1-3 yıl	4-6 yıl**	-,68619*	,11692	,000
		7-9 yıl**	-,83483*	,11158	,000
		10 yıl ve üzeri**	-1,02935*	,10413	,000
	4-6 yıl	1-3 yıl**	,68619*	,11692	,000
		7-9 yıl	-,14864	,11673	,580
		10 yıl ve üzeri*	-,34316*	,10962	,010
	7-9 yıl	1-3 yıl**	,83483*	,11158	,000
		4-6 yıl	,14864	,11673	,580
		10 yıl ve üzeri	-,19452	,10391	,241
	10 yıl ve üzeri	1-3 yıl**	1,02935*	,10413	,000
		4-6 yıl*	,34316*	,10962	,010
		7-9 yıl	,19452	,10391	,241

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

4.7.5. Eğitim seviyesi değişkenine göre farklılıklarının karşılaştırılması

Sporcuların eğitim seviyesi değişkenleri ve kapsayıcı özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.33’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların eğitim seviyeleri ile kapsayıcı erkeklik ($F=,775$; $p=,461$) özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4. 33. *Eğitim seviyesi değişkenine göre kapsayıcı erkeklik düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Eğitim Seviyesi	n	$\bar{X}$	s	F	p
KETÖ	Lise veya altı	70	3,92	,74	,775	,461
	Önlisans/lisans	467	3,97	,69		
	Lisansüstü	48	4,08	,70		
	Total	585	3,97	,69		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların eğitim seviyesi değişkenleri ve yaşam tatmin düzeylerine ilişkin bilgiler Tablo 4.34’de sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların eğitim seviyeleri ile yaşam tatminleri ($F=2,880$; $p=,057$) özellikleri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilememiştir.

Tablo 4. 34. *Eğitim seviyesi değişkenine göre yaşam tatmin düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Eğitim Seviyesi	n	$\bar{X}$	s	F	p
YTÖ	Lise veya altı	70	3,02	,98	2,880	,057
	Önlisans/lisans	467	3,13	,83		
	Lisansüstü	48	3,14	,90		
	Total	585	3,43	,80		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların eğitim seviyesi değişkenleri ve sporcu kimliklerine ilişkin bilgiler Tablo 4.35’da sunulmuştur. Görüleceği üzere sporcuların eğitim seviyeleri ile sporcu kimlikleri (F=14,959; p=,000) istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 4. 35. *Eğitim seviyesi değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait anova sonuçları*

Ölçek	Eğitim Seviyesi	n	$\bar{X}$	s	F	p
SKÖ	Lise veya altı	70	6,26	,80	14,959	,000**
	Önlisans/lisans	467	5,95	,97		
	Lisansüstü	48	5,26	1,28		
	Total	585	5,93	1,00		

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Tablo 4.36 incelendiğinde gruplar arası farkın bütün eğitim seviyesi değişkenleri arasında olduğu görülmektedir. Sporcu kimliği düzeylerine ilişkin farklılıkla ilgili olarak sporcu kimliği düzeyi en düşük grubun lisansüstü eğitim seviyesine sahip olanlar (X=5,26) ve sporcu kimliği düzeyi en yüksek grubun ise lise veya altı eğitim seviyesi sahibi olanlar (X=6,26) olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe sporcu kimliği düzeyi azalmaktadır.

Tablo 4. 36. *Eğitim seviyesi değişkenine göre sporcu kimliği düzeylerine ait Tukey analiz sonuçları*

Ölçek	Eğitim Seviyesi	Eğitim Seviyesi	Ortalama Farklılıkları	Standart Hata	p
SKÖ	Lise veya altı	Önlisans/lisans*	,30793*	,12641	,040
		Lisansüstü**	,99541*	,18482	,000
	Önlisans/lisans	Lise veya altı*	-,30793*	,12641	,040
		Lisansüstü**	,68748*	,14949	,000
	Lisansüstü	Lise veya altı**	-,99541*	,18482	,000
		Önlisans/lisans**	-,68748*	,14949	,000

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

Sporcuların lisans yılları ile bağımlı değişkenlerin aralarındaki ilişki düzeylerine ilişkin tespit amacı ile korelasyon test sonuçları Tablo 4.37’de sunulmuştur. Sporcuların eşcinsellik, duygusal yakınlık, fiziksel temas, saldırganlık/kavga, yaşam tatmini, sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık, olumsuz duyushallık düzeyleri ile lisans yılı değişkeni arasındaki ilişkiyi test etmek amacı ile gerçekleştirilen spearman korelasyon test sonuçlarına göre; sporcuların lisans yılı değişkeni ile fiziksel temas ($r=,91$; $p<0,05$) ve olumsuz duyushallık ($r=0,88$; $p<0,05$) değişkenleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü zayıf ilişki tespit edilmiştir. Yine tablo 3.37 incelendiğinde sporcuların lisans yılı değişkeni ile yaşam tatmini ($r=,171$; $p<0,01$), sosyal kimlik ($r=,418$; $p<0,01$) ve sporla sınırlanmışlık ($r=,310$; $p<0,01$) değişkenleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü güçlü ilişki tespit edilmiştir.

Tablo 4. 37. Sporcuların lisansyılı ile kapsayıcı erkeklik, yaşam tatmini ve sporcu kimliği değişkenleri arasındaki korelasyon testi sonuçları

	Eşc	Duyg	Fzk	Erk	Kavg	YTÖ	Sos	Sınır	Olum	Lisans
Eşc	1	,290*	,298*	,408*	,174*	,127*	,019	,005	,073	,047
Duyg		1	,451*	,195*	,168*	,091*	-,004	-,016	,030	-,022
Fzk			1	,253*	,111*	,090*	,009	-,009	,009	,091*
Erk				1	,407*	,088*	,064	,026	,042	,068
Kavga					1	,075	-,012	-,059	,017	-,065
YTÖ						1	,242*	,181*	-,021	,171*
Sos							1	,749*	,294*	,418*
Sınır								1	,330*	,310*
Olum									1	,088*
Lisans										1

**P<0,01; *P<0,05; N (585)

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Gerçekleştirilen bu doktora tez çalışmasında, sporcu kimliği, yaşam tatmini ve kapsayıcı erkeklik arasındaki etki düzeyleri incelenmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda, SKÖ, YTÖ ve KETÖ'nün Türk popülasyonunda ve spor alanında geçerlik güvenirliğini tespit edilmiş ve önerilen kuramsal araştırma modeli test edilmiştir. Ayrıca yaş, cinsiyet, branş, lisans yılı gibi demografik tanımlayıcı özellikler çerçevesinde sporcu kimlikleri, yaşam tatmin düzeyleri ve kapsayıcı erkeklik özellikleri incelenmiştir. Bu bölümde lisanslı olarak aktif spor hayatına devam eden 585 takım sporcusuna (voleybolcu, hentbolcu, futbolcu ve basketbolcu), sporcu kimliği, yaşam tatmini ve kapsayıcı erkeklik özellikleri başlıkları altında elde edilen sonuçlar kuramsal olarak tartışılmıştır.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma kapsamında sunulan modele ait hipotezlere (Bkz. Tablo 4.11) ait bulgular incelendiğinde, sporcuların kimlik düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ve kapsayıcı erkeklik özellikleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında anlamlı etki olduğu ortaya koyulmuştur. Sporcu kimliği değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında ($\beta_{SKÖ \rightarrow YTÖ} = 0,25$; $t = 4,458$) istatistiki açıdan pozitif anlamlı etki tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.11). Alan yazında sporcu kimliği ve yaşam tatmini arasında olan ilişkiye ilişkin araştırmalar mevcuttur (Hanton vd., 2003; Miller ve Kerr, 2003; Manuel vd., 2002; Green ve Weinberg, 2001; Marten-DiBartolo ve Shaffer, 2002; Koivula, 1999; Pate, 1995; Cash vd., 1994). Harris ve Cameron (2005), özel bir firmanın altmış çalışanı ile gerçekleştirdikleri araştırmalarında, bireylerin kendilerini bir olgu ile özdeşleştirmelerinin yaşam tatmini üzerinde pozitif yönlü etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Elansky (2006) kadın ve erkek öğrenci sporcular ile gerçekleştirdiği ve sporcu kimliği ile yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, sporcu kimliğinin (antrenör, sakatlık, oyunda bulunma süresi, takım içerisindeki dinamikler vb.) çok fazla etkenden etkilenmesine rağmen yaşam tatmini ile pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu ortaya koyarak, bu çalışma bulgularını destekleyici nitelikte sonuçlar ortaya koymuştur. Martin vd. (2014) tarafından, ileri yaştaki sporcular ile gerçekleştirilen araştırma kapsamında ise, yaşam doyumu ve sporcu kimliği özelliklerinin sadece gönülsüz (sakatlık gibi) olarak spordan uzaklaşmak zorunda kalındığında negatif yönde etkilendiğini ve onun dışındaki durumlarda yaşam doyumu ve sporcu kimliği ilişkisinin pozitif yönde

olduğunu ifade etmiştir. Helms'ın (2010) lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği ve kampüs rekreasyonu, sporcu kimliği, yaşam tatminini ilişkisini incelediği araştırma ve Williams'ın (2007) üniversite öğrencisi sporcularda atletik kimlik, spor bağlılığı, sporda geçirilen zaman, sosyal destek, yaşam doyumu ve bütünsel iyilik halinin incelendiği araştırma sonucunda da, sporcu kimliği ve yaşam tatmini arasındaki ilişki araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir.

Araştırma kapsamında, sporcu kimliği ve yaşam tatmini değişkenleri arasındaki β değeri ,25 olarak tespit edilmiştir. Bu sonuç sporcu kimlik düzeyindeki olabilecek bir birimlik artışın, yaşam tatmini düzeyinde ,25 birimlik bir artışa sebep olacağını ifade etmektedir (Bkz. Tablo 4.11). Bir başka ifade ile sporcu kimlik düzeylerinde yaşanacak herhangi bir düşüş veya yükselme, sporcuların yaşam tatmin düzeyleri üzerinde pozitif ya da negatif bir değişime sebep olacak anlamına gelmektedir. Sporcu kimliği değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasındaki açıklanma değeri ($\beta_{SKÖ \rightarrow YTO}=0,25$; $R^2=,49$) incelendiği zaman (Bkz. Tablo 4.11), yaşam tatmini değişkeninin, sporcu kimliği değişkeni tarafından %49 oranında açıklandığını görülmektedir. Araştırma modeli kapsamında, sporcu kimlik düzeyinin, yaşam tatmininde, önemli bir etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç dâhilinde, araştırma kapsamında ortaya konan kuramsal model sınırları içerisinde oluşturulan, “Sporcu kimliği, yaşam tatmini üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir” (H_1) hipotezi desteklenmiştir denilebilir.

Araştırma kapsamında sunulan modele ait hipotezlere (Bkz. Tablo 4.11) ait bulgular incelendiğinde, sporcuların kimlik düzeyleri ve yaşam tatmin düzeyleri (H_1) ile kapsayıcı erkeklik özellikleri ve yaşam tatmin düzeyleri (H_3) arasında pozitif yönlü anlamlı etki olduğu ortaya konulmuştur. Fakat sporcu kimliği değişkeni ile kapsayıcı erkeklik değişkeni (H_2) arasında ($\beta_{SKÖ \rightarrow KETÖ}=0,04$; $t=0,637$) istatistiki açıdan anlamlı etki tespit edilememiştir (Bkz. Tablo 4.11). Alan yazında sporcu kimliği ve kapsayıcı erkeklik arasında olan süreçlerin işleyişi ve ilişkisine ilişkin araştırmalar mevcuttur (NFHS, 2019; Steinfeldt vd., 2011; Steinfeldt ve Steinfeldt, 2010; Steinfeldt vd. 2009; Acosta ve Carpenter, 2008; Martin ve Harris, 2006; Messner, 1990, 1992, 2002; Foley, 2001). Steinfeldt vd. (2011) erkek sporcuların, sporun içerisinde duygusal ve fiziksel yaklaşımlardan artık kaçınmadıklarını nitel bir araştırma ile ortaya koymuştur. Bu bulgular, kapsayıcı erkeklik ölçeğinin duygusal yakınlık ve fiziksel temas alt boyutlarına işaret etmektedir. Gerçekleştirilen bu araştırmalar ağırlıklı olarak nitel paradigmadan

faydalanmış veya erkeklik normlarına ya da cinsiyet rollerine odaklanarak gerçekleştirilmiş, sonuç olarak da kapsayıcı erkeklik olarak yorumlanmış nicel araştırmalardır. Araştırma kapsamında, kapsayıcı erkeklik ve sporcu kimliği değişkenleri arasında ortaya koyulmaya çalışılan etki alanyazında bir boşluğu dolduracak niteliktedir. Buna istinaden, sporun geleneksel erkeklik normlarını barındıran ve üreten bir alan olması sebebiyle bir etki beklenmiştir. Araştırma kapsamında elde edilen analiz sonuçlarına göre, kapsayıcı erkeklik ve sporcu kimliği arasında herhangi bir anlamlı etki tespit edilememiştir. Bu etkinin tespit edilememesinin sebebi Türk kültürünün Amerika ve İngiltere'ye göre farklı iç dinamiklere sahip olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca Miller (2009) gerçekleştirdiği araştırmalar sonucunda, sporcu kimliğinin kendi içerisinde ayrışan bir yapıda olduğunu ve “jock identity” (aşırı/toksik sporcu kimliği) olarak ifade edilen bir üst kimlik oluşturduğunu ifade etmiştir. Ortaya konan bu kimliğin kapsayıcı erkeklikten uzak bir yapıda olduğunu ifade eden Miller, özellikle Amerika ve İngiltere’de, eğitime entegre olarak ilerletilen spor ve sporculuk olgusu ile bütünleştiğini ve erkeklik normlarına yüksek uyumun yaşandığını ortaya koymuştur. Bu sebeple araştırma örnekleminde yer alan sporcuların kimlik düzeylerinin jock olgusuna daha yakın olabileceği, bundan dolayı da sporcu kimliği ile kapsayıcı erkeklik özelliklerinin ilişkilendirilmediği düşünülmektedir. Bu sonuç dâhilinde, araştırma kapsamında ortaya konan kuramsal model sınırları içerisinde oluşturulan, “sporcu kimliği, kapsayıcı erkeklik üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir” (H₂) hipotezi reddedilmiştir.

Sporcuların kapsayıcı erkeklik özellikleri ve yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{KETÖ} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,18$; $t=2,730$) istatistiki açıdan pozitif anlamlı etki tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.11). Alan yazında kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini arasında olan ilişkiye ilişkin araştırmalar mevcuttur (Aube vd., 1995; Cournoyer ve Mahalik, 1995; Fischer ve Good, 1997; Addis ve Mahalik, 2003; Tiefenbach ve Kohlbacher, 2013; Wade vd., 2018). Piccolo vd. (2005) Japon kültüründe gerçekleştirdikleri ve batılı kültürlerle bir karşılaştırmada bulundukları, iş tatmini, yaşam tatmini ve mutluluk üzerindeki görece etkileri inceledikleri, erkek örneklem grubu ile yürüttükleri araştırmalarında, kendi kültürleri içerisinde bulunan erillik olgusunun yaşam tatmini üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Matud vd. (2014) İspanya örnekleminde gerçekleştirdikleri, yetişkinlerde yaşam doyumu üzerinde cinsiyet rollerinin önemini araştırdıkları

araştırmalarında, geleneksel erkeklik ve kadınlık rolleri ile kendilerini özdeşleştirmeyen bireylerin yaşam tatmin düzeylerinin daha yüksek olduklarını ifade etmiştir. Rochlen vd. (2008) Amerika’da evde kalan babalar ile gerçekleştirdikleri araştırmada, geleneksel erkeklik normlarına uygunluk düzeyi düşük olan erkeklerin yaşam tatmin düzeylerinin yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir. Wong vd. (2011) öznel erkeklik deneyimleri ile bazı değişkenleri karşılaştırdıkları araştırmalarında, erkek olmak ve erkeklik normlarından beklenen durumları karşılamamanın, duygusal tokluk ve yaşam tatmini ile negatif ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Mevcut araştırma sonuçları, kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini arasındaki ilişkinin ortaya konduğu araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Mevcut alan yazında Hindistan örnekleme (Yim ve Mahalingam, 2006) ve Bali (Wade vd., 2018) örnekleme içerisinde yer alan ve farklı sonuçlar elde edilen araştırmalar da mevcuttur fakat bu araştırmalar batı kültürü ile çelişen sonuçları karşımıza çıkarmakta, erkeklik uygulamalarının yaşam tatminini arttırdığını ortaya koymaktadır. Bu anlamda Türk kültürünün batı kültürü ve özellikleri ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Araştırma kapsamında, kapsayıcı erkeklik ve yaşam tatmini değişkenleri arasındaki β değeri (,18), kapsayıcı erkeklik düzeyindeki olabilecek birimlik artışın, yaşam tatmini düzeyinde ,18 birimlik bir artışa sebep olacağını ifade etmektedir (Bkz. Tablo 4.11). Bir başka ifade ile kapsayıcı erkeklik düzeylerinde yaşanacak herhangi bir düşme veya yükselme, sporcuların yaşam tatmin düzeyleri üzerinde pozitif ya da negatif bir değişime sebep olacak anlamına gelmektedir. Kapsayıcı erkeklik değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasındaki açıklanma değeri ($\beta_{KETÖ \rightarrow YTÖ}=0,18$; $R^2=,56$) incelendiği zaman (Bkz. Tablo 4.11), yaşam tatmini değişkeninin, kapsayıcı erkeklik değişkeni tarafından %56 oranında açıklandığı görülmektedir. Araştırma modeli dâhilinde, kapsayıcı erkeklik düzeyinin, yaşam tatmininde, önemli bir etkiye sahip olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu sonuç dâhilinde, araştırma kapsamında ortaya konan kuramsal model sınırları içerisinde oluşturulan, “kapsayıcı erkeklik, yaşam tatmini üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir” (H_3) hipotezi desteklenmiştir denilebilir.

Araştırmaya ilişkin kuramsal modelin alt hipotez sonuçlarına göre (Bkz. Tablo 4.13), sporcuların yaşam tatmini ile, sosyal kimlik örtük değişkeni, sporla sınırlanmışlık örtük değişkeni ve olumsuz duyusallık örtük değişkeni arasında istatistiki olarak anlamlı etki tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların sosyal kimlik

düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{SOS} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,26$; $t=5,772$), pozitif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). Haslam vd. (2011) Norveç'te gerçekleştirdikleri ve sosyal kimlik, iş ve yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırma sonucunda, bireylerin kendilerini bir grup ile özdeşleştirerek, bir sosyal kimlik edinimlerinin yaşam/iş tatmini arasında güçlü bir pozitif ilişki ile sonuçlandığını ortaya koymuştur. Haslam vd. (2020, s.279) sosyal kimliğin özellikle grup içerisindeki önemi ve spor ve egzersiz içerisinde yeni psikolojik değişimleri ortaya koyduğu kitabında, sosyal kimliğin sporcular için önemi ve yaşam tatmini üzerindeki etkilerine değinilmiştir. Haslam vd. (2021) Çinli sporcularla gerçekleştirdikleri araştırmalarında ise, sosyal kimlik kaybının yaşam tatmini üzerindeki etkilerinin tespiti sağlanmış ve elde edilen bulgular bizim araştırmamız ile benzerlik göstermektedir. Sosyal kimlik örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,26 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların sosyal kimlik düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,26 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların sosyal kimlik düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların sosyal kimlikleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” ($H_{1.1}$) alt hipotezi desteklenmiştir diyebiliriz.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların sporla sınırlanmışlık düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{SİNİR} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,02$; $t=4,355$), pozitif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). Williams'ın (2007) gerçekleştirdiği atletik kimlik, sporla sınırlanmışlık, sporda geçirilen zaman, sosyal destek, yaşam doyumu ve bütünsel iyilik hali ile sağlıklı yaşamın diğer faktörleri arasındaki ilişkileri keşfetmeye yönelik, üniversite öğrencisi sporcuları kapsayan araştırmasında, sporla sınırlanmışlık özelliklerinin, yaşam doyumu üzerinde yüksek oranda etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Helms'in (2010) ve Hemss'in (2011) lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmalarında, sporun içerisinde daha fazla vakit geçiren, sporla özdeşleştirdiği kazanımları daha fazla olan, sporun rekabetçi özelliklerini içselleştiren yani sporla sınırlanmışlık özelliklerini benimseyen bireylerin yaşam tatmin kazanımlarının daha yüksek olduğu ortaya koyulmuştur. Wilson'ın (2016) üniversite öğrencisi sporcu ve sporcu olmayan bireyler ile gerçekleştirdiği araştırmasında ise, sporun içerisinde vakit geçiren ve sosyal ortamı olarak bu duruma paralel bir yapı belirleyen bireylerin yaşam

tatmin düzeyleri sporcu olmayanlara oranla daha yüksektir ve elde edilen bulgular bizim hipotezimizi destekler yöndedir. Sporla sınırlanmışlık örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,02 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların sporla sınırlanmışlık düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,02 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların sporla sınırlanmışlık düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de düşük düzeyde de olsa paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların sporla sınırlanmışlık düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” (H_{1.2}) alt hipotezi desteklenmiştir diyebiliriz.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların olumsuz duyusallık düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{OLUMSUZ} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,33$; $t=-2,847$) negatif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). Filbay vd. (2019) gerçekleştirdikleri on yedi makale ve 6692 eski sporcunun verilerinin incelendiği meta analiz araştırması sonrasında, sporu gönülsüz bir şekilde bırakan (sakatlık vb.) veya ara veren sporcuların yaşam kalitesi ve yaşam tatminlerinde önemli düşüşler olduğu ifade edilmiştir. Malinauskas’ın (2010) kolej sporcuları ile gerçekleştirdiği araştırma sonuçları ise, ciddi sakatlık geçiren sporcuların, hafif sakatlık geçiren sporculara göre yaşam doyumlarının daha fazla düştüğünü ortaya koyarak bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. Haslam vd. (2021) Çin örnekleminde gerçekleştirdikleri araştırmalarında ise, özellikle olumsuz duyusallık içeren durumlarda (sakatlık, başarısızlıklar), kimlik kaybı veya kimliğin baltalanması söz konusu ise, yaşam tatmini ve algılanan kontrol azalmaktadır. Ortaya konan bu bulgular ise araştırma hipotezini destekler yöndedir. Olumsuz duyusallık örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,33 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların olumsuz duyusallık düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,33 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların olumsuz duyusallık düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların olumsuz duyusallık düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” (H_{1.3}) alt hipotezi desteklenmiştir.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların saldırganlık ve kavga düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{KAVGA} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,37$; $t=2,050$) pozitif yönlü bir ilişkiyi

ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). MacDonald vd. (2005) devlet okuluna giden liseli öğrenciler ile gerçekleştirdiği araştırma sonucunda, daha yüksek yaşam doyum düzeylerinin daha düşük şiddet ile ilişkili olduğunu göstermekte ve araştırma hipotezini desteklemektedir. Valois vd. (2006) ortaokul öğrencilerinin şiddet ve saldırgan davranışları üzerine gerçekleştirdikleri araştırma sonuçlarında, bu davranışlar yaşam tatmininin azalması ile ilişkilendirilmiştir. Ortaya konan bu bulgular ise araştırma hipotezini destekler yöndedir. Saldırganlık ve kavga örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,37 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların saldırganlık ve kavga düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,37 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların saldırganlık ve kavga düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların saldırganlık ve kavga düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” ($H_{3.1}$) alt hipotezi desteklenmiştir.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların fiziksel temas düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{TEMAS} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,24$; $t=2,149$) pozitif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). Steinfeldt vd. (2011) erkek üniversite öğrencisi futbolcular ve sporcu olmayan öğrenciler ile gerçekleştirdikleri araştırmaları sonucunda, erkekler arasındaki kısıtlayıcı sevgi davranışlarının, sporcu olmayan öğrencilere göre futbolcularda duygularını ve sevgilerini ifade etme düzeylerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Futbolcu erkeklerin takım arkadaşlarını daha fazla sevdiklerini, sadece duygusal değil aynı zamanda fiziksel bir sevgi duygusu taşıdıklarını (örneğin, sarılmalar, tokalaşmalar) ve bu durumun yaşam tatminleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koyulmuştur. Ortaya konan bu bulgular ise araştırma hipotezini destekler yöndedir. Fiziksel temas örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,24 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların fiziksel temas düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,24 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların fiziksel temas düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların fiziksel temas düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” ($H_{3.2}$) alt hipotezi desteklenmiştir.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların duygusal yakınlık düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{DUYGU} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,28$; $t=2,403$) pozitif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). Steinfeldt vd. (2011) sporcu ve sporcu olmayan 153 erkek üniversite öğrencisi ile gerçekleştirdikleri araştırmaları sonucunda, erkekler arasındaki kısıtlayıcı sevgi davranışlarının, futbolculara duygularını ve sevgilerini ifade etme düzeylerinin, sporcu olmayan öğrencilere göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Futbolcuların takım arkadaşlarına olan sevgilerini nasıl ifade ettiklerini tanımlayan araştırma sonucunda; *“Evet, takım arkadaşlarıma çok daha yakıным. Birlikte sarılıp ağlamamızda sorun yok. Biz bir ekibiz ve buna göre hareket ediyoruz. Yakınız ve yakın olduğumuzu gösteriyoruz”* ifadesi, sporcuların birbirine olan duygusal yakınlıklarını ifade etmektedir ve bu durum yaşam tatmini üzerinde etkilidir. Ortaya konan bu bulgular araştırma sonuçlarını desteklemektedir. Duygusal yakınlık örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,28 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların duygusal yakınlık düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,28 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların duygusal yakınlık düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların duygusal yakınlık düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” ($H_{3.3}$) alt hipotezi desteklenmiştir.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların eşcinsellik tutumları ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{\text{CİNSEL} \rightarrow \text{YTÖ}}=0,27$; $t=2,881$) pozitif yönlü bir ilişkiyi ortaya koymaktadır (Bkz. Tablo 4.13). Wen ve Zheng (2019) Çin’de gerçekleştirdikleri, homofobinin yaşam tatmini üzerindeki etkisini araştırdıkları araştırma sonucunda, içselleştirilmiş homofobi olgusunun yaşam tatmini üzerindeki olumsuz etkilerini ortaya koyarak araştırma sonuçlarımızı destekleyici niteliktedir. Channon ve Matthews (2015) eşcinsellik ve kapsayıcı söylemler ile ilgili araştırma sonucunda, bireylerin artık homoseksüel bireylere ilişkin nefret düzeylerinde farklılıklar gözlemlendiğini ortaya koymuştur. Ortaya konan bu bulgular araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Eşcinsellik örtük değişkeni ile yaşam tatmini değişkeni arasında beta değeri ,27 olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.13). Bu durum sporcuların eşcinsel tutum düzeylerindeki 1 birimlik artışın, sporcuların yaşam tatmin düzeylerindeki ,27 birimlik bir artışa karşılık geleceği şeklinde ifade edilebilir. Başka bir ifade ile, sporcuların eşcinsel tutum

düzeylerinde artış veya azalış, yaşam tatmini düzeylerinde de paralel bir artış veya azalışa yol açacaktır. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların eşcinsel tutum düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” (H_{3.4}) alt hipotezi desteklenmiştir.

Gerçekleştirilen yol analiz sonuçları, sporcuların erkeksi kalıplara uygunluk düzeyleri ile yaşam tatmin düzeyleri arasında ($\beta_{KALIP \rightarrow YTÖ}=0,03$; $t=1,783$) herhangi bir ilişkiyi tespit edilememiştir (Bkz. Tablo 4.13). Rochlen vd. (2008) gerçekleştirdikleri araştırmada, erkeklik normları ile kendisini sınırlandırmamış olan erkeklerin, yaşam tatmini düzeylerinin daha yüksek olduğu ifade edilmiştir. Wong vd. (2016) üniversite öğrencisi kadın ve erkekler ile gerçekleştirdikleri araştırmada, bireylerin öznel eril normlarının yaşam tatmini ile ilişkili olduğu fakat bu normların standart erkeklik normlarından farklılaştığı durumların mevcut olduğu ifade edilmiştir. Wong vd. (2011) öznel erkeklik deneyimleri ile ilgili araştırmaları sonucunda, erkeklerin geleneksel normlar çerçevesinde baskı altına alınması durumunun yaşam tatmini üzerindeki etkiye sahip olduğunu ifade etmektedir. Ortaya konan bu bulgular araştırma hipotezini destekler niteliktedir fakat araştırma sonucunda herhangi bir ilişkinin tespit edilememesinin sebebi, mevcut olan toplumsal normların, yaşanan toplumsal değişimlerle birlikte artık bireyler tarafından içselleştirilen bir durumda olmasından kaynaklanması olarak düşünülebilir. Ayrıca spor olgusu içerisinde hala erkeklik normlarına uygunluğu barındıran ve üreten bir alan olmasına rağmen, tercih edilen forma özellikleri (renk, şekil vb.), farklı cinsel yönelime sahip bireylerin açık kimlikli hale gelmesi ile birlikte, kucaklayıcı bir dönüşüm içerisinde. Bu sebepten dolayı takım sporcularının bu değişime uyum sağladığı ve kapsayıcı normlara ilişkin tutum ve uyum ile birlikte, yaşam tatmini üzerinde herhangi bir etki oluşturmadığı söylenebilir. Dolayısı ile araştırma kapsamında belirlenen “sporcuların eşcinsel tutum düzeyleri ile yaşam tatminleri arasında anlamlı etki vardır” (H_{3.5}) alt hipotezi reddedilmiştir.

Önerilen kuramsal modele ilişkin değişkenlerin, açıklanma değerleri sonuçları incelendiğinde (Bkz. Tablo 4.13), yaşam tatmini değişkeninin en fazla sosyal kimlik örtük değişkeni tarafından ($r=.26$; $R^2=.26$) açıklandığı görülmektedir. Yaşam tatmini değişkeninin, sosyal kimlik tarafından %26 oranında açıklanması, sporcu kimliğinin diğer alt boyutlarına göre, yaşam tatmini üzerinde daha fazla etkiye sahiptir şeklinde

yorumlanabilir. Sonuç olarak, ölçüm modeline ilişkin alt hipotezlerden $H_{1.1}$, $H_{1.2}$, $H_{1.3}$, $H_{3.1}$, $H_{3.2}$, $H_{3.3}$, $H_{3.4}$ alt hipotezleri kabul edilmiş, $H_{3.5}$ alt hipotezi ise reddedilmiştir.

Cinsiyet değişkeni ve bağımlı değişkenler arası anlamlı farklılıklara ilişkin gerçekleştirilen t-test sonuçlarına göre, kadın sporcular ve erkek sporcular arasında kapsayıcı erkeklik özellikler bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiş ve kadın sporcuların, erkek sporculara göre kapsayıcılık özelliklerinin daha yüksek olduğu ortaya konmuştur (Bkz. Tablo 4.14). Roper ve Halloran (2007) heteroseksüel kadın ve erkek üniversite öğrencisi sporcuların, eşcinsellere ilişkin tutumlarını inceledikleri araştırmalarında, erkek sporcuların, kadın sporculara göre olumsuz tutumlarının daha fazla olduğunu ortaya koymuş ve kadın sporcuların kapsayıcı özelliklerinin daha fazla olduğu sonucu bu araştırma ile örtüşmektedir. Cinsiyet değişkenine göre, kadın sporcular ve erkek sporcular arasında yaşam tatmin düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiş ve kadın sporcuların yaşam tatmin düzeyleri, erkek sporculara göre daha yüksek tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.15). Mevcut araştırmalar genellikle kadın ve erkek arasındaki yaşam tatmin düzeylerine ilişkin anlamlı farklılıkların olmadığını ve birbirine benzer sonuçların çıktığını ifade etmektedir. Giusta vd. (2011), kadın ve erkeklerin yaşam tatmini düzeylerinde büyük farklar olmasa bile, yaşam doyumu üzerinde farklı konuların, cinsiyetlere göre değiştiğini ortaya koymuştur. Ata'nın (2019) üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve egzersiz algılarının, egzersiz davranışına göre incelenmesi araştırmasında, kadınların yaşam tatmin düzeylerinin, erkeklerden daha yüksek olduğu ortaya konmuş ve araştırma bulgularını desteklemiştir. Araştırma sonuçları dâhilinde elde edilen farkın, kadınların spor üzerinden yaşam doyumlarının, erkeklere göre daha fazla olumlu yönde etkilendiği sonucunu destekler niteliktedir. Cinsiyet değişkenine göre, kadın sporcular ve erkek sporcular arasında sporcu kimlikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir (Bkz. Tablo 4.16). Proios vd. (2012) beden eğitimi ve spor bölümü öğrencilerinin atletik kimlik düzeylerini tespit etmek amacı ile gerçekleştirdiği araştırmalarında, araştırma sonuçları ile paralellik gösteren sonuçlar elde etmiş, kadın ve erkek sporcular arasında atletik kimlik düzeyinde herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir.

Yaş değişkeni ve bağımlı değişkenler arası anlamlı farklılıklara ilişkin gerçekleştirilen Anova sonuçlarına göre, yaş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik

özellikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Bkz. Tablo 4.17). Vu vd. (2017) ergenler ve genç yetişkinler ile gerçekleştirdiği cinsiyet normları araştırmasında, ergenlerin, genç yetişkinlere göre normlara uyumunun çok daha tutucu olduğunu ifade etmiştir. Bizim araştırmamızda yaş değişkenine göre bir fark olmamasının sebebi, yer alan örneklemin tamamının genç ve orta yetişkin statüsünde olması olarak düşünülebilir. Yaş değişkenine göre, genç ve yetişkin sporcular arasında yaşam tatmin düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiş ve yetişkin sporcuların yaşam tatmin düzeyleri, genç sporculara göre daha yüksek tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.19). Goldbeck vd. (2007) genç yaşlarda yaşam doyumunun çok fazla dış etkenden etkilendiğini ve genel bir düşüş yaşandığını ifade etmiş, Cotton Bronk vd. (2009) ergen, genç yetişkin ve orta yetişkin olmak üzere üç farklı yaş grubu ve yaşam tatmini ilişkisi üzerine yürüttükleri araştırmada, yetişkinliğe geçildikçe yaşam tatmin düzeyinin de arttığı sonucuna varmış ve araştırma sonucunu destekleyici sonuçlar ortaya koymuştur. Yaş değişkenine göre, sporcular arasında sporcu kimlikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiş ve bu farkın, 18-22 yaş aralığı ile 28-33+ yaşlar arasında olduğu, sporcu kimlik düzeyinin en yüksek olduğu yaş grubunun 18-22 yaş olduğu ve yaş ilerledikçe düştüğü tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.21). Martin vd. (2014) elit atletler ile gerçekleştirdikleri araştırmada, yaşın ilerlemesi ile atletik kimlik seviyesinde bir düşüşün meydana geldiğini ifade ederek araştırma sonuçlarını destekleyici niteliktedir.

Branş değişkeni ve bağımlı değişkenler arası anlamlı farklılıklara ilişkin gerçekleştirilen Anova sonuçlarına göre, branş değişkenine göre kapsayıcı erkeklik özellikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiş ve futbol diğer branşlardan ayrılarak, kapsayıcı özelliği en düşük branş olmuştur (Bkz. Tablo 4.23). Steinfeldt vd.'nın (2009, 2010, 2011, 2012) erkek futbolcular ile gerçekleştirdikleri araştırmalar sonucunda, toplumsal cinsiyet rollerinin sürdürülmesi gerektiğine ilişkin direnişi destekleyen başlıca spor branşı olarak futbolu işaret etmekte ve bu bulgular, kapsayıcı erkeklik ile çelişerek bizim sonuçlarımızı desteklemektedir. Branş değişkenine göre, yaşam tatmin düzeyleri bakımından futbol ve basketbol branşları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiş ve futbolcuların yaşam tatmin düzeylerinin, basketbolculara göre daha düşük düzeyde olduğu ortaya konmuştur (Bkz. Tablo 4.25). Filbay vd. (2019) gerçekleştirdikleri meta analiz araştırmasında, daha fazla fiziksel

performans ve daha fazla temas/mücadele içeren spor branşlarındaki sporcuların, yaşam tatmin düzeyleri daha düşük olarak tespit edilmiştir. Futbol branşındaki sporcuların yaşam tatmin düzeylerinin, fiziksel performansları, mücadele şekilleri ve branş popülerliğinin getirmiş olduğu stres ile ilişkili olmasından kaynaklı daha düşük olduğu düşünülebilir. Branş değişkenine göre, sporcu kimlikleri bakımından voleybol ve hentbol branşları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiş ve hentbolcuların sporcu kimlik düzeyleri, voleybolculara kıyasla daha yüksek olarak tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.27). Gage (2008) ve Pringle ve Markula (2005), araştırmaları sonucunda, temas içeren bütün branşlar, sporcu kimliğini yükselten bir değere sahiptir sonucuna varmıştır. Hentbol ve voleybol branşı arasında sporcu kimlik düzeyleri arasında fark çıkmasının sebebi olarak, voleybol branşında temasın neredeyse yok denecek kadar az olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Lisans yılı değişkeni ve bağımlı değişkenler arası anlamlı farklılıklara ilişkin gerçekleştirilen Anova sonuçlarına göre, lisans yılı değişkenine göre kapsayıcı erkeklik özellikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Bkz. Tablo 4.28). Kroshus vd. (2017) genç yetişkinler ile gerçekleştirdikleri araştırmada, erkeksi normlara uyum standardının genellikle benzerlik gösterdiğini ifade etmiştir. Gerçekleştirilen araştırmada lisans yılı değişkenine göre bir fark olmamasının sebebi, sporculukta geçirilen süre aslında yaşla da ilişkilidir, bu sebeple örneklemin yetişkinlik statüsü ve toplumsal etkinin sürekliliğinin devamlılığı, farkın oluşmamasındaki etken olarak düşünülebilir. Lisans yılı değişkenine göre, 10 yıl ve üzerinde lisanslı sporculuk yapan bireyler ve diğer lisans yılı süreleri arasında yaşam tatmin düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Uzun süredir lisanslı sporcu olan bireylerin yaşam tatmin düzeyleri, daha genç sporcular ile anlamlı farklılık taşımakta ve daha yüksek düzeyi göstermektedir (Bkz. Tablo 4.30). Haslam vd. (2021) sporun içerisinde uzun zaman geçiren bireylerin, spor olgusu sayesinde oluşturdıkları sosyal kimliklerinin zaman içerisinde çok güçlü hale gelmesi, yaşam doyumunda bir artışa sebep oluşturduğunu ortaya koymuştur. Bu da uzun süredir lisanslı olarak sporun içerisinde bulunan sporcuların, yaşam tatmin düzeylerindeki artışın, lisans yılı ile bağlantısını açıklayıcı niteliktedir. Lisans yılı değişkenine göre, sporcular arasında sporcu kimlikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu farkın, 1-3 yıldır lisanslı olanlar ile diğer lisans yılı aralıklarının hepsi arasında olduğu ve sporcu kimlik düzeyinin

en yüksek olduğu lisans yılının, 10 yıl ve üzeri olduğu tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 4.32). Haslam vd. (2021), uzun yıllardır profesyonel olarak sporculuk yapmış bireylerin, toplum içerisinde sporcu kimlikleri ile var olduklarını ve yer edindiklerini ifade ederek, araştırma sonuçlarını destekleyici niteliktedir.

Eğitim seviyesi değişkeni ve bağımlı değişkenler arası anlamlı farklılıklara ilişkin gerçekleştirilen Anova sonuçlarına göre, eğitim değişkenine göre kapsayıcı erkeklik özellikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir (Bkz. Tablo 4.33). Cuellar-Flores vd. (2011) araştırmalarında, İspanyolların Kuzey Amerikalılara göre geleneksel cinsiyet normlarına daha az uyum gösterdiğini tespit etmiş ve bu sonuçların yaş ve eğitim düzeyi gibi değişkenlerden ziyade kültürler arasındaki farklılıklarla ilgili olduğunu öne sürmüştür. Bu sebepten dolayı, sporun kendi içerisinde bir kültür yarattığı ve sporcuların eril normlarla ilgili tutumlarını eğitimden ziyade bu kültürün şekillendirdiği düşünülebilir.

Eğitim seviyesi değişkenine göre, yaşam tatmin düzeyleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir (Bkz. Tablo 4.34). Eğitim seviyesi yükseldikçe yaşam tatmin düzeyinin de pozitif yönde etkilendiğini ifade eden araştırmalar mevcut olmasına rağmen (Melin vd., 2003; Jang vd., 2004; Del Mar Salinas-Jiménez vd., 2011), spor hayatının içerisinde, bireylerin eğitim düzeylerinin, fiziksel performanslarının önüne geçmesinin pek mümkün olmaması sebebi ile anlamlı bir fark oluşmadığı düşünülebilir.

Eğitim seviyesi değişkenine göre, sporcular arasında sporcu kimlikleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmiştir. Bu fark, tüm eğitim seviyeleri arasında tespit edilmiş ve sporcu kimlik düzeyinin eğitim seviyesi yükseldikçe azaldığı ortaya konmuştur (Bkz. Tablo 4.36). Cabrita vd. (2013) ve De Subijana vd. (2015), Atletik kimliği yüksek sporcuların, kariyer hedeflerinin daha yüksek olduğu ve gelecekte de sporla ilgili bir işte eğitim alıp, alanın dışına çıkmak istemedikleri ortaya konmuştur. Eğitime vakit ayırmak isteyen ve kariyer planlamalarını bu şekilde yapan sporcuların, antrenman sürelerinden feragat ederek eğitim hayatlarına devam edebilecekleri düşünülür ise, sporcu kimliklerindeki düşüşün sebebi, kariyer planlaması olarak ifade edilebilir.

Sporcuların lisans yılı değişkeni ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişki düzeyi tespitinin sağlanması için gerçekleştirilen korelasyon test sonuçlarına göre, lisans yılı ile yaşam tatmini, sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık ve olumsuz duyusallık değişkenleri arasında istatistiksel olarak pozitif anlamlı etki mevcuttur (Bkz. Tablo 4.37). Brewer ve

Cornelius'un (2001) araştırma sonucuna göre, spor hayatı ne kadar uzun sürer ise, bireylerin sporcu kimliklerine ilişkin gelişim de o kadar fazla olur. Haslam vd. (2011, 2020) spor aracılığı ile ve spor içerisinde geçirilen zaman vasıtasıyla edinilen sosyal kimliğin önemini ortaya koymuştur. Bu sonuç lisans yılı ve sosyal kimlik arasındaki pozitif yönlü ilişkiyi açıklar niteliktedir. Helms'in (2010) ve Hemss'in (2011) lise öğrencileri ile gerçekleştirdiği araştırmalarında, sporun içerisinde daha fazla vakit geçiren, sporla özdeşleştirdiği kazanımları daha fazla olan, sporun rekabetçi özelliklerini içselleştiren bireylerin sporla sınırlanmışlık özelliklerini benimseyen bireyler olduklarını ortaya koymuş ve lisans yılı ile sporla sınırlanmışlık ilişkisini ifade etmiştir. Martin vd. (2014) ileri yaştaki sporcuların, hem sakatlık, hem emeklilik, hem kariyer problemlerinden dolayı olumsuz duyusallık seviyelerinde bir artış meydana geldiğini ifade etmiştir. Lisans yılı ilerledikçe, fiziksel performanstan alınan verim, sakatlık ihtimalleri ve emekliliğin yaklaşması ilişkisi, olumsuz duyusallık ile ilgili düşünülebilir. Harris ve Cameron (2005), gerçekleştirdikleri araştırmalarında, bireylerin kendilerini bir olgu ile özdeşleştirmelerinin (sporculuk) yaşam tatmini üzerinde pozitif yönlü etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Elansky (2006) ise öğrenci sporcular ile gerçekleştirdiği ve sporculuk ile yaşam tatmini arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, sporculuk olgusunun çok fazla etkenden etkilenmesine rağmen yaşam tatmini ile pozitif yönlü bir ilişkisi olduğunu ortaya koyarak, araştırma sonuçlarını destekleyici nitelikte sonuçlar ortaya koymuştur.

5.2. Öneriler

Gerçekleştirilen bu çalışma çerçevesinde belirtildiği üzere, araştırma kapsamında iki temel amaç bulunmaktadır. İlk amaç olarak Türkçe uyarlama çalışması gerçekleştirilen ve kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenirlikleri ortaya konmuştur ve ikinci temel amaç kapsamında, kuramsal modelin kısmen uygun ve geçerli bir yapıda olduğu tespit edilmiştir. Özetle, takım sporcularının, kapsayıcı erkeklik özellikleri ve sporcu kimlik düzeyleri, yaşam tatminini pozitif yönde etkilemektedir. Bağımlı değişkenler üzerinden bir değerlendirme gerçekleştirdiğimizde, sosyal kimlik, sporla sınırlanmışlık, olumsuz duyusallık, eşcinsellik, fiziksel temas, duygusal yakınlık, saldırganlık ve kavganın, yaşam tatmini üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir. Elde edilen

bu çıktılar doğrultusunda önerilerimiz; kuramsal öneriler, metodolojik öneriler, model önerileri ile saha ve politikalara ilişkin önerilerden oluşmaktadır.

Kuramsal öneriler

Gerçekleştirilen araştırma kapsayıcı erkeklik teorisi kapsamında, hegemonik erkekliklere ilişkin değişim sürecini içeren bir yapı olması itibarı ile çok kapsamlı bir konumdadır. Araştırma dâhilinde, kapsayıcı erkeklik teorisinin içerisindeki, spor olgusu üzerinde durulmuştur. Elde edilen bulgular dâhilinde, hegemonik erkeklik temelindeki araştırmaların toplumsal boyutta yürütülerek, spor olgusu özeline indirilmesi daha açıklayıcı bir yapıyı ortaya koyabilir. Spor alanı içerisinde yürütülecek olan erkeklik normlarının tek tek ele alındığı araştırmaların alana önemli katkılar sağlayacağı ifade edilebilir.

Metodolojik öneriler

Gerçekleştirilen araştırma nicel bir bakış açısı ile ele alınmış bir araştırmadır. İleriki araştırmalarda spor alanı içerisindeki, hegemonik ve kapsayıcı erkeklikler ile ilgili araştırmaların, nitel paradigma kapsamında ele alınmasının, araştırmacıların veri kaynağı ile birebir iletişim halinde olmasından dolayı yanlılığı azaltacağı ve nicel olarak açıklanması ve anlamlandırması güç olguları daha kapsamlı olarak açıklayabileceği, farklı bakış açılarını ortaya koyacağı ifade edilebilir.

Model önerileri

Ortaya konan model, cinsiyet, yaş veya branş olarak ayrılmamış bir modeldir. Gerçekleştirilmesi planlanan araştırmaların, cinsiyetler özelinde ayrılmasının (kadın/erkek), yeni nesillerin farklılıklarının değerlendirilmesinin veya bireysel branşlar ile takım sporu branşlarının kapsamlı olarak incelenmesinin, farklı noktaları işaret etmesi ya da açıklaması hususunda faydalı olacağı düşünülmektedir.

Saha ve politika önerileri

Spor alanının kucaklayıcı yapısının etkili bir şekilde kullanılması, sporun içerisinde şiddet, kavga, homofobi gibi normların sürdürülmesini önleyici politikalar ile tedbirlerin

alınması, uygulanması ve kontrolünün gerçekleştirilmesinin, spor alanının gelişimine katkı sağlayacağı ifade edilebilir.

Sonuç olarak, sporun içerisindeki kapsayıcı erkeklik normlarının önemi ve işleyişinin, sporcu kimliği ve tatmin ile olan ilişkisinin ortaya konması, erkeklik alanyazınına ve spor bilimlerine ilişkin alan gelişimine fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acosta, R. V., & Carpenter, L. J. (2008). Women in Intercollegiate Sport: *A Longitudinal, National Study*. Thirty One Year Update, 1977-2008. Acosta-Carpenter.
- Adams, A. (2011). 'Josh wears pink cleats': Inclusive masculinity on the soccer field. *Journal of Homosexuality*, 58, 579–596.
- Adams, A., Anderson, E., McCormack, M. (2010). Establishing and challenging masculinity: The influence of gendered discourses in organized sport. *Journal of Language and Social Psychology*, 29: 278–300.
- Addis, M. E., & Mahalik, J. R. (2003). Men, masculinity, and the contexts of help seeking. *American psychologist*, 58(1), 5.
- Adler, P., & Adler, P. A. (1985). From idealism to pragmatic detachment: The academic performance of college athletes. *Sociology of Education*, 241-250.
- Aitchison, C. C. (Ed.). (2007). Sport and gender identities: Masculinities, femininities and sexualities. *Routledge*.
- Akçakoyun, F., Çalışkan, E., & Karlı, H. (2010). Dövüş ve Takım Sporcularının Empati Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Türkiye Kickboks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 37-47..
- Akın, Y. (2014). *Gülbüz Ve Yavuz Evlatlar: Erken Cumhuriyet'te Beden Terbiyesi ve Spor*. İletişim Yayınları.
- Akkayan, T. (2009). *Bedenin Kültürel Gerekçelerle Sakatlanması Ve Söğüt'te*, Ed. Emine Gürsoy Naskali & Aylin Koç. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2009. 131- 150.
- Akyüz, S., Sayan-Cengiz, F., Çırakman, A., and Cindoğlu, D. (2018). Married To Anatolian Tigers: Business Masculinities, Relationships, And Limits To Empowerment. *Turkish Studies*, 1-25.
- Aldous, J., & Ganey, R. F. (1999). Family life and the pursuit of happiness: The influence of gender and race. *Journal of Family Issues*, 20(2), 155-180.
- Altınay, A. G. (2002). *Bedenimiz ve Biz: Bekaretin Ve Cinselliğin Siyaseti. 90'larda Türkiye'de Feminizm* (S. 323-343). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Altınoluk, D. (2017). Cinsiyetlendirilmiş Kurum Olarak Akademi: Erkek Akademisyenlerin “Öteki” Üzerinden Erkeklik İnşaları. *Erkeklikler: Kimlik ve Kültür Dergisi*, (8), 37-58.

- Anderson, B. (1991). *Imagined Communities: Reflections On The Origin And Spread Of Nationalism*. Londra: Versa.
- Anderson, E. (2014). *21st Century Jocks: Sporting Men and Contemporary Heterosexuality*. New York: Palgrave Macmillan.
- Anderson, E., & McCormack, M. (2018). Inclusive masculinity theory: Overview, reflection and refinement. *Journal of Gender Studies*, 27(5), 547-561.
- Anderson, E., Adams, A., Rivers, I. (2012) 'I kiss them because I love them': The emergence of heterosexual men kissing in British institutes of education. *Archives of Sexual Behaviour* 41(2): 421–430.
- Anderson, E. (2000). *Trailblazing: America's first openly gay high school coach*. Fountain Valley, CA: Identity Press
- Anderson, E. (2002). openly gay athletes: Contesting hegemonic masculinity in a homophobic environment. *Gender & Society*, 16, 860–877.
- Anderson, E. (2004). *Masculine identities of male nurses and cheerleaders: Declining homophobia and the emergence of inclusive masculinities*. PhD Dissertation, University of California Irvine
- Anderson, E. (2005a). *In the game: Gay athletes and the cult of masculinity*. Albany, NY: State University of New York Press.
- Anderson, E. (2005b). Orthodox and inclusive masculinity: Competing masculinities among heterosexual men in a feminized terrain. *Sociological Perspectives*, 48, 337–355.
- Anderson, E. (2008). 'Being masculine is not about who you sleep with...': Heterosexual athletes contesting masculinity and the one-time rule of homosexuality. *Sex Roles*, 58, 104–115.
- Anderson, E. (2009). The masculinization of sport and its stakeholders. *Sport Management Review*, 12, 3–4.
- Anderson, E. (2010). *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. London: Routledge.
- Anderson, E. (2011a). Inclusive masculinities of university soccer players in the American Midwest. *Gender and Education*, 23(6), 729-744.
- Anderson, E. (2011b). Updating the outcome: Gay athletes, straight teams, and coming out at the end of the decade. *Gender and Society*, 25(2), 250–268.

- Anderson, E. (2012). Inclusive masculinity in a physical education setting. *Boyhood Studies*, 6(2), 151-165.
- Anderson, E., & McGuire, R. (2010). Inclusive masculinity theory and the gendered politics of men's rugby. *Journal of Gender Studies*, 19, 249-261.
- Anderson, E., & White, A. (2018). Sport, theory and social problems: A critical introduction. *Routledge*.
- Arı, Ç., Ulun, C., Yarayan, Y. E., Dursun, M., Mutlu, T., & Üstün, Ü. D. (2020). Mindfulness, healthy life skills and life satisfaction in varsity athletes and university students. *Progress in Nutrition*, 22.
- Arnett, J. J. (2004). Emerging adulthood: The winding road from late teens through the twenties. *New York, NY: Oxford University Press*.
- Ata N. (2019). *Investigation of life satisfaction and exercise perceptions of university students according to exercise behavior*. Unpublished Master's thesis. Tekirdağ Univesity Health Sciences Institute, Department of Physical Education and Sports. Tekirdağ.
- Atak, H. (2011). Kimlik gelişimi ve kimlik biçimlenmesi: Kuramsal bir değerlendirme. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(1), 163-213.
- Atay, T. (2018). *Çin işi Japon işi: Cinsiyet ve cinsellik üzerine antropolojik değiniler*. İletişim Yayınları.
- Atencio, M., and Koca, C. (2011). Gendered communities of practice and the construction of masculinities in Turkish physical education. *Gender and Education*, 23(1), 59-72.
- Aube, J., Norcliffe, H., Craig, J. A., & Koestner, R. (1995). Gender characteristics and adjustment-related outcomes: Questioning the masculinity model. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 21(3), 284-295.
- Bagozzi, R. P., & Heatherton, T. F. (1994). A general approach to representing multifaceted personality constructs: Application to state self- esteem. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 1(1), 35-67.
- Baird, V. (2004). *Cinsel Çeşitlilik: Yönelimler, Politikalar, Haklar Ve İhlaller*. (H. Doğan, Çev.) İstanbul: Metis Yayınları.

- Baker, P.L., Hotek, D.R. (2011) Grappling with gender: Exploring masculinity and gender in the bodies, performances, and emotions of scholastic wrestlers. *Journal of Feminist Scholarship* 1: 1–15.
- Baker, P., & Schmidt, M. S. (2020). Obama backs FBI's handling of Boston bombing suspect. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2013/05/01/us/politics/obama-backs-fbis-handling-of-boston-bombing-suspect.html>
- Bamundo, P. J., & Kopelman, R. E. (1980). The moderating effects of occupation, age, and urbanization on the relationship between job satisfaction and life satisfaction. *Journal of Vocational Behavior*, 17(1), 106-123.
- Barber, H., & Krane, V. (2007a). Creating inclusive and positive climates in girls' and women's sport: Position statement on homophobia, homonegativism, and heterosexism. *Women in Sport & Physical Activity Journal*, 16(1), 53-56.
- Barber, H., & Krane, V. (2007b). Creating a positive climate for lesbian, gay, bisexual, and transgender youths. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 78(7), 6-52.
- Barutçu, A. (2013). İşsiz Erkek-Eksik Erkeklik: Türk Toplumunda İşsiz Erkek Algısı Ve Yarattığı Psikolojik Şiddet. *Toplumsal Cinsiyet Ve Şiddet İçinde*. Der. Betül Yazar.
- Barutçu, A. (2015). "Ucundan Azıcık"La Atılan Sağlam Temel: Türkiye'de Sünnet Ritüeli Ve Erkeklik İlişkisi. *Masculinities Journal: A Journal Of Identity And Culture*(3), 129-155.
- Barutçu, A., ve Hıdır, N. (2016). Türkiye’de Babalığın Değişen Roller: (Pro)Feminist Babalar. *Fe Dergi*, 8(2), 27-45.
- Baştemur, Y., (2006). “İş Tatmini İle Yaşam Tatmini Arasındaki İlişkiler: Kayseri Emniyet Müdürlüğünde Bir Araştırma”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Bayar, P. (2003). Spor Yapan ve Yapmayan Bayanların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 14(3), 133-143.
- Baysden, M. F., Brewer, B. W., Petitpas, A. J., & Van Raalte, J. L. (1997). Motivational correlates of athletic identity. *Journal of Applied Sport Psychology*, 9, 67-68.
- Beamon, K. (2012). “I’m a Baller”: Athletic identity foreclosure among African-American former student-athletes. *Journal of African American Studies*. 16(2), 195-208. doi: 10.1007/s12111-012-9211-8.

- Beauvoir, S. D. (1972). *The Second Sex*. 1949. Trans. Hm Parshley. Harmondsworth: Penguin.
- Bell, H. R. (2003).
- Bentham, J. (1823). An introduction to the principles of morals and legislation.-New. ed. rev.
- Berthoud, R., & Gershuny, J. (Eds.). (2000). Seven years in the lives of British families: Evidence on the dynamics of social change from the British Household Panel Survey. *Policy Press*.
- Beuningen, V. J. (2012). The Satisfaction With Life Scale Examining Construct Validity. *Statistics Netherlands*. 9: 1-23.
- Bird, S. R. (1996). Welcome to the men's club: Homosociality and the maintenance of hegemonic masculinity. *Gender & Society*, 10, 120-132. doi:10.1177/089124396010002002
- Biricik, A. (2014). *Çürük Raporu Ve Türkiye'de Hegemonik Erkekliğin Yeniden İnşası*. (Yay. Haz. Özgür Heval Çınar Ve Coşkun Üsterci), Çarklardaki Kum: Düşünsel Kaynaklar Ve Deneyimler. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Birley, D. (1993). Sport and the making of Britain. *Manchester: Manchester University Press*.
- Bissinger, H.G. (1990). Friday night lights: A town, a team, and a dream. *Boston: Addison-Wesley*.
- Blazina, C., & Watkins Jr, C. E. (1996). Masculine gender role conflict: Effects on college men's psychological well-being, chemical substance usage, and attitudes towards help-seeking. *Journal of Counseling Psychology*, 43(4), 461.
- Blumer, H. (1986). Symbolic interactionism: Perspective and method. Univ of California Press.
- Boise, S. (2015). I'm not homophobic, 'I've got gay friends' evaluating the validity of inclusive masculinity. *Men and Masculinities*, 18, 318–339.
- Bolak-Boratav, H., Okman-Fişek, G., ve Eslen-Ziya, H. (2017). *Erkekliğin Türkiye Halleri*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Bourdieu, P. (2001). Masculine domination. Stanford, CA: *Stanford University Press*.
- Bourdieu, P. (2014). *Eril Tahakküm*. (B. Yılmaz, Çev.) İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- Boz, B., & Kiremitci, O. (2021). So called athletic identity, incompatible with reality: Static identity structure, status transitions and health behaviour dynamics in student athletes. *Sportis. Scientific Journal of School Sport, Physical Education and Psychomotricity*, 7(1), 67-90.
- Bozok, M. (2014). Introduction And Welcome. *Masculinities: A Journal Of Identity And Culture*(1), 1-5.
- Bradburn, N. M. (1969). The structure of psychological well-being. *Oxford: Aldine*.
- Brannon, R. (1976). The male sex role: Our culture. The forty-nine percent majority: The male sex role (pp. 1-45). *Reading, MA: Addison*.
- Brewer, B. W. ve Petitpas, A. J. (2017). Athletic identity foreclosure. *Current Opinion in Psychology*, 16, 118-122. doi: 10.1016/j.copsyc.2017.05.004.
- Brewer, B. W., & Cornelius, A. E. (2001). Norms and factorial invariance of the Athletic Identity Measurement Scale. *Academic athletic journal*, 15(2), 103-113.
- Brewer, B. W., Van Raalte, J. L., & Linder, D. E. (1993). Athletic identity: Hercules' muscle or Achilles' heel? *International Journal of Sport Psychology*, 24, 237-254.
- Britton, D. M., & Williams, C. L. (1995). " Don't Ask, Don't Tell, Don't Pursue": Military Policy and the Construction of Heterosexual Masculinity. *Journal of homosexuality*, 30(1), 1-21.
- Brown, C., Glastetter-Fender, C. ve Shelton, M. (2000). Psychological identity and career control in college student-athletes. *Journal of Vocational Behavior*, 56(1), 53-62. doi: 10.1006/jvbe.1999.1691.
- Bryk, F., (1934), Circumcision İn Man And Woman: Its History, Psychology And Ethnology, *American Ethnological Press*.
- Bulgu, N. (2012). Futbolda Şiddetin Erkeklik Anlamları. *Hacettepe Journal Of Sport Sciences*, 23(4), 207-219.
- Burnay, N., Kiss, P., & Malchaire, J. (2005). Sociability, life satisfaction, and mental health according to age and (un) employment status. *In International congress series* (Vol. 1280, pp. 347-352). Elsevier.
- Burnham, T. R., & Wilcox, A. (2002). Effects of exercise on physiological and psychological variables in cancer survivors. *Medicine and science in sports and exercise*, 34(12), 1863-1867.

- Burstyn, V. (1999). *The rites of men: Manhood, politics, and the culture of sport*. Toronto, Ontario, Canada: University of Toronto Press.
- Burton Nelson, M. (1994). *The stronger women get the more men love football*. New York: Avon Books.
- Butler, J. (1990). *Gender trouble: Feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Butler, J., (1993), *Bodies That Matter: On The Discursive Limits Of "Sex"*, Routledge.
- Butterfield, S.A. & Loovis, E.M. (1994). Influence of age, sex, balance, and sport participation in development of kicking by children in grades K-8. *Perceptual and Motor Skills*, 79, 121–138.
- Cabrita, T. M., Rosado, A. B., Leite, T. O., Serpa, S. O. ve Sousa, P. M. (2014). The relationship between athletic identity and career decisions in athletes. *Journal of Applied Sport Psychology*, 26(4), 471-481. doi: 10.1080/10413200.2014.931312.
- Cabrita, T. M., Rosado, A. B., Leite, T. O., Serpa, S. O., & Sousa, P. M. (2014). The relationship between athletic identity and career decisions in athletes. *Journal of Applied Sport Psychology*, 26(4), 471-481.
- Campbell, A. (1981). *The sense of well-being in America: Recent patterns and trends*. New York: McGraw-Hill.
- Campbell, D., Gray, S., Kelly, J., and MacIsaac, S. (2018). Inclusive and exclusive masculinities in physical education: A Scottish case study. *Sport, Education and Society*, 23(3), 216-228.
- Campbell, J., Cothren, D., Rogers, R., Kistler, L., Osowski, A., Greenauer, N., and End, C. (2011). Sports fans' impressions of gay male athletes. *Journal of Homosexuality*, 58, 597–607.
- Campbell, A., Converse, P.E., & Rodgers, W.L. (1976). *The Quality of American Life: Perceptions, Evaluations, and Satisfaction*. Russell Sage Foundation, New York.
- Can, C. (2012a). *Alfa Yazarlığın Sırları*, Fair Play Yemin İstemez Fan Etik Yazıları (s. 268-270). İstanbul: Moss Spor Kitapları.
- Can, C. (2012b). *Spor ve Cinsel Ayrımcılık*, Fair Play Yemin İstemez Fen Etik Yayınları (s. 327-330). İstanbul: Moss Spor Kitaplığı.

- Carlson, D., Scott, L., Planty, M. & Thompson, J. (2005). What is the status of high school athletes 8 years after graduation? *Report released by the National Center for Educational Statistics*, United States Department of Education.
- Carrigan, T., Connell, B., and Lee, J. (1985). Toward A New Sociology Of Masculinity. *Theory And Society*, 14(5), 551-604.
- Cash, T. F., Novy, P. L., & Grant, J. R. (1994). Why do women exercise? Factor analysis and further validation of the reasons for exercise inventory. *Perception and Motor Skills*, 78, 539-544.
- Cashmore, E., & Cleland, J. (2012). Fans, homophobia and masculinities in association football: Evidence of a more inclusive environment. *The British journal of sociology*, 63(2), 370-387.
- Cashmore, E., & Parker, A. (2003). One David Beckham: Celebrity, masculinity, and the soccerati. *Sociology of Sport Journal*, 20, 214–231.
- Cashmore, E., and Cleland, J. (2011). Glasswing butterflies: Gay professional football players and their culture. *Journal of Sport and Social Issues*, 35(4), 420–436.
- Castelli, D. M., Hillman, C. H., Buck, S. M. and Erwin, H. E. (2007). Physical Fitness and Academic Achievement in Third- and Fifth-Grade Students. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 29(2), 239-252.
- Cense, M. & Brackenridge, C.H. (2001). Temporal and developmental risk factors for sexual harassment and abuse in sport. *European Physical Education Review*. 7(1), 61–79.
- Channon, A., & Matthews, C. R. (2015). ‘It is what it is’: Masculinity, homosexuality, and inclusive discourse in mixed martial arts. *Journal of Homosexuality*, 62, 936–956.
- Chekola, M.G. (1974). *The Concept of Happiness*. Xerox University Microfilms; Ann Arbor, MI
- Chen, Anthony S. (1999). Lives at the center of the periphery, lives at the periphery of the center: Chinese American masculinities and bargaining with hegemony. *Gender & Society* 5 (13): 584-607.
- Chodorow, N. (1978). The reproduction of mothering. *Berkeley: University of California Press*.

- Cleland, J. (2014). Association football and the representation of homosexuality by the print media: A case study of Anton Hysén. *Journal of homosexuality*, 61(9), 1269-1287.
- Clements, B, Field, CD (2014) Public opinion toward homosexuality and gay rights in Great Britain. *Public Opinion Quarterly*. Epub ahead of print 24 July 2014. DOI: 10.1093/poq/nfu018.
- Coach Abuse.com. Available at www.coachabuse.com. Accessed 15th November 2008.
- Coad, D. (2008). The metrosexual: Gender, sexuality and sport. *Albany: State University of New York Press*.
- Coakley, J. (1998). Sport in society: Issues and controversies (6th ed.). *Boston: McGraw-Hill*.
- Cohen, D. (1995). *Erkek Olmak*. (Y. Alogan, Çev.) İstanbul: Alan Yayınları.
- Cole, C.L. (1993). Resisting the canon: Feminist cultural studies, sport, and technologies of the body. *Journal of Sport and Social Issues*, 17(2), 77–97.
- Coleman, D., & Iso-Ahola, S. E. (1993). Leisure and health: The role of social support and self determination. *Journal of Leisure Research*, 25, 111-128.
- Collins, J. (2013, April 29). Why NBA center Jason Collins is coming out now. *Sports Illustrated*. Retrieved from <http://www.si.com/more-sports/2013/04/29/jason-collins-gay-nba-player>
- Connell, R. W. (1995). *Masculinities*. London: Polity.
- Connell, R. W. (1982). Class, Patriarchy, And Sartre's Theory Of Practice. *Theory And Society* 11:305-20
- Connell, R. W. (1983). Which Way Is Up? Essays On Sex, Class And Culture. *Sydney, Australia: Allen And Unwin*.
- Connell, R. W. (1987). Gender And Power. *Sydney, Australia: Allen And Unwin*.
- Connell, R. W. (1992). A very straight gay: Masculinity, homosexual experience and the dynamics of gender. *American Sociological Review*, 57, 735–751.
- Connell, R. W. (1996). Teaching The Boys: New Research On Masculinity And Gender Strategies For Schools. *Teachers College Record*, 98(2), 206-235
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet Ve İktidar: Toplum, Kişi Ve Cinsel Politika* (C. Soydemir, Çev.). İstanbul: Ayrıntı.
- Connell, R. W. (2000). The Men And The Boys. *Avustralia: Allen Veunwin*.

- Connell, R. W. (2001). Studying Men And Masculinity. *Resources For Feminist Research*.
- Connell, R. W. (2014). The Study Of Masculinities. *Qualitative Research Journal*, 14(1), 5-15.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19, 829–859.
- Cooley, C. H. (1992). *Human nature and the social order*. Transaction Publishers.
- Cornwall, A., and Lindsfarne, N. (1994). *Dislocating Masculinity: Gender, Power And Anthropology. Dislocating Masculinity Comparative Ethnographies* (S. 1-47). Usa and Canada: Routledge Publications.
- Cotton Bronk, K., Hill, P. L., Lapsley, D. K., Talib, T. L., & Finch, H. (2009). Purpose, hope, and life satisfaction in three age groups. *The Journal of Positive Psychology*, 4(6), 500-510.
- Cournoyer, R. J., & Mahalik, J. R. (1995). Cross-sectional study of gender role conflict examining college-aged and middle-aged men. *Journal of counseling psychology*, 42(1), 11.
- Courtwright, D. T. (2009). Violent land: Single men and social disorder from the frontier to the inner city. *Harvard University Press*.
- Crocetti, E., Rubini, M., Luyckx, K., & Meeus, W. (2008). Identity formation in early and middle adolescents from various ethnic groups: From three dimensions to five statuses. *Journal of youth and adolescence*, 37(8), 983-996.
- Crosset, T. (2000). Athletic affiliation and violence against women: Toward a structural prevention project. In J. McKay, M. Messner and D. Sabo (Eds.), *Masculinities, gender relations, and sport* (147–161). *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Crosset, T. 1990. “Masculinity, sexuality, and the development of early modern sport”. In *Sport, men and the gender order: critical feminist perspectives*, Edited by: Messner, M. and Sabo, D. 23–45. Champaign, IL: *Human Kinetics*.
- Csikszentmihalyi, M. (1982) Towards a Psychology of Optimal Experience. in L.Wheeler(Ed.) *Review of Personality and Social Psychology*,2 Sage, Beverly Hills, Ca.

- Cuellar-Flores, I., Sanchez-Lopez, M. D. P., & Dresch, V. (2011). Conformity to Masculine Gender Norms Inventory in the Spanish population. *Anales de Psicología*, 27(1), 170-178.
- Cunningham, G. B. (2008). Creating and sustaining gender diversity in sport organizations. *Sex roles*, 58(1-2), 136-145.
- Cunningham, G. B., Buzuvis, E., & Mosier, C. (2018). Inclusive spaces and locker rooms for transgender athletes. *Kinesiology Review*, 7(4), 365-374.
- Curry, T. J. (1991). Fraternal bonding in the locker room: A profeminist analysis of talk about competition and women. *Sociology of sport journal*, 8(2), 119-135.
- Çakmak, M. N., & Çelik, V. O. (2016). Futbolda Şiddet ve Erkeklik: Nefer Taraftar Grubu Örneği. *Journal Of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (54).
- Çekici, F., Sünbül, Z. A., Malkoç, A., Gördesli, M. A., & Arslan, R. (2019). The Moderating Role of Authenticity in the Relationship Between Valued Living and Life Satisfaction in Undergraduate Students. *Journal of Education and Training Studies*, 7(3), 22-28.
- Çelik, V. O. (2015). Spor Alanında Karizmatik Liderlerin Grup Bütünlüğü Üzerindeki Etkileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s. 104-122
- Çepikkurt, F., & Fındık, M. (2017). Takım sporu yapanlarla bireysel spor yapanların sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırılması. *International Journal of Sport, Exercise & Training Sciences*, 3(2), 55-63.
- Çetinkaya, T. (2010). 'Sporcu Öğrenci Kimliği Oluşumunda Etkili Olan Faktörler'. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çevik, K. N. ve Korkmaz, O. (2014). Türkiye'de Yaşam Doyumu ve İş Doyumu Arasındaki İlişisini İki Değişkenli Sıralı Probit Model Analizi. *Niğde Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*. 7(1): 126-145.
- Çınar, H. ve Üsterci, C. (Dü) İçinde, *Çarklardaki Kum: Vicdani Red, Düşünsel Kaynaklar Ve Deneyimler* (S. 143-149). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları*. Pegem Akademi.
- Dashper, K. (2012). 'Dressage is full of queens!' Masculinity, sexuality and equestrian sport. *Sociology*, 46(6), 1109-1124.

- Davis, L. (1990). Male cheerleaders and the naturalization of gender. In M. Messner and D. Sabo (Eds.), *Sport, Men and the gender order* (153–161). IL: *Human Kinetics*.
- De Subijana, C. L., Barriopedro, M. I., & Sanz, I. (2015). Dual career motivation and athletic identity on elite athletes. *Revista de psicología del deporte*, 24(1), 55-57.
- De Visser, R. O., & Smith, J. A. (2007). Alcohol consumption and masculine identity among young men. *Psychology & Health*, 22, 595-614. doi:10.1080/14768320600941772
- De Visser, R. O., Smith, J. A., & McDonnell, E. J. (2009). “That’s not masculine”: Masculine capital and health-related behaviour. *Journal of Health Psychology*, 14, 1047-1058. doi:10.1177/1359105309342299
- Del Mar Salinas-Jiménez, M., Artés, J., & Salinas-Jiménez, J. (2011). Education as a positional good: A life satisfaction approach. *Social indicators research*, 103(3), 409-426.
- Della Giusta, M., Jewell, S. L., & Kambhampati, U. S. (2011). Gender and life satisfaction in the UK. *Feminist Economics*, 17(3), 1-34.
- Demez, G. (2005). *Kabadayıdan Sanal Delikanlıya: Değişen Erkek İmgesi*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Demren, Ç. (2001). *Ataerkillik Ve Erkeklik Biçimlerinin Karşılıklı İlişkileri Ve Etkileşimleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demren, Ç. (2014). *Kahvehane Erkekliği: Ankara'da Bir Gecekondu Mahallesi Örneği*. Ankara: Gece Kitaplığı.
- Denison, E., Bevan, N., & Jeanes, R. (2020). Reviewing evidence of LGBTQ+ discrimination and exclusion in sport. *Sport Management Review*.
- DiDonato, M. D., & Berenbaum, S. A. (2013). Predictors and consequences of gender typicality: The mediating role of communality. *Archives of Sexual Behavior*, 42(3), 429-436.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*. 95: 542-575.
- Diener, E., Emmons, A. R., Larsen, J. R. ve Griffin, S. (1985). The Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*. 49(1): 71-75.

- Diener, E., Lucas, E. R. ve Oishi, S. (2002). *Subjective Well-Being, The Science of Happiness and Life Satisfaction*, Handbook of Positive Psychology, (pp.63-73). New York: Oxford University Press.
- Dikmen, A. A. (1995). İş doyum ve yaşam doyum ilişkisi, *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt 50, No. 3-4, s.120
- Dockery, A. M. (2003). Happiness, life satisfaction and the role of work: Evidence from two Australian surveys (pp. 77-95). *School of Economics and Finance*, Curtin University of Technology.
- Donaldson, M. (1993). What is hegemonic masculinity? *Theory and Society*, 22(5), 643–657.
- Donnelly, P. and Young, K. 1988. The construction and confirmation of identity in sport subcultures. *Sociology of sport journal*, 5: 223–240.
- Donovan, N. ve D. Halpern; (2002), “Life Satisfaction”, *Cabinet Office Strategy Unit, London*.
- Dorak, F., & Vurgun, N. (2006). Takım Sporları Açısından Empati ve Takım Birlikteliği İlişkisi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 73-77.
- Douglas, M. (2002). Purity and danger. *London: Routledge*.
- Drummond, MJ, Filiault, SM, Anderson, E. (2014) Homosocial intimacy among Australian undergraduate men. *Journal of Sociology*. Epub ahead of print 25 February 2014. DOI: 10.1177/1440783313518251.
- Dunning, E. (1986). Sport as a male preserve: Notes on the social sources of masculine identity and its transformations. *Theory, Culture & Society*, 3, 79-90. doi:10.1177/0263276486003001007
- Dunning, E. and Sheard, K. (1979). Barbarians, gentlemen and players: a sociological study of the development of rugby football, *Oxford: Martin Robertson*.
- Durkheim, E. (1976). The elementary forms of the religious life. Translation by J. W. Swain. *London: Allen and Unwin*.
- Düzcan, B. (2012). *Askerliğin Yeniden İnşası "Asker Fotoğrafları Neyi Anlatıyor"*. N. G. Toksoy (Dü.) İçinde, Bellek İzleri "Kurgudan Kurama Görüntüler" (S. 85-108). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Düztaş, A. D. (2019). *Hegemonik Erkekliğin Akademide Yeniden İnşası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: *Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*.

- Eccles, J.S. & Barber, B.L. (1999). Student council, volunteering, basketball, or marching band: What kind of extracurricular involvement matters? *Journal of Adolescent Research*, 14, 10–43.
- Edelman, S., Grill-Spector, K., Kushnir, T., & Malach, R. (1998). Toward direct visualization of the internal shape representation space by fMRI. *Psychobiology*, 26(4), 309-321.
- Edwards, T. (1990). *Beyond Sex And Gender: Masculinity, Homosexuality And Social Theory*. J. Hearn, and D. Morgan (Dü) İçinde, Men, Masculinities And Social Theory. London: Unwin Hyman.
- Edwards, T. (2006). *Cultures of masculinity*. London; New York: Routledge.
- Eime, R.M., Young, J.A., Harvey, J.T., Charity, M.J., and Payne, W.R. (2013). A systematic review of the psychological and social benefits of participation in sport for children and adolescents: Informing development of a conceptual model of health through sport. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 10 , 1–21.
- Elasky, M. E. (2006). *Athletic identity and its relation to life satisfaction: Comparing Division-I and Division-III athletes and gender* (Doctoral dissertation, Miami University).
- Elias, J., and Beasley, C. (2009). Hegemonic masculinity and globalization: ‘Transnational business masculinities’ and beyond. *Globalizations*, 6(2), 281-296.
- English, C. (2017). Toward sport reform: Hegemonic masculinity and reconceptualizing competition. *Journal of the Philosophy of Sport*, 44(2), 183-198.
- Enloe, C. (2014). *Kadınlar Askeri Vicdani Reddin Neresinde? Bazı Feminist İpuçları. Çarklardaki Kum: Vicdani Red "Düşünsel Kaynaklar Ve Deneyimler"* (S. 103-112). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erdoğan, İ. (1998). *SPSS Kullanımı örnekleriyle araştırma dizaynı ve istatistik yöntemleri: Empirik bilimsel araştırmanın temel ilkeleri ve sorunları*. Emel Matbaası.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis* (No. 7). WW Norton & company.
- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*. WW Norton & Company.

- Erkek İşi Kadın İşi "Dünyanın En Eski Kültüründe Cinsiyetin Rolü". (M. Erkmen, Çev.)
İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Eubank, M., Ronkainen, N., & Tod, D. (2020). *New Approaches to Identity in Sport*.
- Everitt-Penhale, B., and Ratele, K. (2015). Rethinking 'traditional masculinity' as constructed, multiple, and ≠ hegemonic masculinity. *South African Review of Sociology*, 46(2), 4-22.
- Eveslage, S. & Delaney, K. (1998). 'Trash talking' at Hardwick High: A case study of insult talk on a boy's basketball team. *International Review for the Sociology of Sport*, 33, 239–253.
- Ewald, K. & Jiobu, R.M. (1985). Explaining positive deviance: Becker's model and the case of runners and bodybuilders. *Sociology of Sport Journal*, 2, 144–156.
- Faludi, S. (1999). *Stiffed: The Betrayal Of The American Man*. New York: William Morrow And Company.
- Ferguson, L.J., Kowalski, K.C., Mack, D.E., and Sabiston, C.M. (2014). Exploring self-compassion and eudaimonic well-being in young women athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 36 , 203–216.
- Ferguson, L.J., Kowalski, K.C., Mack, D.E., and Sabiston, C.M. (2015). Self-compassion and eudaimonic well-being during emotionally difficult times in sport. *Journal of Happiness Studies*, 16 , 1263–1280.
- Fernández-Ballesteros, R., Zamarrón, M. D., & Ruiz, M. A. (2001). The contribution of socio-demographic and psychosocial factors to life satisfaction. *Ageing & Society*, 2, 1-28.
- Filbay, S., Pandya, T., Thomas, B., McKay, C., Adams, J., & Arden, N. (2019). Quality of life and life satisfaction in former athletes: a systematic review and meta-analysis. *Sports Medicine*, 49(11), 1723-1738.
- Fischer, A. R., & Good, G. E. (1997). Men and psychotherapy: An investigation of alexithymia, intimacy, and masculine gender roles. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 34(2), 160.
- Fişne, M. (2009). *Fiziksel aktivitelere katılım düzeyinin, üniversite öğrencilerinin akademik başarıları, iletişim becerileri ve yaşam tatminleri üzerine etkilerinin incelenmesi*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi, 85-100.

- Floyd, F. J., & Widaman, K. F. (1995). *Factor analysis in the development and refinement of clinical assessment instruments*. *Psychological Assessment*, 7(3), 286–299. <https://doi.org/10.1037/1040-3590.7.3.286>
- Foley, D. E. (2001). “*The great American football ritual: Reproducing race, class, and gender inequality*”. In *Contemporary issues in sociology of sport*, Edited by: Yiannakis, A. and Melnick, M. J. 23–40. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Fordyce, M. W. (1977) Development of a Program to Increase Personal Happiness. *Journal of Counseling Psychology*.
- Foucault, M. (1977). *Discipline and punish: The birth of the prison*. Translation by Robert Hurley. New York: Vintage.
- Foucault, M. (1984). *The history of sexuality, volume 1: An introduction*. Translation by Robert Hurley. New York: Vintage.
- Francique, A. (2018). Is excellence inclusive? The benefits of fostering Black female college athlete's sense of belonging. *Journal of Higher Education Athletics & Innovation*, (3), 48-73.
- Francisco, K. H. (2020). Life Satisfaction in Division IAA and Division III Football Players.
- Fraser, L., Fogarty, G., & Albion, M. (2010). A longitudinal analysis of the transition to retirement from elite sport: Athletic identity, life satisfaction and career indecision. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 12, e174.
- French, J. R. P. & Raven, B. (1959). The bases of social power. In D. Cartwright (Ed.), *Studies of Social Power*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Frey, J. H., & Eitzen, D. S. (1991). Sport and society. *Annual review of sociology*, 17(1), 503-522.
- Gage, E. A. (2008). Gender attitudes and sexual behaviors: Comparing center and marginal athletes and nonathletes in a collegiate setting. *Violence against women*, 14(9), 1014-1032.
- Gardner, J., & Oswald, A. (2002). How does education affect mental well-being and job satisfaction. *Economics Department Warwick University*.
- Gatz, M., & Messner, M. A. (2002). *Paradoxes of youth sport*. Albany, NY: State University of New York Press.

- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference, 17.0 update* (10a ed.) Boston: Pearson
- Gerdy, J. (2002). Sports: The all American addiction. *Jackson, MS: University Press of Mississippi.*
- Gilmore, D. D. (1991). *Manhood In The Making: Cultural Concepts Of Masculinity. Londra: Yale University Press.*
- Gilmore, D. D. (1997). The Manhood Puzzle. C. B. Brettll, and C. F. Sargent (Dü) İçinde, *Gender İn Cross-Cultural Perspective. New Jersey: Prentice Hall.*
- Goffman, E. (1961). Asylums: Essays on the social situation of mental patients and other inmates. *New York: Double Day.*
- Goffman, E. (1963). Stigma: Notes on the management of spoiled identity. *New York: Simon & Schuster.*
- Goldbeck, L., Schmitz, T. G., Besier, T., Herschbach, P., & Henrich, G. (2007). Life satisfaction decreases during adolescence. *Quality of Life Research*, 16(6), 969-979.
- Gottzen, L., & Kremer-Sadlik, T. (2012). Fatherhood and youth sports a balancing act between care and expectations. *Gender & Society*, 26, 639–664.
- Gould, D., Udry, E., Tuffey, S., & Loehr, J. (1996). Burnout in competitive junior tennis players: I. A quantitative psychological assessment. *The Sport Psychologist*, 10, 322-340.
- Gramsci, A. (1971). *Selections from prison notebooks.* London: New Left Books.
- Granovetter, M. (1983). The strength of weak ties: A network theory revisited. *Sociological Theory*, 1, 201–233.
- Green, S. L., & Weinberg, R. S. (2001). Relationships among athletic identity, coping skills, social support, and the psychological impact of injury in recreational participants. *Journal of Applied Sport Psychology*, 13, 40-59.
- Greendorfer, S. (1992). A critical analysis of knowledge construction in sport psychology. In T. Horn (Ed.), *Advances in Sport Psychology* (201–215). *IL: Human Kinetics.*
- Griffin, P. 1998. Strong women, deep closets: Lesbians and homophobia in sport, *Champaign.*
- Grove, J. R., Lavalley, D., & Gordon, S. (1997). Coping with retirement from sport: The influence of athletic identity. *Journal of applied sport psychology*, 9(2), 191-203.

- Grundlingh, A. 1994. Playing for power? Rugby, Afrikaner nationalism and masculinity in South Africa, c. 1900–70. *The international journal of the history of sport*, 11: 408–430.
- Gürbüz, Ö. N. E. (2016). *Korkuyorum Anne’de Hegemonik Erkekliğin Yapı Sökümü*. Ankara Üniversitesi İlef Dergisi, 3(2), 125-142.
- Gürsoy, N., A. Koç İçinde, *İğdiş, Sünnet, Bedene Şiddet* (S. 131-150). İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Hacısoftaoğlu, İ., ve Bulgu, N. (2015). Yedi Dağın Ötesindeki Çocuklar: Güreşte Erkeklik Ve Şiddet. Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri (S. 113-140). *İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları*
- Hacısoftaoğlu, İ., ve Elmas, S. (2015). “Kasların Efendisi”: Men’s Health Dergisinde Fitness Söylemi. *Fe Dergi*, 7(2), 21-34.
- Hacısoftaoğlu, İ., ve Koca, C. (2011). *Spor Medyasında Hegemonik Erkekliğin (Yeniden) Üretimi. Medyada Hegemonik Erkek(Lik) Ve Temsil* (S. 69-93). İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Hair, J. F., Black, C. W., Babin, J. B. & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Upper SaddleRiver, NJ: Prentice Hall.
- Hair, J. F., Hult, G. T., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2014). *A Primer on Partial Least Squares Structural Equation Modelling (PLS-SEM)*. Los Angeles: SAGE Publications.
- Handley, I. M., Brown, E. R., Moss-Racusin, C. A., & Smith, J. L. (2015). Quality of evidence revealing subtle gender biases in science is in the eye of the beholder. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(43), 13201-13206.
- Hanton, S., Evans, L., & Neil, R. (2003). Hardiness and the competitive trait anxiety response. *Anxiety, Stress, and Coping*, 16, 167-184.
- Hargreaves, J. 1986. Sport, power and culture: a social and historical analysis of popular sports in Britain, *Cambridge: Polity Press*.
- Harris, G. E., & Cameron, J. E. (2005). Multiple dimensions of organizational identification and commitment as predictors of turnover intentions and psychological well-being. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 37, 159-169.

- Harris, J. & Clayton, B. (2007). The first metrosexual rugby star: Rugby union, masculinity, and celebrity in contemporary Wales. *Sociology of Sport Journal*, 24, 145–164.
- Harrison, L., Sailes, G., Rotich, W. K., & Bimper, A. Y. (2011). Living the dream or awakening from the nightmare: Race and athletic identity. *Race Ethnicity and Education*, 14(1), 91-103.
- Haslam, C., Lam, B. C., Yang, J., Steffens, N. K., Haslam, S. A., Cruwys, T., ... & Fransen, K. (2021). When the final whistle blows: Social identity pathways support mental health and life satisfaction after retirement from competitive sport. *Psychology of Sport and Exercise*, 57, 102049.
- Haslam, S. A., Fransen, K., & Boen, F. (Eds.). (2020). The new psychology of sport and exercise: *The social identity approach*. Sage.
- Haslam, S. A., O'Brien, A., Jetten, J., Vormedal, K., & Penna, S. (2005). Taking the strain: Social identity, social support, and the experience of stress. *British journal of social psychology*, 44(3), 355-370.
- Hearn, J. (1996). Is Masculinity Dead? A Critique Of The Concept Of Masculinity/Masculinities. *Understanding Masculinities*, 202-217.
- Hekma, G. (1998). “As long as they don’t make an issue of it . . .”: Gay men and lesbians in organized sports in the Netherlands. *Journal of Homosexuality*, 35(1), 1–23.
- Heller, D.; T. A. Judge ve D. Watson; (2002), “The Confounding Role of Personality and Trait Affectivity in The Relationship Between Job and Life Satisfaction”, *Journal of Organizational Behavior*, 23, s. 815-835.
- Helms, K. E. (2010). *Campus recreation program involvement, athletic identity, transitional loss and life satisfaction in former high school athletes*. University of Arkansas, Fayetteville.
- Hess, S. (2011). *Adolescent athletic identity and its impact on self-concept and life satisfaction* (Doctoral dissertation, Fairleigh Dickinson University).
- Hıdır, N. (2015). *Erkeklik Kimliğindeki Değişimlerin Sorgulanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hinsey, S. (2015). *A Comparison of Athletic Identity and Career Maturity of Female Student-Athletes at Different Levels of Competition*. University of Arkansas.

- Hoffman, B., Haughney, C., & Schonbrun, Z. (2013, April 30). *Inside NBA, and out, words of support (mostly) for Collins's revelation*. New York Times. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2013/04/30/sports/basketball/players-voice-support-of-jason-collins-on-twitter.html>
- Holt, D. B., Thompson, C.J., (2011), *Eylem Adamı Kahramanlar: Günlük Tüketimde Kahraman Erkek(Lik) Arayışı*. Medyada Hegemonik Erkek(Lik) Ve Temsil İçinde. Ed. İlker Erdoğan. Kalkedon Yayınları, S. 429-465.
- Holub, R. (1992). Antonion Gramsci: Beyond Marxism and postmodernism. *London: Routledge*.
- Hong, S., Malik, M. L., & Lee, M. K. (2003). Testing configural, metric, scalar, and latent mean invariance across genders in sociotropy and autonomy using a non-Western sample. *Educational and psychological measurement*, 63(4), 636-654.
- Hooper, D., Coughlan, J., & Mullen, M. R. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *The Electronic Journal of Business Research Methods*, 6, 53-60.
- Horton, R. ve Mack, D. (2000). 'Athletic Identity in Marathon Runners: Functional Focus or Dysfunctional Commitment?'. *Journal of Sport Behavior*, 23(2): 101-119.
- Hu, L.-t., & Bentler, P. M. (1999). *Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives*. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Hudson, V. M., & Den Boer, A. (2004). Bare branches: The security implications of Asia's surplus male population. MIT Press.
- Hughes, R. & Coakley, J. (1991). Positive deviance among athletes: The implications of overconformity to the sport ethic. *Sociology of Sport Journal*, 8, 307–325.
- Ibson, J. (2002). *A century of male relationships in everyday American photography*. Washington, DC: Smithsonian Books.
- Ingram, N., & Waller, R. (2014). degrees of masculinity: Working and middle-class undergraduate students' constructions of masculine identities. In *Debating modern masculinities: Change, continuity, crisis?* (pp. 35–51). *London: Palgrave Macmillan*.
- İkizler, C., & Karagözoğlu, C. (1999). *Sporda Başarının Psikolojisi*. Alfa Basım Yayım Dağıtım

- Jang, Y., Mortimer, J. A., Haley, W. E., & Graves, A. R. B. (2004). The role of social engagement in life satisfaction: Its significance among older individuals with disease and disability. *Journal of Applied Gerontology*, 23(3), 266-278.
- Jeziorski, R. (1994). The importance of school sports in American education and socialization. *New York: University Press of America*.
- Johansson, T., and Ottemo, A. (2015). Ruptures in hegemonic masculinity: The dialectic between ideology and utopia. *Journal of gender studies*, 24(2), 192-206.
- Johnson, R. (1998). Destined for equality: The inevitable rise of women's status. Cambridge, MA: *Harvard University Press*.
- Jones, R.L., Armour, K.M. & Potrac, P. (2004). Sports coaching cultures: From practice to theory. *London: Routledge*.
- Kandiyoti, D. (1995). *Ataerkil Örüntüler: Türk Toplumunda Erkek Egemenliğinin Çözömlenmesine Yönelik Notlar. 1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*. Der. Şirin Tekeli, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kandiyoti, D., ve Bora, A. (1997). *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler Ve Toplumsal Dönüşümler*. Metis Yayınları.
- Karakaş, B., ve Çakır, B. (2013). *Erkeklik Ofsayta Düşünce: Futbol, Eşcinsellik Ve Halil İbrahim Dinçdağ'ın Hikâyesi*. İletişim.
- Kelly, S. & Waddington, I. (2006). Abuse, intimidation and violence as aspects of managerial control in professional soccer in Britain and Ireland. *International Review for the Sociology of Sport* 41(2), 147–164.
- Keser, A. (2003). *Çalışmanın anlamı, insan yaşamındaki yeri ve yaşam doyumu üzerine bir uygulama* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Keser, A. (2005). İş doyumu ve yaşam doyumu ilişkisi: Otomotiv sektöründe bir uygulama. *Çalışma ve Toplum*, 4(1), 77-95.
- Kessler, S. J., & McKenna, W. (1985). *Gender: An ethnomethodological approach*. University of Chicago Press.
- Kessler, S. J., D. J. Ashenden, R. W. Connell, And G. W. Dowsett. (1982). *Ockers And Disco-Maniacs*. Sydney, Australia: *Inner City Education Center*.
- Keyes, L. M. C. (2002). The Mental Health Continuum, From Languishing to Flourishing in Life. *Journal of Health and Social Research*. 43: 207-222.

- Keyes, L. M. C. (2005). Mental Illness and/or Mental Health? Investigating Axioms of The Complete State Model of Health. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 73(3): 539-548.
- Khakoo, I. G. (2007). *Quality of life: satisfaction and its subjective determinants*. University of Michigan
- Kian, E., and Anderson, E. (2009). John Amaechi: Changing the way sport reporters examine gay athletes. *Journal of Homosexuality*, 56, 1–20.
- Kimmel, M. (1994). *Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity*. In H. Brod & M. Kaufman (Eds.), *Theorizing masculinities*. London: Sage.
- Kimmel, M. (2002). The Birth Of The Self-Made Man. *The Masculinity Studies Reader*. Oxford: Blackwell.
- Kimmel, M. S. (1987). Men's Responses To Feminism At The Turn Of The Century. *Gender And Society*, 261-283.
- Kimmel, M. S. (1993). Invisible Masculinity. *Society*, 30(6).
- Kimmel, M. S. (1996). *Manhood in America: A cultural history*. New York: Free Press.
- Kimmel, M. S. (2008). *Guyland*. new York, nY: Harper Collins
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling (2nd ed.)*. Guilford Press.
- Koca, C. (2006). ‘Beden Eğitimi ve Spor Alanında Toplumsal Cinsiyet İlişkileri’. *Spor Bilimleri Dergisi, Hacettepe J. of Sport Sciences*, 17(2): 81-99.
- Koca, C., ve Bulgu, N. (2005). Spor Ve Toplumsal Cinsiyet: Genel Bir Bakış . *Toplum Ve Bilim*, 163-184.
- Kohl, H.W., Craig, C.L., Lambert, E.V., Inoue, S., Alkandari, J.R., Leetongin, G., Kahlmeier S. (2012). The Pandemic of Physical Inactivity: Global Action for Public Health. *The Lancet* 380(9838):294-305.
- Koivula, N. (1999). Sport participation: Differences in motivation and actual participation due to gender typing. *Journal of Sport Behavior*, 22, 360-380.
- Kozlowski, MJ (2010) Homosexual moral acceptance and social tolerance: Are the effects of education changing? *Journal of Homosexuality* 57(10): 1370–1383.

- Kozma and Stones, (1980) the Measurement of Happiness: Development of the Memorial University of Newfoundland Scale of Happiness(Munsh). *Journal of Gerontology*,35,906–912.
- Köker, S. (1991) *Normal ve Sorunlu Ergenlerin Yaşam Doyumu Düzeyinin Karşılaştırılması*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kreager, D. (2007). Unnecessary roughness? School sports, peer networks, and male adolescent violence. *American Sociological Review*, 72, 705–724.
- Kroshus, E., Baugh, C. M., Stein, C. J., Austin, S. B., & Calzo, J. P. (2017). Concussion reporting, sex, and conformity to traditional gender norms in young adults. *Journal of Adolescence*, 54, 110-119.
- Kurtuluş, K. (1998). *Pazarlama araştırmaları*. Genişl. 6. Baskı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Yay. No: 274.
- Küçük, V. ve Koç, H. (2015). ‘Psiko - Sosyal Gelişim Süreci İçerisinde İnsan ve Spor İlişkisi’. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10: 369.
- Küçük, V., & Acet, M. (2002). Bir kişilik özelliği olarak suçluluk ve sporla ilişkisi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (7).
- Lantz, C. D., & Schroeder, P. J. (1999). Endorsement of Masculine and Feminine Gender Roles: Differences Between Participation In and... *Journal of sport behavior*, 22(4).
- Lavallee, D., Gordon, S., & Grove, J. R. (1997). Retirement from sport and the loss of athletic identity. *Journal of Personal & Interpersonal Loss*, 2(2), 129-147.
- Lee, K., Kang, S., & Kim, I. (2017). Relationships among stress, burnout, athletic identity, and athlete satisfaction in students at Korea’s physical education high schools: Validating differences between pathways according to ego resilience. *Psychological reports*, 120(4), 585-608.
- Lenyskj, H. 1991. Combating homophobia in sport and physical education. *Sociology of Sport Journal*, 8: 61–69.
- Levant, R. F. (1996). The new psychology of men. *Professional psychology: Research and practice*, 27(3), 259.
- LeVay, S. (1996). *Queer science: the use and abuse of research on homosexuality*. Cambridge, MA: MIT Press.

- Lewis, M. (1993). Athletes in college: Differing roles and conflicting expectations. *College Student Journal*.
- Light, R. and Kirk, D. 2000. High school rugby, the body and the reproduction of hegemonic masculinity. *Sport, education and society*, 5: 163–176.
- Lin, N. (1976). *Foundations of social research*. McGraw-Hill Companies
- Linnemeyer, R. M. ve Brown, C. (2010). Career maturity and foreclosure in student athletes, fine arts students, and general college students. *Journal of Career Development*, 37(3), 616-634.
- London, M., Crandall, R., & Seals, G. W. (1977). The contribution of job and leisure satisfaction to quality of life. *Journal of Applied Psychology*, 62(3), 328.
- Lorber, J. (1994). *Paradoxes of Gender*. Binghamton, nY: Yale University Press.
- Luisi, M. L., Luisi, T., & Geana, M. V. (2016). Homosexuality and the heartbeat of a locker room: An analysis of quotations in the context of hegemonic and inclusive masculinity theories. *Journal of Homosexuality*, 63(10), 1314-1338.
- Luttrell, W (2012) Making boys' careworlds visible. *Thymos: Journal of Boyhood Studies* 6: 186–202.
- Luyckx, K., Schwartz, S. J., Berzonsky M. D., Soenens, B., Vansteenkiste, M., Smits, I. ve Goossens, L. (2008). Capturing ruminative exploration: Extending the four-dimensional model of identity formation in late adolescence. *Journal of Research in Personality*, 42(1), 58-82. doi: 10.1016/j.jrp.2007.04.004.
- Lyle, J. (2002). *Sports coaching concepts: A framework for coaches' behavior*. London: Routledge.
- MacDonald, J. M., Piquero, A. R., Valois, R. F., & Zullig, K. J. (2005). The relationship between life satisfaction, risk-taking behaviors, and youth violence. *Journal of interpersonal violence*, 20(11), 1495-1518.
- Maher, J., Hyde, A., Pincus, A., Ram, N., and Conroy, D. (2013). A Daily Analysis of Physical Activity and Satisfaction with Life in Emerging Adults. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 34, 257.
- Malinauskas, R. (2010). The associations among social support, stress, and life satisfaction as perceived by injured college athletes. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 38(6), 741-752.

- Manuel, J. C., Shilt, J. S., Curl, W. W., Smith, J. A., DuRant, R. H., Lester, L., & Sinal, S. H. (2002). Coping with sports injuries: An examination of the adolescent athlete. *Journal of Adolescent Health*, 31, 391-393.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of personality and social psychology*, 3(5), 551.
- Marcia, J. E. (1980). *Identity in adolescence*. J. Adelson (Ed.), Handbook of adolescent psychology (s.159-187) içinde. New York: Wiley.
- Marcia, J. E. (1987). *The identity status approach to the study of ego identity development*. T. Honess ve K. Yardley (Ed.), Self and identity: Perspectives across the lifespan (s. 161-172) içinde. London: Routledge & Kegan Paul.
- Marcia, J. E. (1989). Identity and intervention. *Journal of Adolescence*, 12(4), 401-410. doi: [https://doi.org/10.1016/0140-1971\(89\)90063-8](https://doi.org/10.1016/0140-1971(89)90063-8).
- Marcia, J. E. (2002a). Adolescence, identity, and the Bernardone family. *Identity: An International Journal of theory and Research*, 2(3), 199-209, doi:10.1207/S1532706XID0203_0.
- Marcia, J. E. (2002b). Identity and psychosocial development in adulthood. *Identity: An International Journal of theory and Research*, 2(1), 7-28. doi:10.1207/S1532706XID0201_02
- Marsh, H. (1992). Extracurricular activities: Beneficial extension of the traditional curriculum of subversion of academic goals. *Journal of Educational Psychology*, 84, 553-562.
- Marsh, H. (1993). The effects of participation in sport during the last two years of high-school. *Sociology of Sport Journal*, 10, 18-43.
- Marten-DiBartolo, P., & Shaffer, C. (2002). A comparison of female college athletes and nonathletes: Eating disorder symptomatology and psychological well-being. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 24, 33-41.
- Martin, B. E., & Harris III, F. (2007). Examining productive conceptions of masculinities: Lessons learned from academically driven African American male student-athletes. *The Journal of Men's studies*, 14(3), 359-378.
- Martin, L. A., Fogarty, G. J., & Albion, M. J. (2014). Changes in athletic identity and life satisfaction of elite athletes as a function of retirement status. *Journal of applied sport psychology*, 26(1), 96-110.

- Maruyama G. (1998). *Basics of Structural Equation Modeling*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc
- Mateos, M., Torregrosa, M., & Cruz, J. (2010). Evaluation of a career assistance programme for elite athletes: satisfaction levels and exploration of career decision making and athletic-identity. *Kinesiologia Slovenica*, 16.
- Matud, M. P., Bethencourt, J. M., & Ibáñez, I. (2014). Relevance of gender roles in life satisfaction in adult people. *Personality and individual differences*, 70, 206-211.
- May, P. (2013, May 1). *Celtics rally around Collins, a valued former teammate*. New York Times. Retrieved from <http://www.nytimes.com/2013/05/01/sports/basketball/nba-playoffs-celtics-rally-around-jason-collins.html>
- McCormack, M, Anderson, E (2014) The influence of declining homophobia on men's gender in the United States: An argument for the study of homophobia. *Sex Roles* 71: 109–120.
- McCormack, M. (2012). The declining significance of homophobia: How teenage boys are redefining masculinity and heterosexuality. *New York, NY: Oxford University Press*.
- McCormack, M., & Anderson, E. (2010). "It's just not acceptable any more": The erosion of homophobia and the softening of masculinity at an English sixth form. *Sociology*, 44, 843-859. doi:10.1177/0038038510375734
- McKay, J., Messner, M. & Sabo, D. (2000). Studying sport, men, and masculinities from feminist standpoints. *Masculinities, gender relations, and sport* (135–152). *Thousand Oaks, CA: Sage*.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, self and society* (Vol. 111). *University of Chicago Press*:: Chicago.
- Mead, M. (1974). *Male And Female*, Published by Penguin.
- Meijer, H. 1993. Can seduction make straight men gay? *Journal of Homosexuality*, 24(3–4), 125–136.
- Melin, R., Fugl-Meyer, K. S., & Fugl-Meyer, A. R. (2003). Life satisfaction in 18-to 64-year-old Swedes: in relation to education, employment situation, health and physical activity. *Journal of rehabilitation medicine*, 35(2), 84-90.

- Mencarini, L., & Sironi, M. (2012). Happiness, housework and gender inequality in Europe. *European Sociological Review*, 28(2), 203-219.
- Mesagno, C., Harvey, J.T., and Janelle, C.M. (2012). Choking under pressure: The role of fear of negative evaluation. *Psychology of Sport and Exercise*, 13 , 60–68.
- Messner, M. (1987). *The meaning of success: The athletic experience and the development of identity*. In H. Brod (Ed.), *The making of masculinities: The new men's studies* (193–209). Boston: Allen and Unwin.
- Messner, M. (1992). *Power at play: Sports and the problem of masculinity*. Boston, MA: Beacon Press.
- Messner, M. (2002). *Taking the field: Women, men and sports*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Messner, M. A., and Sabo, D. (1990). *Sport, Men, And The Gender Order: Critical Feminist Perspectives*. Champaign, Il: Human Kinetics Publishing.
- Michael, B (2013) 'Just don't hit on me and I'm fine': Mapping high school wrestlers' relationship to inclusive masculinity and heterosexual recuperation. *International Review for the Sociology of Sport*. Epub ahead of print 10 September 2013. DOI: 10.1177/1012690213501168.
- Michael, B. (2015). 'Just don't hit on me and I'm fine': Mapping high school wrestlers' relationship to inclusive masculinity and heterosexual recuperation. *International Review for the Sociology of Sport*, 50(8), 912-928.
- Miller P. S., & Kerr, G. A. (2002). Conceptualizing excellence: Past, present, and future. *Journal of Applied Sport Psychology*, 14, 140-153.
- Miller, K. E. (2009). Sport-related identities and the “toxic jock”. *Journal of sport behavior*, 32(1), 69.
- Miller, K., Melnick, M., Barnes, G., Farrell, M., & Sabo, D. (2005). Disentangling the links among athletic involvement, gender, race, and adolescent academic outcomes. *Sociology of Sport Journal*, 22(2), 178–193.
- Miller, P. ve Kerr, G. (2003). The role experimentation of intercollegiate student athletes. *The Sport Psychologist*, 17(2), 196-219. doi: 10.1123/tsp.17.2.196.
- Miller, P.S., & Kerr, G. A. (2003). The role of experimentation of intercollegiate student athletes. *Sport Psychologist*, 17, 196-219.

- Miracle, A.W. & Rees, C.R. (1994). *Lessons of the locker room: The myth of school sports*. Amherst, NY: Prometheus Books.
- Moawad, J. (2019). Gender Inequality in Sports. *FairPlay, Revista de Filosofía, Ética y Derecho del Deporte*, (13), 28-53.
- Moermond, J. L. (2015). Hegemonic Masculinity as a Barrier to Student Success in College Men. *Journal of Student Affairs at New York University*, 11, 24.
- Morris, M., & Anderson, E. (2015). ‘Charlie is so cool like’: Authenticity, popularity and inclusive masculinity on YouTube. *Sociology*, 49(6), 1200-1217.
- Morsünbül, Ü. ve Çok, F. (2014). Kimlik gelişiminin boyutları ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması. *Düşünen Adam Dergisi*, 27, 6-14.
- Mosewich, A.D., Crocker, P.R.E., Kowalski, K.C., and DeLongis, A. (2013). Applying self-compassion in sport: An intervention with women athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 35 , 514–524.
- Mosewich, A.D., Ferguson, L.J., McHugh, T.-L.F., and Kowalski, K.C. (2019). Enhancing capacity: Integrating self-compassion in sport. *Journal of Sport Psychology in Action*, 10(4), 235–243.
- Mosewich, A.D., Kowalski, K.C., Sabiston, C.M., Sedgwick, W.A., and Tracy, J.L. (2011). Self-compassion: A potential resource for young women athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 33 , 103–123.
- Muir, K. and Seitz, T. 2004. Machismo, misogyny, and homophobia in a male athletic subculture: a participant observation study of deviant rituals in collegiate rugby. *Deviant behaviors*, 25: 303–327.
- Mullen, B. & Copper, C. (1994). The relation between group cohesiveness and performance: An integration. *Psychological Bulletin*, 115, 210–227.
- Murphy, G. M., Petitpas, A. J., & Brewer, B. W. (1996). Identity foreclosure, athletic identity, and career maturity in intercollegiate athletes. *The sport psychologist*, 10(3), 239-246.
- Murray, A. E. (2001). A comparison of athletic identity, gender role orientation, and drinking behavior in women from the United States and Australia. *University of Wisconsin-La Crosse Journal of Undergraduate Research*, 4, 71-79.
- Nardi, P. (1999). *Gay men’s friendships*. Chicago: University of Chicago Press.

- National Federation of State High School Associations. NFHS, (2019). 2018–19 high school athletics participation survey Erişim Tarihi: 07.04.2021 link: https://www.nfhs.org/media/1020412/2018-19_participation_survey.pdf
- Nelson, L. J., & Barry, C. M. (2005). Distinguishing features of emerging adulthood: The role of self-classification as an adult. *Journal of Adolescent Research*, 20, 242-262. doi:10.1177/0743558404273074
- New, C. (2001). Oppressed and oppressors? The systematic mistreatment of men. *Sociology*, 35, 729–748.
- Newman, B. D., Tay, L. ve Diener, E. (2014). Leisure and Subjective Well-Being: A Model of Psychological Mechanisms as Mediating Factors. *Journal Happiness Stud.* 15: 55-578.
- Newman, B. M. ve Newman, P. R. (1991). *Later adolescence (18 to 22 Years). Development through life: A psychosocial approach* (5. bs., s. 416-456) içinde. California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Nixon, H. (1994). The relationship of friendship networks, sports experiences, and gender to expressed pain thresholds. *Sociology of Sport Journal*, 13, 78–86.
- Nylund, D. (2004). When in Rome: Heterosexism, homophobia, and sports talk radio. *Journal of Sport and Social Issues*, 28, 136–168.
- Nylund, D. (2007). Beer, babes, and balls: Masculinity and sports talk radio. *Albany, NY: SUNY Press*.
- O’neill, R. (2015). Whither critical masculinity studies? notes on inclusive masculinity theory, postfeminism, and sexual politics. *Men and Masculinities*, 18, 100–120.
- Oja, P., Titze, S., Kokko, S., Kujala, U.M., Heinone, A., Kelly, P., . . . Foster, C. (2015). Health benefits of different sport disciplines for adults: Systematic review of observational and intervention studies with meta-analysis. *British Journal of Sports Medicine*, 49 , 434–440.
- Onur, H., ve Koyuncu, B. (2004). "Hegemonik" Erkekliğin Görünmeyen Yüzü: Sosyalizasyon Sürecinde Erkeklik Oluşumları Ve Krizleri Üzerine Düşünceler. *Toplum Ve Bilim*(101), 31-49.
- Osmani, S., & Sen, A. (2003). The hidden penalties of gender inequality: fetal origins of ill-health. *Economics & Human Biology*, 1(1), 105-121.

- Ottogalli-Mazzacavallo, C., & Szerdahelyi, L. (2018). The Fight Against Gender Inequality in French Physical Education in the Late Twentieth Century: The Career and Pedagogical Innovation of Annick DAVISSE—Regional Teaching Inspector for Physical Education. *The International Journal of the History of Sport*, 35(6), 606-622.
- Öğüt, H. (2009). Erkek Olmak: Büyük İmkansızlık. *Varlık Dergisi*, 3-9.
- Özbay, C. (2013). Türkiye'de Hegemonik Erkekliği Aramak. *Doğu Ve Batı Düşünce Dergisi*, 185-204.
- Özbay, C., ve Biliç, İ. (2004). Erkekliğin Ev Halleri. *Toplum Ve Bilim*(101), 89-103
- Özbaydar, S. (1983). *İnsan davranışının sınırları ve spor psikolojisi*. Altın Kitaplar.
- Özdevecioğlu, M. (2003). İş tatmini ve yaşam tatmini arasındaki ilişkinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi*, 1, 90-97.
- Özdevecioğlu, M., & Doruk, N. Ç. (2009). Organizasyonlarda İş-Aile Ve Aile İş Çatışmalarının Çalışanların İş Ve Yaşam Tatminleri Üzerindeki Etkisi. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (33), 69-99.
- Özer, D., Baltacı, G., & Tedavi, F. (2008). *İş yerinde fiziksel aktivite*. Klasmat Matbaacılık, Ankara, 19-21.
- Özgür, Ö. (2018). *Türk Sinemasında Baba Temsili*. Konya: Palet Yayınları.
- Özkazanç, A., & Yetiş, E. Ö. (2016). Erkeklik ve kadına şiddet sorunu: Eleştirel bir literatür değerlendirmesi. *Fe Dergi*, 8(2), 12-26.
- Parham, W. (1993). The intercollegiate athlete: A 1990's profile. *The Counseling Psychologist*, 21, 411-429.
- Parsons, T., and Bales, R. F. (1955). *Family: Socialization And Interaction Process*. Glencoe, Ill., Free Press
- Pate, R. R. (1995). Physical activity and public health: A recommendation from the Centers for Disease Control and Prevention and the American College of Sports Medicine. *Journal of the American Medical Association*, 273, 402.
- Patton, M. Q. (1980). *Qualitative research and evaluation methods*. Book Qualitative Research and Evaluation Methods.
- Paulsen, M. (1999). Deconstructing hegemonic masculinity: an approach for high school students. *Youth Studies Australia*, 18(3), 12-17.

- Pavot, W. and Diener, E. (1993). Review of The Satisfaction With Life Scale. *Psychological Assessment*. 5(2): 164-172.
- Pavot, W., Diener, E. (2008). The Satisfaction With Life Scale and The Emerging Construct of Life Satisfaction. *The Journal of Positive Psychology*. 3(2): 137-152.
- Pavot, W., Diener, E. ve Suh, E. (1998). The Temporal Satisfaction With Life Scale. *Journal of Personality Assessment*. 70(2): 340-354.
- Pavot, W., Diener, E., Colvin, C. R. ve Sandvik, E. (1991). Further Validation of The Satisfaction With Life Scale: Evidence for The Cross-Method Convergence of Well-Being Measures. *Journal of Personality Assessment*. 57(1): 149-161
- Penedo, F., and Dahn, J. (2005). Exercise and Well-Being: A Review of Mental and Physical Health Benefits Associated with Physical Activity. *Current Opinion in Psychiatry*, 18(2), 189-193
- Peralta, R. L. (2007). College alcohol use and the embodiment of hegemonic masculinity among European American men. *Sex Roles*, 56, 741-756. doi:10.1007/s11199-007-9233-1
- Perna, F. M., Zaichkowsky, L. ve Bocknek, G. (1996). The association of mentoring with psychosocial development among male athletes at termination of college career. *Journal of Applied Sport Psychology*, 8(1), 76-88. doi: 10.1080/10413209608406309.
- Peterson, G. T., & Anderson, E. (2012). The performance of softer masculinities on the university dance floor. *The Journal of Men's Studies*, 20, 3-15. doi:10.3149/jms.2001.3
- Petitpas, A. J., & Buntrock, C. L. (1995). Counseling athletes: A new specialty in counselor education. *Counselor Education & Supervision*, 34, 212-219.
- Petitpas, A. ve France, T. (2010). *Identity foreclosure in sport*. Hanrahan S. B. ve Andersen M. (Ed.), Routledge Handbook of Applied Sport Psychology: A comprehensive guide for students and practitioners (s. 471-480.) içinde. London: Routledge.
- Pharr, S. (1997). Homophobia: A weapon of sexism. Berkeley, CA: Chardon Press.
- Phipps, C. (2020). 'They were constantly harassing us and a lot of it was to do with our sexuality': *Masculinities, Heteronormativity and Homophobia in University-Based*

- Sport*. In *The Palgrave Handbook of Masculinity and Sport* (pp. 359-378). Palgrave Macmillan, Cham.
- Piccolo, R. F., Judge, T. A., Takahashi, K., Watanabe, N., & Locke, E. A. (2005). Core self- evaluations in Japan: relative effects on job satisfaction, life satisfaction, and happiness. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 26(8), 965-984.
- Plummer, D. (1999). *One of the boys: Masculinity, homophobia and modern manhood*. New York, nY: Harrington Park Press.
- Plummer, D. (2006). Sportophobia: Why do some men avoid sport? *Journal of Sport & Social Issues*, 30, 122-137. doi:10.1177/0193723505285817
- Pollack, W. (1998). *Real boys: Rescuing our sons from the myths of boyhood*. New York: Henry Holt and Company
- Price, M., (2000). *Rugby as a gay man's game*. Unpublished dissertation. University of Warwick.
- Price, M. and Parker, A. (2003). Sport, sexuality, and the gender order: amateur rugby union, gay men and social exclusion. *Sociology of sport journal*, 20: 108–126.
- Pringle, R. & Markula, P. (2005). No pain is sane after all: A Foucauldian analysis of masculinities and men's experiences in rugby. *Sociology of Sport Journal*, 22, 472–497.
- Pringle, R. (2005). Masculinities, sport, and power: A critical comparison of Gramscian and Foucauldian inspired theoretical tools. *Journal of sport and social issues*, 29(3), 256-278.
- Pringle, R., & Markula, P. (2005). No pain is sane after all: A Foucauldian analysis of masculinities and men's rugby experiences of fear, pain, and pleasure. *Sociology of sport journal*, 22(4), 472-497.
- Proios, M., Proios, M. C., Mavrovouniotis, F., & Theofanis, S. (2012). An exploratory study of athletic identity in university physical education students. *Graduate Journal of Sport, Exercise & Physical Education Research*, 1, 98-107.
- Pronger, B. (1990). *The arena of masculinity: Sports, homosexuality, and the meaning of sex*. New York, NY: St. Martin's Press.

- Raykov, T., & Marcoulides, G. A. (2000). *A first course in structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates Publishers
- Real, T. (2004). *Erkekler Ağlamaz*. (Z. Koltukçuoğlu, Çev.) Kuraldışı Yayınları.
- Reifsteck, E. J. (2011). 'The Relationship Between Athletic Identity And Physical Activity Levels After Retirement From Collegiate Sports'. The University of North Carolina at Greensboro.
- Reis, N. A., Kowalski, K. C., Mosewich, A. D., and Ferguson, L. J. (2019). Exploring self-compassion and versions of masculinity in men athletes. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 41(6), 368-379.
- Reis, N.A., Kowalski, K.C., Ferguson, L.J., Sabiston, C.M., Sedgwick, W.A., and Crocker, P.R.E. (2015). Self-compassion and women athletes' responses to emotionally difficult sport situations: An evaluation of a brief induction. *Psychology of Sport and Exercise*, 16 , 18–25.
- Reskin, B. & Roos, P. (1990). Job queues, gender queues: Explaining women's inroads into male occupations. *Philadelphia: Temple University Press*.
- Rice, R. W., Frone, M. R., & McFarlin, D. B. (1992). Work—nonwork conflict and the perceived quality of life. *Journal of Organizational behavior*, 13(2), 155-168.
- Rice, W. R., McFarlin, B. D., Hunt, G. R. ve Near, P. J. (1985). Job Importance As a Moderator of The Relationship Between Job Satisfaction and Life Satisfaction. *Basic and Applied Social Psychology*. 6(4): 297-316.
- Rich, A. (1980). Compulsory heterosexuality and lesbian existence. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 5(4), 631–660.
- Richardson, D. (Ed.) (1996) *Theorizing heterosexuality: Telling it straight*. Maidenhead, UK: Open University Press.
- Richardson, H. A., Simmering, M. J., & Sturman, M. C. (2009). A tale of three perspectives: Examining post hoc statistical techniques for detection and correction of common method variance. *Organizational Research Methods*, 12(4), 762-800.
- Ridgeway, C. L. (2011). *Framed by gender: How gender inequality persists in the modern world*. Oxford University Press.
- Robertson, S. (2003). "If I let a goal in, I'll get beat up": Contradictions in masculinity, sport and health. *Health Education Research*, 18, 706-716. doi:10.1093/her/ cyf054

- Robidoux, M. (2001). *Men at play: A working understanding of professional hockey. Quebec: McGill-Queen's University Press.*
- Rochlen, A. B., McKelley, R. A., Suizzo, M. A., & Scaringi, V. (2008). Predictors of relationship satisfaction, psychological well-being, and life satisfaction among stay-at-home fathers. *Psychology of Men & Masculinity*, 9(1), 17.
- Ronkainen, N. J., Watkins, I., & Ryba, T. V. (2016). What can gender tell us about the pre-retirement experiences of elite distance runners in Finland?: A thematic narrative analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 37-45.
- Roper, E. A., & Halloran, E. (2007). Attitudes toward gay men and lesbians among heterosexual male and female student-athletes. *Sex roles*, 57(11), 919-928.
- Rose, S. O. (2018). *Toplumsal Cinsiyet Tarihciliği Nedir?* (F. B. Aydar, Çev.) İstanbul: Can Yayınları.
- Rosenfeld, L. B., & Richman, J. M. (1997). Developing effective social support: Team building and the social support process. *Journal of Applied Sport Psychology*, 9, 133-153.
- Rubin, G. (1984). *Thinking sex: Notes for a radical theory of the politics of sexuality*. In C. Vance (Ed.), *Pleasure and danger: Exploring female sexuality*. Boston: Routledge.
- Rubin, G. S. (1975). The Traffic in women: Notes on the “political economy” of sex. In R.R. Reiter (Ed.), *Toward an anthropology of women* (37–85). New York: Monthly Review Press
- Ryba, T. V., Ronkainen, N. J., & Selänne, H. (2015). Elite athletic career as a context for life design. *Journal of Vocational Behavior*, 88, 47-55.
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of personality and social psychology*, 69(4), 719.
- Sabo, D. & Panepinto, J. (1990). *Football ritual and the social reproduction of masculinity*. In M. Messner and D. Sabo (Eds.), *Sport, men and the gender order: Critical feminist perspectives*, (115–126). Champaign IL: Human Kinetics.
- Sabo, D., Melnick, M. & Vanfossen, B. (1989). *The women's sports foundation report: Minorities in sport*. New York: Women's Sports Foundation

- Saldamlı, A. (2008). Otel İşletmelerinde Bölüm Yöneticilerinin İş ve Yaşam Tatminini Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması. *Marmara Üniversitesi. İ.İ.B.F. Dergisi*, 25(2): 693-719.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkansız İktidar "Ailede, Piyasada Ve Sokakta Erkekler"*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Sanday, P. R. (1992). Fraternity gang rape: Sex, brotherhood, and privilege on campus. *NYU Press*.
- Sanders, G., & Stevinson, C. (2017). Associations between retirement reasons, chronic pain, athletic identity, and depressive symptoms among former professional footballers. *European journal of sport science*, 17(10), 1311-1318.
- Saraçgil, A. (2005). *Bukalemun Erkek* (1 B.). (S. Aktaş, Çev.) İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sardoğan, M. E. ve Karahan, T. F. (2011). *Kişilik gelişimi*. Alim Kaya (Ed.), Eğitim psikolojisi (6. bs., s. 120-145) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Saris, W. E., Veenhoven, R., Scherpenzeel, A. C., & Bunting, B. (1996). A comparative study of satisfaction with life in Europe. *Budapest: EÖtvös University Press*.
- Savin-Williams, RC (2005) *The New Gay Teenager*. Cambridge, MA: *Harvard University Press*.
- Scales, J. (1991). *African-American student-athletes: an example of minority exploitation in collegiate athletics*. In E. Etzel, A. Ferrante, & J. Pinkey (Eds.), *Counseling college student-athletes: issues and interventions* (pp. 71–99). Morgantown, WV: Fitness Information Technology, Inc.
- Schacht, S. (1996). Misogyny on and off the “pitch”: The gendered world of male rugby players. *Gender & Society*, 10, 550–565.
- Schutte, N. S., & McNeil, D. G. (2015). Athletic Identity Mediates Between Exercise Motivation and Beneficial Outcomes. *Journal of Sport Behavior*, 38(2).
- Schwarz, N., & Clore, G. L. (1983). Mood, Misattribution, And Judgements of Well-Being: Informative and Directive Functions of Affective States. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 513–523.
- Scoats, R. (2017). Inclusive masculinity and Facebook photographs among early emerging adults at a British university. *Journal of Adolescent Research*, 32(3), 323-345.

- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim, Değişen Erkeklikler Ve Erkekler*. (V. Ersoy, Çev.) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Selek, P. (2014). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sencer, M. (1989). *Toplum bilimlerinde yöntem*. İstanbul. Beta Basım.
- Settles, I. H., Sellers, R. M., & Damas, A., Jr. (2002). One role or two? The function of psychological separation in role conflict. *Journal of Applied Psychology*, 87, 574-582.
- Shaffer, L. S. (2005). From mirror self- recognition to the looking- glass self: Exploring the Justification Hypothesis. *Journal of Clinical Psychology*, 61(1), 47-65.
- Shin, D. C., & Johnson, D. M. (1978). Avowed happiness as an overall assessment of the quality of life. *Social indicators research*, 5(1-4), 475-492.
- Sımrkavak, G., Uğur, D. A. L., & Çetinkaya, Ö. (2004). Elit sporcularda vücut kompozisyonu ile maksimal oksijen kapasitesi arasındaki ilişki. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26, 171-176.
- Silva, M. R., & Barata, P. (2016). Athletes And Coaches' gender Inequality: The Case Of The Gymnastics Federation Of Portugal. *Science of Gymnastics Journal*, 8(2), 187-196.
- Simpson, M. (1994). *Male impersonators: men performing masculinity*. New York: Routledge.
- Sparkes, A. C. (1998). Athletic identity: An Achilles' heel to the survival of self. *Qualitative Health Research*, 8, 644-664.
- Sparkes, A.C. (1992). *The paradigms debate: An extended review and celebration of difference*. In A. Sparkes (Ed.), *Research in physical education and sport: Exploring alternative visions*. London: Falmer.
- Spitzer, R. (2003). Can Some Gay Men and Lesbians Change Their Sexual Orientation? 200 Participants Reporting a Change from Homosexual to Heterosexual Orientation. *Archives of Sexual Behavior*, 32(5), 403-417.
- Stangle, J. (2001). Comments on Eric Anderson's Trailblazing, *Sociology of Sport Journal* 18(4), 471-475.
- Stapleton, Connie. D. (1997, January). *Basic concepts and procedures of confirmatory factor analysis*. Paper presented at the annual meeting of the Southwest Educational

- Steinfeldt, J. A., & Steinfeldt, M. C. (2010). Gender role conflict, athletic identity, and help-seeking among high school football players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 22(3), 262-273.
- Steinfeldt, J. A., Rutkowski, L. A., Vaughan, E. L., & Steinfeldt, M. C. (2011). Masculinity, moral atmosphere, and moral functioning of high school football players. *Journal of sport and exercise psychology*, 33(2), 215-234.
- Steinfeldt, J. A., Steinfeldt, M. C., England, B., & Speight, Q. L. (2009). Gender role conflict and stigma toward help-seeking among college football players. *Psychology of Men & Masculinity*, 10(4), 261.
- Steinfeldt, J. A., Wong, Y. J., Hagan, A. R., Hoag, J. M., & Steinfeldt, M. C. (2011). A contextual examination of gender role conflict among college football players. *Psychology of Men & Masculinity*, 12(4), 311.
- Steinfeldt, M., & Steinfeldt, J. A. (2012). Athletic identity and conformity to masculine norms among college football players. *Journal of Applied Sport Psychology*, 24(2), 115-128.
- Stets, J. E. ve Burke, P. J. (2003). 'A Sociological Approach to Self and Identity'. *Handbook of Self and Identity*, 128-152.
- Stryker, S. (2007). Identity theory and personality theory: Mutual relevance. *Journal of personality*, 75(6), 1083-1102.
- Stryker, S. ve Burke, P. J. (2000). 'The Past, Present, and Future of an Identity Theory'. *Social Psychology Quarterly*, 284-297.
- Sünbuloğlu, N. Y. (2013). *Erkek Millet Asker Millet "Türkiye'de Militarizm, Milliyetçilik, Erkek(Lik)Ler* (S. 9-44). İçinde İstanbul: İletişim Yayınları.
- Swain, J. (2006a). The role of sport in the construction of masculinities in an English independent junior school. *Sport, Education and Society*, 11, 317-335.
- Şener, E. T. (2002). *Hemşirelerin İş Doyum Düzeyleri İle Genel Yaşam Doyum Düzeyleri İlişkisi: Ankara Atatürk Göğüs Hastalıkları ve Göğüs Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği*. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Boston, MA: Pearson.
- Talimciler, A. (2016). *Türkiye'de Erkek Kimliğinin Oluşumunda Gözardı Edilen Alan: Spor/Futbol*. H. Kuruoğlu (Dü.) İçinde, Erkek Kimliğinin Değişemeyen Halleri (S. 43-66). İzmir: Nobel Yaşam.
- Theberge, N. (1985). Toward a feminist alternative to sport as a male preserve. *Quest*, 37(2), 193-202.
- Thurow, L. (1985). *The zero-sum solution: Building a world-class American economy*. New York: Simon & Schuster.
- Tiefenbach, T., & Kohlbacher, F. (2013). Happiness and life satisfaction in Japan by gender and age. *German Institute for Japanese Studies*, Working Paper, 13(2).
- Tokay Argan, M., Argan, M., & Kurulgan, M. (2008). Kitaplara ilişkin biçimsel özelliklerin okuyucu tutumları üzerine etkisi. *Bilgi Dünyası*, 9(1), 179-206.
- Tomlinson, A. & Yorganci, I. (1997). Male coach/female athlete relations: Gender and power relations in competitive sport. *Journal of Sport & Social Issues*, 21(2), 134–155.
- Travers, A. (2013). Thinking the unthinkable: Imagining an “un-American,” girl-friendly, women-and trans-inclusive alternative for baseball. *Journal of Sport and Social Issues*, 37(1), 78-96.
- Triandis, Harry C., “*Culturel Syndroms and Subjective Well-being*”, In: Ed Deiner and Eunkook M. Suh, eds. *Culture And Subjective Well-being*, A Bradford Book, The MIT Pres, 2000.
- Trolan, E. J. (2013). The impact of the media on gender inequality within sport. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 91, 215-227.
- Türk, H. B. (2008). Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin Bir İmkân Olarak Pierre Bourdieu. *Toplum Ve Bilim*, 119-146.
- Türkoğlu, B. (2013). Fay Hattında Erkeklikler: Çalışma Ve İşsizlik Ekseninde Erkekliğe Bakış. *Mülkiye Dergisi*, 37(4), 33-61.
- U'Ren, P. (2017). "Athletic identity, identity foreclosure, and career maturity of a NCAA Division II female student-athlete" (Doktora tezi, St. Cloud State University, Minnesota, Amerika Birleşik Devletleri). Erişim adresi: http://repository.stcloudstate.edu/hied_etds/18.

- Valois, R. F., Paxton, R. J., Zullig, K. J., & Huebner, E. S. (2006). Life satisfaction and violent behaviors among middle school students. *Journal of Child and Family Studies*, 15(6), 695-707.
- Varca, P. E., Shaffer, G. S., & Saunders, V. (1984). A Longitudinal Investigation of Sport Participation and Life Satisfaction. *Journal of Sport Psychology*, 6(4).
- Verkooijen, K. T., van Hove, P., & Dik, G. (2012). Athletic identity and well-being among young talented athletes who live at a Dutch elite sport center. *Journal of Applied Sport Psychology*, 24(1), 106-113.
- Visek, A., & Watson, J. (2005). Ice hockey players' legitimacy of aggression and professionalization of attitudes. *The Sport Psychologist*, 19(2), 178-192.
- Vu, L., Pulerwitz, J., Burnett-Zieman, B., Banura, C., Okal, J., & Yam, E. (2017). Inequitable gender norms from early adolescence to young adulthood in Uganda: Tool validation and differences across age groups. *Journal of adolescent health*, 60(2), S15-S21.
- Wade, J. C., Suryani, L. K., & Lesmana, C. B. J. (2018). Religiosity, masculinity, and marital and life satisfaction among Balinese Hindu men. *International Journal of Research Studies in Psychology*, 7(1), 99-114.
- Wade, J. C., Suryani, L. K., & Lesmana, C. B. J. (2018). Religiosity, masculinity, and marital and life satisfaction among Balinese Hindu men. *International Journal of Research Studies in Psychology*, 7(1), 99-114.
- Warwick, I., & Aggleton, P. (2014). Bullying, "cussing" and "mucking about": Complexities in tackling homophobia in three secondary schools in south London, UK. *Sex Education: Sexuality, Society and Learning*, 14, 159-173. doi:10.1080/14681811.2013.854204
- Wasylikiw, L., and Clairo, J. (2018). Help seeking in men: When masculinity and self-compassion collide. *Psychology of Men and Masculinity*, 19(2), 234-242.
- Watt, S. K. ve Moore, J. L. (2001). 'Who Are Student Athletes?'. *New Directions for Student Services*, 93: 7-18.
- Webb, W. M., Nasco, S. A., Riley, S., & Headrick, B. (1998). Athlete identity and reactions to retirement from sports. *Journal of Sport Behavior* 12, 338-362.
- Weeks, J (2007) *The World We Have Won: The Remaking of Erotic and Intimate Life*. London: Routledge.

- Wen, G., & Zheng, L. (2019). The influence of internalized homophobia on health-related quality of life and life satisfaction among gay and bisexual men in China. *American journal of men's health*, 13(4), 1557988319864775.
- West, C., & Zimmerman, D. (1987). Doing gender. *Gender & Society*, 1, 125-151. doi:10.1177/0891243287001002002
- Whitehead, M. S. (2002). *Men And Masculinities*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Whitley, B. E. (1983). Sex role orientation and self-esteem: A critical meta-analytic review. *Journal of Personality and Social psychology*, 44(4), 765.
- Whitson, D. 1990. "Sport in the social construction of masculinity". In *Sport, men and the gender order: critical feminist perspectives*, Edited by: Messner, M. and Sabo, D. 135–147. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Williams, D. J. (2007). *An examination of athletic identity, sport commitment, time in sport, social support, life satisfaction, and holistic wellness in college student-athletes*. The University of North Carolina at Greensboro.
- Wilson, M. (2016). Differences in depression, anxiety, and life satisfaction between intercollegiate athletes, intramural participants, and non-athletes. *Western Kentucky University*.
- Wilson, W. (1967) Corraletes of Avowed Happiness. *Psychological Bulletin*, 67, 294–306.
- Wong, Y. J., Ringo Ho, M. H., Wang, S. Y., & Fisher, A. R. (2016). Subjective masculine norms among university students in Singapore: A mixed-methods study. *Psychology of Men & Masculinity*, 17(1), 30.
- Wong, Y. J., Shea, M., LaFollette, J. R., Hickman, S. J., Cruz, N., & Boghokian, T. (2011). The inventory of subjective masculinity experiences: Development and psychometric properties. *The Journal of Men's Studies*, 19(3), 236-255.
- Woodward, R. (2000). Warrior heroes and little green men: Soldiers, military training, and the construction of rural masculinities. *Rural Sociology*, 65(4), 6–40.
- Yeltepe, H., & Kuşhan, N. (2013). *Spor ve egzersiz psikolojisi*. Epsilon.
- Yetim, Ü. (1991). *Kişisel projelerin organizasyonu ve örüntüsü açısından yaşam doyumu*. Yayımlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yetim, Ü. (2001). *Toplumdan bireye mutluluk resimleri*. Bağlam Yayıncılık.

- Yeung, K. T., & Stomblar, M. (2000). Gay and Greek: The identity paradox of gay fraternities. *Social Problems*, 47(1), 134-152.
- Yıldırım, M. E. (2017). *Yeni Bir Hayat Kurmak Kadınlar Anlatıyor: Babalık, Evlilik Ve Boşanma*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, G., Keser A. ve Yorgun, S. (2010). Konaklama İşletmelerinde Çalışan Sendika Üyelerinin İş ve Yaşam Doyumunu Belirlemeye Yönelik Bir Alan Araştırması. *Paradoks Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*. 6(1): 87-107.
- Yiğit, R., Dilmaç, B. ve Deniz, M. E. (2011). İş ve Yaşam Doyumu: Konya Emniyet Müdürlüğü Alan Araştırması. *Polis Bilimleri Dergisi*. 13(3): 1-18.
- Yim, J. Y., & Mahalingam, R. (2006). Culture, masculinity, and psychological well-being in Punjab, India. *Sex Roles*, 55(9-10), 715-724.
- Yukhymenko-Lescroart, M. A. (2018). On identity and sport conduct of student-athletes: considering athletic and academic contexts, *Psychology of Sport and Exercise*, 34, 10-19. doi: 10.1016/j.psychsport.2017.09.006.
- Yüksel, M. (2014). Cinsiyet ve spor. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(19), 663-684.
- Zajonc, R.B.(1980) Feeling and Thinking: Preferences Need No Inferences. *American Psychologist*,35,151–175.
- Zhao, X., Lynch Jr, J. G., & Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and truths about mediation analysis. *Journal of consumer research*, 37(2), 197-206.
- Zhou, J., Heim, D., & O'Brien, K. (2015). Alcohol consumption, athlete identity, and happiness among student sportspeople as a function of sport-type. *Alcohol and alcoholism*, 50(5), 617-623.
- Zhou, J., O'Brien, K. S., & Heim, D. (2014). Alcohol consumption in sportspeople: The role of social cohesion, identity and happiness. *International review for the sociology of sport*, 49(3-4), 278-293.
- Zorba, E. (2010). Yaşam kalitesi ve fiziksel aktivite. 10. *Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi, Kongre Kitapçığı*, 82-85.
- Zullig, K. and White, R. (2013). Physical Activity, Life Satisfaction, and Self-Rated Health of Middle School Students. *Applied Research in Quality of Life*, 6(3), 277-289.

Zunzunegui, M. V., Alvarado, B. E., Guerra, R., Gómez, J. F., Ylli, A., Guralnik, J. M., & Imias Research Group. (2015). The mobility gap between older men and women: The embodiment of gender. *Archives of gerontology and geriatrics*, 61(2), 140-148.

EKLER

EK-1: Etik Kurul Raporu

Evrak Kayıt Tarihi: 18.01.2021	Protokol No: 8374	Tarih: 03.03.2021
--------------------------------	-------------------	-------------------

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERÎ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU
KARAR BELGESİ

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Doktora Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Benim Kimliğim Sporcu: Sporcuların Sportif Başarılarının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Değerlendirilmesi
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Doç. Dr. Veli Onur ÇELİK
TEZ YAZARI:	Sabiha Gizem ENGİN
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	-
KARAR:	Olumlu

EK-2: Araştırma İzni

Parent, Michael <r

29.10.2020 (Per), 00:38

Sabiha Gizem ENGİN

cmni-46 instructions an...
59 KB

Permission form to use ...
63 KB

2 ekin (122 KB) Tmn indir

Hi,

Sure; please see attached. Yes, you may translate the items.

Best,

Mike C. Parent, PhD

[he/him/his]

Assistant Professor, Counseling Psychology and Counselor Education

Department of Educational Psychology

Director, Psychological and Educational Assessment Center

Director, Gender, Sexuality, and Behavioral Health Lab

Director, TinCat Mobile Wellness Initiative

Texas Licensed Psychologist #37009

University of Texas at Austin

...

EK-2: (Devam) Araştırma İzni

Reis, Nathan <r

30.10.2020 (Cum), 20:16

Sabiha Gizem ENGİN ✉

📧 Tümünü yanıtla | ▼

Inclusive Masculinity Th...

50 KB

İndir

Hi Sabiha,

Firstly, thank you for reaching out and for your kind words about my article - I am happy to hear you found it interesting and informative for your research.

As for the IMT, we developed it to be freely used for research purposes, so no need to get my permission, but thank you very much for asking. The only thing I will say about the language translation is that it is hard to know whether the validity of the scale will be impacted, so it might be in your best interests to build a validity check into your study. Otherwise, I wish you all the best with your research, and hope that you find the IMT useful. I have attached it to this email in hopes that it might make it easier for you to use.

All the best,
Nathan

Sabiha Gizem ENGİN

Dear Nathan Reis, I'm Sabiha Gizem Engin from Turkey. I'm research assistant and PhD student at Anadolu University. I'm ...

28.10.2020 (Çar), 18:40

EK-3: Federasyon İzinleri

Eskişehir Teknik Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 07.04.2021 - 14385

TÜRKİYE BASKETBOL FEDERASYONU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-28807911-100-001131
Konu : Türkiye Basketbol Federasyonu İzni

7.4.2021

T.C.
ESKİŞEHİR TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik
Yazı İşleri Müdürlüğü

İlgi : 25.03.2021 tarihli ve E-53913633-020-12824 sayılı yazınız.

İlgide bahse konu doktora tez araştırması için Federasyonumuz tarafından kulüp ya da sporculara yönlendirme uygulaması olmadığından araştırma ile ilgili olarak doğrudan kulüpler ve / veya şahıslarla iletişime geçilmesi hususunu bilgilerinize arz ederim.

Emin BALCI
Genel Sekreter

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 874C7AB6-D990-4591-B729-A32F455EBE84

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/tbf-ebys>

TBF Binası, 10 Yıl Caddesi, 34020, Zeytinburnu, İSTANBUL
Telefon No: 0212 414 77 00 Faks No: 0212 679 74 30
e-Posta: tbf@tbf.org.tr İnternet Adresi: www.tbf.org.tr
KEP : basketbolfederasyonu@hs01.kep.tr

Bilgi için: Leyla YELKENCI
Altyapı Faaliyetleri Departmanı

EK-3: (Devam) Federayon İzinleri

Eskişehir Teknik Üni. Evrak Tarih ve Sayısı: 31.03.2021 - 13626

TÜRKİYE VOLEYBOL FEDERASYONU BAŞKANLIĞI

Sayı : E-37689096-125.99-322647

31.03.2021

Konu : İzin hk.

DAĞITIM YERLERİNE

İlgi : 29.03.2021 tarihli ve 84994412-12804 sayılı yazımız.

Eskişehir Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Arş. Gör. Sabiha Gizem ENGİN' in "**Benim Kimliğim Sporcu: Sporcuların Sportif Başarılarının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden İncelenmesi**" konulu tez çalışması ile ilgili olarak araştırma yapmasına Federasyonumuzca uygun görülmüş olup, gerekli izin verilmiştir. Doktora tezinin tamamlanması sonrasında bir kopyasının da Federasyonumuza sonuç raporu olarak iletilmesi gerekmektedir.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Av. Nihal İŞÇİ
Genel Sekreter

Dağıtım:

Gereği:

Eskişehir Teknik Üniversitesi Rektörlüğüne

Bilgi:

Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığına

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : PLFQJZXC Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/gsb-eimzali-belge-dogrulama>
Emniyet Mahallesi Milas Sokak No:9/A 06560 Yenimahalle-ANKARA Bilgi için:Şahsine ATEŞ
Telefon No: (0 312) 221 40 40 Faks No: (0 312) 221 40 10 Sekreter
İnternet Adresi: www.tvf.org.tr

EK-4: Onam Formu

Araştırma Gönüllü Katılım ve Bilgilendirme Formu

Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Lütfen aşağıdaki bilgileri dikkatlice okumak için zaman ayırınız.

Bu araştırmada kullanılan ölçek/anket formları, “Benim Kimliğim Sporcu: Sporcuların Sportif Başarılarının Toplumsal Cinsiyet Perspektifinden Değerlendirilmesi” başlıklı bir doktora tez araştırmasında, veri toplamak amacıyla oluşturulmuştur. Bu tez araştırmasında, erkeklik normlarının sportif ve sosyal hayata yansımalarının ne olduğunun ortaya konması amaçlanmaktadır. Gerçekleştirilen bu araştırma, Arş. Gör. Sabiha Gizem ENGİN ve tez danışmanı Doç. Dr. Veli Onur ÇELİK tarafından yürütülmektedir. Araştırmaya ilişkin sonuçlar, katılımcıların talebi doğrultusunda kendileri ile paylaşılacaktır. Katılımınız ve desteğiniz için teşekkür ederiz.

- Bu araştırmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmaya katılmama hakkına sahipsiniz.
- Araştırmanın amacı doğrultusunda, nitel bir araştırma yapılarak sizden veriler toplanacaktır.
- İsminizi yazmak ya da kimliğinizi açığa çıkaracak bir bilgi vermek zorunda değilsiniz, ayrıca özel bilgilerinizi paylaşmanız durumunda, araştırmada katılımcıların kişisel bilgileri gizli tutulacaktır.
- Araştırma kapsamında toplanan veriler, sadece bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, araştırmanın amacı dışında ya da bir başka araştırmada kullanılmayacak ve gerekmesi halinde, sizin (yazılı) izniniz olmadan başkalarıyla paylaşılmayacaktır.
- İstemeniz halinde sizden toplanan verileri inceleme hakkınız bulunmaktadır.
- Sizden toplanan veriler korunacak ve araştırma bitiminde en az 5 yıl süresince arşivlenecektir.
- Veri toplama sürecinde/süreçlerinde size rahatsızlık verebilecek herhangi bir soru/talep olmayacaktır. Yine de katılımınız sırasında herhangi bir sebepten rahatsızlık hissederseniz araştırmadan istediğiniz zamanda ayrılabilirsiniz. Araştırmadan ayrılmanız durumunda sizden toplanan veriler araştırmadan çıkarılacak ve imha edilecektir.

Gönüllü katılım formunu okumak ve değerlendirmek üzere ayırdığınız zaman için teşekkür ederim. Araştırma hakkındaki sorularınızı Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nden Arş. Gör. Sabiha Gizem Engin’e yöneltebilirsiniz.

Araştırmacı: Arş. Gör. Sabiha Gizem Engin
İletişim :
Mail:

“Bu Formdaki tüm açıklamaları okudum ve anladım. Araştırmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak araştırmadan ayrılabileceğimi biliyor ve söz konusu araştırmaya, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum, bu belgeyi kendi hür irademle onaylıyorum”.

☐ Kabul ediyorum

☐ Kabul etmiyorum

EK-5: Veri Toplama Araçları

SPORCU KİMLİĞİ ÖLÇEĞİ								
Sayın sporcu; aşağıda sporcu kimliğiniz ile ilgili düşüncelerinizi yansıtan ifadeler bulunmaktadır. Kişisel duygu ve düşünceleri göz önünde bulundurarak size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Dolduracağınız ölçeklerde soruların yanında “kesinlikle katılmıyorum”, “katılmıyorum”, “katılıyorum”, “kesinlikle katılıyorum” ve benzeri şekillerde ifadeler bulunmaktadır. Lütfen bu ifadelerden bir tanesini, kendi eylem, duygu ve inançlarınızı göz önünde bulundurarak işaretleyiniz. İfadelerde doğru veya yanlış bir cevap bulunmamaktadır. Cevap verirken size en uygun olan kişisel görüşünüzü vermeniz ve ilk izleniminizi işaretlemeniz önemlidir.		<u>Kesinlikle Katılmıyorum</u>	<u>Katılmıyorum</u>	<u>Kısmen Katılmıyorum</u>	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kendimi bir sporcu olarak kabul ederim.	1	2	3	4	5	6	7
2	Sporla ilgili birçok hedefim var.	1	2	3	4	5	6	7
3	Arkadaşlarımdan birçoğu sporcudur.	1	2	3	4	5	6	7
4	Spor hayatımın en önemli parçasıdır.	1	2	3	4	5	6	7
5	Spor hakkında düşünmeye, herhangi bir şeyden daha çok zaman ayırıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
6	Sporda iyi performans gösteremediğimde kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
7	Sakatlınsaydım ve yarışmalara katılamasaydım çok mutsuz olurdu.	1	2	3	4	5	6	7

EK-5: (Devam) Veri Toplama Araçları

YAŞAM TATMİNİ ÖLÇEĞİ						
Sayın sporcu; aşağıda yer alan ifadelerle ilgili olarak tatmin düzeyinizin hangi derecede karşılanıp karşılanmadığı ile ilgili olarak sorular bulunmaktadır. Cevap verirken size en uygun olan kişisel görüşünüzü ifade etmeniz ve ilk izleniminizi işaretlemeniz önemlidir.		<u>Kesinlikle</u> <u>Katılmıyorum</u>	<u>Katılmıyorum</u>	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	<u>Kesinlikle</u> <u>Katılıyorum</u>
1	Hayatım birçok yönden idealimdekine yakındır.	1	2	3	4	5
2	Hayat şartlarım mükemmeldir.	1	2	3	4	5
3	Hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5
4	Hayattan şimdiye kadar istediğim önemli şeyleri elde ettim.	1	2	3	4	5
5	Eğer hayata yeniden başlasaydım hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim.	1	2	3	4	5

EK-5: (Devam) Veri Toplama Araçları

KAPSAYICI ERKEKLİK TEORİSİ ÖLÇEĞİ						
Sayın sporcucu; aşağıdaki ifadelerde, erkeksi düşünce, his veya davranışlara ilişkin bir dizi soru yer almaktadır. İfadeler, geleneksel olmayan cinsiyet rolleriyle ilişkili tutumları, inançları ve davranışları ölçmek için tasarlanmıştır. Lütfen bu ifadelerden bir tanesini, kendi eylem, duygu ve inançlarınızı göz önünde bulundurarak işaretleyiniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Cinsel tercihleri ne olursa olsun (örn, heteroseksüel, biseksüel, ya da gey), erkeklerin yanında kendimi rahat hissederim.	1	2	3	4	5
2	Cinsel tercihleri konusunda (örn, heteroseksüel, biseksüel, ya da gey) erkekler hakkında herhangi bir yargıda bulunmam.	1	2	3	4	5
3	Zor bir deneyim geçiriyor olsam (örneğin sevdiğim birinin ölümü), en az bir erkek arkadaşımın yanında ağlayabilirim.	1	2	3	4	5
4	Zor zamanlar ve / veya deneyimler geçirdiğim anlarda hislerimi en az bir erkek arkadaşım ile konuşabilirim.	1	2	3	4	5
5	Başka bir erkeği sarılarak kucaklamak konusunda herhangi bir tereddüt veya isteksizlik duymam.	1	2	3	4	5
6	Başka bir erkeği sarılarak kucaklamak ve kültürel olarak uygunsa onu yanağından öpmek konusunda herhangi bir tereddüt veya isteksizlik duymam.	1	2	3	4	5
7	Diğer erkeklerle karşılaştığımda, pembe veya mor kıyafetler giyen erkekler hakkında olumsuz düşünmem.	1	2	3	4	5
8	Çabuk hazırlanan (örn. kafeye gitmek için) erkeklerle karşılaştığımda, hazırlanması uzun süren erkekler hakkında olumsuz düşünmem.	1	2	3	4	5
9	Fiziksel çatışmalardan (örn. kavga) mümkün olduğu kadar uzak durmak en iyisidir.	1	2	3	4	5
10	Anlaşmazlığı, şiddete başvurmak yerine sakin ve medeni bir şekilde çözmeye çalışırım.	1	2	3	4	5

EK-5: (Devam) Veri Toplama Araçları

DEMOGRAFİK BİLGİLER FORMU

1. Cinsiyetiniz: ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Yaşınız:
3. Sportif branşınız: ☐ Futbol ☐ Voleybol ☐ Basketbol ☐ Hentbol
4. Bu branşta kaç yıllık lisanslı sporcusunuz?(☐ 1-3 yıl(☐ 4-6 yıl(☐ 7-9 yıl(☐ 10 ve üzeri
5. Eğitim durumunuz?(☐ Lise veya altı ☐ Önlisans/Lisans ☐ Lisansüstü

EK-6: Normallik değerleri (Skewness ve Kurtosis)

Descriptives

		Statistic	Std. Error
SKO_sosyalkimlik	Mean	5,8148	,05082
	Skewness	-1,005	,101
	Kurtosis	,454	,202
SKO_sporlasinirlanmislik	Mean	5,6615	,05877
	Skewness	-1,010	,101
	Kurtosis	,281	,202
SKO_olumsuzduyussallik	Mean	6,3915	,04253
	Skewness	-2,262	,101
	Kurtosis	5,702	,202
KETO_kavga	Mean	4,3795	,03503
	Skewness	-1,405	,101
	Kurtosis	1,625	,202
KETO_erkeksikaliplar	Mean	4,2897	,03805
	Skewness	-1,307	,101
	Kurtosis	1,146	,202
KETO_fizikseltemas	Mean	3,4974	,05418
	Skewness	-,410	,101
	Kurtosis	-,965	,202
KETO_duygusalyakinlik	Mean	4,0162	,04535
	Skewness	-,942	,101
	Kurtosis	,005	,202
KETO_escinsellik	Mean	3,6940	,04814
	Skewness	-,630	,101
	Kurtosis	-,483	,202
YTO_ort	Mean	3,2085	,03694
	Skewness	-,157	,101
	Kurtosis	-,417	,202
Cinsiyet	Mean	1,4991	,02069
	Skewness	,003	,101
	Kurtosis	-2,007	,202
Yas	Mean	1,7145	,03966
	Skewness	1,158	,101
	Kurtosis	,200	,202
Brans	Mean	2,4803	,04422
	Skewness	,224	,101
	Kurtosis	-1,227	,202
Bransyili	Mean	2,6479	,04807
	Skewness	-,197	,101
	Kurtosis	-1,426	,202
Egitim	Mean	1,9624	,01852
	Skewness	-,167	,101
	Kurtosis	1,956	,202

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Sabiha Gizem ENGİN

Mesleki ve Eğitim Geçmişi:

Yüksek Lisans:

2014 - 2016 Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü / Beden Eğitimi ve Spor (YL) (Tezli) Tez adı: Fitness merkezlerinin yapılanması ve yönetimi (Avrupa ile Türkiye karşılaştırması Marmara Bölgesi alan araştırması) (2016)

Lisans:

2020 - (Devam) İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi / Rekreasyon Bölümü/Rekreasyon Pr. (Açıköğretim)

2008 - 2012 Ege Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu / Spor Yöneticiliği Bölümü / Spor Yöneticiliği Pr.

Akademik Görevler:

2018-(Devam) Araştırma Görevlisi Eskişehir Teknik Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi (38.madde)

2016-(Devam) Araştırma Görevlisi Anadolu Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü (35.madde)

2014-2016 Araştırma Görevlisi Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi / Spor Bilimleri Fakültesi (35.madde)

2013-(Kadro Yeri) Araştırma Görevlisi Yozgat Bozok Üniversitesi / Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu/Spor Yöneticiliği Bölümü